بلووکەی
یەك دوو گومانی
سەلەفی

نووسینی
محمد بونیت

وەرگێڕانی
نجم الدین فرج أحمد

بڵق و کەفی

یەك دوو گومانی سەلەفی

بڵق و کەفی
یەك دوو گومانی سەلەفی !

نوسینی

محمد بونننێت

وەرگێڕانی

نجم الدين فرج احمد

ناوی نوسـەر: محمد بونێت

نـاوی کتێب بەکوردی: بڵق و کەفی یەک دوو گومانی سەلەفی

نـاوی وەرگێـر: نجم الدین فرج احمد

چاپ و بڵاوکردنەوەی: نوسینگەی تەفسیر بۆ بڵاوکردنەوەو ڕاگەیاندن/هەولێر

نەخشەسازی: إسماعیل طه

خـەت: نـەوزاد کۆیـی

بـەرگ: ئەمیـن مخـلـص

نـۆرە و سالـی چـاپ: یەکەم ١٤٣٢ک - ٢٠١١ز

تیـراژ: ١٥٠٠ دانە

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتیەکان ژمارەی سپاردنی (١٨٨٤) سالی٢٠١٠ ی پێدراوە

تەفسیر
بۆ بڵاوکردنەوە و ڕاگەیاندن
هەولێر- شەقامی دلدگا - ژێر ئوتێلی شیرین پالاس
ت : ٢٢٢١٦٩٥ - ٢٢٣٠٩٠٨- ٢٥١٨١٣٨
مۆبایل : ٢٢ ٥١ ٤٦٠ ٠٧٥٠ - ٩١ ٧٢ ١٣٨ ٠٧٧٠
tafseeroffice@yahoo.com
tafseeroffice@maktoob.com
altafseer@hotmail.com

www.al-tafseer.com

پێشکەشە

بەو موسوڵمانە زیتەی دین و بەرەو ماڤ سەلەف لە دیدو بەرەو لاڤ مەدخەلیزم جوێ دەکاتەوە.

انَّ الحَمْدَ لله نَحْمَدُهُ ونَسْتَعِينُهُ ونَسْتَغْفِرُهُ، ونَعوذُ باللهِ مِنْ شُرورِ أنْفُسِنا ومِنْ سَيِّئاتِ أعْمالِنا، مَنْ يَهْدِهِ اللهُ فَلا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يُضْلِلِ فَلا هادِيَ لَهُ. وأشْهَدُ أنْ لا الهَ إلا اللهُ وأشهَدُ أنَّ محمداً عَبدُهُ ورسُولُهُ .

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا (٧٠) يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا

أمَّا بعدُ: فإنَّ أصْدَقَ الحَديثِ كِتابُ الله، وخَيرَ الهَدي هَدْيُ محمدٍ صلى الله عليه وسلم وشَرَّ الامُورِ مُحْدَثاتُها، وكُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلالَةٌ، وكُلَّ ضَلالةٍ في النَّارِ .

ئەم کتێبە

ساڵی ٢٠٠٤ بو لە ماڵی برایەکی جەزائیری لە ئۆسلۆ کتێبێکم بە ناوی (کشف الشبهات .. عقیدة السلفین في میزان أهل السنة والجماعة) بینی، لەو کاتەی من سەیرێکی سەرپێیم دەکرد، خاوەن ماڵەکە وتی: نوسەری ئەم کتێبە محمد بوننێتە نوسەرێکی ئیسلامی تازە پێگەیشتو و دەرکەوتوە، بەڵام بە داخەوە پار لەژێر ئەشکەنجەی جەللادانی وڵاتی مەغریبدا شەهید بوە. دوایش کتێبەکەی پێشکەش کردم..کتێبەکە لە ناوەرۆکیدا بەو هەمو بەڵگانەی پشتی پێ بەستون دەوڵەمەند بو، بەڵام لە ڕوی ڕێکخستن و چاپکردنیەوە سەرەتایی و زۆر ناڕێك بو..

دواتر زانیم، کە نوسەرەکە مامۆستای زانکۆیەو دکتۆرای لە (ئیبنوحەزمی زاهیریی)دا هێناوەو ناسراوێکی ڕەوتی سەلەفی جیهادییەو، ئەم کتێبەش چاپێکی تری جوانتر کراوەتەوەو بە ناوی (عقیدة أدعیاء السلفیة في میزان أهل السنة و الجماعة) بڵاو بۆتەوە، بینیم کە ئەبو محمدی مەقدیسی پێشەکیەکی کورتی بۆ نوسیوە..

لە ٢٠٠٤ ـ ٢٠٠٩ کە گۆڤاری دوربینمان لە نەرویج دەر دەکرد، مەلا عومەری مۆکەبەیی هەندێك بابەتی لەو کتێبە دەرهێناو بە ناوی (گەڕەلاوژێی سەلەفیەکان) کردی بە چەندین مەقالەیەك بۆ دوربین، لەوێدا وەکو بابەتێکی موناقەشە بڵاو کرانەوە، بەڵام ئەو لەگەڵ ئەوەشدا، کە دەقە ئەسڵی کتێبەکەی هەمو وەرگێڕابو، بەڵام تانەو تەشەری خۆی بە شێوازێکی ئەدەبی خستبوە

سەر، من نوسینەکەی ئەوم بۆ لێك جوێ نەکرایەوە، بۆیە وەك خۆی بە ناوی (چەند هەڵوێستەیەك) دامنایەوە ..

دواتر بەداخەوە مەلا عومەر هەر لە پێشەکیەکەیەوە وازی لە وەرگێڕانی کتێبەکە هێناو، ئەو ئەرکەش کەوتە سەر من... منیش پار (٢٠٠٩)کە بیستم وا کۆمەڵێك سەلەفی ناحاڵی لە دین و سیاسەت لە کوردستان کەوتونەتە شەق هەڵدان لە ئەهلی ئیسلام و دیدی مورجیئەیتی خۆیان کردۆتە دینی خوا، گەڕامەوە سەر کتێبەکەی بوننێتی ڕەحمەتی و هەمویم کردە کوردی.. بەو هیوایەی سودێك بە ڕەوتەوان و هاوبیرانمان بگەیێنێت، بە تایبەتی لەم کاتەدا، کە ڕووەو ڕوی ئەو سەلەفیە داماوانە بونەتەوە.

کەوابو ئەو بابەتەی بە ناوی (چەند هەڵوێستەیەك) لێرەدا دەبینرێت هەر نوسینی دانەرەکەیە بەڵام لە داڕشتنەوە کوردیەکەیدا بە شێوازێکی تانەو تەوس نیشاندراوەتەوە.. ئەمما بابەتەکانی دوو بەشی (پێناسەی باوەڕ) و (پێناسەی کوفر) هەر نوسینەکەی محمد بوننێتی مەراکیشییەو وەکو خۆی کراوە بە کوردی..

لەبەر ئەوەی باسەکانی بوننێتی ڕەحمەتی دووروودرێژبون، ناچار بوم بەش بەشیان کەم و ناونیشانی تریان بۆ دانێم، بۆ نمونە پێشەکیەکەی خۆی، کە بە یەك ناونیشان نوسیبوی بۆتە چوار هەڵوێستە، پێناسەی باوەڕ، کە بۆتە بەندی یەکەم، هەر هەموی بە یەك ناونیشان نوسیبو، خوێنەر لە بەردەوامبون و تەواو کردنی سارد دەبۆوە، بۆیە ئەویشم کردوە بە چوار باس... هەروەها پێناسەی کوفرو وەڵامدانەوەی گومانەکان..

هەروەها زۆر لە پەراوێزەکان، کە نوسەر بۆ ڕۆشنکردنەوەی هەندێك بابەت کردبونی، دوردرێژ بون، پەراوێزی وا هەبو پەڕەو نیوەێك بو، حەتمەن بە کوردیەکەی زیاتر لە سێ لاپەڕە دەردەچو، دیتم جیاوازیەکی وایان لەگەڵ

دەقەکە نیە، لەبەر ئەوەی هەردووکیشیان بۆچونی کەسێکن، بە باشم نەزانی وا لێك دور بن؟ بۆیە زۆرینەیانم لە کوردیەکەدا کردەوە بە دەقی کتێبەکە.

کتێبەکە زیاتر لە سەد زاراوەو ناوی زانایانی سەلەفی تێدایە، نەدەکرا بۆ کتێبێکی وا بچوك هەمویان بناسێنم، نەشدەکرا وازیان لێ بهێنم بە تایبەتی زاراوەکان، بۆیە هەوڵمداوە ئەوەی بە زەروریم زانیوە، پێناسەیەك یان شەرحێکی کورتی بۆ بکەم.

ئەم کتێبە هەرچەندە ناونیشانەکەی هەزەلییانەیە، بەڵام ناوەرۆکەکەی زۆر زانستیانەیەو بە پێی دیدو بۆچونی ئەهلی سوننەت وجەماعەتەو وردەکارانە پێناسە سەقەتەکەی مورجیئەکان (وەمەدخەلی و سەلەفیەکانی بەر سێبەری حاکمەکانی ئەمڕۆ) بۆ باوەڕ ڕەت دەکاتەوە..

ئەوەی بۆ شێخی ئەلبانی نوسراوە (رەحمەتی) یان (رەحمەتی خوای لێ بێت) ئەوە من نوسیومە، چونکە ئەو کاتی، کە نوسەر ئەم کتێبەی نوسیوە، ئەلبانی رەحمەتی مەزن لە ژیاندا مابو ..

خوا پاداشتی نوسەرو وەرگێڕو بڵاوکاری بنوسێت و، هەروەها ئەو کەسەی، کە بە دەرس دەیڵێتەوەو لێی بڵاو دەکاتەوە .. ئامین ..

ڕێڕەوی باس

نجم الدين فرج احمد

هەمو موسوڵمانێکی پابەند بە ئیسلامەکەیەوەو زۆر لە کەسانی تریش، وشەی سەلەفییان بیستوەو دەیبیستن وشتێکی هەر لێ دەزانن .. هەر نەبێ نەبێ ئەوە دەزانن، کە سەلەفی ئەو گەنجە موسوڵمانانەن، کە بایەخ بە یەکخواپەرستی دەدەن و دژی شیرکن و ناهێڵن خەڵك هاوار بۆ شێخ و مشایەخ و شەخس و مەرقەدەکان ببەن. هەروەها بایەخیان زۆر بە پابەند بونە بە حەدیس و سوننەتی پاکی پێغەمبەرەوە صلى الله عليه وسلم، بۆیە لە ڕواڵەتیاندا نوێژیان وەك هی ئەوەو - گەر دەسەڵاتدارە تاغوتەکانیش لێیان گەڕێن - ریشی درێژ دەهێڵنەوەو سیواك بەکار دەهێنن، لە ئەحکامی شەرعیشدا شوێن مەزهەبێکی دیاری کراو ناکەون.. ئەوی لە نزیکیشەوە دەیانناسێت دەزانێت ئەمانە لەسەر ڕاوبۆچونی زانایانی پایەبەرزی ئەم سەردەمەن، وەکو شێخ محمد ناسروددینی ئەلبانی وبن باز - رحمەتیان لێ بێت - و زانایانی سەلەفی تر .

ناوی سەلەفێتی لە وشەی سەلەفەوە هاتوە، کە بە مانای پێشینە، بۆیە دەبینیت هەندێك لە سەلەفیە کوردەکانی سلێمانی و هەندێك لە کەلارو بادینان وشەی پێشینیان بۆ خۆیان و پێناسەی ڕێبازو بەرنامەو کەسایەتییەکانی خۆیان بە کار دەهێنا .. ئەمە لە روی زمانیەوەیە، بەڵام لە روی زاراوەوە، سەلەفی بەو کەسە دەڵێن، کە لەسەر ڕێبازو بەرنامەی سەلەف

دەڕوات، كە بریتین لە ئەسحابەكانی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم و تابعین (واتە نەوەی دوای ئەوان) و تابیعی تابیعین (واتە نەوەی سێهەمی دوای پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم، وەكو چوار ئیمامەكەی ئەهلی سوننەت و ئیمامی ئەوزاعی ومەكحول و قەتادەو هەردوو سوفیانەكەو عەتائی كوڕی ئەبو رەباح و .. هەروەها ئەوانەش، كە لە سەردەمەكانی تردا لەسەر بەرنامەی ئەوان رۆیشتون، وەكو ئیمامی ئیبن تەیمییەو ئیبنول قەییم و ئیبنو رەجەب و ئیبنو كەثیر و ..هتد. چونكە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم مەتحی یاوەرانی خۆی و دو بە نەوەی دواتریشیانی فەرمو، كە یەكسەر بە دوایاندا دێن، بە حەدیسی خیر القرون، كە دەفەرموێ: (خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي ثُمَّ الذينَ يَلونَهُمْ ثُمَّ الذينَ يَلُونَهُمْ) الالباني/ الصحيحة، ژمارە ٦٩٩ .

بەڵام ئەم وشەیە ـ وەكو هەر وشەیەكی تر كە لە قورئان و سوننەتدا بۆ ئەو مەبەستە بەكار نەهاتبێت ـ ئیختیلافاتێكی زۆری لەسەر دروست بوەو لانی كەم سەلەفیەكانی كردۆتە چوار بەش، هەر بەشێكیان دەڵێ: لەسەر ریوایەتی خەتەكەی ئیبنو مەسعودم !

هەر یەك دەڵێ: سەلەفی هەر خۆمم بەڵێ، كە من هاتم ئەتو هەڵێ !! كەس نازانێت ئەمیان بەچی چۆتە لوتكە ؟!

بە راست ئاوان، بۆیە كەوتونە ناو ناوان... بۆیە سەلەفێتی سەردەم، بۆتە هەورو هەڵاوو تەم.. لە هەمو رەوت و بزافێكی تر هەڵوەشاوترو گەڕەلاوژێترە.

بە هەر حاڵ بۆ خۆم زۆرم لێ پرسیون، لێك جوداودورم ناسیون ، بۆیە وەكو رێبازو دید لە چوارخانانەم پەستیون: سەلەفی حەق، سەلەفی زەق، سەلەفی دەق، سەلەفی لەق ..

ـ سەلەفی حەق: ئەوانەن كە باوەڕیان وایە، كە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم، كە وەسفی (الطائفة المنصورة)ی كردوە بەرنامەو كاركردنەكەشی

دیاری كردوە. ئەمانە باوەڕیان بە سەلەفێتی جیهادی هەیە. لەسەر سیرەی عبداللەی كوڕی موبارەك دەڕۆن و باوەڕیان وایە گێڕانەوەی حوكمی دین بێ جیهاد ناكرێت لەمانەش: شێخ حمود العقلا و ئیبن جەبرین و عبداللە عزام رەحمەتی خوایان لێ بێت، هەروەها عومەر عبدالرحمن و فیزازی مەغریبی و دكتۆر عبدالقادر عبدالعزیزو شێخ علی بن الحاج فَكَّ اللهُ اسْرَهُمْ...

سەلەفی زەق: باوەڕیان وایە، كە دەبێت سەلەفیەكانیش وەكو ئیخوان و ئەوانی تر، رێكخراوی سیاسیان هەبێت و بەشداری ژیانی سیاسی و گۆڕانكاری دەستور بكەن. ئەمانە ئەوانەن، كە دەچنە هەڵبژاردنە سیاسییەكانی وڵاتانیانەوە. وەكو سەلەفیەكانی كوەیت و پاكستان و سودان، ناوداریشیان ئیحسان ئیلاهی زەهیری رەحمەتی و شێخ عبدالرحمن عبدالخالقی كوەیتە ..

سەلەفی دەق: ئەو زاناو تالیب عیلمانەن، كە بایەخ هێندە بە سیاسەت و گۆڕانكاری و شەڕەپاڵی سیاسەت نادەن، هەر خەریكی بڵاوكردنەوەی ئەو عیلمە شەرعیانەن، كە زەرەری بۆ حكومەتەكان نییە. وەك هەندێك لایەنی تەوحیدو زانیاری حەدیس و توێژینەوەی كتێبی زانایانی كۆن. باوەڕیشیان وایە، كە پەروەردە كردن بەسە بۆ هێنانەوەی حوكمی شەرع! لەوانەش شێخی ئەلبانی و بن بازو بن عوسێمین ـ رحمهم الله ـ و زانایانی تری سعودیەو شێخ بدیع الدین سندی پاكستان و شێخ موقبیل الوادیعی یەمەن و... هتد. لە راستیدا ئەمانە خۆیان دوو پۆلی تێك ئالاون: پۆلێكیان چاك حەق دەناسێت و چاكیش دەزانێت عەقیدەی سەلەف چییەو چی داوا دەكات. بەڵام لەبەر ئەوەی هەر دوانزە عیلمەكەی كۆنە و هیچ لە واقیعی ئەم زەمانە ئاڵۆزە نازانێت، خپە. ئەوەی تریش زۆر لێزانەو قرو قەپە، خۆی لێ مت كردوە! نەبادا حكومەتێك تورە كات!

سەلەفی لەق: ئەمانە کە مەدخەلی و جامیشیان پێ دەڵێن، ئەوانەن کە موخابەراتی وڵاتان، بە تایبەتی هی سعودیە (راستەوخۆ) و ئەمریکی. لە راستیدا ئەمانە باڵی (دینداری!) موخابەراتی هەمو حکومەتێکن! دژی هەر هەمو کۆمەڵە ئیسلامیەکانن. ئەمانە هەر کۆمەڵێکی خواریان دیبیت، یان بیستبێت سیفەتە دزێوەکەیان لێ وەرگرتوە! بۆ نمونە:

- لە غولاتی مورجیئە (مُسَمَّى الايمان).
- لە جەهمیە (مُسَمَّى الكفر).
- لە قادیانی (پەك خستنی جیهاد).
- لە ئەحباش (زمان درێژی).
- لە ئیخوان (تەعەسوبی حیزبی).
- لە زانایانی رەسمی حکومەتان (جوێ کردنەوەی دین لە دەوڵەت).

مەلای مەشهوری ئەمانە، عبدالموحسین عوبێکانە.. ئیمامی ئەوحەدی دەورەو موستەشاری هەرە گەورەو ئەوەی بۆتە خاوەن پاوەن، رەبیع بن هادی المدخلییە..

ئەم کتێبە وەڵامێکی زانستیانەی (سەلەفی دەق) دەداتەوە، ئەدەب و رەفتاری خۆشیان لەگەڵیاندا رەچاو دەکات. موناقەشەکە زیاتر لەگەڵ (شیوخ)ی ئەم تەوژمە سەلەفیەیە، بە تایبەتی شێخی ئەلبانی رەحمەتی و محمد ئیبراهیم شەقرەی ئەردەن و (عەلیلی حەلەبی) عەلی حەسەن عەلی ئەلحەلەبی و هێندێکی تریان ... جا بۆ ئەوەی خوێنەر سود لە رای جوێی زانایان وەرگرێت، را پێچەوانەکانیشی بە ئەمانەتەوە لە خاوەنەکانیانەوە هێناوە - تا توانیبێتی تەئویلی باشی بۆ کردون - دادو ئینسافیش لای زانایانی ئیسلام وای خواستوە.. ئینجا موناقەشەی هەڵەو راستییانی کردوە. ئەوەش بە پێی دابونەریتی

زانایانی ئەهلی سوننەت و جەماعەت دەبێ وابێت .. ئیتر كێ بەڵگەی بەهێزتر بو ئەو لە پێشتر دەبێت.. نەك ئەوی عەمامەی گەورەترە، یان ریشی درێژترو پەرشوبڵاوترە، یان بە پێی بیدعەكەی ئیخوان پیری پیرانەو (اكبر الاعضاء سِناً)ە!

كەوابو موناقەشەكەی ئێرە لەگەڵ داعیانی (سەلەفی دەق)ە، موناقەشەكەش لەسەر پێناسەی دوو زاراوەیە: پێناسەی باوەڕ، پێناسەی كوفر.. پاشان نوسەری رەحمەتی وەڵامی ئەو گومانانە دەداتەوە، كە بە پێناسەو پێكهاتەی باوەڕو كوفریانەوە چەسپاندوە. خۆزگە تەمەن و بواریش دەبو دەردەشەیەكیان لەسەر جیهادە بقەكە لەگەڵدا بكەین، هەرچەندە لەوانەیە تێیدا وەكو كەڕی شایی بن.. هەرچەندە كە هەلی رەخساو لەبەر دەم دولایەنی موناقەشەكە دا وەك یەك نییە، ئەوان لە ژێر سێبەری دارودەستەی فێرعەوندان و شوێنیشیان گەرمەو معاشی وەزارەتی ناوخۆیان مسۆگەرەو لە هیچ یەكیان ناكەوێت! پیاوانی لایەنی ئێمەش راكردون، یان زیندانین، یان بێ ئازادین و ئەوی دەیڵێن لە ژێر شمشێری جەللاددایە، بەڵام ئەمە سیرەی ئیمامی شەعبی و سەعیدی كوڕی جوبەیرو دەیانی وەكو ئیبن تەیمییەو سەید قوتبی رەحمەتیە. لەگەڵ ئەوەشدا مەیدانیان پشت بە خوا بۆ چۆڵ ناكەین و ناهێڵین بەم دینەوە ببنە شایەری شایی عەلەمانی!

چەند هەڵوێستەیەک[1]

سەلەفی دەروێش!

ماوەیەکە سەلەفیەکان بە راست و چەپدا کەوتونەتە شمشێر وەشاندن، شمشێرێك لەو دەدەن، گورزێك بەم دەکێشن! تیرێك لەو دەگرن، مەنجەنیقێك بۆ ئەم دادەخەن و کۆمەڵێك دڕکەزی لە بەر پێی ئەوی تردا دادەنێن... ماشەڵا جوعبەیان پڕە. حکومەتەکەی (خادم الحرمین)و هاوسەنگەرانی ناهێڵن جوعبەیان خاڵی بێت. لێرە کتێب و لەولا شریت و لەملا تۆڕی ئینتەرنێت و لەولا کۆڕو دەرس و سیمینار و لە پشت هەموانیشەوە کەناڵی نوێی تەلەفزیۆن..

منیش هەرچەند سەیری کێشەکانیان دەکەم و بە دیققەت دەیانخوێنمەوەو ماڵپەڕیان تاوتوێ دەکەم هەنجەتێکی شەرعیم ناکەوێتە بەر دەست، تا بڵێم ئۆخەی ئەمە بەڵگەیەکی شەرعییەو ئەم قەومە داماوە ناهەقیان نییە وامان پێ دەکەن .. ئەمە پشتیان بەم دەلیلانە بەهێزە بۆیە وا دادگاییمان دەکەن و راپۆرتمان لەسەر دەنوسن و حکومەت و دەسەڵاتدارانمان لێ هان دەدەن.

لەگەڵ پۆلێکیان دەکەویتە موناقەشەوە، دەبینیت دورترین کەسن لە شێوازو رەفتارو دیالۆگی سەلەف! زۆر دیدو رەفتاریان هەر کتومت هی ئەهلی ئەهوائەو بۆیەیەکی سەلەفییان لە روکەشی دەرێی داوە. گەر کەسێك کەمێك زانستیانە لە خۆیان و بەرنامەو ڕێبازیان بکۆڵێتەوە، هەر زو بۆی دەردەکەوێت، کە ئەو لاف و گەزافەی لێی دەدەن، کە گوایە تەنها خۆیان لەسەر سیرەو بەرنامەی سەلەفن! زو فش دەبێتەوە، ئێمە مانانیش گەرچی الحمدللە زۆر لەوان رونتر و هۆشیارتر لەسەر بەرنامەی سەلەفی سالحی ئەم ئوممەتەین،

١ـ بە کەمێك دەسکارییەوە وەرگێڕاوە...

کەچی پێیان وایە ـ مادام پێڕی ئەوان نین ـ موبتەدیع وگومڕاو خەواریجین ... ئەوەی باشە کەس لە ئیسلامدا مافی ئەوەی نییە پسولەی لێبوردن (صكوك الغفران) مان پێ بفرۆشێت ..

ئەم برا سەلەفیانەمان لە زەقترین خاڵی عەقیدەدا جەهمین و دیدی مورجیئە وەکو جنۆکە خزاوەتە لەشیانەوە. بەڵام ئەوان، کە ماشاالله لە ئیخوان موتەعەسسیب ترن و لەوانیش حیزبی ترو لە کەڕە حەنەفیەکان مێشك جەمان ترموقەللیدترن ئەمە ناسەلمێنن! چونکە هەر لەسەرەتای موریدێتیانەوە فێر کراون، کە مەشخەڵی ڕێی سەلەفێتی، سێ قوتبن و دین لە غەیری ئەوان وەربگیررێت نوقسانە! نابینیت (الحَلَبي)، کە دەم هەراشێکیانە ڕای زانایان ئەلبانی و ابن بازو ابن عوسێمین دەکاتە کۆڕا (ئیجماع) و دەربارەیان دەڵێ: (انَّ مشايخنا الاجلَّة هؤلاءِ الثلاثة هم نجومُ الهُدى ورجومُ العِدَى مَنْ تَمسَّكَ بِغرْزِهِم فهو النَّاجِي ومَنْ نَاوَأهم وحاداهم فهو المُظلِمُ الداجي) التحذير من فتنة التكفير ل٣٩ واتە: ئەو سێ شێخە بەڕێزو پایەدارەمان ئەستێرەی ڕێنمایی و بەردی بەردەبارانی دوژمنن. هەر کەس دەست لەو سنگە قایم کات، کە ئەوان چەقاندویانە ئەوە سەرفرازو سەرکەوتوە. هەر کەسێکیش بەرهەڵستیان بکات و دژیان بوەستێتەوە ئەوە لە تاریکی شەوەزەنگدایە ..لە کاتێکدا، کە لە بەڵگەنەویستەکانی اصول الفقه ئەوەیە کە کۆڕا (ئیجماع) وەکو ئیمامی شەوکانی لە (ارشاد الفحول ل١٣١) دا دەڵێ: (هو اتفاقُ مجتهدي أمةِ محمد صلى الله عليه وسلم بعدَ وفاته في عصرٍ من الاعصارِ على أمرٍ مِن الامورِ) بۆیە زانایان دەڵێن: ئەگەر ڕاجوێیی (الاختلاف) لە یەك زاناشەوە دەرکەوت کۆڕا نامێنێت ئیمامی ابن تیمیەش رحمه الله لە مجموع الفتاوى ٢١٦/٣ دا دەڵێ: (فمَن جعلَ شخصاً من الاشخاصِ غيرِ رسولِ اللهِ صلى الله عليه وسلم مَن أحبَّهُ ووافقَهُ كان من أهل السنة والجماعة، ومن خالفهُ كان من اهلِ البدعةِ والفُرقةِ. كما يوجد ذلك في الطوائف من اتباع أئمةِ الكلام في الدين) دیقققەت بدە دەڵێ أهل

السنة والجماعة، کەچی سەلەفییەکان لەم ناوە شەرعیەوە بازیان داوە بۆ سەلەفێتیەکەی خۆیان! ئەمە هەر تەعەسسوبەکەیەو ئەوانیشی وەکو ئیخوان و کەرە مەزهەبییەکان کوێر کردوە[١]..

ئیمامی ئیبنولجەوزی رحمە اللە لە کتێبی (تلبیس ابلیس دا ل١٠١) دەڵێ: بزانە کە شوێنکەوتوی مەزهەبەکان، کەسایەتی مەزهەبەکانی خۆیان زۆر لە دڵ و دەروندا لا گەورەترە وەك لە کەسانی تر، بۆیە بێ بیر کردنەوەو تێفکرین شوێن قسەکانیان دەکەون. ئەمەش عەینی گومراییە .چونکە دەبێت سەیری قسە بکرێت، نەك سەیری ئەو کەسەی وتویێتی. هەر وەکو سەییدنا عەلی کوڕی ئەبو تالیب بە حاریسی کوڕی ئەحوەتی فەرمو: (یا حارثُ انە مَلبوسٌ عَلَيكَ إنَّ الحَقَّ لا يُعْرَفُ بالرِّجَالِ، إعرفْ الحقَّ تَعْرِفُ اهْلَهُ) واتە: هۆ حارس لێت تێکچوە.. حەق بە خەڵکدا ناناسرێتەوە، حەق بزانە حەقناسان دەناسیتەوە .. سەلەفیەکان لە بڵاو کردنەوەی حەقدا بە تایبەتی لە باسی (کوفروباوەڕ) دا نارەحەت دەبن! چونکە پینەچێتییەکەیان کەشف دەکات، کە بۆ دەسەڵاتدارە کافرەکانی دەکەن! بۆیە خۆیان زۆر بایەخ بەم مەسەلە دژوارە گرنگە نادەن، نەبادا رایانکێشێتە نێو باسی (كفر الحكام وشرعية الخروج عليهم)! بۆیە کە تالیب عیلمێکی خۆیان دەربارەی ئەم باسە سەرەکیانەی باوەڕ لێیان دەپرسن، هەر زو بەوە دەمکوتی دەکەن، کە ئەمە باسێکی زۆر تولانی و دژوارو پڕ هەڵدێرو باشتر وایە (جارێ) وازی لێبهێنرێت! گوێ لە ئیبراهیم

١ـ پێم وایە نوسەری رەحمەتی لەمەدا بە سەهوودا چووبێت، چونکە سەلەفیەکان پێیان خۆشە هەر پێیان بووترێت سەلەف .. بەڵام ئەوە بزانین، کە زانایانی ئەهلی سوونەت و جەماعەت زاراوەی (سەلەف)، یان لە بەرامبەر مورجیئەدا بەکار دەهێنا .. دەبوو سەلەفیەکان زاراوەی ئەهلی سوونەت و جەماعەتیان زیاتر بەکار بهێنایە، چونکە لە ناو زانایانی سەلەفدا بەناوبانگتربووەو، زۆرینەیان هەر ئەویان بەکار هێناوە، بەڵام دیارە سەلەفیەکانی بەر سایەی حکومەتەکانی ئەمڕۆ نایانەوێت پێیان بووترێت ئەهلی سوونەت و جەماعەت، نەبادا لە بەرامبەر شیعە بەکار بهێنرێن .. چونکە ئەمان کراونەتە خۆرکە، تا کیانی سوونی هەڵکۆڵن و وەکو مۆریانە بمانخەنە خورو، تا لە جیاتی دوژمنانی ئیسلام بە خۆیانەوە مەشغووڵمان کەن. (وەرگێر).

شەقرەیان بگرە، کە شێخی گەورەی سەلەفییەکانی ئەردەنەو هاوڕێی سەددام بو، لە کاسێتی (ثلاث مسائل مهمة) دا چۆن کێشەی کوفرو باوەڕ هێندە ناسك دەکاتەوەو، بەرهەمەکەشی بە کەم بایەخ دەداتە قەڵەم! ببیستە چۆن بەو ئەحکامە شەرعیانەی لەسەر کوفرو باوەڕ بنیات دەنرێن دەڵێت: (خيالية في عصرنا هذا) خۆ ئاشکرایە ئەمە تانەیەکی گەورەیە، کە جەنابی شێخی سەلەفی ئاخر زەمان لە دینەکەی دەدات. ئەمما لای ئەهلی سوننەت ئەوە بەردی بناغەی دینە .. ئیمامی ئیبنوتەیمییە لە (مجموع الفتاوي ١٢/٢٥١) دا دەڵێ: (بزانە کە باسەکانی باوەڕ باسی ئەو ناوو سیفەتانەن، کە بەڵێن و هەڕەشەی دوارۆژو دۆستایەتی و دوژمنداریتی ــ الولاء والبراء ـ وکوشتن وحەرام وحەلاڵی خوێنیان لە دنیادا پێوە بەندە. خوای گەورە بەڵێنی بەهەشتی بە موسوڵمانان لەسەر خۆی فەرز کردوە، هەر وەکو، کە دۆزەخی بۆ کافران بڕیار داوە. ئەمانەش ئەحکامی کوللین و بۆ هەمو کات و شوێنێکن ..) هەروەها لە (٣٩٥/٧)دا دەڵێ: (هەڵە کردن لە ناوی باوەڕدا نە وەکو هەڵە کردنە لە ناوێکی داهێنراو (مُحْدَث) داو، نە وەکو هەڵە کردنیشە لە ناو باسی تردا، چونکە ئەحکامی شەرعی دنیاو رۆژی دنیاو ئاخیرەت لەسەر هەڵوێست رادەوەستێت).

شێخ عبد الله بن الشيخ محمد بن عبدالوهاب رحمهم الله لە کتێبی(الدرر السنية في الاجوبة النجدية ١١٨/٨) دا دەڵێ: (بزانە کە ئەم مەسەلانە لەو باسە گرنگانەن، کە دەبێت موسوڵمان زۆر بایەخیان پێ بدات، نەبادا بە بێ ئاگایی بکەوێتە نێو یەکێکیانەوە، تا سنورەکانی کوفرو باوەڕی لا دیار بن. تا هەڵەو راست لێك هەڵاوێرێت. تا لە وەرگرتنی دینەکەیدا بەرچاو رون بێت و بە قسەی لوسی ئەهلی گومان و نەفامی، هەڵ نەخەڵەتێت، با ئەوانە زۆرتریش بن).

با جارێ ئەوەندە بەس بێت، خوا یار بێت بەدورو درێژتر دێینەوە سەر ئەم سیفەتە ناقۆڵانەیان.

ئەم سەلەفێتییە زەرەری بۆ پەزەکان نییە !

وتیان فەقێیەك ڕێی کەوتە گوندێکی دور، بینی نە مزگەوتی تێدایە، نە مەلایان هەیە، نە هیچیش لە دینەکە دەزانن.. ئەوانەی کۆکردار، کە نوێژ دەزانن وپێی وتن: ئێوە دەبێ نوێژەکانتان بە کۆمەڵ بکەن وجومعەو جەماعەتتان هەبێت.. فێری بانگی کردن. کە خۆی بانگیدا، ئاغای گوند هاواری کرد:

ـ ئەو دەنگە چییە ؟!

+ وتیان: قوربان گیان، بانگە..

ـ وتی: بانگ چییە ؟

+ وتیان: قوربان گیان هاوارێکەو دەیکەن، تا هەمو بچنە جێیەك و نوێژەکەیان بە جەماعەت بکەن...

ـ بانگ زەرەری بۆ پەزەکان (مەڕەکان) نییە؟!

+ قوربان گیان، نەخێر..

ـ دەبا هەر بانگ بدەن ..

حاڵی ئەم برا سەلەفییانەش لەگەڵ حکومەتاندا وایە! حکومەت ئاغا دەپرسێ: ئەوە باسی چی دەکەن ؟!

+ دەڵێن قوربان گیان هەر باسی خوای گەورە دەکەن، کە لە ئاسمانەو دەڵێن هەر ئەو دەبێت بپەرسترێت و..

حکومەت ئاغا سەبری نەبو رستەکە تەواوکەن قسەکەی پێبڕین:

ـ دەربارەی حکومەت چی دەڵێن؟!

+ قوربان گیان، دەڵێن: حكومـەت سێبەری خوایـە لەسـەر زەوی و، پیاوانی حكومەت وەلی ئەمرن و، نابێت بێ ئەوان فـەرمان بـە چاكەو بەرهەڵستی لـە خراپەش بكرێت. هەڵس و كەوتی رەعییەت دەبێ بە مۆڵەتی حكومەت بێت ..

. ئێ ئێ دەمخۆش، لەم قسانەم پێ خۆشە ئەدی دەربارەی سیاسەت و ئابوری و نەوت وململانێی چینایەتی وسەروەت وسامان چی دەڵێن؟

. قوربان گیان، هیچ !

حكومـەت ئاغـا لـە خۆشـیاندا بـە دەم گەشـكە گرتنـەوە وتـی: بـە راسـتی رەعیـەتی چـاكن ... دەی مـادام زەرەریـان بـۆ بـیرە نەوتـەكان نییـە بـا هـەر موەححید بن !!!

لای هـەر سـەلەفییەك باسـی كـوفرو بـێ دیـنی ئـەم حكومەتانـەی وڵاتـانی ئیسلام دەكەیت، تایان لێ دێت. كە باسی بـارودۆخی سیاسی موسـوڵمانان وئـەم لێقەومانـە شارسـتانێتی وشـەڕە سـەلیبییە دەكـەیت، دەتخـۆن. كـە باسـی ئـەم ملیۆنەها داماوە دەكـەیت، كـە قوتیـان دەدزرێـت، یەكسـەر دەڵێن: ئەمـە سـزای خوایە، چونكە ئەو خەڵكە لە حاكمەكان هەڵگەڕاونەتەوەو توشی فیتنـە بـون!! خێرا راپۆرتێكیشت لێ دەدەن!!

چونكە خۆیان جێیان گەرمەو یەكی سێ چوار ژنیـان هەیـەو، لەبـەر بـۆنی بوغوردا مەڕی سـاغی سـورەوە كـراوی نـاو فـڕنـی ئـەمریكایی عافێت دەكـەن و، نابیناش دەعوەتی ئەم ئەمیرو ئەو وەلی عەهـدو ئـەو بەرپرسـی حكومیین، بـۆ بانگەوازی خـواییش بـە ئۆڤـەر تـایم بـە نامیلكەیەكدا لەسـەر (شـرح كتـاب التوحید) دا دەچنەوەو كە دێشنە گۆ، شەكرە قسەی وا فـڕێ دەدەن هـەر بـۆنی كوفری سوتاوی لێ دێت.

محمد ابراهیم شەقرەی شێخی سەلەفییەكانی ئەردەن ، ئەوەی كە نامەی بۆ سەددام حوسێن نوسی و تێیدا دەیگوت: الى الطودِ الشامخِ والجبَلِ الراسـخ صـدام

حسين وقَاهُ الله شرَّ حاسِديهِ [1]. ئەوجا باسی فرمێسكەكانی سەددام دەكات كە لە (عينَي النِّمْرِ القويتَينِ) دوچاوی بەهێزی پڵنگەوە هاتبونە خوار!

ئەم پیاوە (راستتر بڵێین: ئەم نێرینەیە) ئەم شەریكە (راستتر بڵێین: ئەم فەریكە تەریكە یان ئەم ئەقڵ سوكە مەتروكە)[2] كتێبێكی هەیە بە ناوی (هي السلفية نسبة وعقيدة ومنهجا) لە ل ١٧٢ دا ئاوا دەرشێتەوە:

(وأحسَبُ أنَّ مَقولَةَ دَعْ مَا لِقَيصَرَ لِقَيصَرَ ومَا للهِ للهِ كَلِمَةٌ تَصْلُحُ لِزَمَانِنَا)

واتە: وا دەزانم ئەو قسەیەی كە دەڵێ: ئەوی هی قەیسەرە بیدە بە قەیسەرو ئەوەی هی خوایە بیدە بە خوا، بۆ ئەم سەردەمەی ئێمە شیاو بێت !!

دەبێ كوێی ئەم قسەیە بۆ كام زەمانەو بۆ چ قەومێك چاك بێت ؟! چ جای

١ـ سەرەتای نامەكەی ئاوایە : من محمّد بن إبراهيم شقرة إلى أخيه درع العراق الحصينة، وطوده الباذخ الشّامخ الرئيس صدام حسين وقاه الله شر حاسديه، وحقق على يديه للأمّة ما هي راجية فيه، وأكرمه في أخراه، كما أعزّه في دنياه...

الكلمة عندك (عند صدّام حسين) ليست حروفاً متآلفة تجانست بحركاتها وترتيبها لتدلّ على معنى من معاني لغات الناس، وإن كانت هي في ذاتها آية من آيات الله في خلقه {ومن آياته خلق السموات والأرض واختلاف ألسنتكم وألوانكم} بل هي عندك حمم حارقة يرسلها قلب بغداد الرحيم الشّفيق على الباطل المتغطرس، فإذا هو بها زاهق"... :أنت أبا عدي (صدام) أحد الأفذاذ الذين ينتسبون إليها بصدق وولاء (لكلمة التوحيد)، هذا ظنّنا فيك، ولن يخيب إن شاء الله" ... : "حتى كانت القادسيّة الجديدة، وكان فارسها السديد الأبيد (أي صدام) وقمت على أرض الرافدين طوداً شامخاً، وتداعى العراقيون إليك أطواداً أطواداً، وألقت المجوسية بكل أثقالها) الجرح والتعديل (٧٤-٧٥) .

٢ـ شێخ محمدی مەقدیسی خوا ئازادی كات لە پێشەكی كتێبەكەی مەراكیشیدا نوسیویێتی، كە ئەبومالیك محمد ئیبراهیم شەقرەی پێشەوای سەلەفیەكانی بەر سێبەروپاڵانتەوانانی سەلەفی ئەردەن، ئێستا خوا هیدایەتی رێی راستی داوەو رێی عەقیدەی پێغەمبەرانی گرتووەو سنوری كوفرو ئیمانی لێك هەڵاوێردووە. مەقدیسی دەڵێ ئەبو مالیك ئێستا ئەو ئەبومالیكەی جاران نەماوە، كە ئەو قسانەی لەسەر دەكرا، چونكە ئێستا هەر هەڵوێستێكی كۆنی دەخرێتەوە پێش چاو، بە تەوازوعی خۆیەوە دەڵێ: هەڵە بووم.. تەنانەت لە رەتدانەوەی سامیدا لە شریتی (الكفر كفران) دا دەڵێ : منیش و شێخ ناسری ئەلبانی هەڵە بووین و سامی لەسەر حەق بوو.. یان دەربارەی ئەم ووشەو عیبارەتە توندو تیژانەی مەراكیشی رەحمەتی بە شەقرەی دەڵێ، مەقدیسی دەڵێ : كە بە ئەبومالیك (محمد ئیبراهیم شەقرە) م ووتەوەو ووتم: لەژێر ئەشكەنجەدا گیانی سپاردووە فەرمووی: بە هەر حاڵ خوا لێمان خۆش بێت.. خوا روحمی پێ بكات ،مەتحی كردو گوتی: شایانی دوعا بۆ كردنە ..

ئەوەی بوترێت بۆ ئوممەتەکەی محمد صلی الله علیه وسلم شیاوە! والله ئەگەر خراپیەکەی هەر ئەوەندەش بیت، کە ناوی قەیسەری موشریکی تێدا خراوەتە پێش ناوی پیرۆزی خوای گەورەوە، بەس بو بۆ تۆمەتبار کردنی! جگە لەو شیرك وبێ ئەدەبییەی لە خۆی گرتوە .

کە دێتە سەر باسی فەرمان بەچاکەو بەرهەڵستی لە خراپەو جیهاد دەڵێ: (النهي عن المُنْكَرِ السياسي هو جزءٌ مِن الجهادِ بالبيانِ الذي نَقومُ بِهِ) مەبەستیشی دژایەتی کردنەکەی شێخ سەلمان العودەو شێخ سەفەر الحوالییە .. کە جیهادیان بە زمان دەکرد ..

بزانە ئەمانە پەنا بە خوا پێیان چۆن هەڵخلیسکاوە؟ چۆن مەتحی سەددام بە خواپەرستی دەزانن و دژایەتی کردنی داعییە ئیسلامییەکان بە جیهاد دەزانن! ئەمانە روی قادیانییان سپی کرد.

ئەو جیهادەش کە ئەوان پەکیان خستوەو سەدو یەك ئینحیرافیان پێ کردوە، باش بو کاکەی شەقرە رێگاو رای هەمو هاولەگەنانی بۆ کۆ کردوینەتەوەو هێندەی مەرجی (نا شەرعی) و(باتڵ) وقورسی لە رێی جیهاددا قوت کردۆتەوە، لەوانەی لە پەیامی خوای گەورەدا نین[1] ئینجا ئەوەندەی خڵتەی بیرو تلْپەی قیری تری کردوە بەسەریدا، مەگەر چەند کەسانێکی ئەهلی (الطائفة المنصورة) بۆ ماوەیەکی تەواو هەر خەریکی رادانی بن !![2] بەوەی

١ـ خاتوو عائیشە ـ خوا لێی رازی بێت ـ دەڵێ: قام رسولِ الله (صلى الله عليه وسلم) في الناس فحمد الله وأثنى عليه، ثم قال : (مَا بالُ رِجَالٍ يَشْتَرِطُونَ شُرُوطاً ليسَتْ فِي كِتابِ اللهِ عَزَّوجَلَّ، مَا كانَ مِنْ شَرْطٍ ليسَ فِي كِتابِ اللهِ فهوَ باطِلٌ، وإنْ كانَ مِائَةَ شَرْطٍ) رواه البخاري / الصلاة (٤٥٦) وابو داود/ العتاق (٣٩٢٩) والترمذي / الوصايا (٢١٢٤) والنسائي / البيوع (٤٦١٨) وابن ماجة / العتق (٢٥٢١) واحمد ٨٢ـ٨١/٦) ..

٢ـ ئیمامی شەوکانی ـ رحمه الله ـ دەفەرموێ : ئیمامی بوخاری و موسلیم لە حەدیسی موغیرەی کوڕی شوعبەوە لە پێغەمبەرەوە(صلى الله عليه وسلم) گێڕاویانەتەوە، کە فەرموویەتی: (لا تَزالُ طائفةٌ مِنْ أُمَّتي ظاهرينَ حَتى يأتيَهُمْ أمرُ اللهِ وهم ظاهرونَ) واتە: تاقمێك لە ئوممەتەکەم لەناو خەڵکیدا بە حەقناسی ئاشکرایی دەمێننەوە، تا ئەو زەمانەی سەرکەوتنیان بۆ دێت هەروا دیار دەبن .. پاشان

باشە شەقراغا جوان وەسفى ديدى خۆى و هاولەگەنانى خۆى دەكات و زۆر ئاشكرايانە غيرەتى سەلەفييەكانمان پێ دەناسێنيت .. لە لاپەڕە ٢٠٤ ى هەمان كتێبدا ئاوا بەسەر جيهادەكەدا دەڕشێتەوە (وَلَك أنْ تَستقرِئَ الايات الـتي جـاءتْ مُكمِّلَةً لِايَةِ الأمْرِ بالإعدادِ وَمُوَضِّحَةً! لِتَعْلَم أنَّ أفْضَلَ الجهادِ اليومَ ـ في وَهْنِنا الذي نحـنُ فيـهِ ـ هـو الإمْسَـاكُ عَـن الجِهـادِ) واتـە: دەتوانيـت هەموو ئايەتـەكانى تـر بهێنيتەوە كە هەموويان ڕۆشن كەرەوەى ئەم ئايەتى خۆ ئامادەكردنەن، تا ئـەوە فێـر بيـت وبزانيـت، كـە باشـترين جيهـاد لـەمڕۆژەدا ـ كـە لـە لاوازى وبـێ دەسەلآتيداين ـ بريتيە لە خۆگرتنـەوە لـە جيهادكردن.. دەڵێ: ئايەتـەكانى تـر (كـــە ١٢٢ ئايـــەتى تـــرن) ئـــەو ئايـــەتى ﴿وَأَعِدُّواْ لَهُم مَّا ٱسْتَطَعْتُم مِّن قُوَّةٍ﴾الانفال/ ٦٠ تـەواو دەكـەن و ڕاڤـەى دەكـەن، كـە هـۆ موسـوڵمانينە جيهاد مەكەن!

ئاخر ئەگەر ئەو ئايەتە داواى هـيچ نـەكات غـەيرى فـەرمان بـە خـۆ ئامـادە كردن (الاعــداد) بەس بو. چ جاى ڕاڤەى پێغەمبـەر صلى الله عليه وسـلم، كە لەسەر مينبەر سێ جار فەرمووى: (ألَا إنَّ القوةَ الرَّمي) رواه مسلم عن عقبة .

ئينجا گوێى لێ بگرە دەربـارەى ئـەو (ئايـەتى ١٧٤ى الاعـراف)ە چۆن دەدوێ:

ئەمەى، كە فەرمووى فەرمانى خوايەو بۆيان دێت، ئەوەى كـە پێوەى دەناسرێنەوەو پێـى زاڵ دەبـن، هەر ئەو كارەيە كە ئيمامى موسليم لە حەديسە مەرفوعەكەى عوقبەوە گێڕاويتيەوە، كە پێغەمبەرصلى الله عليه وسلم فەرموويەتي : (لا تَزَالُ عِصَابَةٌ مِنْ أُمَّتِي يُقَاتِلُونَ عن أمْرِ الله قَاهِرِينَ لِعَدُوِّهِمْ لا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى تَأْتِيَهُمْ السَّاعَةُ وَهُمْ عَلَى ذلكَ) واتە: تاقمێك لە ئوممەتەكەم (لە نێوان چل و پەنجا كەسدا) لەبەرگريى ئەم دينەدا كوشتار دەكەن، ديارو ئاشكراى ناو خەڵكن، تا ئەو كاتەى سەركەوتنيان بۆ دێت هـەروا بـە ئاشـكرايى دەمێننـەوە .. بڕوانـە كتـێبى (ارشـاد الفحـول لا ١٤٢ ـ ١٤٣) سـەرنج دە ئـەم لێكدانەوەى شەوكانى ڕەحمەتى، چونكە چەكوشى تەپڵى سەرى مەدخەلى نەگبەت و سەلەفييانى بـەر سێبەرە .. بۆ زياتر حاڵى بوون لە سيفەتەكانى ئەو كۆمەڵە پێشڕەوەى پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم ناوى ناون (الطائفة المنصورة) بڕوانە كتێبەكەى عبدالقادر بن عبدالعزيز: العمده فى اعـداد العـده چاپى دووەم ١٤١٠ / ١٩٩٠ لا ٧٢ ـ ٨٢. يان كتێبى (الطائفة المنصورة)ەكەى ئەبو بەصير ..

(ومَنْ أمْعَنَ النَّظَرَ في هذا النَّصِ يَرى أنَّهُ يَكادُ يَنْطقُ بِوجوبِ الإمساكِ عنِ الجهادِ حتَّى يَكونَ الإعدادُ علَى تَمَامِهِ! وقَدْ يَكونُ مِن الاعدادِ تَرْكُ الإعدادِ، إذْ الإعدادُ يُقصَدُ بِهِ إرهابُ أعداءِ اللهِ) ل ٢٠٣ واتە: ئەوی بە دیققەت سەرنج بداتە ئەم دەقە، بۆی ڕون دەبێتەوە، کە خەریکە دەقەکە خۆی هاوار کات، کە پێویستە جیهاد نەکرێت، تا ئەو کاتەی خۆئامادە کردنەکە تەواو دەبێت! لەوانەشە واز هێنان لە خۆ ئامادە کردن، هەر خۆی لە خۆیدا، خۆ ئامادە کردن بێت!! چونکە مەبەست لە خۆ ئامادەکردن ترساندنی دوژمنانی خوایە ..

سوبحانەالله تو خوا جیاوازی ئەمەو قادیانی چییە؟

ئەمە لە پێناوی چیدا نەعلی حکومەتان بە لچ و لێو بۆیاخ دەکەن و پۆستاڵی جەللادان بە زمان دەبریسکێننەوە ؟!

بۆچی ئەم دینە دەکەنە أفيون الشعوب ؟! خوا خەجاڵەتیان کات ؟

لە پێناوی چیدا بە هەمو داعیەکی پاك و موجاهیدیکی چاك قسە دەکەن؟!

سەیری تەفسیری ئەو بۆ ئەم ئایەتەو تەفسیری (ابن کثير ٢/٥٠٣) بکە، کە خوای گەورە دەفەرموێ: (وأعِدُّوا لهَم مَا اسْتَطَعْتُم. أي مَهمَا أمْكَنَكُم) واتە: هەرچەندی دەتوانن...

ئەمانە مریشکی مەسڵەحەن، تەنانەت ناتوانن بشفرن، کێ ویستی بیانگرێت سەریان برِێت! بێ دەنگ دەبن...

جیهاد، کە لوتکەی جوامێرییە، کەی شایستەی ئەوانەیە؟ جا ئەگەر جیهاد هێندە قورس و نارەحەت نەبوایە دەبوە مەزاقی شەوارەی دەوری زەیستان.

جیهاد ئاگری بە تینی زێرینگەرە. هەرچی خڵتەو پڵتەیەك بەم ئیسلامەوە نوسا بێت؛ لێی دەکاتەوەو رایدەدات. جیهاد ماددەی تاقی کردنەوەی دینداریيە.. کەی لەگەڵ هەڵوێستی شەقرەو هاو رایانیدا تێك هەڵ دێنەوە.

بڕوانـە ئیمـامی ئیبنولقـەییم (رحمـه اللـه) کـە سـاڵی ۷٥۱ ی مـردوە، چـی دەربارەی ئەو جیهادە روەو شەقرە ئاساکانی زەمـانی خـۆی گوتـوە: (یـا مُخَنَّـثَ العَزْمِ أینَ أنتَ والطريق ؟!).

واتە: تۆ لە کوێ و ئەم ڕێگایە لە کوێ ؟!

بە زمانی زەمانی ئێمەی کوردیش دەبێ بڵێین: تۆو جیهاد کوجا مەرحەبا ..

ئینجا ئیمامی ئیبنول قەییمی رەحمەتی دەڵێ:

(طريقٌ تَعِبَ فيهِ آدمُ، وناحَ لأجلهِ نوح، ورُميَ في النـار الخليـلُ واضْـطُجِعَ للـذَّبح إسماعيلُ، وبِيعَ يوسفُ بثَمَنٍ بَخسٍ ولَبِثَ في السجنِ بِضْعَ سنينَ، ونُشِرَ بالمنشارِ زكريـا، وذُبِحَ السيدُ الحصورُ يحيى، وقاسَى الضُرَّ أيوب، وزادَ على المقدار بكاءُ داودَ، وسارَ مع الوحشِ عيسى، وعالَجَ الفقرَ وأنواعَ الاذى محمدٌ صلى الله عليه وسلم تَزها أنت باللهو واللعبِ) الفوائد /٥٦ واتە: ڕێی جیهاد ڕێگایەکە ئادەمی تێدا ماندو بو، نـوح لـە تاویدا هاواری لێهەستاو ناڵاندی، ئیبراهیمی هاوڕێی خوایان لەسەر فڕێدایە نێو کڵپەی ئاگر، ئیسماعیل هەر لەو پێناوەدا بۆ سەربڕین پاڵ خرا، یوسفییان ئـاوا بە نرخێکی بـێ بـەها فرۆشـت ولـە زینـدانـدا چـەندین سـاڵ بـۆی مایـەوە، ئـەو ڕێیەی زەکەرییای تێدا بـە مشار بڕرایـەوە، یـەحیای بـەڕێزی تێـدا سـەر بـڕاو، ئـەییوب لـە قۆناغەکانیـدا ناسـۆری چێشـت و داود لـە حـەددی ئاسـایی زیـاتر فرمێسکی بـۆ ڕشـت، ئـەو ڕێیـەی عیسـا بـۆی بـوە هـاودەنگی دڕنـدان و دەردی هەژاریی خەڵکی پـێ دەرمان دەکرد، ئەوەی کە محمد ـ سەلامی خوای لێ بێـت ـ ئـەو هـەمو جـۆرە ناسـۆرو میحنەتـەی لـە پێناویـدا چێشـت !! تـۆش، خـەریکی کاڵەمستێنەی خۆتی.

ئەم شەقرانە چۆن وەڵامی خوای گەورە دەدەنەوە؟ دەڵێن خوایە لەو هـەمو ئایەتانـەی باسـی بـەردەوام بـونی جیهـاد دەکـەن، حـاڵی نـەبو بـوین؟! مەگـەر خوای گەورەو زانا پێیان نافەرموێ: درۆتان کرد.. گەر جیهادەکەتان ـ لەبەر بێ

توانـــایی ــ واز لێهێنــان بــو، ئــەدی ئیعدادەکــە هــەر بــە فــەرزی لەســەرتان نەمابۆوە؟!!

ئیمامی ئیبنوتەیمییە رحمەالله دەڵێ: (يجِبُ الاستعدادُ للجهادِ بإعـدادِ القـوَّةِ ورِباطِ الخَيلِ في وقتِ سُقُوطِهِ لِلْعَجْزِ، فإنَّ مَا لا يَتِمُّ الواجِبُ إلَّا بِهِ فَهوَ واجِبٌ) مجموع الفتـاوى ٢٨/٢٥٩. واتـە: هـەر لـەو کاتـەوە کـە جیهادەکـە بـە هـۆی لاوازیـەوە لەسەر موسوڵمانان نامێنێت، خۆ ئامادەکردنەکە[1] لەسەریان فەرز دەبێتەوە ..

ئیمامی سـەنعانیش لـە کتـیبی (سُـبُلُ السَّـلام ٣٨٤/٤) دا لـە راڤـەی حەدیسی ژمارە (١٢٣٦) دا دەڵێ: (الاعدادُ يكونُ معَ الاعتيـادِ .. مَـنْ لَـمْ يُحْسِـنْ الرَّمـيَ لا يُسَمَّى مُعِدًّا لِلْقُوةِ) واتە: خـۆ ئامـادە کـردن، بـە مەشـق و خـۆ راهێنـان دەبێـت.. ئەوی تفەنگچی چاك نەبێت، پێی ناوترێت ئامادەباش.

ئـەم تێگەیشـتنەی سـەلەف و خەلـەف لـە کـوێ و، ئـەو تێگەیشـتنە لینگـەو قوچەی شێخی ئاخر زەمانی سەلەفێتی دوکانداریێتی حاکمەکان لە کوێ؟!

١ـ ئامادەکردنی هێزی پیاوو چەك و پارە. وەکو کە ئایەتەکەی سورەتی ئەنفال: (وَأَعِدُّوا لَهُمْ) داوا دەکات... (وەرگێر) .

ناسکە سەلەفی گوڵ بە دەم !

لە ڕێزمانی کوردیدا دەمانخوێند کە (خەیاری گوڵ بە دەم ناسکە)

نازانم بۆچی هەر، کە ئەم سەلەفیە داماوانە دەبینم، ئەو دێڕە ڕێزمانیەم دێتەوە یاد.. ڕەنگە لەبەر ئەوە بێت، کە بانگەوازی بەر سێبەری تاغوتان، کە ئەم جۆرە سەلەفییە ناسکانە مومارەسەی دەکەن، لە دروشمی (الجهاد سبيلنا)کەی ئیخوان، تەڕو بەل ترە..

ئیخوان دەڵێن ئەگەر هەفتانە سێ ئایەتی سورەتی قاف وحەدیسێکی الاربعین النوويه و لاپەڕەیەکی (فقه السيرة‌ى بوطي) و دوو لاپەڕەی کتێبێکی (فەتحی یەکن)ت خوێند، ئەوە باشترین ئیعدادت کردوەو حەتمەن حوکمی ئیسلامی پێ دێتەوە!

(غازی التوبە) کە بیرمەندێکی فەلەستینیە دەیوت بیست و پێنج ساڵ ئیخوان بوم (لە سوریا) کە دەمپرسی: (ئەرێ نەگەیشتینە (الجهاد سبيلنا) ؟ دەیانوت: نا هێشتا ئێمە واین لە وەرگرتن و چەسپاندنی دروشمی (الله غايتنا و الرسول زعيمنا)! خۆ ئەم دوو دروشمە هەر شایەتمانەکەی ئیسلامە، نەك دروشمی ئەوان. بە داخەوە دوای بیست وپێنج ساڵی ڕیزی ئیخوانچێتی، ئیتر بێ ئومێد لە دەرکەوتنی دروشمی (الجهاد سبيلنا) وازم هێنا... بەڵام دوای ئەوەی هەمو گەنجێتیەکەمم بەو هیوایەوە بەرێ کرد) !!

ئەم کۆلکە سەلەفییانەش ـ کە لە ئیخوانی میسر حیزبی ترن ـ کە ڕاسترە بڵێین ئەم گۆلکە سەلەفیانە ـ دەڵێن: (دَعْ مَـا لِقَيصَـرَ لِقيصـرَ ومَـا للهِ للهِ كَلمـةٌ تَصْلُحُ لِزَماننا) کتێبەکەی الشقرة / هي السلفية ل/١٧٢ واتە: کە دەڵێ: (ئەوی هی قەیسەری حاکمی ڕۆمایە) هەر بۆ قەیسەر خۆیی لێ گەڕێ و ئەوی بۆ خواشە هەر بۆ خوای لێ گەڕێ، ئەمە قەولێکە بۆ زەمانی ئێمەش شیاوە .. هەروەها لە ل/٢٠٣ دا دەڵێت: (وجوبُ الامْساكِ عَن الجهادِ حتى يكونَ الإعدادُ على

تَمَامِهِ. وَقَدْ يَكونُ مِنْ الاعدادِ تَرك الاعدادِ، إذ الإعدادُ يُقْصَدُ بِهِ إرهابُ اعداءِ اللهِ)
!!

ئەم گۆلکە سەلەفیانە لە لاکۆلان و کوچەی حیلە (شەرعی!) انـدا خۆیـان لـە چەندین بەرپرسێتی دزیوەتەوەو، چەنـدین کۆلی قورسی دینداریيان داناوە!

لە لابـردن و لێـك پچـڕانی کـارو ڕەفتـار لـە بـاوەڕ، لـە تـەکفیری حکومەتـە مورتـەددەکان، لـە جیهـاد کـردن .. بـەلام زمانیـان وەکـو مقەسـتی ئینگلیزیيـە لەسەر ئەو سۆفیانەی حکومەتی ئال فەهد لە مەدینە دەفیان دەداتێ. لـەو سـێ ئەندامە شیعەیەی ئەنجومەنی شورای (پەرلەمانی) سعودیەش خـۆ کـڕ دەکـەن. ئەوە لە دەسەلاتی ئابوری نیو ملیـۆن ئیسـماعیلییەکانی سـعودیەش هـەر هـیچ. بەلام بۆ گیانی موجاهیدان ئازان. چونکە هین بە خالی خۆی دەوێرێ..

بەلام الحمد لله خوا فەزحی کردون وئاشـکرا بـون، کـە لـە بەرژەوەنـدی کـام موخابەرات وبۆکـام دەزگـای جاسوسـیی ئـاوا بـە خـۆڕایی کەوتونەتـە پـەلاماری ئەهلی جیهادو، پێیان دەلێن خەواریج، چونکە بـە دەسـت و بـازو بـەرگری لـە خۆیان و دینـەکەیان دەکەن ..

ئا با بزانین کێ خەواریجەو کێ ئەهلی سوننەتەو کێ شوێن کەوتوی سـەلەفی بەڕێزە ؟

ئیبنو حەزمی ڕەحمەتی دەلێ: (إذا كان أهلُ الحق في عِصابةٍ يُمْكِنُهُم الدَّفْعُ ولا يَيْئَسونَ من الظَّفَرِ، فَفَرْضٌ عَليهم ذلكَ. وإنْ كانوا في عَدَدٍ لا يَرجونَ لِقِلَّتِهِمْ وضَعْفِهِم الظَّفَـرَ، كـانوا في سَـعَةٍ مِـنْ تَـرْكِ التغـيير باليـد) واتـە: ئەگـەر ئـەهلی حـەق (موسولمانان) لە پەنجا کەس بەرەو ژورتر بون و، لە تواناياندا هـەبو دوژمنـان دەرپـەڕێنن و بیانبـەزێنن و، لـە سـەرکەوتن ڕەشـبین نـەبون، ئـەوە جیهادەکـە فەرز دەبێت لەسەریان ودەبێت بیکەن. ئەمما ئەگەر ژمارەیان ئەوەندە کەم بو، کـە لەبـەر کـەمی و لاوازی خۆیـان ئومێـدی سـەرکەوتن و زالّ بونیـان نـەدەبو، ئەوە مافی ئەوەیان هەیە ئەو مونکەرە بە دەست نەگۆڕن.. ئەمەش دیدی سیدنا

عەلی كوڕی ئەبو تالیب و ئەو یاوەرانەی تره، كە لە خزمەتیدا بون. هەر ئەمەشە دیدی خاتو عائیشەو تەڵحەو زوبەیرو ئەو یاوەرانەی تر كە لە خزمەتیاندا بون. دیسان ئەمە رای عبد اللەی كوڕی الزوبەیرو حەسەنی كوڕی سیدنا عەلی و یاوەره كۆچەرو پشتیوانەكانی تری ئەو كاتەی مەدینە، كە جەنگی (یوم الحورە) ی تێدا رویدا. دیسانەوە رای هەمو ئەو سەحابی و زاناو شەرعناسانەیە، كە لە دژی حەجاجی كوڕی یوسفی سەقەفی راپەڕین. وەكو ئەنەسی كوڕی مالیك و عبدالرحمانی كوڕی ئەبولەیلاو سەعیدی كوڕی جوبەیرو ئەبول بوبحتری تائی و عەتائی ئەسلەمی و حەسەنی بەسری و مالیكی كوڕی دینارو موسلیمی كوڕی بەششارو ئەبول حەوراو و شەعبی و هی تریش راوبۆچونی ئیمامی ئەبو حەنیفەو حەسەنی كوڕی ئەلحەیی وشورەیك و مالیك هەر وا بو، ئیمامی مالیك خۆی بەشداری شۆڕشەكەی محمدی كوڕی عبد اللەی كوڕی ئەلحەسەنی كرد دژی ئەبو جەعفەری مەنسور هەروەها ئیمامی شافیعی و داودو هاوەڵانیان) بڕوانە البدایة والنهایة/ ابن كثیر ب١٠/٨٦ .

هەمو ئەوانەی ناومان هێنان چ یاوەران (ئەسحابە) چ تابعین (نەوەی دوای یاوەران) هەمویان، یان بە فەتواو لەسەر روداوەكە خۆی داویانە، یان وەكو راو بۆچونی خۆیان لەمەڕ گۆڕانكاری بە دەست دەریان بڕیوە. بڕوانە (ابن حزم/الفِصَل في المِلَل والاهواء والنِحَل ب٤/ ١٧١ـ١٧٢) .

لەگەڵ ئەوەشدا كە دەزانین هەمو ولاتێكی ئێستای موسوڵمانان بارودۆخی تایبەتی خۆی هەیە، كەوا بو ئەحكامی شەرعی تایبەتی خۆشی هەیە. بەلام بەمەی هێنامانەوە كۆلكە سەلەفییەكان دەخەینە سەر سێ ڕێیانێك:

یان دەبێ (وەك چۆن بەو موسوڵمانانە دەڵێن خەواریج كە لەسەر راو بۆچونی ئەو بەرێزانەن، كە باوەڕیان وایە دەبێ بە هێزی بازو گۆڕانكاری بكرێت) دەبێت بەو ئەسحابەو تابعینە بەرێزانەش بڵێن خەواریج بون! یان

سیفەتی خەواریجیان تێدا بوە! بەمەش حەقیقەتی (سەلەفێتی)یەکەیان دەردەکەوێت ..

یان دەبێ بڵێن ئەو بەڕێزانەی ناویان برا، بە ئەنقەست وازیان لەو بەلگانە هێناوە، کە داوای ئارام گرتن دەکەن لەسەر زوڵم وستەمی حاکمەکان، یان نەیانزانیوە. ئەمەش کەسێك دەیلێت، کە گومانی بەدی بە سەلەف هەبێت .

یان دەبێ ئیعتیراف بەوە بکەن، کە ئەمە مەسەلەیەکەو ئیجتیهاد هەڵدەگرێت. لەم حاڵەشیاندا دەبێت زمان بەرامبەر ئەهلی جیهاد کول کەن. دەنا لە گومڕاییدان. چونکە :

یان ئەوەیە پۆشاکی ئیرجاو و دەمامکی سکوڵەریستی بەرماخی کەرە حیزبایەتیانەیان کردوە .

یان جیهادیان (بە هەمو جۆرەکانیەوە) پەك خستوەو لایانداوە، چونکە ئەو وەسفەی بۆ واقیعی ئێستای ئێمەی دەکەن، بەسەر واقیعی سەلەفی ساڵحیشدا دەچەسپێت. ئەمەش وانییە، مەگەر لای کەسێکی کەرو کونتێی وەکو!

ڕەنگە هەوڵ بدەن خۆ بە پەتکە بەلگەیەکەوە هەڵواسن و بڵێن: خۆ هەڵوێستی سەلەف بەرامبەر ئەو ناحەزو موخالیفینانەیان وەکو ئەمانەی ئێوە نەبوە. ئەوان کەسیان تەکفیر نەدەکرد! بەڵام ئێوە ئەم حاکمانەی وڵاتانی ئیسلام بە کافرو مورتەدد دادەنێن .

لە وەڵامیاندا دەڵێین: خۆ ئاشکرایە هیچ یەکێك لەوانەی شۆڕش دژیان دەکراو بە هێزی بازو هەوڵی گۆڕانیان دەدرا، ڕەفتارو کردارو بەرنامەو هەڵوێستی وەکو ئەم حاکم و حکومەتانەی ئەمڕۆیان لێ دەرنەکەوتبو. کەسی ئەو زەمانە ئاوا شەریعەتی خوای نەخستبوە کەنار.. لەگەڵ ئەوەشدا کەس ئەو کەسانەی بە خەواریج ناوزەد نەکرد، کە لە دژی ئەوانە راپەڕین. ئەمما ئێوە هەر بەوەندەی ئێمە دەڵێین بەرنامەی فلان حکومەت ناشەرعییە، ئێوە خێرا دەبنە دەمڕاستی حکومەت و حیزبە سکوڵەریستەکان و ئێمە بە خەواریج

ناوزەد دەکەن. دەڵێی ئەوانەی ئێمە بەرهەڵستکاریانین عەلی کوڕی ئەبو تالیبن، خەلیفەی بەهەقن! لەراستیدا ئەوی ئەهلی جیهادی ئەم زەمانە بە خەواریج دەداتە قەڵەم، دەبێت پێشتر سەلەفی ساڵحی ئەم ئوممەتە بە خەواریجێتی تۆمەتبار بکات ..

ئیمامی طاوس، کە حەججاجی کوڕی یوسفی سەقەفی بە کافر دادەنا، مەسەلەیەکی بەناوبانگە. (بڕوانە: تهذیب التهذیب ١/٣٦٣).

ئیمامی ئیبنوئەبی شەیبە دەڵێ: ئەبو بەکری کوڕی عەییاش لە الاجلحەوە گێڕایەوە کە ئیمامی شەعبی گوتویەتی: (أشهد أنه مؤمن بالطاغوت كافر بالله، يعني الحجاج)[1] كتاب الايمان / ژمارە ٩٧ ل ٣٩ واتە: شاهێدی دەدەم، کە حەججاجی کوڕی یوسفی سەقەفی باوەڕی بە تاغوت هێناوەو کافر بوە بە خوای گەورە ...

هەر ئیمامی ئیبنوئەبی شەیبە دەڵێ: وەکیعی کوڕی جەڕڕاح لە سوفیانەوە و ئەویش لە مەنسورەوە گێڕایەوە کە ئیبراهیمی نەخەعی گوتویەتی: (كفى بمن يشك في أمر الحجاج لَحاهُ الله)[2] كتاب الايمان ژمارە ٩٨ ل/٣٩.

سەیر ئەوەیە کە ئەلبانی لە هەر هەمو ئەم ریوایەتانە کۆڵیوەتەوە، کەچی بە موخالیفەکانی، کە ئەهلی سوننەتن دەڵێ: خەواریجن !!

ئیبنو کەثیر دەڵێ: (ئەبو بەکری کوڕی خَيْثَمَة لە ئەبو ظَفَر جەعفەری کوڕی سولەیمان بە سەنەدەوە لە قەتادەوە دەگێڕێتەوە، کە لە سەعیدی کوڕی جوبەیریان پرسی: شۆڕشت دژی حەججاج کرد؟ گوتی: (إني والله ما خرجتُ عليه حتى كَفَرَ) البداية والنهاية/ب٩/١٤٢واتە وەڵلاهی تا تا کافر نەبو، شۆڕشم دژی بەرپا نەکرد.

١ـ ئەلبانی دەڵێ: إسناده حسن.

٢ـ ئەلبانی دەرهەقی سەنەدەکەی دەڵێ: إسنادصحيح كالشمس.

ئەعمەش گێڕایەوە، كە لە موجاهیدی ئیمامی ئەهلی تەفسیریان پرسی: رات چییە دەربارەی حەججاج ؟ گوتی: دەربارەی ئەو پیرە كافرە لێم دەپرسن؟! (البداية والنهاية) ب٩/١٤٣

ئەمەش ڕای طاوس و ئیمامی شەعبی و ئیبراهیمی نەخەعی و سەعیدی كوڕی جوبەیرو موجاهیدو هەمو سەرانی زانایانی سەلەفە .. دیتت كەسێك بە خەواریج ناویان بهێنێت ؟!

هۆ گۆلكە سەلەفییەكان، دیتتان یەكێك بە یەكێكیان بڵێ فیكری خەواریجی هەیە؟! بەڵام چ دەكەیت لەگەڵ كەڕو كونتێی حیزبایەتی و دۆش داماوی مەدخەلیانی مورجیئەی زەمانە ؟!

مەگەر نابینیت ئیمامێكی بەقەدرو كەڵە زانایەكی خواویست و پێشەوایەكی نمونەیی وەكو سەعیدی كوڕی جوبەیر- كە جەرگی لە مورجیئەی زەمانی خۆی رەش بو بو - چییان پێ دەڵێت ؟ دەفەرموێ: (المرجئة يهود القِبْلَة) بڕوانە (ابن بطة/ الابانة الكبرى ل/١٦٨) هەروەها(ظاهرة الارجاء / الشيخ سفر الحوالي ٢/٣٧٨) ئینجا دیقەت بدە لە واقیعی زەمانی ئەوان و ئەم زەمانە ئاڵۆزەی ئێمە... پاشانیش لەو گۆلكە سەلەفیانەی ئەمڕۆ بپرسە: ئەرێ بۆچی و بۆ پاراستنی بەرژەوەندی كێ ئەم شمشێرە كولە دەسون ؟! بۆ سەرخستنی فیكرو كوفری كێ، ئاوا بونەتە جاسوس وسەگی پۆلیسی وڵاتان ولمبۆزتان وا بە شوێن پێی ئەهلی ئیسلامەوەو ئاسەواریان هەڵ دەگرنەوە وخەبەری ئەملاولایان لێ دەدەن ؟! بۆ كێ ولەبەرژەوەندی دوری كێیە وا مەدخەلی، سەید قوتبی رەحمەتی داوەتە بەر كەرسەكی تەكفیر؟!

ئەمە حاڵی سیاسیتانەو ئەوەش حاڵی عەقیدەی گەندەڵتان، سەلەفێتیەكەتان كردوە بە كۆتەرە داری راوچی و خۆتان لە پەنایدا مەڵاس داوە گوایە بە دەردی مەدخەلی لە كتێبەكەیدا: (أضواء اسلامية على عقيدة

سید قطب وفکره) بەرگری لە سەلەفێتی دەکەن !![1]

١ــ ئەمە کتێبێکە کە رەبیع بن هادی المەدخەلی نووسیویێتی، بەلاّم الحمد لله هەر لە ریزی سەلەفیەکانەوە دایانەوە بەر دەستڕێژی رەخنەو هەر خۆیان هەڵیان تەکاند، چونکە ئەوەندە بێ ئینسافانە نووسیبووی، کە شیوخەکانی خۆشیان پێیان ناڕەوا بوو، بۆیە یەکێکی وەکو بەکر ئەبو زەید ـ کە شێخێکی موعتەبەری سەلەفێتی سعودیی بوو رحمه الله ـ لە کتێبێکیدا کە بە ناوی (المدخلی) نووسیویێتی، لە بەرپەرچدانەوەیدا دەڵێ:

١ـ هەر لە یەکەم لاپەڕەی لیستی ناوەڕۆکەکەیەوە (هی کتێبەکەی مەدخەلی کە لەسەر سەیید قوتب نووسیویێتی) وام بۆ دەرکەوت کە سەیید قوتب ـ رحمه الله ـ هەموو بنەماکانی کوفرو بێ دینی و زەندەقەی لە خۆدا کۆکردۆتەوە ! بەوەی کە باوەڕی بە یەکبوونی کردگارو دروستکراو (وحدة الوجود) هەیەو باوەڕی بە (خەلقی قورئان) هەیەو یاسا دانان با پێچەوانەی شەریعەتی خواش بێت بە رەوا دەزانێت و زێدەڕۆیی هەیە لە پەك خستنی سیفەتەکانی خوای گەورەدا، هەروەها حەدیسی موتەواتیری پێ قبووڵ نییەو گومانی لە عەقیدەدا هەیەو هەموو کۆمەڵگەکان بە کافر دەزانێت و .. هەتا دوایی ئەم جۆرە ناونیشانە سەیرانەی موچوڕك بە تەوقە سەری موسوڵماندا دەهێنن ..

کە ئەمانەم دیت، خێرا کەوتمە بەراوورد کردنی ناونیشانەکان بە ناوەڕۆکەکانیان لە لاپەڕەکانی کتێبەکەیدا، دیتم هەر باسەو باسێك بە درۆ دەخاتەوە ! تا گەیشتمە ئەوەی بۆم دەرکەوت، کە ئەمە هەر ناونیشانی زەق و گێچەلاّوی هێناوەو کردویێتییە سەرباسی بابەتەکانی، دیارە ئەمەی هەر بۆ ئەوە کردووە تا خوێنەرانی ئاسایی بۆ راکانی خۆی راکێشێت و لە سەیید قوتبیان بهرووژێنێت...

٢ـ دیتم ئەم کتێبەی مەدخەلی دوورە لە هەموو ئوسوڵ وبنەمایەکی توێژینەوەی زانستیانە، دوورە لە بێ لایەنی زانستیانە، دوورە لە پرۆگرامی زانستیانەی رەخنەگرتن، دوورە لە ئەمینی ودەستپاکی لە نەقڵ ولێوەرگرتن و زانیاری، دیتم هەقی پێشێل کردووە.. ئەمما ئەدەبی دیالۆگ ورەفتاری موناقەشەو بەرزی شێوازو سالاری نیشاندان، ئەوە هەر توخنییان نەکەوتووە ! ئەمەش بەڵگەیەك لە نەقڵ کردنەکانی: (لێرەوە گەلێك لە برِگەی کتێبەکەی مەدخەلی نەقڵ دەکات..) بڕوانە کتێبی : (بکر بن عبد الله ابو زید / الخطاب الذهبي لا٤) لەگەڵ ئەم جۆرە رەخنانەشدا دەرویشەکانی مەدخەلی، هەر لەسەر گەرمە تەریقەی خۆیان مانەوەو کەوتنەوە بڵاو کردنەوەی، جا تۆ بیر لەوە بکەرەوە، کە ئەگەر کتێبێکی وا لەسەر یەکێك لە شیوخەکانی خۆیان دەرچێت، داخۆ بە حەق و باتڵ، چۆن بەرگری لە شێخ و خەلیفەکانیان بکەن.. رەحمەتی خوات لێ بێت سەیید قوتبی رەحمەتی، خۆ خوای خۆتت بەسە ..

مەدخەلی دواتر بەوە عوزری دەهێنایەوە، کە گوایا رای وا نییە، کە کوفر کەوتووە بەسەر سەیید قوتبدا ! بەڵکو سەیید قوتب کەوتۆتە کوفرەوە ! !

بە راستی عوزرەکەی لە قەباحەتەکەی خراپتر بوو. چونکە قەباحەتەکەی، کە بریتییە لە تەکفیرکردنی گومان لێ کراوێك بە پاڵنەرێکی زانراو، ئەمما خراپی عوزرەکەی، ئەوەیە کە: نەزانانە تەکفیرەکەی کردووە، چونکە نە خۆی ونە تاقمەکەشی ئەوەندە شارەزای رێساکانی تەکفیر نین، تا سەریان لە حوکمێکی واوە بێ وەی دەرچێت...

سەلەفێتی، یان ئەسپەدارینەکەی جەژن؟!

لە سەدەکانی یەکەمی ئیسلامدا، گروپێکی راحەت تەڵەب پەیدا بو پێیان دەوتن مورجیئە. دواتر کالعادە ئەوانیش وەکو ابو الحسن الاشعری لە کتێبی (مقالات الاسلامیین) دا دەڵێ: بون بە ١٢ گروپی ترەوە، دوانیان بەناوبانگتر بون (مرجئة الفقهاء) و(الجهمیة) .. هەرە چاکەکەیان (مرجئـة الفقهـاء) کە دەیانوت هەر کەس بڵێ باوەڕم هێناوە، ئیتر باوەڕی وەك هی فریشتەیە، با سەریش بە فەرزی خوادا نەدات تا دەشمرێت هەر خەریکی فیسق و فجورو گونـاح بێت! با لە جێی بەرماڵ و نوێژ لەسەر مێزو مەزە رۆژ کاتەوە! بیرت بێت وتم: هەرە چاکەکەیان وایان دەوت! ئەمما مورجیئەی (جەهمیەکان) دەیانوت: وتنی باوەڕ بە زمان زەروری نییە! واتە ئەگەر کەسێك لە دڵدا باوەڕی بە خوا هەبو، ئیتر پێویست ناکات خۆی ماندو کات شایەتمان بهێنێت، یان بڵێ نوێژو رۆژو فەرزە!

ئەو بۆچوونەی بەکر ئەبوزەیدم زۆر لا جوان بو، کە لە کتێبەکەیدا (المدخلی) دا دەڵێ: (ئەم کتێبە حیزبایەتیە، نوێکەی بوژاندەوە !) الخطاب الذهبي لا١١.

خۆزگە بەکر ئەبوزەید لە جیاتی ئەو کتێبەی، کە لەسەر مەدخەلیەکەی خۆیانی نووسیووە، لەسەر حیزبایەتیی (سەلەفی) یەکانی بنووسیایە، خۆزگە دژواری تەعەسسوبی (حیزبایەتی) بۆ شی بکردنایاتەوەو، هۆکارەکانی ئەو دەردە کوشندەی بۆ بخستنایاتە رو، بەڵکو کەمێك لا بەلای حەقدا بکەنەوەو (رێبازی بانگەواز) و رێسای (هەڵسەنگاندن) ەکانیان راست کەنەوە، تا لە حاڵی خۆیان حاڵی بن وبۆ شەرعی خوا ماڵی بن.. بەڵام بەداخەوە ئەمیش، هەر چەندە ئیعتیراف بەوە کردوە، کە ئەو سەلەفییانەی خۆیان (کەوتوونەتە) چاڵەوە، بەڵام هەر لایەنگیری شیوخەکانی کردووەو عەیب وعارو باری لاری بۆ پەردەپۆش کردوون، هەنجەتی بۆ شیوخەکانی بەر سێبەری تاغووتان هێناوەتەوە ! دەڵێی لە زەمانێکی تری غەیری ئەم زەمانەی خۆماندا دەژی! واقیعی ئێستای واز لێ هێناوەو کەوتۆتە داڕشتنی زۆر رێسای پۆلێن کردنی خەڵکی، کە بۆ خەڵکی غەیری ئەم زەمانە دەشێن! ئەویش هەر دەڵێی شەقرە ئامۆژگاری کردووە، بڕوانە کتێبی (تصنیف الناس .. لا ٥٤).

(بڕوانە تهذیب الآثار/الطبري ١٨٢/٢) هەر لەو سەرچاوەشدا ئیمامی وەکیعی کوڕی جەڕاحی مامۆستای ئیمامی شافیعی دەڵێ: (لیس بین کلام الجهمیة والمرجئة کبیر فرق" قالت الجهمیة: الإیمان: المعرفة بالقلب، و قال المرجئة: الإقرار باللسان).

ئیتر بە درێژایی مێژو مورجیئەو دیدو رای بو بە کورسی کورسی و ماین چەقەڵی یاری و مەزاق و دینداریەکەش بەدەردی خۆشناوان دەڵێن: (بویتە گەمەی منداران) چونکە دینداریەکە بۆتە ئەسپەدارینەکەی، کە جەژنان رەسممان لەسەر دەگرت و خۆمان لای منداڵە لادێییە داماوەکانی خزممان پێوە با دەدات، چونکە ئەوان فەقیرانە نەیاندەزانی رەسمی ئەسپی دارینەو، ئەسپی راستینە لێك جوێ کەنەوە، بۆ ئێمەش بوارێکی تەنکاوی خۆ هەڵکێشان بو!! زانا سەلەفییەکانی ئەمڕۆش دەزانن دەروێشە داماوەکانیان قول و فول لێك جوێ ناکەنەوەو هەر رەسمێکیان بخەنە بەر دەست، هەر وا دەزانن رەسمی ئیمامی بوخاری و ئیبنوتەیمییەو جەماعەتە!

جا ئیتر مورجیئە هەر هات و چو، تەمبەڵی وبێ غیرەتی وترسنۆکی لە ئوممەتدا فەلسەفاند! حەزی هەموانی ختوکە دەدا، دەیان حاکمی مورتەددو سەدان شاعیری لۆتی و، هەزاران ژنی لەش فرۆش وملیۆن هەرزەی داوێن پیسی پێوە هەڵژنا! بوە جێ داڵدەی نوێژ نەکەرو سو خۆرو قۆڵبڕ..

بۆیە ئەمڕۆ مورجیئەی زەمانەش (سەلەفییەکان) بونەتە بەڵگەی گەدەزلانی بەرسێبەر. کە دەوترێ: فلان حاکمی عارەبی لە دین لایداوە دەڵێن: نابێت وا بڵێن، ئێوە خۆ لە دڵی کابرادا نین! کە دەوترێت: ئەو کوردە مارکسییە، نوێژ نەکەرەی تەسبیحی پێیەکافرە. دەڵێن: نا هەر ئەهلی ئیمانەو تەسبیحەکەشی، ئەگەرچی بیدعەیە، بەلام بۆ زیکرە. کە دەوترێت: ئەو پاکستانییەی ریشی چل سانتیمەتر درێژە، پارەی سو (ریبا)ی وەرگرتوە، دەڵێن: گرنگ نییە، دڵ حسێبە.. کە دەڵێین: ئێوە دینەکەتان (تەنکە وەك

پـەڕی مێشـێ) پێمـان دەڵـێن: نـا ئەمـەی ئێمـە تـەواوە، نـەك ئـەوەی ئێـوەی خەواریج !!

لەسەرەتادا مورجیئە موناقەشەیەكی هێدیانەی پێناسەی باوەڕ بـو، كـە ئایا سێ بەشە؟ واتـە: ئیعتیقـادی دڵ و بڕیـاری زمـان و پابەنـدی كاروكردەوەكانـە؟ یـان دوو بەشـە: قەناعـەتی دڵ و بڕیـاری زمانـە ؟ یـان هـەر قەناعـەتی دڵەو بەس؟!

لە سەرەتاوە بۆچونێكی هەڵە بو. بەڵام جار بـۆ جـار تـەنك دەكرایـەوە.. تـا بوە مایەی فیتنەی زۆر كەس، فیتنە بە مانای قورئانی، واتە واز لە دین هێنـان و هەڵگەڕانەوە لێی..

ئیمامی ئیبنوتەیمییە دەڵێ: (فصارَ ذلك الخطأ اليسـير في اللفـظ سـبباً لخطـأ عظيمٍ في العقائد والاعمالِ، فلهـذا عَظُـمَ القـولُ في ذَمِّ الارجـاء حتـى قـال ابـراهيم النَخَعِي: لَفِتْنَتِهِمْ ـ يعني المرجئة ـ أخوفُ علـى هـذه الامَّـة مـن فِتنـة الازارقـة .. (كتێبی الايمان ل ٣٨٠) واتە: ئەو هەڵە سادەیەی یەكەمجار، كە لـە مانـای وشـەدا بو، بوە هەڵەیەكی زۆر گـەورە لـە بـاوەڕوكرداردا، بۆیـە زەم كردنـی ئیرجـائیش (دیـدی مورجیئـەكان) ئەوەنـدە چـڕوپڕ بـۆوە. ئیبراهیمـی نەخـەعی دەڵـێ: فیتنەی ئەوان ـ واتە هی مورجیئەكان ـ زۆر دژوارترە لە فیتنـەی ئەزاریقـەكان (كە گروپێكن لە خەواریج).

ئیمامی ئیبنوتەیمییە ئینجا لە هەمان شوێندا، دەربارەی گەندەڵی و خراپـی فیكرو دیـدی مورجیئـە، بۆچـونی زانایـانی تـریش دەهێنێتـەوە، وەكـو ئیمامی زوهری، كە قوتـابی ئـەبوزەڕی غیففارییـە خـوا لێـی رازی بێـت دەیگـوت: (مـا ابتُدِعتْ في الاسلام بدعةٌ أضَرَّ على أهلِه مِن الارجاءِ) واتە:لە ناو ئەهلی ئیسـلامدا بیدعەیەكی زیانبەخشی وا دانەهێنراوە لە بیدعەی ئەهلی ئیرجاو زیانبـەخش تـر بێـت.. سوفیانی سەوریش دەڵـێ: (تركتُ المرجئةَ الاسلامَ أرَقَّ من ثوبِ السَّابِري)

واتــە: مورجیئــە ئیسلامەتیەکەی لــە قوماشــی سـابری تــەنك تــر کردۆتــەوە. (الثعـالبي لـە کتـیبی زمانـەوانی (فقــە اللغـة) کەیـدا دەڵـێ: قوماشـی سـابری ئەوەندە تەنکە، کە هی ژێرەوەی لێوە دیـارە، ئـەوی دەیپۆشێت نازانیـت هیچی پۆشیوە، یان روتە) ئیمامی ئەوزاعیش دەڵێ: (کان یحیـی بـن ابـي کـثیر وقتـادة یقولان: لیس شئ من الاهواء أخوف عندهم من الارجاء) واتـە: ئـەو دوو زانـا پایـە بەرزە دەیانگوت: هیچ شتێك نییـە لـە هـەواو هـەوەس پەرسـتیدا بـە لامانـەوە ترسناك بێت وەکو ئیرجاو.

ناهــەقیان نییــە، بڕوانــە مێــژوی موســوڵمانان: لــەو کاتانــەی مەســەلەی کاروکرداریان لە باوەڕ جویّ کردۆتەوەو نەیانکردوە بە بەشێکی باوەڕو زۆر بـە دوایدا نەچون، کە وتویانە: تەنها بە راست زانـینی ئیسلام بەسـە بـۆ دینـداری! بزانە چ شکستێکیان بەسەردا هاتوە، پێچەوانەکەشیان ببینە ..

ئەدی ئەمڕۆ بۆ سەیر ناکەیت؟! مەگەر بازاڕی سکولەریستی عالمانی بـە کـێ گەرم بوە؟! مەگەر هەر بەوانە نییە، کە دەڵێن: ئیسلامەتی بـاوەڕی دڵـەو هـەر کەس بۆ خۆی دینداری دەکات! مەگـەر نابینیـت مـەلا چۆن سـەری کوردەواری کلۆڵی شێواندوە ؟ نابینیت ئەوی حـەی عەلەسسـەلا لـە ئیسلام چۆتە دەرەوەو رۆژی هـەزار کـوفر دەکـات، هـەر پێـی دەڵـێن ئیمانـدارەو لەسـەر موسـوڵمانێتی ماوە! چونکە مورجیئە (زۆربـەی مـەلای کـوردیش هـەر لـەوانن) دەڵـێن: کـوفر (التکذیب والجُحُود) ە واتە بەدرۆ خستنەوەی پێغەمبەر صلی الله علیـە وسـلم! و نکوڵی کـردن لـەوەی هێنـاویّتی.. بـاوەڕیش بریتییـە لـە (التصـدیق) واتـە: بـە راستگۆزانینی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم .

ئینجا لەم نەزانی و حاڵی نەبونەشەوە، دینەکەیان لە قورئان و سوننەتەوە بۆ گۆڕیون بۆ پەندی پێشینان، کە دەڵێ :(بـزن بـە پێـی خـۆی ومـەڕ بـە پێـی خۆی) و (کەس ناچێتە قەبری کەس)!!

ئاخر لەم دەلاقەوە بو، کە بلۆکی سەرمایەداری بە سەرۆکایەتی ئەمریکا، خزایە ناو دیدو دینی موسوڵمانان ودوژمنداریتیەکەیانی لە خۆی لاداو کردنی بە گژ کۆمۆنیزمدا!! نەتبینی ئەو رق و قینەی بەرامبەر کۆمۆنیزم دروست بو، بەو ئیعتیبارەی دژی باوەڕە، کە (تصدیق)ی پێغەمبەرانە، بەرامبەر لیبراڵی رۆژئاوا دروست نەبو! چونکە عەلەمانیەتی سەرمایەداران و لیبراڵەکان (تکذیب) ناکات، هەر (تبدیل) دەکات!! واتە هەر دەیگۆڕێت!! ئەمەش بە پێی دیدو دینی مورجیئە کافر بون نییە! بەڵام ئێمەی ئەهلی سوننەت الحمدلله بەرچاومان رۆشنەو جیاوازییەك لە نێوان (تکذیب)و (تبدیل)دا نابینین.

هەندێك پارت و گروپی کۆمۆنیست، کە ئەقڵیان بە گەمەکە شکا، ناوی گروپەکانیان دەکردە پارتی سۆشیالیستی فلانی! تا بڵێن: ئێمەش چیدی (تکذیب) ناکەین وباوەڕمان بە ئیسلام هەیە، بەڵام ئێمە سیستمێکی سۆشیالیستیمان هێناوە!! مەگەر ئەمە هەر ئەو کلاوە نییە کە کراوەتە سەری هەزاران (داعی)و مەلای کوردی زەین کوێری شوێنکەوتوی حزبە عەلمانیەکان و گروپە سۆشیالیستیەکان؟! چەند هەزار مەلا هەیە بۆتە دەروێشی ئەم گروپ و ئەو گروپ؟!

حیزبی سەلەفییە لاحیزبییەکانی کوردستانیش، کە شمشێریان هەر بۆ ملی ئێمە دەسون، دەڵێن: حزبە عەلمانیەکان ئەهلی ئیمانن و لە ئێوەش دیندارترن! چونکە ئەوان وەکو ئێمە مورجیئەن گەرچی کەم کردارن، بەڵام ئێوە خەواریجن! چونکە ئەم مارکسی ولیبراڵە ناحاڵیانە بە کافر دەزانن، کاکەی ئیخوانیش پشتیان دەگرێ و دەڵێ هێشتا ئەمانە کەس ئیقامە حوججەی لەسەر نەکردون!! سڵاو لە ئەقڵ وعیلمتان!

ئیمامی ئیبنوتەیمییە دەڵێ: (والمُطاعُ في اتِّباعِ غيرِ الهُدى ودينِ الحقِّ، سواءً كانَ مقبولاً خَبَرُهُ المُخالِفُ لكتابِ الله، أو مُطاعاً أمْرُهُ المُخالِفُ لأمـرِ الله، هـو طـاغوتٌ)

مجموع الفتـاوى/١١٣/٢٨. واتـه: ئـەو كەسـەى لـه غـەيرى ڕێبـازى خـوايى و ديـنى حـەقى خـوادا، گوێرايـەڵى دەكرێـت و ملـى بـۆ كـەچ دەكرێـت، گـەر سەرپێچـى فەرمانى خواى كردو بە پێچەوانەى قورئان فەرمانى دەركرد ـ ئـيتر گوێرايـەڵى ئەو فەرمانە موخاليفەى كرا بێت، يان نەكرا بێت ـ ئەوە تاغوتە.

كاكە برا... ئاگاداربە، بە ناوى سەلەفەوە سوارى ئەسپە دارينەكەت نەكەن و بڵێن پێ بكەنەو وێنەت بگرن!

رەنگە بەستەزمانانە بڵێيت: ئەرێ سەرمان لـێ شـێواوە نوێـژمان نـەدەكرد، دەتانوت: كافرن ونانى دەستتان حەرامـە، بـە حـەلا حـەلا كەوتينـە نوێـژكردن، حەى دايم و يا هو يا مـەن هوى سۆفيمان پـێ خـۆش بـو، وتتـان كـوڕە نەكـەن شـيركە. بـەرەو ئيخـوان هـەلاتين، دڵمـان بـە شـيعارەكانيان خۆشـبو، بـە تـەماى جيهاد بوين دژى سەددام، كەچى كردياـنين بە مجلس الحكمـى ئـەمريكا! وتتـان: كـوڕە زو وەرنــە دەرێ كـافر دەبـن! لـەويش هـەلاتين.. وتمـان: دەبينــە سـەلەفى، ئەمـەيان خۆشـە، ئيقتيدايـە بـە سـەلەفى سـاڵح، بـە ئەسـحابەكان، وامـان لێهـات قسەمان نە لە مـەلا وەردەگـرت، نـە لـە داعيـەكان، تـەنها لـە شـيوخى سعوديە، كەچى وتيان: نابێت لە ئيبن جبرين وحمود العقلاوو سـەفەر الحوالى و سـەلمان العـۆدەو.. وەربگـرن! وتمـان: ئـەدى لـە كـێ؟! وتيـان: لـە ئـيبن بـازو ئـەلبانى و شـەقرەو مەدخـەلى !! وتمـان ئۆخـەى دۆزيمانـەوە! بوينـە دەروێشـى ئـەوانيش، ئـەوا ديسـان ئێـوەش هـاتون دەڵـێن: كـوڕە كاكـە ئەوانـە سـەلەفى نـين! ئەوانـە مورجيئەن! سوارى ئەسپەدارينەتان دەكەن!

براى شيرينم، راست دەكەيت.. بەڵام سەرت لـێ نەشـێوێت، ئەمـە دەردى بـێ خيلافەتييە، بەڵام گوێ لە بـراى خۆت بگرە :

ئیمامی ئیبنوتەیمییە دەڵێ: (فَمَن قالَ بالكتابِ والسنةِ والاجماعِ فهو مِن اهـلِ السنةِ والجماعةِ) مجموع الفتاوی١٩/١١٥، واتە: هەر کەس بەقورئان و سوننەت و کۆڕا (ئیجماع) قسەی کرد، ئەوە ئەهلی سوننەت و جەماعەتە ..

ئیمامی شاطبیش دەڵێ: (يَجِبُ عَلَى كُلِّ ناظِرٍ فِي الدليلِ الشرعي مُراعَـاةُ مَـا فَهِمَ مِنْهُ الاوَّلُون ومَا كانوا عليهِ في العملِ بهِ فهو أحْرَى بالصَّوابِ وأقْـوَمُ في العِلْـمِ والعَمَلِ) الموافقات٣/٥٧ واتە: پێویستە لەسەر هەرکەس، کە تەماشای بەڵگەی شـەرعی دەکات، ئـەوە لەبـەر چاو بگرێـت، کـە ئایـا پیـاوانی پێشـین چۆن لـەم بەڵگانە حاڵی بو بون وچۆنیان عەمەل پێ کردوە، ئەمە نزیکترە لە راستییەوە، ئەمە راستترین شێوەی فێربون و کار بە عیلم کردنە ..

ئیقتیدا بەوانە بکە، کە لە خزمەت پێغەمبەری نازداردا صلی الله علیه وسلم ئەم دینەیان وەرگرتبـو، پاشـان بەوانـەی لەوانـەوە دینەکەیان وەرگـرت، پاشـان بەوانەی تر، کە لەوانەوە نزیك بون. گوێ بگرە لە سیدنا ئیبنو مەسعود ـ خـوا لێی رازی بێت ـ کە دەڵێ: (ألا لايُقلِّدَنَّ احدُكُم دينَهُ رَجُـلاً إنْ آمَـنَ آمَـنَ، وإنْ كَفَـرَ كَفَرَ، فإنْ كُنتمْ ولا بُدَّ مُقتَدِينَ فَبالَمِّيتِ فَإنَّ الحَيَّ لا يُؤْمَنُ عليهِ الفتنةُ) شرح اصـول السنة/اللالَكائي ژمارە ١٣٠ ٩٣/١، هەروەها (البغوي: شرح السـنة ١/٢١٤) واتـە: دینداری خۆتان مەکەنە لاسایی کردنەوەی کابرایەك، گەر باوەڕی هێنا ئێـوەش باوەڕ بهێنن، گەر کوفریشی کرد ئێوەش کوفر بکەن، ئەگەر هەر چارتان نییەو، هەر دەبێت تەقلیـدی کەسـێك بکەنـەوە، ئـەوە تەقلیـدی کەسێك بکەنـەوە، کـە مرد بێت، چونکە زیندو لە ڕێ لانەدانی مسۆگەر نییە...

کاکە بـرا، شـوێن قـەرەباڵغی مەکـەوە، وا نـەزانی هـەر جەماعـەتێك زۆر بـو ئەوە چاکەو شایەنە لەگەڵیاندا بیت.. نا لە کـەمی هـاوبیرو هاورایانـت رەشـبین مەبـە، گەشـبین بـە بـەوەی حـەقت ناسـیوەو پێـوەی پابەنـدیت. ئیمـامی ئیبنـو القەییمیش دەڵێ: (عليك بطريقِ الحق ولا تَستَوْحشْ لِقلَّةِ السـالكينَ، وإيـاك وطريـقَ

الباطِلِ ولا تَغْتَرْ بكثرةِ الهالِكينَ) مدارج السالكين١/٢٢ واتە: پێویستە ڕێبازی حەق بگریتە بەر، کەمی ڕێبوارو کاروان بێ تاقەتت نەکات، نەکەی ڕێی ناحەق بگریە بەر، بە زۆری فەوتاوان نغرۆ نەبیت .

شیعە عادەتێکیان لە تەدلیسدا هەیە، کە وتت شیعە خراپن، دەڵێن: ئێمە جەعفەرین! کە وتت جەعفەری موخالیفن. دەڵێن ئێمە ئیسناعەشەرین! کە زانیان شتێك لە ئیختیلافات دەزانیت، دەڵێن پێویستە ئەم باسانە نەکەین، چونکە خزمەتی ئیستیعمار دەکات، کە زانییان هیچ نازانیت، وردە وردە دەبنە برادەرت و لێت نزیك دەبنەوەو بە دزییەوە دێنە لات ودەکەونە سرتەسرت، کتێبت بۆ دێنن و هەر لەگەڵت خەریك دەبن تا لە هاوبیرانت جوێ دەکەنەوە.. ئەم سەلەفیانەی هاوڕێشمان زۆر عادەتی خراپیان هەیە لە هی شیعە دەچێت! کە زانیان گوێ لە ئێمەمانان دەگریت، دەڵێن گوێیان لێ مەگرەو هات و چۆیان مەکە، چونکە ئەهلی بیدعەن وشەرعەن نابێت سەلامیش لە ئەهلی بیدعەو زەلاڵ بکرێت، تا تۆ دور دەخەنەوە، ئینجا کە زانیان ڕێی توێژینەوەو پرسیارو وەڵامت بڕاوە، شوبهەکانی خۆیانت لێ دەکەنە دین و دینداری ئەهلی سوننەت، هەموشی هەر بە ناوی سەلەفەوە! ئەوی خۆی بۆی وەڵام نەدرایەوە، دەتباتەوە بۆ لای مەدخەلی، هیچ جارێکیش ناهێڵێت دەستت لە بن بازی ڕەحمەتی گیر بێت، چونکە بن باز فەتوای تەکفیر کردنی حاکم وحیزبە عەلمانیەکان داوەو لە زۆر مەسەلەی عەقیدەدا وەکو ئەلبانی نییە، چ جای مەدخەلی وجامی و زانایانی تری بەناو سەلەفی ..

دەڵێن نابێت موقەللید بیت، کەچی خۆیان موقەللیدترن، دەڵێن: نابێت حیزبت هەبێت، خۆیان لە هەمو کەس حیزبی ترن، دەڵێن نابێت خەت وشێخ ومەزهەبت بەسەر حەقدا سەرخەیت، کەچی ئەوان هەر هەمو کارو هەڵوێستەکانیان هەر ئەوەی لێ دەخوێنرێتەوە .. ئاخر بۆ پێڕێکی تێری وایە، کە ئیمامی ئیبنوتەیمییە دەڵی: (فالحَذَرَ الحذرُ ايُّها الرَّجُلُ أنْ تَكْرَهَ شيئاً مما جاء بە

الرسولُ (صلى الله عليه وسلم) أو تَرُدَّهُ لأجْلِ هواكَ، أو إنتصاراً لِمَذهبكَ، أو لشيخيكَ أو لأجلِ اشتغالكَ بالشَّهَوَاتِ أو بالدنيا، فإنَّ اللهَ لَمْ يُوجِبْ على أحَدٍ طاعةَ أحَدٍ إلا طاعةَ رسولِه، والاخذَ بما جاء به بحيث لو خالف العبد جميع الخلق واتبعَ الرسول ما سأله الله عن مخالفة احد، فإنَّ مَنْ يطيعُ أو يُطاعُ إنما يطاعُ تَبَعَاً للرسول وإلا لَو أمَرَ بخلافِ ما أمرَ به الرسولُ ما أطيعَ. فاعلم ذلك واسْمَعْ وأطِعْ، واتَّبِعْ ولا تبتَدِ تكنْ أبترَ مردودا عليك عملُكَ) مجموع الفتاوى ١٦/٢٩٢ واتە: ئامان كاكە نەكەی لەبەر خاتری هەواو هەوەسی خۆت، یان بۆ سەرخستنی مەزهەب و (دیدو بۆچونی خۆت)، یان هی مامۆستاکەت یان لەبەر حەز لێبونی دنیایی خۆت، شتێك لەوە ببوغزێنیت، کە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم هێناوێتی، چونکە خوای گەورە غەیری گوێرایەڵی فەرمانی خۆی و پێغەمبەرەکەی لەسەر کەس فەرز نەکردوە، ئەگەر کەسێك شوێن پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم کەوتبو، پێچەوانەی هەر هەمو خەڵکی بوەوە، خوای گەورە موحاسەبەی ئەوەی ناکات بۆچی پێچەوانەی ئەو خەڵکە بۆتەوە، ئەوی ملکەچی دەکات، یان بۆی دەکرێت لەبەر شوێنکەوتنی پێغەمبەرە صلى الله عليه وسلم، دەنا گەر بە پێچەوانەی ئەوەوە فەرمان بدا گوێ رایەڵی ناکرێت .

کۆبەندی یەکەم

بەندی یەکەم

عەقیدەی مەدخەلی و پاڵانتەوانانی[1] سەلەفی لە پێکهاتەی باوەڕدا ! باسەکانی (باب الایمان).

بەندی دووەم

ڕەواندنەوەی گومانی مەدخەلی و پاڵانتەوانانی سەلەفی لە باسەکانی باوەڕدا.

[1] (پاڵانتەوانان): ئەوانەی ئیدیعای سەلەفی دەکەن

بەندی یەکەم

عەقیدەی مەدخەلی و پاڵانتەوانانی سەلەفی
لە پێکهاتەی باوەڕدا !

باسی یەکەم

مەدخەلی و پالآنتەوانی سەلەفێتی کام جلەی مورجیئەیان پۆشیوە؟

سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان و، پالآنتەوانانی سەلەفی، ناچارن ئەو پێناسەی ئەهلی سوننەت و جەماعەت بۆ باوەڕ دەیکەن، ئەوانیش بیکەن! ئەوانیش لە کۆڕو کۆمەڵی ئاشکرای خۆیاندا دەڵێن: (الإيمانُ: قَولٌ وَعَمَلٌ يَزِيدُ وَيَنْقُصُ) واتە: باوەڕ گوفتارو کردارەو زیادو کەم دەکات. بە ئاشکراش لە هیچ شوێنێك والحمدلله ناوێرن بە راشکاوی نکوڵی لەم پێناسەیە بکەن، چونکە دەزانن، کە زانایانی پێشین لەسەر ئەو پێناسە رێکن .. بەلآم بۆ ئەوەی گەرویان نەگیرێت و توشی ئەرکی قورس نەبن! هەوڵ دەدەن لە دوو لاکۆلآنەوە بۆی دەرچن:

یەکەم: دەڵێن کوفر پەیوەستە بە بەدرۆخستنەوەوە (حَصْرُ الكُفْرِ فِي التَّكذيبِ)[1] بە درۆخستنەوەش چونکە پێچەوانەی بەراست زانین (التصديق)ە، ئەوا پێناسەی باوەڕ دەهێننەوە سەر تەنها گوفتار (قەول). واتە پێناسەی باوەڕ لای سەلەفی، بریتییە لە قەناعەتی دڵ و بڕیاری زمان (تصديق بالقلب واقرار باللسان)! ئێ خوا وەکیل ئەمەش هەر پێناسەی مورجیئەکانە ..

دووەم: دەڵێن کردار مەرجی باوەڕ نییە (العمل ليس شرطا في الايمان) بەڵکو تەواوکەرێتی! ئاشکرایە، کە دەوترێت: ئەم خاڵە مەرجە بۆ فلآن شت. مانای

١ـ بڕوانە: علي حسن الحلبي کتێبێکی هەیە هەر ناوەکەی بیدعەیە، کە کێشەیەکی شەرعی وەکو تەکفیری بە(فیتنە)ناوزەدکردووە ! ! ئەوە خوانەخواستە ئێمە مانان بمانکردایە لێیان لە دەهۆڵ دەدایین، بەلآم بزن هەمیشە عەورەتی دیارە کەس هوەای لێ ناکێشێت کەچی مەڕی داماو لە بازدانێکدا عەورەتی دەردەکەوێت لێی نابڕنەوە، کاکەی حەلەبی لە پێشەکی کتێبەکەیدا (التحذير من فتنة التكفير) دا دەڵێ : بە درۆخستنەوە، دەبێتە هۆی بەکافر بوون واتە: (التكذيب). نکوڵی لێ کردنیش (الجحود) لای ئەو (هو تكذيب باللسان) واتە بەوە دەبێت، کە بە زمان بەدرۆی بخاتەوە، بە حەلآڵ دانانی حەرامیش، کە پێی دەوترێت (الاستحلال) ئەو لە پێناسەیدا دەڵێ : (هو تكذيب بالنص بتحريم الحرام) واتە : بە درۆخستنەوەی ئەو دەقەیە، کە حەرامی پێ حەرام کراوە ..

وایە فلان شتەكە نابێت، تا مەرجەكەی نەبو بێت. بۆیە پالانتەوانانی سەلەفی دەلێن، ئەگەر كابرا هیچ كارێكی ئیسلامی ئەنجام نەدا باوەڕەكەی ـ كە بە قسە وتوێتی ـ هەر هەیە، چونكەكردار (مەرجی هەبون) نییە، بەلكو(مەرجی تەواوێتی) یە .. بۆیە مەرجی تەواوێتی باوەڕ لای سەلەفیەكانی بەر سێبەرو مەدخەلیەكان وپالانتەوانانی سەلەفی، بریتیە لە قەناعەتی دڵ و بڕیاری زمان (تصدیق القلب واقرار اللسان) واتە: (قول القلب واللسان) جا هەر كەس ـ لای سەلەفی ـ قەناعەتی بو وە بڕیاریشی بە زمانی دا، ئەوە موسوڵمانە، با هەر هیچ كردەوەیەكی ئیسلامیشی ئەنجام نەدابێت .

ئەم دژەوانی (تناقض)ەی كەوتونەتە ناوی، هەر هەمان دژەوانییە، كە خەڵكانی تر پێش ئەمان دەكەوتنە ناویەوە، مەبەستم مورجیئەیە، ئەوانەی، كە ئیمامی ئیبنو تەیمییەی رەحمەتی دەربارەیان دەڵێ: (هەر دوو تاقمەكە (ی مورجیئە) كەوتونەتە دژەوانی خۆیانەوە، چونكە دەڵێن: باوەڕ بڕیارو كردارە، كەچی دەشڵێن

بەلام باوەڕ بەنەمانی هەندێك كردار لەناو ناچێت. ـ با لەو كردەوانەش بن، كە ڕوكنی باوەڕن، وەكو پابەندی گشتی و نوێژ) مجموع الفتاوی چاپی١٣٨٢ ب ٧/٥١١.

ئەوی بە دووی دەرس و دیداری سەلەفیەكانی بەر سێبەرو مەدخەلیەكان و پالانتەوانانی سەلەفیدا بچێت، زو بۆی دەردەكەوێت ـ هەرچەندە بە ڕواڵەتیش وا نالێن ـ بەلام سورن لەسەر سەرخستنی مەزهەبی مورجیئەكانی پێشو (لە باسی باوەڕدا). با پێكەوە گوێ بدەینە هەندێك وتەكانیان :

ـ محمد ئیبراهیم شەقرە (ئیمامی سەلەفییەكانی ئەردەن) دەڵێ: (ئەگەر كەسێك شایەتمانی هێنا، لە دڵیشیدا بە راستی زانی و قەناعەتی پێی بو، باوەڕیشی بە هەمو داواكاریەكانی باوەڕ هەبو، ئەوە موسوڵمانە) كتێبی: هی السلفیة/الشقرة ل١٢٢.

باشە بابە شێخ گیان ئەمە (بڕیار)ە ئەدی کوا (کردار)؟

هەر ئـەم شـەقرەیە لـە موناقەشـەی کابرایەکدا، کـە نـاوی سـامی یـە دەڵێ: (العمل لیس شرطا في الایمان) واتە کردار مەرجی باوەڕ نییە. هـەر لـەو شـوێن و کاتەشـدا، شـێخی ئـەلبانی ڕەحمـەتیش لایـەنگری دەکـات و بـە هـەردووکیان کۆمەڵێك گومان وەکو بەڵگەی ڕاستی هەڵوێستی خۆیان دەهێننەوە[1].

شێخی ئەلبانیش هەر لـەو شـریتەدا کـە بەرپەرچـی سـامی دەداتـەوە دەڵێ: ئەسـتەم (موسـتەحیل)ە کـوفری کـردار ببێتـە کوفرێـك، کـە خاوەنەکـەی لـە میللەتی ئیسلام بکاتە دەرەوە، مەگەر قەناعەتی دڵی لەگەڵدا بو بێت. پێویستە

١ــ ئەمە شریتێکی تەسجیلە بە (کاسێتی سامی) بەناوبانگە! کە لە ئـەردەن موناقەشـەی شـێخی ئـەلبانی کـردووەو ئیـبراهیم شـەقرەی سـەلەفی ئـەردەنیش لـەوێ بـووەو جـار جـارە ئـەویش بـە شەقشەقەلێدان خۆی دەخاتە تەرەفی شێخی ئەلبانی، شریتەکە ناوی (الکفر کفران/سلسلە الهدی والنـور رقم ١/٨٢١)ە ئەبومحمدی مەقدیسی بەڕێز دەربارەی ئەم سامی ناوە لە پێشەکی کتێبەکەی مەراکیشی ڕەحمەتیدا نوسیوێتی: ئەمە دکتۆر سامی بن مەحمود العورێدی برامانـە خـوا بیپارێزێـت کـە ئـەو کاتـە خوێندکار بوو، ئەمە ئەوە کـە ئـەو سـەردەمە موناقەشـەی کـافربوونی حـاکم و حکومەتـەکانی لەگـەڵ شێخی ئەلبانی وشێخ محمد ئیبراهیم شەقرەدا کردوە. پێش ماوەیەکی لەمەوبەر دکتۆر سامی و بـاوکی کە ئـەمیش دکتـۆرای لـە قیرائاتـدا هەیـەو شـێخێکی قورئانـەوانی بەناوبانگـە چـوونە میوانـداری شـێخ ئەبومالك (شەقرە)، لەوێش ئەبو مالیك لەبەرچاوی بیستو پێنج کەسی تر کە لەوێ ئامادە بوون، شـێخ محمد ئیبراهیم شەقرە بە دکتۆر سـامی ووتـەوە کـە ئـەو هەڵوێسـتەی ئـەو کاتـە مـن لـەو مەسـەلەیەدا هەمبوو هەڵە بووم، منیش و شێخی ئەلبانیش هەڵە بووین.. ئەبو مالك دواتر کە زانی سامی کـوڕی ئـەو قورئانەوانیە بەناوبانگەیە زۆری پێ خۆش بوو، مەتحی خۆی و بـاوکی کـردو گـوتی: بـاوکی مامۆسـتام بووەو قورئانم لا خوێندووە، بۆیە بەردەوام، کە پێی دەگەم ناوچەوانی ماچ دەکەم، پاشـان دەربـارەی دکتۆر سامی کوڕیشی فەرمووی : (ئەمە سامی کوڕمانە کـە پـێش دە سـاڵ لەمەوبـەر کـۆڕێکی شـێخی ئەلبانی پێکیەوە کۆکردینەوە، ئێستا وا لێرەدا ئیعتیراف بەوە دەکەم کـە مـن و شـێخی ئـەلبانی هەڵـە بووین وئەو لەسەر هەق بوو). مەقدیسی دەڵێ: پێم ووت: یا شێخ مەبەستتان شریتی (الکفـر کفـران)ە؟ گوتی: بەڵێ .. پاشان مەقدیسی دەڵێ : ئەوە بۆیە دەگێڕمەوە، چونکە ئێستا شێخ ئەبو مالیك (محمـد ئیبراهیم شەقرە) لەوەتای وازی لەو دیدو پێناسە مورجەئێتیـەی ئـەو گەزافانـەی سـەلەفییتی هێنـاوە، خستوویانەتە ژێر حەملەیەکی زۆر ستەمکارانەوەو جۆرەها تۆمەتی دەخەنە پاڵ، پێی دەڵێن: بە پیری خەڵەفاوە! بووە بە قوتبی، کەوتۆتە دوای هەرزەوەرزە، دوای زانین کەوتۆتە دوای منداڵ وەزم، یان دەڵێن زانستیەکەی لێبۆتە کوڵ و بەسەر شانوملی خۆیدا کـەوتووە.. زەمـانێکیش بـوو هـەر بـە (والـد) یەعنی باوك بانگیان دەکرد!

جیاوازی بخرێتە نێوان کوفری کردارو کوفری باوەڕو قەناعەت، لای ئێمە[1] بە هیچ شێوەیەك لە شەریعەتی ئیسلامدا، دەقێکمان نییە بە راشکاوی بلێت، یان بەلگەیەکی ئاشکرا بێت بۆ ئەوەی، کە هەر کەس باوەڕی بەوە هێنا، کە خوای گەورە ناردویتییە خوارەوە، بەلام هیچی لەوە نەکرد، کە خوای گەورە فەرمانی پێ کردوە، کافر بێت)[2].

شێخی ئەلبانی رەحمەتی لە شریتێکی تریدا، کە دەربارەی کردارو باوەڕ دەلێ کە: (عَمَلُ الجَوارِحِ شَرْطُ كَمَالٍ لِلايمَان)[3] واتە کردار مەرجە بۆ تەواوێتی باوەڕ...

١ـ لای ئێمە ! ئەگینا لای ئەهلی سوننەت و جەماعەت، بەلگە زۆر زۆرە. ان شاو الله لە داهاتووتردا هەندێکیان دەهێنمەوەو باسیان دەکەین ..

٢ـ الالباني: شريط الكفر كفران/ تسجيلات بيت المقدس / عمان لة (ابو بصير عبدالمنعم مصطفى حليمة: الانتصار لاهل التوحيد ل ٥٩-٦٠) وەرگیراوە

٣ـ الالباني: شريط التحرير لاصول التكفير/سلسلة الهدى والنور رقم ٨٥٥/١ شێخی ئەلبانی و ئەوانەی لەخزمەتیدا بوون، رای خۆیان لەم شریتەدا روون دەکەنەوە، کە کردەوەی دلّ (وەکو ئومێدو تکاو ترس و ..هتد) ئەو مەرجی هەبوونی باوەڕە نەك کردەوەی ئەندامانی لەش (نوێژو رۆژوو حەج و.. هتد) ئەمە بە راستی خۆ گێلکردن وخەلّك ئیغفالکردنەو دادی کەس نادات. بەمە کەوتنە سێ هەلّدێرەوە: ١ـ ئەم کەرە سەلەفیانەش لە پێڕی (مورجيئە) ن و هەرچەند لاف و گەزاف لێدەن هەر لە ریزی ئەواندن، چونکە زۆرینەی تیپی مورجیئەکان دەلّێن کردەوەی دلّ بەشێکە لە باوەڕ. وەك ئیمامی ئیبنوتەیمییە باسی کردوون. (مجموع الفتاوى٧/١٩٤) .

٢ـ ئەگەر کەسێك بە سەلەفیەکی ووت باوەڕم بە ترس و خۆشەویستی ومەزنی خوای گەورەو خۆشەویستی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم هەیە دەبێ پێی بلّێ : تۆ موسولّمانیت و باوەڕەکەشت تەواوو ساغ و سەلیمە، با هیچ کردەوەیەکیشت بە ئەندامانی تری لەشت نەکردبێت، چونکە کردەوەی لەش مەرجی تەواوێتی باوەڕە ... ئاشکرایە، کە ئەم قسەیە خراپترین قسەیەو لە هەموو هەلّوێستێك زیاتر دژایەتی شەریعەتی خوای پەروەردگارو ژیرێتی مرۆڤ دەکات! ئەمە قسەی نەرمڕەوە شلگیرەکانی جەهمیيە.. دوایی ان شاو الله دێمە سەر فش کردنەوەی ئەم قسانەو بەتالّ کردنەوەی بەلّگەکانیان.. دەبینیت قسەی پالّانتەوانانی سەلەفی ئەمڕۆش، هەر قسەی ئەو جەهمیانەی پێشووە، بە موو جیاوازیان نییە !!

٣ـ ئەم سەلەفیانە بۆ ئەوەی خۆ لەو تەنگژەی خۆیان قوتار کەن، پێناسەیەکی تریان بۆ باوەڕ داهێناوە! کە کەس پێش ئەوان ـ نە لە سەلەف و نە لە خەلەف ـ نەیانوتووە ! ئەویش ئەوەیە:

یەکێك لە شێخ الالبانی دەپرسێت: (ئەگەر کەسێك لەسەر یەکخواناسی (تەوحید) (!) مرد بێت، بەڵام هیچ شتێکی لە داواکاریەکانی تەوحید ئەنجام نەدا بێت، ئایا راستە کە بە کافر حسێبەو لەگەڵ کافرانی تردا بە نەمری لە دۆزەخدا دەمێنێتەوە؟

شێخ لە وەڵامیدا دەڵێ: (سەلەف جیاوازیان خستۆتە نێوان باوەڕوکردەوە، کرداریان بە مەرجی تەواوێتی باوەڕ داناوە، نەك بە مەرجی هەبونی، بە پێچەوانەی خەواریجەکان) پاشان ئەوە باس دەکات کە (الایمانُ لا یستلزِمُ العملَ)[1] واتە باوەڕ ناچاری ئەنجامدانی کردار ناکات ..

بڕوانە چۆن قسە بەدەم سەلەفەوە هەڵ دەبەستن! شتێك، کە سەلەف نەیوتوە، ئەمان بۆ سەرخستنی مەزهەبەکەی خۆیان دەیدەنە پاڵیان! ببینە چۆن جیاوازی دەخەنە نێوان باوەڕوکرداروە (الایمان والعمل)، ئینجا دەشڵێن باوەڕ بڕیارو کردارە!

(الایمان قول باللسان واعتقاد بالقلب وعمل بالقلب) بچۆرەوە بۆ شریتی: التحریر لاصول التکفیر...واتە: باوەڕ بڕیاری زمان و قەناعەتی دڵ و کردەوەی دڵە !!

ئەم پێناسەیە لەگەڵ ئەوەشدا، کە بیدعەیەو گومڕاییە (کل بدعة ضلالة)، گەڕەلاوژێ و پشێویەکی زانستیانەشی بە دووی خۆیدا وەك چەڕە دوکەڵ راکێشاوە! باشە مەگەر قەناعەتی دڵ (اعتقاد) هەر بە راست زانینی دڵ و کردەوەی دڵ (تصدیق القلب وعملە)ەکەی پێشینی ئەهلی سوننەت وجەماعەت نیە؟!

توخوا بچن چەند جارێك گوێ لەو شریتە بگرن، تا بزانن ئەمانە چ پێناسەیەکی لاسەنگیان کردووە بە دارشەقی ناو لافاوو سەوڵی سەر ووشکانی!! خۆزگە شێخی ئەلبانی خۆی دوورەپەرێز بگرتایەو بە قسەی شەقرەو پەقرە خۆی نەخستایەتە ئەو گێژاوەوە! تۆ بڵێی ناچار بوو بێت؟

١ــ الالباني: شریتي من منهج الخوارج/ سلسلة الهدی والنور رقم ١/٨٣٠ .. بڕوانە باوەڕو رەفتاریان! بە خۆشیان دەڵێن (سەلەفی حەقیقی و سوننی فیرقەی ناجیە)! سوفیانی سەوری دەڵێ: ئەمە ناوو ناونیشانێکی بیدعەیە، ئەوانەی ئێمە بە خزمەتیان گەیشتین راو بۆچوونیان وا نەبوو .. ئیمامی ئەوزاعیش دەڵێ : ئەو ئەهلی سەلەفەی، کە پێش ئێمە بون جیاوازییان نەدەخستە نێوان باوەڕو کردەوەوە. (بڕوانە ابن رجب الحنبلی/جامع العلوم والحکم١/١٠٤ هەروەها ابن تیمیە: مجموع الفتاوی٧/١٨٦)

ئەمما كاكەی الحلبي ئەوە پێویست بە بەڵگە ناكات، كە رای چییەو چۆنە ؟ چونكە لە هەمو كتێب و شریتەكانیدا هەر جەخت لەوە دەكاتەوە، كە كردار مەرجی تەواوێتی باوەڕە، بەوەندەش ناوەستێت، بەڵكو لەو باوەڕەدایە، كە ئەوانەی دەڵێن كردار مەرجی هەبونی باوەڕە، ئەوە لەسەر رێڕەوی موعتەزیلەو خەواریجن!!

ئەمە سەیرە! چونكە ئاشكرایە، كە خەواریج ئەنجامدانی یەك گوناحیان بەلاوە كوفرە. موعتەزیلەش دەڵێن شایانی جێگەیەكە، نە دۆزەخەو نە بەهەشت. ئیمامی مروزی دەرهەقیان دەڵێ: باوەڕ لە لای موعتەزیلە تەوەری هەمو ملكەچی وپەرستنەكانە، هەر كەسێك كەمتەرخەمی لە باوەڕدا بكات فاسق دەبێت، نە موسوڵمان ماوە نەكافریش بوە.(ابن تیمیة/ الایمان ل ٣١٩_٣٢٠).

ئەهلی سوننەت و جەماعەت مام ناوەندین لە نێوان (مورجیئە)و (خەواریج و موعتەزیلە) دان بە پێچەوانەی مورجیئە، چونكە ئەو كەسە بە كافر دەزانن، كە بە یەكجاری كردار واز لێ دەهێنێت[1]، ئەو كەسەش بە كافر نازانن، كە هەندێك كردار واز لێ دەهێنێت، هەرچەندە لە ناو خۆشیاندا رایان جیاوازە لەسەر واز هێنان لە چوار روكنەكەی تر (غەیری شایەتمان)..

ئەم عەلیل حەلەبیە لە هەمو (سەلەفی) یەكانی تر زۆرتر خۆی بە قسەكانی ئیبنو تەیمییەی رەحمەتیدا هەڵدەواسێ دەستی لە هەر قسەیەكی گیر بێت، دای دەبڕێت و بۆ خۆی دەكاتە پەلەبەڵگە!! ماناشی بۆ دادەنێ!! بەڵام

---

[1]– ئیمامی ئیبنو تەیمیە دەڵێ : (مەبەست لێرەدا كردەوەیەكی دیاری كراو نییە بەڵكو هەر كەسێك لە دڵەوە باوەڕی بە خواو پێغەمبەرەكەی هەبێت، ئایا وای لێ چاوەڕوان دەكرێت ئەگەر پێغەمبەری خوای بینی وا دوژمنەكانی بەرامبەری وەستاون و بەرامبەری دەجەنگن، ئەمیش سەیریان دەكات و دەشتوانێت پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم سەرخات و خەڵكانی تریش بۆ سەرخستنی هان بدات، ئایا ئاساییە ئەگەر بۆ سەرخستنی پێغەمبەرەكەی هیچی نەكرد؟!) مجموع الفتاوی٧/٣٤٠. دواتریش دەڵێ: (پێشتر باسمان كرد، كە توخمی كردەوە لە پێداویستیەكانی باوەڕە) مجموع الفتاوی ٧/٣٧٥ .

زۆریش نابات یەکێکی ئەهلی سوننەتی لێ زیت دەبێتەوەو ریسەکەی لێ دەکاتەوە بە خوری و تەدلیسەکەی کەشف دەکات... چونکە خۆ قسەکانی ئیبنوتەیمییەو ئیمامە بەرێزەکانی تری ئەهلی سوننەت وجەماعەت لە رۆژی رون ئاشکرا ترن، زۆر ئاسانیش هەزاران قوتابی نیمچەخوێندەواری وەکو ئێمەمانانیش دەتوانین بیکەینە گلۆپ وعەقیدەکەی عەلیل حەلەبی و هاورێیانی پێ دەرخەین.

جێی سەرسورمانە، کە چۆن کاکەی عەلیل حەلەبی کڵاوی مورجیئەی گردۆتە سەر ئیبنوتەیمییەی رەحمەتی؟! چۆن خستوێتیە ریزی (ئەوانەی) کە باوەڕیان وایە (کردار) مەرجی تەواوێتی باوەڕە، نەك مەرجی هەبون و ناواخنی![1] لە هەموشی سەیرتر ئەوەیە دەبینی عەلیل حەلەبی، هەندێك راو بۆچونی ئیبنوتەیمییەی هێناوەتەوە بۆ بەهێز کردنی بۆچونی خۆی، کەچی دەقەکەی ئیبنوتەیمییە لە عەقیدەدا هەر دژی بیدعەکەی عەلیل حەلەبی خۆیەتی، ئەمە جگە لەوەی، کە هەمو کەس دەزانێت ڕاو بۆچون و فەتواکانی ئیبنوتەیمییە و هەڵوێستە عەمەلیەکانی ژیانیشی، هەر پێچەوانەو دژی مورجیئەو شوێن کەوتوەکانیانن...

تێبینییەك: ئەوە بزانە کە (کردار) لە پێناسەی شەرعدا مەبەست هەر لە (کردن) ی داواکراوەکانی وەك نوێژو رۆژوو.. هتد نیە، بەڵکو (نەکردن) یشە، وەك شیرك وسیحرو ...هتد. وەکو ئیمامی ئیبنوحەجەر لە (فتح الباري) دا دەڵێ: نەکردن کردارە .. (فتح الباري ٣/٣٩٤) ..

سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەف، کە باوەڕیان وایە: کردار مەرجی هەبونی باوەڕ نییە، مەبەستیان لەومیە، کە هەر کەس بە دڵ باوەڕی کردو بە زمان بڕیاریدا، با هیچ فەرمانیش جێبەجێ نەکات و بەرهەڵستیەکانیش ئەنجام بدات واتە: با (فعل مأمور) نەکات و (ترك

١ـ بۆ نمونە بڕوانە: لاپەڕە ٢٧ـ٢٨ی صیحة نذیر/الحلبي.

محظور)یش بكات! هەر موسوڵمانە، بەڵام باوەڕی نوقسانە (مؤمن ناقص الایمان)ە و لە ئاگری دۆزەخدا بە نەمری نامێنێتەوە. بۆیە ئەم دوو جۆرە هەڵوێستەش (نەكردنی هەمو فەرمانەكان) و (كردنی هەمو ئەو كردارانەش، كە خەڵكی پێ كافر دەبێت) ئەگەر كەسێك هەردووكیشیان ئەنجام بدات، هەر كافر نابێت، بەڵكو دەكەوێتە (كوفری كردارەوە)! واش منجەمنج دەكەن، كە بكەری ئەم هەمو سەرپێچییە ـ ئەگەر گوناحەكان لە دڵ و دەرونیدا بە حەڵاڵ نەزانێت ـ كافر نابێت! بەمەش هەڵوێستی (مرجئة الفقهاء)و (مرجئة الغلاة) یان لە خۆ گرتوە..

شەقرە لە تەواو كردنی قسەكانی پێشوی دا دەڵێ: (ئەگەر كەسێك شایەتمانی هێناو بەدڵی قەناعەتی كردبو و باوەڕی بە داواكاریەكانی باوەڕ كرد بو، با هەرچی گوناحیش هەیە ـ ئەوی دیارەو ئەوی شاراوەیەـ بیكات هەر موسوڵمانە، مادام نكوڵی لەوانە ناكەن، كە زەروریاتی دینن...[1]

ئا ئەم قسەیەی شەقرەیە، كە لەم زەمانەی ئێمەدا ئاوا دەری دەپەڕێنێت، لە زەمانی ئیمامی ئیبنوتەیمییەشدا خاوەنی هەبو، ئیمامیش بە شمشێری حەقناسی روەوڕویان رادەوەستایەوە.. ئیمامی ئیبنوتەیمییە لە ئیمام ئەحمەدی كوڕی حەنبەلەوە دەگێڕێتەوە ـ رەحمەتی خوای لێ بێت ـ كە مورجیئە زۆرجار بە راشكاوی وایان نەدەوت، چونكە ئەهلی سوننەت باوەڕو كرداریان بە لازم و مەلزومی یەكتر دەزانی، ئەمما ئەوەتا شەقرە هەر بە عالەمی ئاشكراو بە راشكاوی هاوار دەكات!!

ئیمامی ئیبنوتەیمییە دەڵێ: (ئەحمەد دەیگوت: بابای مورجیئە كە دەڵێ: كابرا بە شایەتمانەكەی موسوڵمان دەبێت، باشە دەبێ حەتمەن ئیقرار بكات، كە زەكاتیش فەرزە، بەڵام ئەگەر پێنج درهەمی لە كۆی دوو سەد درهەم زەكات

---

[1]- الشقرة : هي السلفية ل ١٢٢.. تەماشاكە چۆن كابرا هەر بە موسوڵمان دەناسێنێت ئەگەرچی هەرچی گوناهیش هەیە بیكات! ! سەیری ئەم دیوارە تاریكانەی نەزانین كە چ ئەستوورن؟!

نـەدا (واتــە عەمــەلی بــە باوەڕەکــەی نــەکرد) هــەر موســوڵمان دەمێنێــت؟ مورجیئەکـە هـەر دەڵـێ: بـەڵێ. باشـە ئەگـەر کـابرا زەنـنـاری بەسـت(قایشـە پانەکەی ناوقەدی قەشەی مەسیحی)و نوێژی بۆخاچ کردو چوە کڵێسای دیـان و بـەیعی جولەکـە (پەرسـتگای جولەکـە نـاوی بەیعـە)، ئینجـا هـەمو گوناهـە گەورەکانیشـی کـرد، حەتمـەن بابـای مورجیئـە هـەر دەبـێ بـە موسـوڵمانی بناسێنێت!! ئەمەش شورەییەکی گەورەیەو پێیانەوە دەلکێت..

منیش دەڵێم (ئیمامی ئیبنو تەیمییەیە خۆی دەڵێ منـیش دەڵـێم): ئەمـەی ئیمام ئەحمەد گوتویەتی باشترین بەلگەیـە بـۆ بەرپەرچدانەوەیان، چونکە لـە سوچێکیان دەپەستێوێت و ناتوانن خۆ قوتـار کـەن. ئـاخر بۆیـە کـە قسـەزان و ڕەوانبێـژو دەم هەراشـەکانی وەکـو جـەهم و ئـەوانی تریـان ناچـار بـون بڵـێن: ئەگەر کەسێك ئەوکردەوە ئاشکرایانەی ئەنجامدا لـە دڵـەوە کـافر نابێـت، بـەڵام دەبنە بەلگەی دنیایی بۆ کافر بونی) مجموع الفتاوی٧/٢٥٠.

بزانە ئەوەی ئەو ئیمامە بەڕێزانەی ئەهلی سوننەت و جەماعەت دەربـارەی جەهم و ئەوانی تر گوتویانە، کتومت دەڵێی بۆ (سەلەفی) یەکانی ئەم زەمانـەی ئێمەی دەڵێن: تەنانەت ئەم سەلەفیانەی زەمانی ئێمە، هەر بۆڕی مورجیئـەی کۆنیان داوەتەوە، ئەمان دینداریەکـەیان لـە لۆکـەی نـاو ئـاو نـەرمتر کردۆتـەوە، نەتبینی دەیانوت: ئەگەر کەسێك هەمو گوناحەکان بکات هەر پێی کافر نابێت، نە لـە دنیـاو نـە لـە ئـەحکامی ڕۆژی دواییشـدا !! مـادام لـە نـاخی دڵیـەوە کـافر نەبوە!!

قسـەی شـێخی ئـەلبانیمان هێنایـەوە، کـە ئـەو کەسـەش هەرچـی سەرپێچـی فەرمانی خوا هەیە بیکات، هەر کافر نابێت !!

ڕێڕەوێکی پێویست بۆ باسی دووەم[1]

هەر لەسەردەمانی یاوەران و تابعینەوە، ناکۆکی دەربارەی پێناسەو پێکهاتەی باوەڕ کەوتە ناو زانایانی ئیسلامەوە :

* **ئەهلی سوننەت و جەماعەت:** ئەمانیش بون بە دوو دەستەوە :

- **نوێنەرانی سەلەف:** ئەوانەی کە دەیانگوت: باوەڕ سێ شتە: قەناعەتی دڵ و بڕیاری زمان و ئەنجامدانی توخمی کردار .. ئەمەش بۆچونی جمهوری زانایانی ئیسلامە وەکو سێ پێشەوا مالیك و شافیعی و ئەحمەدو ئەو هەزارانەی دینیان لێوە وەرگیراوە، بەڵگەی ئەمانیش بەهێزترەو، بە هیچ کلۆجێك گومان بۆ بەهەڵەداچونیان ناچێت..

- **مورجیئەی شەرعناسان:** کە هەر لە ئەهلی سوننەت و جەماعەت بون وەکو ئیمامی ئەبو حەنیفەو یاوەرانی و شەرعناسانی ئەو سەردەمەی کوفە، ئەمان دەیانگوت: باوەڕ بریتیە لە قەناعەتی دڵ و بڕیاری زمان .. کردەوە بەرهەمی باوەڕەو تەواوکەرێتی نەك پێکهاتەی ..

- **گروپ لە بەرامبەر ئەهلی سوننەت زۆر هەبون،** لەوانە: مورجیئە: یان ئەهلی ئیرجاو، واتە ئەوانەی کردار دوادەخەن و دەڵێن کردار بە باوەڕەوە نەلکاوە..ئەمانە دەڵێن: هەر کەسێك لە ناخی خۆیدا باوەڕی هێنابو، ئیتر ئەگەر هیچ کردەوەیەکی چاکیش ئەنجام نەدات و، هەر هەمو کردەوە بەدەکان ئەنجام بدات، هەر موسوڵمانەو باوەڕی هەر وەکو باوەڕی پێغەمبەران و

١ـ وەرگێڕ نوسیویێتی .

فریشتە وایە، چونکە هەمو ئەوانەی باوەڕ دێنن لە ئەسڵی باوەڕەکەیاندا، کە وا لە دڵیاندا وەکو یەکن، چونکە باوەڕ زیادو کەم ناکات .. نکوڵی لە ناوو سیفەتەکانی خوای گەورەش دەکەن .. ئیمامی ئیبنولقەییم دەڵێ پێنج سەد زانای ئەو سەردەمە بە کافری زانیون... دامەزرێنەری ئەم گروپە ناوی جەهمە (ئەبومیحرزی راسبیجەهمی کوڕی سەفوان) خۆراسانیەو لە کوفەوە سەری هەڵدا، یەکێکە لە زیت و وریاو زمانلوسانی مێژوی عەقیدەو فیکر، بەڵام لەبەر ئەوەی زۆر ئیعتیمادی دەکردە سەر ئەقڵی خۆی زو تێکەوت، تەنانەت بۆ ماوەی چل رۆژ وازی لە نوێژیش هێنا! ساڵی ١٢٨ ك یەکێك بو لەوانەی دژی دەسەڵاتی ئەمەویەکان شۆڕشی بەرپا کرد، بۆیە لە دوای شەڕێك سیلمی کوڕی ئەحوەزی مازنی بە دیل گرتی و کوشتی .. سەیر ئەوەیە دەسەڵاتدارانی ئەمەوی لە دوای کوشتنی ئەوەوە کەوتنە رەواج پێدانی دیدو بۆچونی جەهم، چونکە لە بەرژەوەندی ئەوان بون، کە دەسەڵاتی سیاسییان زەوت کردبو .. بەڵام لە ١٣٢ دا کۆتاییان پێ هات .. ئیمامی ئەبوحەنیفەو ئیمامی ئەحمەد بە کافریان دادەنا [1]

١ـ سەرچاوە لەسەر جەهم زۆرە لەوانە دکتۆرا نامە هەیە، موناقەشەی شێوازی ژیان و دیدو بۆچوونی دەکات، هەروەها هەڵوێست و رێبازی سیاسی و چۆنیەتی کوشتنی.. دەشێت تەماشای (الذهبي: سير أعلام النبلاء ٦/٢٦/٢٧) و ابن كثير : البداية و النهاية ٩/٣٥١ و تاريخ بغداد ١٣/٣٨٢) بکرێت ..

باسی دووەم

مەدخەلی و پالانتەوانانی سەلەفیتی لەسەر عەقیدەی (مُرجئة الفُقهاء)ن!

ئایا کردار مەرجی هەبونی باوەڕە یان تەنها مەرجی تەواوێتیەتی؟

ئیمامی شافیعی بەڕێزمان ـ ڕەحمەتی خوای لێ بیێت ـ دەڵێ (كان الاجماعُ مِن الصحابةِ والتابعينَ مِن بعدِهم وَمَنْ أدْرَكْنَاهُم يَقولون: الايمانُ قولٌ وَعمَلٌ ونيَّةٌ، لا يُجْزِئُ واحِدٌ مِن الثلاثةِ إلا بِالاخَرِ)[1] کۆڕای ئەسحابەو شوێن کەوتوانی دواتریان و ئەوانەی ئێمە پێیان گەیشتوین، هەمو هەر دەیانوت: باوەڕ: گوفتارو ڕەفتارو نییەتە، هیچ یەکێك لەم سیانە بە تەنها داد نادات ..

حەنبەل دەڵێ: (حدثنا الحميدي قال: وأُخبرتُ أنَّ أناسا يقولون: من أقرَّ بالصلاة والزكاة والصوم والحج ولم يفعل من ذلك شيئا حتى يموت، ويصلي مُستدْبِرَ القِبلةِ حتى يموت، فهو مؤمن ما لم يكن جاحدا إذا علم أن تركه ذلك فيه إيمانه اذا كان مقرا بالفرائض واستقبال القبلة. فقلت: ذاك الكفر الصراح وخلاف كتاب الله وسنة رسوله وعلماء المسلمين. قال الله تعالى (وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّـهَ مُخْلِصِينَ لَـهُ الدِّينَ) البينة/٥ قال حنبل (سمعت ابا عبدالله احمد بن حنبل يقول: من قال هذا، فقد كفر بالله ورد على الله أمره وعلى الرسول ما جاء به)[2] واتە: حەمیدی (مامۆستای ئیمامی بوخارییە) قسەی بۆ کردین وتی: هەواڵم پێ گەیشتوە، کە

١ـ ابن تيمية، مجموع الفتاوى چاپی ساڵی ١٣٨٢ ب٧/ل٣٠٩ .

٢ـ ابن تيمية، الايمان ل ٢٠٨.

هەندێ کەس هەن (مەبەستی مورجیئەکان بو) دەڵێن: هەر کەس دان بەوەدا بنێت، کە نوێژو وەکات و رۆژوو حەج فەرزە، بەڵام هیچیشیانی تا مردن نەکرد، هەروەها تا مردنیشی هەر پشتی لە قیبلە بو (یەعنی ئاراستەو روی لەو شوێنە نەبو، کە موسوڵمانان هەیانە) هەر بە موسوڵمان حسێبە بەو مەرجەی لە ناخی خۆیدا نکوڵی لەو فەرزانە نەکات و باوەڕیشی وا بێت، کە واز هێنانەکەی هەر ئیمانداریيە! منیش دەڵێم (حەمیدی دەڵێت: منیش دەڵێم): ئەوە کوفری راشکاو رونە، ئەوە پێچەوانەی قورئان و سوننەتی پێغەمبەرو صلی الله علیه وسلم، بۆ چونی زانایانی موسوڵمانە. خوای گەورە دەفەرموێ: جەختی ئەوەیان لەسەر کراوەتەوە کە تەنها خوای گەورە بپەرستن و دینداری سەرراستانەش لەبەر خاتری ئەو بکەن.. حەنبەلیش دەڵێ: گوێم لە ئەبو عبدالله ئەحمەدی کوڕی حەنبەل بو دەیگوت: هەر کەس وا بڵێت ئەوە کافر دەبێت، ئەوە دینەکەی خوای بۆ خوا رەت کردۆتەوەو ئەوی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم هێناویەتی داوێتیەوە بەسەریدا !!

شەیخوالاسلام ئیبنوتەیمییەش دەڵێ: (قالَ محمد بنُ نصر المروزي فَمَنْ كانَ ظاهِرُهُ أعمالُ الاسلامِ ولا يَرجَعُ الى عُقُودِ الايمانِ بِالغيبِ فهو مُنافِقٌ نِفاقَاً يُنْقِلُ عن الْمِلَّةِ، ومَنْ كَانَ عَقدُهُ الايمانُ بالغيبِ ولا يَعْمَلُ باحكامِ الايمانِ وشرائع الاسلامِ فهو كافِرٌ كُفْرَاً لا يَثْبُتُ معَهُ توحيدٌ)[1]واتە: محمدی کوڕی نەسری مروزی دەڵێ: هەر کەسێك بەسەرزارەکی فەرزە ئیسلامییەکان جێبەجێ بکات، بەڵام لە ناخیدا خۆی پابەند نەکردبێت بە داواکارییەکانی باوەڕەوە ئەوە دووڕوە. هەر کەسێکیش لە ناخەوە پابەند بو بێت بە داواکارییەکانی باوەڕەوە، بەڵام بە فەرزەکان وشەریعەتە ئیسلامییە دەرەکییەکانەوە پابەند نابێت ئەوە کافرە، کوفرێکی واشە کە خوابەیەکناسی پێوە نامێنێت.

١ـ هەمان سەرچاوە: لاپەڕە ٣٢٢ .

ئیمامی ئیبنوتەیمییە خۆشی، کە باسی کردار دەکات ـ کە دەبێت لەگەڵ باوەڕدا ئەنجام بدرێت ـ وای باس دەکات، کە هەر کەسێك بە دیاردەو رواڵەتی فەرزە ئیسلامیەکانەوە پابەند نەبو، بە کافر دەژمێررێت. بۆیە دەڵێ: (فإن الله لما بعث محمدا رسولا الى الخلق، كان الواجب على الخلق تصديقه في ما أخبر، وطاعته في ما أمر، ولم يأمرهم حينئذ بالصلوات الخمس، ولا صيام شهر رمضان، ولا حج البيت، ولا حرم عليهم الخمر والربا، ونحو ذلك، ولا كان أكثر القران قد نزل، فمن صدقه حينئذ فيما نزل من القران وأقر بما أمر به من الشهادتين وتوابع ذلك، كان الشخص حينئذ مؤمنا تام الايمان الذي وجب عليه، وإن كان مثل ذلك الايمان، لو أتى به بعد الهجرة لم يقبل منه ولو اقتصر عليه كان كافرا)[1] واتە: کاتێك کە خوای پەروەردگار محمدی بە نێرراوی خۆی نارد بۆ خەڵکی، ئەوە فەرز بو لەسەر خەڵکەکە، کە هەرچی ئەو دەیفەرموێ، دەبێت ئەمان بەراستی بزانن، دەبێت گوێ رایەڵی ئەو فەرمانانە بن، کە ئەو دەریان دەکات، ئەو زەمانە هێشتا پێنج فەرزی نوێژو رۆژووی رەمەزان وحەجیماڵی خوایان لەسەر فەرز نەکرا بو، هێشتا شەراب و سو(ریبا)و شتی تری وایان لێ حەرام نەکرا بو، هێشتا زۆرینەی قورئانیش نەهاتبوە خوارەوە، جا لەو زەمانەدا هەر کەس باوەڕی بەوەندە قورئانە هێنابا، کە هاتبوە خوارەوەو شایەتمانەکەی هێنا باو بەو ئەرك و فەرزانەش هەستا با، کە شایەتمانەکەی داوای کرد بو، ئەوە موسوڵمانی تەواو ئیمانداری کامل بو، چونکە هەرچی لەسەری فەرز بوە بەجێی هێناوە، بەڵام ئەگەر دوای کۆچی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم بۆ مەدینە هەر ئەو ئەندازە باوەڕەی بهێنایە (واتە قەناعەتی دڵ و بڕیاری زمان) وبیوتایە بەسە، لێی وەرنەدەگیرا. گەر بیشیوتایە ئیسلامەتی هەر ئەوەندەیە بە کافریش حسێب دەکرا..

١ـ ابن تيمية، مجموع الفتاوى ٧/٣١٦ـ٣١٧.

ئیمامی ئیبنوتەیمییە هەمیشە ولە هەمو کتێبەکانی خۆیدا - وەکو هەمو زانایانی پێشین - جەخت لەوە دەکاتەوە، کە حوکمی هەر کەس کردارو باوەڕ بە لازم و مەلزومی یەکتر نەزانێت، حوکمی وەکو حوکمی مورجیئەیە ،[1] چونکە کردار مەرجی هەبون و سەلامەتی و دروستی باوەڕە، نەك مەرجی تەواوێتی، واتە ئەوە نییە ئەگەر کەسێك کردەوەکانی ئیسلامەتی ئەنجام نەدا بە موسوڵمانی باوەڕ ناتەواو حسێب ببێت، نا، ئەوە - ئیمامی ئیبنوتەیمییەو زانایانی تری پێشین - بە موسوڵمانی دانانێن. چونکە باوەڕەکەی دانەمەزراوە.. لەوەی سەرەوەشدا، کە گوت:ی حوکمی ئەو کەسە وەکو حوکمی مورجیئە وایە یەعنی: ئەو کەسەی باوەڕی لە ناخی دڵیدا هێناوە، بەڵام کردەوەی پێ ناکات وەکو مورجیئەکانە، کە دەڵێن: (إن العبد قد يكون مؤمنا تام الايمان، إيمانه مثل إيمان الانبياء والصديقين، ولو لم يعمل خيرالا صلاة ولا صلة ولا صدق حديث، ولم يدع كبيرة إلا ركبها، فيكون الرجل عندهم إذا حدث كذب، وإذا وعد أخلف، وإذا أؤتمن خان، وهو مصر على دوام الكذب والخيانة ونقض العهود، لا يسجد لله سجدة، ولا يحسن الى أحد حسنة، ولا يؤدي الامانة، ولا يدع ما يقدر عليه من كذب وظلم وفاحشة إلا فعلها، وهو مع ذلك مؤمن تام الايمان، إيمانه مثل إيمان الانبياء .. وهذا يلزم كل من لم يقل إن الاعمال الظاهرة من لوازم الايمان الباطن)[2] واتە: لەوانەیە کەسێك باوەڕەکەی ئەوەندە تەواو بێت وەکو باوەڕی پێغەمبەران و پیاوچاکان

١ـ لازم و مەلزوم: لازم یەعنی ئەوەی کە بۆ بوونی شتێك پێویستە وەکو دەستنوێژ بۆ نوێژ، مەلزوم: یەعنی ئەوەی کە پێویستی بە شتێکی ترە کە لازمێتی، وەکو نوێژ کە پێویستی بە دەستنوێژە. ئیمامی ئیبنو تەیمەییە دەڵێ کردەوەش لازمی باوەڕە، باوەڕ بێ کردەوە نایەتە هەبوونەوە، باوەڕیش، کە مەلزوومە پێویستی بە کردەوەیە، تا پێی دەرکەوێت و بسەلمێت. بۆیە دەفەرموێ: (متى وُجِدَ الملزومُ وُجِدَ اللازِمُ، ومَتى انْتَفى اللازِمُ انتَفَى المَلزومُ، واذا انتفى لازِمُ الشَّئِ عُلِمَ انَّهُ مُنْتَفٍ) بڕوانە: (موافقة صحيح المنقول لصريح المعقول ٥٣/١) واتە: هەر مەلزومێك هاتە دی بەڵگەنەویستە، کە لازمەکەشی هاتۆتە دی، لازمی هەر شتێکیش نەهاتە دی مەلزومەکەشی نایەتە دی، لازمی هەر شتێك نەما، یەعنی ئەو شتە خۆشی نەماوە..

٢ـ ابن تيمية، مجموع الفتاوى ٣٥٦/٧.

بێت، با نوێژیش نەكات، با سیلەی روحم و خزمایەتیش بەجێ نەهێنێت، با راستگۆش نەبێت، با هەرچی گوناحی گەورەش هەیە بیكات، با هەمو قسەیەك، كە دەیكات درۆ بێت و هیچ بەڵێنێكی نەباتە سەرو دەست پیسی ئەمانەتیش بێت.. با بەردەوام درۆ بكات و سور بێت لەسەر خیانەت و پەیمان شكاندن.. با هەر سوجدەیەكیشی بۆ خوای گەورە نەبرد بێت وچاكەی لەگەڵ هیچ كەسێكدا نەكردبێت.. با هەرچەند لە توانایدا بوبێت درۆو دەستدرێژی و زوڵم و ستەمو خراپەكاری و داوێن پیسیشی كرد بێت، هەرچییەك بكات هەر موسوڵمانەو باوەڕەكەشی هەر وەكو باوەڕی پێغەمبەران وایە!

قسەی ئەو كەسەی كە دەڵێت كرداری دەرەكی بەشی هەبونی باوەڕو قەناعەتی ناخ نییە، وەكو ئەم قسەیە وایە ..

ئیمام محمد بن عبدالوهاب رحمەالله دەڵێ: (لا خلاف أن التوحيد لابد ان يكون بالقلب واللسان والعمل، فإن اختل شئ من هذا لم يكن الرجل مسلما، فإن عرف التوحيد ولم يعمل به فهو كافر معاند ككفر فرعون وإبليس وأمثالهما)[1]واتە: هیچ رایەكی جیاواز لەسەر ئەوە نییە، كە یەكخواپەرستی دەبێت بە دڵ و زمان‌و كردار بێت، هەر كەس نوقسانییەكی خستە ناو ئەمانەوە، بە موسوڵمان ناژمێررێت ئەگەر كابرایەك خوابەیەك بناسێت، بەڵام كار بەو تەوحیدەی نەكات، ئەوەكافرێكی سەرسەخت وعینادە، كوفرەكەشی وەكو كوفری فیرعەون‌و شەیتان و ئەوانی تر وایە...

١ـ محمد بن عبدالوهاب، كشف الشبهات ل ٤٠

باسی سێیەم

ئەگەر راست دەکەن با ئیمامی ئیبنوتەیمییە حەکەم بێت!

وتمان، کە سەلەفییەکان بۆ بەرگری لە کافرێتی حاکمەکان و خۆ لێسانەوەی بەر سێبەری خۆیان، بە کوڵ و دڵ هەوڵی ئەوە دەدەن، کە کردار لە پێکهاتەی باوەڕ بهێننە دەرەوە، بۆیە دەڵێن: کردار مەرجی باوەڕ نییە.. جا چونکە زۆریش ناوی ئیمامی ئیبنوتەیمییە دێنن، با ئەمجارە بیانبەینە لای شێخوئیسلام وئەو داوەریمان بکات، بەڵکو خوا بکات ئەمانەمان بۆ بگێڕێتەوە ناو ئەهلی سوننەت و جەماعەت..

ئیمامی ئیبنوتەیمیەی رەحمەتی دەڵێ: (خوای گەورە کە فەرمویەتی: ﴿فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلَّىٰ ﴿٣١﴾ وَلَٰكِن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٣٢﴾﴾ القيامة، واتە: نە بە راستی زانی نە نوێژی کرد، بەڵکو بە درۆی خستەوەو پشتی هەڵکرد. ئەمە ئەوە دەگەیێنێت، کە پشت هەڵکردن بە درۆخستنەوە نییە! بەڵکو پشت هەڵکردنە لە ملکەچی و گوێڕایەڵی. فەرزە لەسەر خەڵکی، کە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم لە هەمو ئەوانەدا کە دەیانفەرموێت بە راست بزانن، ئینجا فەرزێکی تریشیان لەسەرە، کە ملکەچی کردنی فەرمانەکانی و گوێڕایەڵی کردنێتی. پێچەوانەی بە راستگۆزانینیش بە درۆزن دانانە، پێچەوانەی ملکەچی و گوێڕایەڵیش پشت هەڵکردن و یاخی بونە بۆیە خوای گەورە ئاوا فەرموی: ﴿فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلَّىٰ ﴿٣١﴾ وَلَٰكِن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٣٢﴾﴾. مەگەر نابینیت نەفی باوەڕ وا لەو کەسانە دەکات، کە لافی باوەڕ هێنانەکە لێدەدەن و دەشڵێن ملکەچی دەردەبڕین، بەڵام بە کردار وا ناکەن، دەرهەقیان دەفەرموێ: ﴿ وَيَقُولُونَ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَبِٱلرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّىٰ فَرِيقٌ مِّنْهُم مِّنۢ بَعْدِ ذَٰلِكَ ۚ وَمَآ أُو۟لَٰٓئِكَ بِٱلْمُؤْمِنِينَ ﴾ النور/٤٧ واتە: دەڵێن باوەڕمان بە خواو بە پێغەمبەر هێناوەو ملکەچیش دەردەبڕین، بەڵام دواتر کۆمەڵێکیان

پشت هەڵدەکەن و گوێ نادەنە ئەوەی دەیانوت! ئەوانە موسوڵمان نین.. خۆ لە زۆر جێگای قورئان وسوننەتدا نەفی باوەڕ لەو کەسانە کراوە، کە باوەڕ هێنان هەر بە قسە ئاشکرا دەکەن وکردار بە باوەڕەکەیان ناکەن، هەر وەکو کە دەبینی نەفی باوەڕ لە دووڕووەکان دەکات (ابن تيمية: الايمان ل١٤٥ـ١٤٦). یەعنی دووڕووەکان، کە سەرزارەکی کردەوەکانیان ئەنجام دەدا، هەر نەیخستنە بازنەی موسوڵمانێتییەوە، ئەوانە کە کرداریشیان دەکرد! ئەدی ئەوانەی کردار ئەنجام نادەن چۆن ؟!

هەروەها لە جێیەکی تردا دەفەرموێ: (گەر وا دانێین کە خەڵکێك بهاتنایەتە خزمەت پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم و بیانوتایە: ئێمە لە ناخی دڵمانەوە - بێ هیچ گومانێك - باوەڕمان بەوە هەیە، کە تۆ هێناوتە، بە زمانیش بڕیار دەدەین، بەڵام لەو فەرمانانەی، کە دەری دەکەیت، یان لەو بەرهەڵستیانەی دەیگریتەبەر بە قسەت ناکەین و گوێڕایەڵت نابین! نوێژەکان ناکەین، بەڕۆژوو نابین، حەج ناکەین، قسەی ڕاست ناکەین، ڕاسپاردە نادەینەوە خاوەنی، بەڵێن نابەینە سەر، سیلەی ڕوحمی خزمایەتی لەگەڵ یەکتر دەپسێنین، هیچ کارو کردارێکی چاکە لەوەی تۆ فەرمانت پێکردوە نایکەین (واتە سورن لەسەر ئەوەی کە تۆخمی کردار، کە لە پێکهاتەی باوەڕە واز لێبهێنن) شەراب دەخۆینەوەو لەگەڵ ئافرەتی مەحرەمی خۆمان بە ئاشکرا زینا دەکەین وهەر کەسێکیشمان لە ئوممەت ویاوەرانی تۆ بەردەست کەوت دەیکوژین و سامان وماڵیان تاڵان دەکەین وتەنانەت تۆ خۆشت دەتکوژین و دەچینە بەرەی دوژمنەکانت بۆ شەڕ کردن دژت (واتە: هەمو کارە حەرام کراوەکان و ئەوانەش کە خەڵکی پێیان کافر دەبن) ئاخر لە حاڵەتێکی وادا ئاقڵێك هەیە وا بزانێت، کە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم پێیان دەفەرموێ: دەی ئێوە موسوڵمانن و باوەڕەکەشتان کۆتا پلەی تەواوێتییەو ئێوە شایانی شەفاعەتەکەی قیامەتی منن و، ئومێدم وایە کەستان نەخرێنە ئاگری دۆزەخەوە.. کەسی ژیر بە بیریدا دێت وا بزانێت، کە پێغەمبەر صلى الله عليه

وسلم ئاوایان پێ دەفەرموێ ؟! یان پێیان دەفەرموێ: ئێوە لە هەمو كەس كافرترن، باوەڕتان بە هیچ شتێکی ئەو پەیامە نییە کە من هێناومە حەتمەن ئەگەر تۆبە نەکەن و لەوە پەشیمان نەبنەوە، کە وتویانە لە گەردنیشیان دەدات) [١] لە(مجموع الفتاوی ب٧ /ل٣٧٢) شدا دەفەرموێ: شتێکی نامومکینە کەسێك بە موسوڵمانی خاوەن باوەڕ بژمێررێت، لە کاتێکدا کە لە تەمەنیدا سوجدەیەك بۆ خوا نابات ور ۆژوی رەمەزان ناگرێ و زەکات نادات و حەج ناکات.. ئەمە هەر دووڕویی و کافر بونە، ئەمە باوەڕی راستی لە دڵدا نییە، چونکە خوای پەروەردگار سوجدەبۆخوانەبردنی بە سیفەتی کافران داناوە، وەکو دەفەرموێ: ﴿يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٤٢﴾ خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ ﴿٤٣﴾﴾القلم/واتە: ئەو رۆژەی لاق دەردەخرێت، داوایان لێ دەکرێت سوجدە بۆ خوا ببەن، ناتوانن. چاویان زەق کردۆتەوەو زەلیلی ماندوی کردون، ئاخر کە لە دنیادا کە ساغ و سەلیم بون داوایان لێ دەکرا سوجدە ببەن، نەیاندەبرد!!

ئیمامی ئیبنوتەیمیە، کە پێناسەکانی سەلەف دەربارەی باوەڕ دەهێنێتەوە، ئینجا باسی ئەوە دەکات، کە بۆچی ئەوان لە پێناسەکەیدا جیاواز بون. دەڵێ: (هەمویان هەر مەبەستیان ئەوە بوە کە لە پێناسەی باوەڕدا رەدد لە مورجیئەکان بدەنەوە، کە دەیانوت: باوەڕ هەر گوفتارە! واتە هەر قسەیە و بەس! ئەمانیش دەیانفەرمو: نەخێر (قول وعمل) واتە گوفتارو کردارە. ئەوانەشیان، کە باوەڕیان دەکردە چوار بەشەوە، هەر خۆشیان راڤەی پێناسەکەی خۆیانیان دەکرد سەهلی کوڕی عبداللەی توستەری گوتی: باوەڕ چییە ؟ (الایمان: قول وعمل ونیة وسنة) واتە: باوەڕ: گوفتارو کردارو قەناعەتی

١- ابن تیمیة: الایمان ل٢٧٩ هۆی ئەوەش کە شایانی کوشتنن ئەوەیە کە لە حوکمی پاشگەز بووەوە (مورتەدد)ان، چونکە بە (بەراستگۆ زانین و شایەتمانەکەیان) چونەتە بازنەی ئیسلامەوە، بەڵام لەسەری نەماونەتەوەو پێوەی پابەند نەبوون، واتە سیفەتی ئیسلامەتیەکەی یەکەمجاریان پێوە نامێنێت، چونکە رەفزیان کردوە کردەوە ئەنجام بدەن، چ کردن بێت چ نەکردن و واز هێنان) .

دڵ و شوێن کەوتنی پێغەمبەرە صلی الله علیه وسلم. چونکە ئەگەر بوترێت: باوەڕ گوفتاری بێ کردارە، ئەوە هەر کوفرە، ئەگەر بشوترێت: گوفتارو کردارە بێ قەناعەتی دڵ، ئەوە دووڕوییە، ئەگەر بشوترێت: گوفتارو کردارو قەناعەتی دڵە بەڵام بێ شوێنکەوتنی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم، ئەوە بیدعەیە ..(ابن تیمیة: الایمان لا ١٧٢) .

هەروەها شێخولئیسلام دەڵێ: (ئەوە رون بوەوە، کە حەتمەن دەبێت دین گوفتارو کردار بێت، چونکە مومکین نییە کابرایەك هەر بە دڵ، یان بە دڵ و زمان، باوەڕی بە خواو بە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم هەبێت، بەکردەوەش فەرزێك ئەنجام نەدا، نە نوێژێك بکات، نەزەکات و رۆژوو، نە فەرزەکانی تر! بە تەئکید کابریەك هەر بەوەندەی دەڵێت باوەڕم بە خواو پێغەمبەری خوا هێناوە، بەڵام هیچ فەرزێکی ئیسلامەتی جێبەجێ ناکات لەوەی کە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم بەیانی فەرموە، حەتمەن بە موسوڵمان حسێب ناکرێت.. (ابن تیمیة: مجموع الفتاوی ٧/٣٧٨).

دەرهەق حوکمی شەرعی ئەم جۆرە کەسانە دەڵێ: (پێشەوایانی دین حوکمی کوفری ئەم کەسەیان داوە، هەر چەندە ئەمە گریمانێکەو ڕەنگە ڕوبدات! چونکە ناشێت کابرا خۆی بە موسوڵمان حساب بکات و سەریش بە فەرزی خوادا نەدات! نوێژێك، رۆژویەك، زەکاتێك، حەجێك (ئەوانەی فەرزەو دەبێت ئەنجام بدرێن) لەولاوەش هەرچی خوا پێی ناخۆشە بیانکات!! یان نوێژی بێ دەستنوێژبکات، یان رو نەکاتە قیبلە! یان دایکی خۆی مارە کاتەوە! (واتە کوفری کردار بکات) لەگەڵ ئەمەشدا بە موسوڵمان بژمێررێت ؟! نا، حەتمەن کەسێك ئەمانەی لێبوەشێتەوە لە ناخیدا هەر باوەڕی نییە، گەر بیبوایە فەرزێکی پێدەکرد، یان لە حەرامێك دەیگێڕایەوە.. (ابن تیمیة: الایمان لا ٢١٧).

ئیمامی ئیبنولقەییم رحمه الله دەڵێ: لقەکانی باوەڕ دوو بەشن: ئەوانەی گوفتارن و ئەوانەی کردارن. هەروەها لقەکانی کوفریش دوو جۆرن: ئەوانەی گوفتارن و ئەوانەی کردارن. لقە گوفتاریەکانی باوەڕ هی وایان هەیە، گەر لە کەسێکدا نەهاتە دی، باوەڕیشی تێدا نایەتەدی، هەروەها لقەکردارییەکانیشی ،کرداری وا هەیە لقێکە لە باوەڕ، بەلاّم ئەگەر نەما باوەڕیش بە دوایدا نامێنێت. لقەکانی کوفریش چ گوفتارەکانی بن، چ کردەوەکانی هەر وان، هەندێ گوفتاری کوفرین هەیە، ئەگەر کەسێك بە ئازادی و سەربەستی خۆی بیانڵێت، پێی کافر دەبێت، هەروەها هەندێك کردار هەیە جۆرێکە لە کوفر. هەر کەس سەربەستانە بێ ناچارکردن کردی پێی کافر دەبێت. وەکو سوجدە بردن بۆ بت، یان ئیهانە کردنی قورئان.. ئەمە بنچینە باسێکە .

بنچینەیەکی تریش هەیە، ئەویش ئەوەیە، کە حەقیقەتی باوەڕ لە گوفتارو کردار پێك دێت:

- گوفتاریش دوو بەشە:

* گوفتاری دڵ: کە بریتییە لە قەناعەت کردن.

* گوفتاری زمان: کە بریتییە لە: وتنی شایەتمان و بڕیاری ئیسلامەتی.

- کرداریش هەر وایە، ئەویش دوو جۆرە :

* کرداری دڵ: بریتییە لە نییەتی خواویستی ونیازپاکی بۆ خوا.

* کرداری ئەندامانی لەش (الجوارح).

ئەگەر ئەم چوارە نەمێنن، ئەوا باوەڕیش بە یەکجاری نامێنێت، ئەگەر قەناعەتی دڵەکە نەما، بەشەکانی تر سودیان نابێت، بە دەرد ناخۆن!

ئەمما ئەگەر قەناعەتی دڵەکە مابو، بەلاّم بۆ خوا سوڵحانی تێدا نەبو، ئا ئەم خاڵەیە کە جێی مشت ومڕی مورجیئەو ئەهلی سوننەتە. ئەهلی سوننەت دەڵێن: ئەو قەناعەتە هیچ نرخێکی نامێنێت و کابرا باوەڕی نەماوە، قەناعەتی دڵ کامەیە ئەگەر بۆ خوا سوڵحانی پێ نەهاتبێتە دی؟ باوەڕ بون بە خوا چییە ئەگەر خوا خۆشویستن و ملکەچی و گوێڕایەڵی فەرمانەکانی

نەهێنێتـە دی، ئەگـەر کـابرای خـاوەنی بـە شـەرعی خـواوە پابەنـد نـەکات ؟! باوەڕی ئیبلیس و فیرعەون وگەلەکەی وجولەکەوموشریکەکان سودی چی بو؟! خۆ هەمو ئەمانە دەیانزانی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم راستگۆیەو نێرراوی خوایـە! کـافرو جولەکـەکان خـۆ بـەنهێنی و ئاشـکرا ئیعتیرافیـان بـەوە دەکـرد! دەیـانوت: راسـتگۆیەو درۆ ناکـات، بـەڵام نابێـت شـوێنی بکـەوین وبـاوەڕی پێبهێنین! جا ئەگەر باوەڕ بە کرداری دڵ نەمێنێت، جێی نکوڵیش نییـە، کـە بـە نـەکردنی گـەورەترین کـرداری، کـە بـە ئەنـدامانی لـەش (الجـوارح) ئـەنجام دەدرێت (مەبەستی ئیمام: نوێژ نەکردنە) نەفەوتێت.. چونکە تەسلیم نـەبونی لـەش بەڵگەیـە لەسـەر تەسـلیم نـەبونی دڵ. ئەگـەر راسـتەو دڵ قەناعـەتی بـە ئیسلامەتی کردوە، ئەدی چۆن لەش گوێڕایـەڵی ناکات و تەسـلیم نابێـت؟! خـۆ باوەڕ ـ هەر وەکو زوتر رونمان کردەوە ـ هـەر بـە راسـتگۆزانین و قەناعـەتی دڵ نییە، بەڵکو قەناعەت و خۆتەسلیم کردنی دڵـە بـەو شـێوەیەی، کـە ملکەچـی و گوێڕایەڵی و تەسلیم بون بە فەرمانەکانی خـوا بهێنێتـەدی.(ابـن القـیم: کتـاب الصلاة لا ٢٥). پێشتریش لە لاپەڕە(١٩)دا گوتی: (لەئەستەم مەحاڵ تـرە، کـە لـە دڵی کەسێکدا، باوەڕی ڕاست و یەقینی هەبێت، بەڵام ئەوەنـدە کاریگـەر نـەبێت خاوەنەکـەی وا لـێ بکـات فـەرزێك جێبـەجێ بکـات، یـان لـە گوناحێـك دور کەوێتەوە!).

ئیمامی ئیبنوتەیمییـەی رەحمـەتی دێتـەوە سـەر باسـی دڵ و قەناعەتەکـەی نـاخی و دەڵـێ: (دڵ یەکـەم بناغەیـە، ئەگـەر زانـین و ویسـتی تێـدا روا، ئیـدی بەڵگەنەویستە کـە پـەل وپـۆی دەگاتـە هـەمو بـەدەن، چـونکە مـومکین نییـە بەدەن نەیەت بە دەنگ فەرمانی دڵەوە، بۆیە پێغەمبەریش صلی الله علیه وسلم دەفەرموێ: (ألا وإنَّ في الجَسَدِ مُضْـغَةً، إذا صَـلُحَتْ صَـلُحَ لهـا سـائرُ الجَسَـدِ، وإذا فَسَدَتْ فَسَدَ لها سائرُ الجَسدِ ألا وهي القَلْـبُ)[1] واتـە: پارچـە گۆشـتێك لـە بەدەنـدا

١ـ ئیمامی بوخاری لە کتاب الایمان ژمارە٥٢ گێڕاوێتیەوە، ئیمـامی موسـلیمیش لـە (المسـاقاه) دا، ئیبنو ماجەش لە کتاب الفتن ژمارە ٣٩٦٤.

هەيە، ئەگەر ئەو چاك بێت، هەمو بەدەنیش بۆی چاك دەبن، ئەگەر ئەویش خراپ بو، هەمو بەدەن بۆی خراپ دەبن، ئەویش دڵە، جا ئەگەر دڵ بە باوەڕو کرداری چاك ئاوەدان بۆوە، چاك بونی هەمو بەدەنیش دەخوازێت، دەیەوێت کە گوفتارو رەفتاری چاك بەو باوەڕە گشتیەوە ئەنجام بدات. پێشەوایانی زانستی فەرمودە دەڵێن: (گوفتارو کردار: گوفتاری ناوەو دەرەوە، کرداریش هی ناوەو دەرەوە، دەرەوە شوێنکەوتوی ناوەوەیە هەر کاتێك ناوەوە چاك ببێت، دەرەوەشی بۆ دەرەخسێت و بۆی چاك دەبێت، ئەگەر ئەویان چاك نەبو ئەمیش هیچ .. (مجموع الفتاوى٧/١١٩ـ١٢٠).

هەروەها دەڵێ: (لە قورئاندا لەوەی دەبێتە بەڵگەی ئەوە، کە باوەڕ کردەوەکان دەخوازێت، ئەوەیە کە خوای پەروەردگار دەفەرموێ:﴿ إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِـَٔايَـٰتِنَا ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا۟ بِهَا خَرُّوا۟ سُجَّدًا وَسَبَّحُوا۟ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴾ السجدة/١٥ واتە: ئەو کەسانە باوەڕیان بە نیشانەو ئایاتی ئێمە هەیە، کە دەخرێتەوە یادیان، یەکسەر دەچنە سوجدە وزیکری خوا بە سوپاسەوە دەکەن و خۆبەزلنازانن.... یەعنی غەیری ئەو کەسانە باوەڕیان نییە، چونکە هەر کەسێك خوای بەم قورئانە خرایەوە یادو پێی وترا ئەمە فەرزی خوایە سوجدە ببەو نەیبرد، ئەوە لە ریزی موسوڵمانان نییە.(ابن تيمية: الايمان لا ١٦١).

کەوا بو خوای پەروەردگار نەفی باوەڕ لەو کەسانە دەکات، کە داواکاریەکانی ئەو باوەڕ هێنانەیان نەهێناوەتە دی، چونکە ئەگەر لازم نەما (کردارو پابەند بون) مەلزومیش (باوەڕەکە) نامێنێت. وەکو کە خوای گەورە ئەوەی رون کردۆتەوە: ﴿ وَلَوْ كَانُوا۟ يُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلنَّبِىِّ وَمَآ أُنزِلَ إِلَيْهِ مَا ٱتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَآءَ ﴾ المائدة/٨١ واتە: ئەگەر باوەڕیان بە خواو پێغەمبەرەکەی و ئەوەی، کە بۆی هاتۆتە خوارەوە ببوایە، دەبو ئەو ئەوانە نەکەن بە سەرپەرشتیاری

خۆیان (ابن تيمية / الفتاوی ١٨/١٥٣). ئیمامی ئیبنوتەیمییە دیسان لە کتێبی (الایمان)ەکەیدا لاپەڕە (٣٧٥) دوای ئەوەی بە بەڵگەو هەنجەتەکانی ئیمامی ئەبو ثور مورجیئەکان لە کونێك دەپەستێوێت، دەڵێ دەڵێم: (ئیمام ئەبو سەور دەڵێ: دەڵێم) تا دوای بڕیارو شایەتمان و ئیقرار کردنەکەی، بە کردەوەکانەوە پابەند نەبێت بە موسوڵمان حسێب ناکرێت، چونکە ئەگەر کەسێك ئیقرار بکات، واتە شایەتمان بهێنێت و بڕیار بدات، بەڵام بە کردەوەکانی ئیسلامەوە پابەند نەبێت، بە ئەهلی باوەڕ حسێب ناکرێت.

ئیمامی لالەکائی بە سەنەدەوە لە الوەلیدی کوڕی موسلیمەوە دەگێڕێتەوە کە گوتویەتی: (لە ئەوزاعی و مالیکی کوڕی ئەنەس و سەعیدی کوڕی عبدالعزیزم بیستوە، کە دژی ئەو کەسە بون، کە بیوتایە: باوەڕ هەر بە گوفتارەو کرداری لەگەڵدا نییە! ئەمان دەیانگوت: باوەڕ بەبێ کردار نابێت، کرداریش بەبێ باوەڕ نابێت. (اللالكائي/ شرح اصول اعتقاد اهل السنة والجماعة٢/٨٤٨).

باوەڕ بەبێ کردار کاری کافرەکانە، کرداری بێ باوەڕیش کاری دووڕوەکانە.. ئەوەی لێرەشدا ئەو زاناو پێشەوایانە تەئکیدی لێ دەکەنەوە، هەبونی باوەڕەکەیە بە کردارەوە، نەك تەواوێتیەکەی. واتە ئەوان ئەوەیان نەگوتوە: کە کەسێك ئەگەرکرداری نەبو ئیمانداره، بەڵام ئیمانەکەی تەواو نییە! نا، ئەوان گوتویانە: مادام کرداری لەگەڵدا ناکات ئیمانی نییە..

ئیمام محمدی کوڕی عبدالوهاب رحمه الله دەڵێ: (ئەگەر موسوڵمان پەی بە مەزنی و گرنگی تەوحید برد، ئیدی پابەندیش دەبێت بە داواکاریەکانیەوە، چونکە باوەڕ قەناعەتی دڵ و بڕیاری زمان و کرداری بەدەنە، ئەگەر یەکێك لەمانە نەما، ئەوە خاوەنەکەی باوەڕی نەماوەو موسوڵمان نییە، هەر وەکو خوای گەورە لە کتێبەکەی خۆیدا بەیانی فەرموە.. (محمد بن عبدالوهاب: اسباب نجاة المسؤل من السيف المسؤول مجموع التوحيد١/١٨٢).

باسی چوارەم

حوکمی ئەو کەسە چییە کە دەڵێت: کردار مەرجی هەبونی باوەڕ نییە؟

وەڵام: ئەبو بەکرلخەللال بە سەنەدەوە لە حەمدانی کوڕی عەلی ئەلوەڕاقەوە دەگێڕێتەوە، کە گوتویەتی: کە لە خزمەت ئیمامی ئەحمەدی کوڕی حەنبەلدا بوم، باسی مورجیئە کرا، پرسیارم دەربارەیان لێکرد وتم: ئەرێ ئەوانە دەڵێن: ئەگەر کەسێك خوای بە دڵ ناسی، ئەوە ئیدی موسوڵمانە، گوتی: مورجیئەکان (واتە مرجئة الفقهاء) وا ناڵێن، ئەوە قەولی جەهمیەکانە (واتە غلاة المرجئة) ئەوان وا دەڵێن، ئەمما مورجیئەکان دەڵێن: دەبێت بە زمانیش ئەوە دەربڕێت، با هیچ کرداریکیش ئەنجام نەدات. قسەی جەهمیەکان، کە دەڵێن: هەر کەس بە دڵ خوای ناسی، باکردەوەش ئەنجام نەدات، کوفرە)[1] .

عبداللەی کوڕی ئیمام ئەحمەد دەڵێ: (سوەیدی کوڕی سەعیدی هورەوی پێی وتین، کە لە سوفیانی سەورییان دەربارەی دیدو پێناسەی مورجیئە بۆ باوەڕ پرسی، گوتی: دەڵێن: باوەڕ گوفتارو کردارە، بەڵام مورجیئە دەڵێن: هەر

---

١ الخلال : كتاب السنة لا ٩٦، لە سفر الحوالي: ظاهرة الارجاء وەرگیراوە ب٢/لا٣١٨ .

لێرەدا ئاگادارییەك هەیە پێویستە باسی بکەین: کە دەوترێت (مرجئة الفقهاء) واتە ئەو شەرعناسانەی لەسەر عەقیدەی مورجیئە بوون، ئەوانەن، کە سەلەفییەکانی ئەمڕۆ بوون بە میراتگریان، و لە باب الایمان دا - لەگەڵ کەمێك گۆڕینی لەفز - وەکو ئەوان دەڵێنەوە، ئەمانە گروپێك بوون سەرمەشقەکەیان حەممادی کوڕی ئەبو سولەیمانە، کە شێخی ئیمامی ئەبو حەنیفەیە - ڕەحمەتی خوایان لێ بێت - لە دوای ئەمانیش ئاڵای دیدو بۆچوونەکەیان کەوتە دەست هەردوو گرووپی ئەشعەری وماتۆریدییەکان، ئیدی بە داخەوە زۆر لە شەرعناسان و زانایانی دوایین کەوتنە ژێر کاریگەری دیدی ئەمانەوە ..

کەس بڕیاری لا الـه الا الله بدات، یا لـه دڵ ودەروونیدا سوریش بێت لەسەر نەکردنی فەرزەکان، هەر ئەهلی بەهەشتە) [١].

حەنبەلیش دەڵێ: (حەمیدی بۆی باس کردین گوتی: هەواڵم هەیە، کە خەڵکێك هەن دەڵێن: هەر کەس دانی بە فەرزبونی نوێژو زەکات ورۆژوو حەجدا هێناو وتی فەرزن، ئەگەر تا مردنیشی هیچ یەکێك لەم فەرزانەش نەکات، یان پشت بکاتە قیبلەو نوێژ بکات، تا مردنیشی هەر لەسەر ئەو حاڵەی بێت، مادام نکوڵی لە باوەڕەکە نەکردبێت، هەر موسوڵمانە.. دەڵێم بەراستی ئەمە کوفرێکی راشکاو زەقە، ئەمە پێچەوانەی کیتابی خواو سوننەتی پێغەمبەرو صلی الله علیه وسلم شەرعناسی زانایانی موسوڵمانە! حەنبەل دەڵێ گوێم لێبو عبداللەی کوڕی ئیمام ئەحمەد بن حەنبەل دەیگوت: هەر کەس وا بڵێت: ئەوە کافر بوەو فەرمانی خواو پێغەمبەری صلی الله علیه وسلم رەت کردۆتەوە) [٢].

ئیمامی ئاجوری ـ رحمەالله ـ دەڵێ: (ئەنجامدانی کاروکردار بەڵگەیە لەسەر بە قەناعەتی دڵ ودەروون و بەراست زانین و باوەڕی ناخ، بۆیە بە ڕاستی هەر کەس باوەڕەکەی بە ئەنجامدانی کرداری وەکو پاکژی ودەسنوێژو نوێژو زەکاتو رۆژوو حەج و جیهاد و ئەوانە نەسەلمێند هەر بەوەندە رازی بو، کە تەنها باوەڕی لە دڵ و دەروندا هەبێت و هیچ کردار نەکات ئەوە کەی موسوڵمانە؟! ئەوە هەر موسوڵمان نییە، ئەو زانین و ئیعتیراف کردنەشی بەو فەرزانەی ئیسلام، هیچ سودێکیان بۆی نابێت، چونکە وازهێنان و ئەنجام نەدانی ئەو کردارانەی خۆی لە خۆیدا بەدرۆ خستنەوەی باوەڕێتی. کردار بەڵگەی هەبونی باوەڕە، جا باش لەمە حاڵی بە، بشزانە کە ئەمە دیدو بۆچون و مەزهەبی زانایانی کۆن و نوێی موسوڵمانانە، هەر کەسێکیش غەیری ئەمەی

١ـ عبد الله بن احمد: السُّنة له سفر الحوالي : ظاهرة الارجاء ٢/٧٠٤ وەرگیراوە

٢ـ ابن تیمیة: الایمان ل ٢٠٨.

بۆ باس کردیت ئەوە بزانە، کە مورجیئەیەکی پیسەو لێی بە حەزەر بەو ئاگات لە دینی خۆت بێت لێی. بەلگەش لەسەر ئەوە فەرمایشتەکەی خوای گەورەیە، کە دەفەرموێ: ﴿ وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُواْ ٱلزَّكَوٰةَۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلۡقَيِّمَةِ ﴾ البینة/٥ واتە: فەرمانیان بە غەیری ئەوە پێ نەکرابو، کە خواویستانەو سەرڕاستانە خوا بپەرستن و رویان هەر لەو بێت و نوێژەکان بکەن و زەکات بدەن، ئا ئەوەشە بەرنامەو دینی چاك و گونجاو ...[1]

١ـ الاجری: أخلاق العلماولا٢٨لە سفر الحوالی:ڤاهره الارجاو ڤ الفکر الاسلامیب٢/ ٦٤٧ وەرگیراوە.

بەندی دووەم

ڕەواندنەوەی گومان و بەڵگەی مەدخەلی و پاڵانتەوانانی سەلەفێتی لە پێناسەو پێکهاتەی باوەڕدا

باسەکانی (باب الایمان)

دیسان ڕێڕەو بۆ
شیکاریی گومانی سەلەفیەکان کان لە باب الایمان و باب الکفردا

پێشتر وتمان، کە باوەڕ بون بەوەی، کە باوەڕ ئەوە دەخوازێت، کە قەناعەتت بەوە هەبێت، کە باوەڕ (گوفتاروکردار)ە، ئەمەش دوو باس لە خۆ دەگرێت:
یەکەم ئەوەیە کە توخمی کردار مەرجێکە بۆ دروستی باوەڕ، ئەگەر کەسێك موسوڵمان بو بەوەی، کە لە ناخیدا باوەڕی قەناعەتی کردو بە زمان ئیقراری کرد، ئەگەر بە یەکجاریی واز لە کردارە ئیسلامیەکان بهێنێت و هیچیان ئەنجام نەدا، سیفەتی ئیسلامەتی وەرناگرێت و موسوڵمانێتی پێوە بەردەوام نامێنێت..
دووەم: مرۆڤ بە گوفتاری دڵ و کرداری دڵ کافر دەبێت (واتە بە قەناعەتی دڵ) هەروەها بە گوفتاری زمان و کرداری ئەندامانی لەش (واتە ئەنجامدانی کرداری کوفرین).. جا چۆن هەندێك قەناعەت هەیە، کە کوفرینن و هەر کاتێك لە ناخدا دروست بون خاوەنەکانیان کافر دەکەن، بێ ئەوەی سەیری ئاسەواری دەرەکی کرداری بکرێت، کە کردویێتیێ یان نا، هەر بەو شێوەیەش هەندێك کرداری کوفرین هەن کە نیشانەی کوفرو کافر بونن، ئیدی قەناعەتی ناخیان لەگەڵدا بێت، یان نا..

ئەمانە لازم و مەلزومن، هەر کاتێك لازمی یەکێکیان هات، مەلزومەکەی نامێنێت. لێرەوەیە، کە هەر کەسێك لاف ئەوە لێدات، کە ئیلتیزامی هەیە بێ ئەوەی بە ڕاستی بە داواکاریەکانی باوەڕەوە پابەند بێت، هەر خۆی خۆی بە درۆ دەخاتەوە، ئەوەش ڕادەگەێنێت ـ بیەوێت یان نەیەوێت ـ کە باوەڕ تەنها قسەیەو بەس، واتە گوفتار بەسە.. ئەمەش ئەو چاڵەیە، کە سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەف تێ کەوتون.

بەلاّم (سەلەفیەكانی بەر سێبەرو مەدخەلیەكان وپالانتەوانانی سەلەفی) لەو لایەنەوە تێكەوتون، كە (مەرجیئەكانی سەرەتا)ی تێكەوتن، چونكە ئەوانیش وەكو ئیمامی ئیبنوتەیمیە لێیانەوە دەگێڕێتەوە، كەوتبونە ئەو لاف لێدانەوە، كە گوایە بەلگەی شەرعییان هەیە، بێ ئەوەی بزانن سەریان لێ شێواوە! (الایمـان ل١٩٣) بۆیە نە بۆ ئەوان و نە بۆ سەلەفیەكانی بەر سێبەرو مەدخەلیەكان وپالانتەوانانی سەلەفی ئەوە نەبوە تەختەی سەر ئاوێ، تا خۆیانی پێ لەم بیدعە گومڕاییە رزگار كەن، چونكە: (زۆر لە نەوەكانی دوایین نازانن چۆن دیدو رای سەلەف لە دیدورای مورجیئەو جەهمییە هەلاّوێرن، چونكە ئەم باسانە لە قسەی زۆریاندا تێكەڵە! هەیانە لە ناخیەوە پێناسەی باوەڕی لا وەكو پێناسەی جەهمی و مورجیئەكانە! وەك زۆرینەی ئەهلی فەرمودە، كە هەیانە وا دەزانێت سازاندنێكی لەو نێوانەدا ئەنجامداوە، یان وا دەزانێت قسەكەی ئەو دیدو رای سەلەف یەكن ..! (ابن تیمیة: الایمان ل ٣٥٢)..

سەیری ئەو وەسفە وردەی ئیمامی ئیبنوتەیمییەی رەحمەتی، چەند جوان بۆی چوە، دەڵێی وەسفی (سەلەفیەكانی بەر سێبەرو مەدخەلیەكان و پالانتەوانانی سەلەفی) ی ئەمڕۆی سەردەمی ئێمە دەكات ..

ئێمە لێرەدا هەرچەندە ویستمان چەند لاپەڕەیەك بۆ ئەو گومانانە تەرخان بكەین، كە سەلەفیەكانی بەر سێبەرو مەدخەلیەكان وپالانتەوانانی سەلەفی پێوەی گرفتاربون، كە قسەكانیان زو ڕون دەبێتەوە، كە لە دیدو ڕای ئەهلی سوننەت بەدەرە... ئەوەی ئێمە لێرەدا دەیهێنینەوە هەمو دیدوراو پێناسەكانیان نیە، بەڵكو هەندێكە لەو بەلگانەن، كە ئەوان خۆیان پێوە ماندو كردومو، وا دەزانن بەلگەی شەرعین و دەشێن بیكەنە پشتیوانی خۆیان.. جا ئەگەر ئێمە بەرپەرچمان دایەوە، ئەوا ئیتر ئاوەڕوت دەبن و هەر لە هەنگاوی یەكەمی رێوە دەبێ لا كەون!

نوسـینێکی دیمـان لەسـەر بۆچـون و بەڵگـەکانی (عـەلیل حەلـەبی) بـە دەستەوەیە، کە چەواشـەکارییەکی سەرسوڕ هێنـەری دیکەی ئـەو پیاوەیـە، کـە لـەو خەڵکـەی دەکـات!! دەمـەوێت ئـەو نوسـینەی دی سـەربەخۆ دەرچـێت و بکەوێتە بەر دەست، تا هۆشدارییەك بێت بۆ موسوڵمانان، کـە نەکـەن وا بـزانن ئـەو قسـانەی عـەلیل حەلـەبی دەیانهێنێتـەوە، بەڵگـەی دروسـتیی هەڵوێسـتی سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتـەوانانی سـەلەفی بێـت.. خـواش ئیخلاسمان پێ ببەخشێت!

بـا پـێش ئـەوەش بێمـە سـەر گومـانی سـەلەفیەکانی بـەر سـێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی، دوو خاڵی گرنگ یاد بخەمەوە، یەکێکیان رون کردنـەوەی شـێوازو چـۆنیەتی بەڵگـە هێنانـەوەی بیدعەچییەکانە، ئـەوی دیکە شێوازو چۆنیەتی موناقەشەو مونازەرەی خاوەن دیدو رای جیاوازە:

١. شێوازو چۆنیەتی بەڵگە هێنانەوەی بیدعەچییەکان: ئەوەی کـە دەگـەڕێن لـە هـەر جێیـەك دەقێـك، یـان دێڕێکیـان بـەر دەست کـەوت، کـە بـۆ پشت پـێ بەستنی خۆیان بشێت، دەیکەنە قەڵغانی خۆیان و لە پێش خۆیانی رادەگرن! تا بیدعەکەی خۆیانی پێ سەرخەن! ئەمە لە کاتێکدایە، کە هەمو کەس دەزانێت، کە هەقخوایی ئەوە دەخوازێت، کە هـەمو دەقـەکان و لێکدانـەوەو شـیکاریەکانی بابـەت هـەموی پێکـەوە بهێنرێنـە بەردەسـت! چـونکە لەوانەیـە دەقێـك لـە شـوێنێکدا کورتـە بێـت و لـە شـوێنێکی دیکـەدا تەفسـیلاتێکی درابـێتێ! یـان دەقێکیان تایبەتمەندێتی جێ و کاتی خۆی پێوەیـەو دەقێکـی دیکـەی وەك ئـەو گشتگیریی پێوەیـە، یـان دەقێکـی پەیوەسـتە بـە مەرجێکـەوەو دەقێکـی دیکـەی وەك ئەو رەهایەو هیچ شتێك بۆی نەبۆتە مەرج.. بۆیە لە بەڵگەیەکیاندا هـەق بـە تـەواوەتی دەرناکـەوێت، تـا هـەمو دەقـەکان نەهێنرێنـەوەو لێـك نزیـك نەکرێنـەوە.. هەمو جارێـك و بـۆ هـەمو بابـەتێك هـەر وایـە، بـە توێژینـەوەی هەمو دەقەکان وێناکە بە تەواوی رۆشن ببێتەوە..

ئیمامی ئەبو ئیسحاقی شاتبی رحمه الله لە (باب في مأخذ أخل البدع في الاستدلال) دا دەڵێ: (ئەو کەسانەی لە دینداریدا جێگیرن یەك وێنە بۆ شەریعەت دەکێشن، کە هەمو لایەکانی خزمەتی یەکتریی دەکەن، هەر وەکو ئەندامانی لەشی مرۆڤ دەبن، یەك یەك دەناسرێن، هەموشیان پێکەوە یەکتریی تەواو دەکەن... بەڵام ئەو کەسانەی راڕاو دوودڵن و دینداریتییان قایم دانەمەزراوە بە دووی گومان فال و فیلێکدا، یان بەلگەیەکی جوزئیدا دەرِۆن و بەسادەیی وەریدەگرن و دەیکەنە بەلگە! هەر بەوەندەی دەرکەوت، کە پێچەوانەی بەلگە شەرعیە نەگۆڕەکانەو ناشێت بکرێتە هەنجەتی شەرعی، دەکەونە توانج گرتنە شەرع.. ئەمە پیشەی ئەو کەسانەیە، کە دڵیان ئینحیرافی تێکەوتوە، ئەگینا کێ لە خوای گەورە راستگۆترە ﴿وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ ٱللَّهِ قِيلًا ﴾النساء/١٢٢.

ئەوانەی لە ئەهلی هەواو هەوەسن، شتە گشتییەکان (عمومیات) وەردەگرن، سەرنج لە پێشەکیەکان نادەن، موراعاتی ئەوە ناکەن، کە ئەم باسە گشتیانە تایبەتمەندی (خسوسییات) خۆیان هەیە، هەمو شتێکی رەها، رەنگە شتێکی سنورکاریی هەبێت، بۆیە دەبێ تایبەتمەندیەکان لەبەر رۆشنایی رێسا گشتیەکاندا لێکدرێنەوە.. دەقی وا هەیە تایبەتە، بەڵام هەواوهەوەسبازان دەیکەنە گشتی، یان گشتیە ئەوان دەیکەنە تایبەتی، حوکمێك لەسەر روداوێك یان کەسێکە ئەوان بە بێ بەلگەی شەرعی، هەر بە رای خۆیان دەیکەنە حوکمێکی گشتی، بەو شێوەیە رایەك دەچێتە شوێنی بەلگەیەك، ئەمەش دیارە هاویشتنی کوێرانەی تیرە و شوێن کەوتنی ئاشکرای هەواو هەوەسە، نەك وەرگرتنی بەلگەی شەرعی .. (الاعتصام ١/١٧٨).

٢ ـ گفتوگۆو دایەلۆگ کردن: خاوەن بیدعە پەنا دەباتە بەر ئەو بەلگانەی لاوازان و ناکۆکیان لەسەرە، لەمانە هەرچیەکیان لە سالحی خۆی بو دەیانهێنێتەوە! دەروانێتە ئەقوالی زانایان ئەو قەولەیان دێنێتەوە، کە پێی

وایە رای خۆی پێ بەهێز دەکات و خزمەتی بیدعەکەی دەکات، کە دەروانێتە بەرامبەرەکەی هەمو ئەو قسانەی دێنێتەوە کە پێی وایە هەڵوێستی ئەو لاواز دەکات! کە بەڵگەی بەرامبەرەکەی رەت دەکاتەوە، هەر بە ناو را دەیهێنێتەوە و قسەی وایان دەخاتە سەر، کە لە بەڵگەکانی بەرامبەردا نەوتراون، ناچێتەوە سەرچاوەی باسەکانی بەرامبەر، تا لەوێ بەڵگەکان وەك خۆیان ببینێت!! ئەمە رەفتاری هەمو بیدعەچیەکە..

خوێنەر ماڤی خۆیەتی، کە را پێچەوانەکان لەو مەسەلانەدا ببینێت، کە راجوێیی لەسەرە، پێویستە بەڵگەی هەمو لایەنەکان ببینێت، تا بزانێت ئەو رایەی لایەنێك لەسەریێتی، بۆچی پەسەندی کردوە، تا گومانەکانی برەونەوەو حەقی بۆ رون بێتەوەو رای راستی دەست کەوێت.. بەڵام بیدعەچی ناوێرێت هەمو بەڵگەو ئەقوالی بەرامبەرەکەی بهێنێتەوە، نەبادا لاوازی مەزهەبەکەی خۆی بۆ خەڵکی دەرکەوێت و، خەڵکەکە بزانن بۆچی بەرامبەر ئەو رایەیان پەسەندتر بینیوە، ئەوسا کۆشکی لی بیدعەکەی ئەم دادەرمێت، لەبەر ئەمەیە دەیبینیت منجەمنجێتی، بە ناو ئەقوالی زانایاندا دەگەرێت، تا کۆلکە بەڵگەیەکی دەست کەوێت، لەملاوەش دەم هەراشانە دەدوێت، کەچی خۆی لە موناقەشەی زانستیانە دەدزێتەوە، هەزارو یەك قسەی خۆی و هاوبیرانی ریز دەکات، بێ ئەوەی بەڵگەیەکی بەرامبەرەکەی وەکو خۆی باس کاتەوە! راوبۆچونیان وەکو خۆی ناناسێنێت، بەڵگەکانیان وەکو خۆیان ناهێنێتەوە، بە لاقرتێوە ئاماژە بە ئیستیدلالە ئوسوڵیەکانیان دەکات! بەو ئومێدەش، کە لەبەرچاوی خەڵکیان بخات خۆیان و مێژویان بە کەم و کورت دەنرخێنێت! کە بۆشی نەچوە سەر کۆڵ نادات، بە خۆیدا ناچێتەوە، سەر لە نوێ وەك شەرەشۆق تێ هەڵدەچێتەوە!!

خوێنەری ئەم بیدعەچییانە وا دێتە مێشکی، کە ئەوی لەو بەری ئەمان وەستاوە، هیچ قسەیەکی نیە، هیچ بەڵگەیەکی شەرعی بەدەستەوە نیە بیخاتە

ڕو، تەنانــەت لــە ســەرەتای هاوڕێیەتیانــدا گومانێکیشــی لــە ڕاوبۆچــونی ئــەم بیدعەچییانە لا دروست نابێت!! هەر وا دەزانێت ئەمان ڕاست دەکەن و ڕێبازی سەلەفیان گرتوەو، هەرچی دەیڵێن بەڵگەی هەیە، کە دیدو بۆچونی سەلەفە، تا وای لێ دێت هەر دیدو پێناسەو ڕێی ئەمانی پێ ڕاست دەبێت، ئیتر هەر خوا خۆی دەزانێت چەند گێل دەکرێت و چۆن بەکار دەهێنرێت؟!!

ئیمامی وەکیعی کوڕی جەڕاح ڕەحمەتی خوای لێ بێت، هۆشداریی لەسەر ئەم چەواشەکارییە دەداتە موسوڵمانان و دڵسۆزانە باس دەکات، کە ئەوی شەرع خوازو هەقپەروەر بێت شتی وا ناکات، چونکە ئەمە هەواو هەوەس پەرستی و خۆبەزلزانینیــە، بۆیــە دەفــەرموێ: ئــەهلی زانســتی شــەرعیی هەرچــی مــاڤ خۆیانەو هەرچی لەسەریانە دەینوسن، بەڵام ئەهلی هەواوهەوەس، تــەنها ئــەوە دەنوسن، کە لەگەڵ خۆیاندا یەك دەگرێتەوە .. (الدارقطني/السنن ١/٢٦).

ئەگەر دەتەوێت بە واقیعی و دووچاوی سەری خۆت ئەم ڕاستیانە ببینیت، بڕۆ کتێبەکانی (حەلەبی) بخوێنەرەوە ،کە هەمو شتێك دەڵێ و دەنوسێت، جگە لەوەی پەیوەنـدی بـە بەرامبەرەکانیـەوە هەیـە، کـە نـاوی ئـەوانیش دەهێنێت وشەی وایان بۆ بەکار دەهێنێت، کە نەك هەر کەسایەتی ئـەوان، بـەڵکو هەسـتی خوێنەرو بیسەرەکانی خۆشی بریندار دەکات، وشـەی وا کـە لـە کـۆڕی فەقێشـدا ناوترێت! هەمو شـتێك بـۆ سەرخستنی مەزهەبەکـەی خـۆی دێنێتـەوە، کەچـی دەقـی بەڵگـەی بەرامبـەرەکانی، کـە هـی زانایـان و شەرعناسـان و پێشـەوایانی سەلەفن ئیهمالیان دەکات، چونکە دڵنیایـە ئـەو بەڵگانـەی ئـەمان مەزهەبەکـەی ئـەو هەڵدەوەشـێنێتەوەو ڕوت و ڕەجـاڵی عەقیـدەو چـەوتی ڕێبازەکـەی ئاشـکرا دەبێت.. ئەمە جگـە لـەوەی شـێوەی نیشـاندانی بۆچـونەکانی خۆشـی وایـە، کـە گاڵتەکردنێکی بە ئەقڵی خوێنەرانی خۆی تێدایە، وەك ئەوەی زۆر بە ساویلکە سەیریان دەکات و پێی وایە ئەوەنـدە خۆشباوەڕن هەمو قسەیەکیان بە مێشـکدا دەچێت، ئەمە وا لە حەلەبی دەکات، کە لە لایەکەوە وا بزانێت زانای یەکەمینی

ئوممەتەو، هەر رێبازەكەی ئەم (سەلەف)انە تەواوە، لە لایەكی دیكەشەوە، كە ئێمە مانانی لێ راست دەبینەوەو پێمان وا نابێت دیدو رێبازەكەی راستە، بێ ئەدەبی بەرامبەر ئێمە دەكات و دەیەوێت بە قسەی ناشیرین پەڕاوێزمان بكات، تا ساحەكەی بۆ چۆڵ كەین!!

دوای رون بونەوەی ئەم دوو تێبینیە، دەتوانین بچینە سەر ئەو گومانەی (سەلەف) یەكان فیتیان كردۆتەوە، كە گوایە ئەوان تاكە هۆكاری رەسەنكردنەوەی عەقیدەی ئەهلی سوننەت و جەماعەتیان لە مەسەلەكانی (باوەڕو تەكفیر)دا كە گرتۆتە بەر، كە هەر لای ئەمانیش پەیدا دەبێت و بەس!

باسی یەکەم

جێ و ڕێی کردار لە پێناسەی باوەڕدا

حوزەیفەی کوڕی یەمان خوا لێی ڕازی بێت دەڵێ: پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم فەرموی: (يَدْرُسُ الْإِسْلَامُ كَمَا يَدْرُسُ وَشْيُ الثَّوْبِ، حَتَّى لَا يُدْرَى مَا صِيَامٌ وَلَا صَدَقَةٌ وَلَا نُسُكٌ، وَيُسَرَّى عَلَى كِتَابِ اللَّهِ فِي لَيْلَةٍ فَلَا يَبْقَى فِي الْأَرْضِ مِنْهُ آيَةٌ، وَيَبْقَى طَوَائِفُ مِنَ النَّاسِ الشَّيْخُ الْكَبِيرُ وَالْعَجُوزُ الْكَبِيرَةُ، يَقُولُونَ: أَدْرَكْنَا آبَاءَنَا عَلَى هَذِهِ الْكَلِمَةِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَنَحْنُ نَقُولُهَا)[١] واتە: ئیسلام کۆن و کاڵ دەبێت و هەڵدەوەشێتەوە، هەر وەکو کە پۆشاکێك کۆن و کاڵ دەبێت و هەڵدەوشێتەوە، تا وای لێ دێت نازانرێت نوێژ چیەو ڕۆژوو چیە و خێرو خێرات چیەو خواپەرستی چیە! لە شەوێکدا قورئانیان هەڵدەگیرێتەوەو بەرز دەبێتەوە، تەنانەت ئایەتێکیشی لەسەر زەمین نامێنێت، هەر کۆمەڵە خەڵکانێك لە پیرەپیاو پیرەژن دەمێنن، کە دەڵێن: بیرمان دێت باپیرانمان ئەم وشەی (لا اله الا الله) یەیان دەوت، بۆیە ئێمەش وا دەیڵێینەوە..

سەرەتا شێخی ئەلبانی رەحمەتی تەواوکەری فەرمودەکە دێنێتەوە، کە دەڵێ: سیلەی کوڕی زوفەر بە حوزەیفەی گوت: جا (لا اله الا الله) سودی چی دەبێت بۆیان، کە ئەوانە نەدەزانن نوێژ چیەو، نە ڕۆژوو چیەو نە خواپەرستی و خێرو خێرات چیە؟! حوزەیفە ڕوی خۆی لێ وەرگێڕا، سیلە دیسان لێی پرسیەوەو هەر وەڵامی نەدایەوە، کە کردی بە سێ جار، حوزەیفە لە وەڵامیدا فەرموی: هۆ سیلە، ئەو (لا اله الا الله)یە لە ئاگری دۆزەخ ڕزگاریان دەکات..

ئەلبانی دوای ئەمە دەڵێ: خاڵێکی شەرعناسیی گرنگ لە فەرمودەکەوە

---

١. نوسەری بەڕێز رحمه الله نوسیوێتی (الصحيحة ١/١٢٧ ژمارە ٨٧) بۆ باسی زیاتری سەنەدو مانای فەرموودەکە بڕوانە (سنن ابن ماجه ب ٢ / ل ١٣٤٤) و (فتح الباري ب ١٣ / ل ١٦) و (المستدرك على الصحيحين ب ٤ / ل ٥٢٠ و ب ٤ / ل٥٨٧) شێخی ئەلبانیش بە سەحیحی داناوە، بڕوانە: (السلسلة الصحيحة ١/١٢٧ ژمارە ٨٧) هەروەها (صحيح الجامع ژمارە ٧٩٣٣) (وەرگێر) .

وەردەگیرێت، ئەویش ئەوەیە كە ئەو كەسەی دەڵێ: (لا الـه الا الله) بـا هـیچ شتێكیشی لە پێنج ئەركانی تری ئیسلام بـەجێ نـەهێنابێت، هـەر لـە مانـەوەی هەتاهەتایی ناو ئاگری دۆزەخ قوتاری دەبێت[1] ..

* لە چەند لایەكەوەیە رەد لە تێگەیشتنەكەی شێخی ئەلبانی دەدەینەوە:

یەكەم: ئەمە وەكو لە بەشی یەكەمدا رونمان كردەوە پێچەوانەی عەقیـدەی ئەهلی سوننەت و جەماعەتە..

دووەم: شـێخی ئـەلبانی چـۆن وا تێگەیشـتوە، كـە ئـەو كەسـەی رەفتـار بـە شـایەتمانەكەی ناكـات موسـوڵمانەو لـە نـەمریی و مانـەوەی لـە سـزای دۆزەخ قوتاری دەبێت؟! لـە كاتێكدا كـە فەرمودەكـە بەلگەیـە لەسـەر ئـەوەی، كـە ئـەو كەسانە لـە ئـاگری دۆزەخ قوتـار دەبـن (نـەك لـە نـەمریی ومانـەوەیان لەوێـدا) چـونكە خـاوەن عـوزری نـەزانین، نـەیانزانیوە گوفتـارو رەفتارێـك، كـە لەسـەر باوەڕ هێنان بینا دەكرێت چیە تا بیكەن، بۆیە لە سـزای نـەمریی دۆزەخ قوتـار دەبن؟! خوای گەورەش دەفـەرموێ: (وَمَـا كُنَّـا مُعَـذِّبِينَ حَتَّـى نَبْعَـثَ رَسُـولاً) الاسراء/١٥ واتە: مـومكین نیـە سـزادەر بـین، پـێش ئـەوەی نێرراوێـك بنێـرین.. حوزەیفەش دەڵێ: هۆ سیلە (نـاوی یاوەرەكـەی هاوڕێیـەتی) ئـەو باوەڕەیـان لـە ئاگری دۆزەخ قوتاریان دەكات..

ئەمە چ تێگەیشتنێكە بابە شێخ؟!

كەوابو هیچ بەڵگەیەك لە فەرمودەكە نافامرێتەوە ئەوە بسەلمێنێت، كە ئەو كەسـەی رەفتـار بـە باوەڕەكـەی ناكـات وكـرداری نیـە - جگـە لەوانـەی عـوزری نەزانین دەیانگرێتەوە - لە ئاگری دۆزەخ قوتـاری بـبن؟ ئـەوەی كـە فەرمودەكـە دەیگەیێنێت لەگـەڵ ئـەوەی شـێخ لـە (بـاب الایمـان) دا بـاوەڕی پێیـەتی جـودان، چونكە ئەوەی شێخی ئەلبانی بە قەناعەتەوە دەیڵێ، عەقیـدەی تونـدڕەوەكانی مورجیئەیـە، نـەك شەرعناسـانی مورجیئـە! چـونكە تونـدڕەوەكانی مورجیئـە

١ـ الالبانی / سلسله الاحادیث الصحیحه ١ / ١٣٠.

باوەڕیان وایە کە هەر کەسێك باوەڕی بە زمان ڕاگەیاند - جگە لەوانەی نەزانین بۆیان دەبێتە عوزر. با هیچ جۆرە گوفتارو رەفتارێکی ئیسلامەتیش نەکات، هەر موسوڵمانەو لە سزای دۆزەخ قوتاری دەبێت، هەر لەسەرەتاوە بێ ئەوەی سزا بدرێت دەچێتە بەهەشتەوە!!

بەراوردی ئەم تێگەیشتنەی شێخی ئەلبانی و واتای پرسیارەکەی سیلەی کوڕی زوفەر بکە خوا لێی رازی بێت، کە لە حوزەیفەی پرسی: جا (لا الـه الا الله) سودی چی دەبێت بۆیان، کە ئەوانە نەدەزانن نوێژ چیەو نە رۆژوو چیەو نە خواپەرستی و خێرو خێرات چیە؟! ئەوە رون دەبێتەوە، کە باوەران دەیانزانی وتنی شایەتمانەکە بە تاقی تەنیا، بێ ئەنجامدانی داواکاریەکانی باوەڕ لە گوفتارو رەفتار، هیچ نرخێکی نابێت و کابرای بێژەری ناهێنێتە ناو ئیسلامەوە! جا ئاگات لە راستی پێناسەو داواکراوی باوەڕ بێت و گوێ نەدەیت بە تێگەیشتنە نوقسانەکەی شێخی ئەلبانی رەحمەتی..

سێیەم: ئەگەر هەنجەتی نەتوانینی ئەنجامدانی کار لەبەر نەزانین ببێتە بەڵگەی ئەوە، کە کردارو رەفتار مەرجی دروستی باوەڕ نیە، کەوابو لاڵیش خاوەن عوزرە لە نەهێنانی شایەتماندا! چونکە ناتوانێت بیڵێت! بەم رێسا لاسەنگەش ئەوە دێتە پێش، کە شایەتمان هێنان مەرجی دروستی باوەڕ نیە، بەڵکو مەرجی تەواوێتیەتی!

ئەمە چ حاڵی بونێکە بابەشێخ؟!

ئەمە دەقاودەق دیدو پێناسەی مورجیئە کۆنەکانەو، هەنجەت و پاڵنەری سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی ئەم سەردەمەش، هەر هەمان هەنجەت و پاڵنەری مورجیئەکانی دوێنێیە، کە ئیمامی ئیبنوتەیمیە دەربارەیان نوسیویەتی: جەهمیەکان دەڵێن: بەڕاست زانین بە زمان لەوانەیە مەرج نەمێنێت، وەك بۆ لاڵ و ناچارکراو، بۆیە ئەوەی لە باوەڕدا داواکراوەو مەرجە قەناعەتی دڵەو بەس! (مجموع الفتاوی ١٣/٣٠).

باشە کابرای بەدگومان کە باوەڕی بە تواناو لێهاتویی خوای گەورە نەبو، ئەوی بە کوڕەکانی وت کە دوای مردنی لاشەکەی بسوتێنن و لە ڕۆژێکی ڕەشەبادا بەربای دەن و هەر تۆزەی بچێتە شوێنێك، تا خوای گەورە نەتوانێت کۆی کاتەوە! ئەمە قەناعەتی ئاوای هەبوەو دەریشی بڕیوە، بەڵام خوای گەورە لێی نەگرتوە ئایا ئەمە دەبێتە بەڵگەی ئەوەی، کە باوەڕ هێنان بە توانای ڕەهاو دەسەڵاتی بێسنوری خوای گەورە، مەرجی تەواوێتی باوەڕەو بە نەمانی ئەویش نامێنێت؟!

چوارەم: ئەم گومانە بەقەدەر دیدوبۆچونی مورجیئەکان کۆنە، مورجیئەی هەمو کات و شوێنێك، ئەمەیان کردوە بە بەهانەی خۆیان! ئیمامی ئیبنوتەیمییە لە باسیاندا دەڵێ: باوەڕی ئەو کەسەی، کە بە تەفسیل ئەوەی زانیوە، کە پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم باسی لێوە فەرموە، وەکو باوەڕی ئەو کەسە نیە، کە بە شێوەیەکی گشتی زانیوێتی پەیامی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم چی تێدایە.. ئەوەی کە دەبێت لە باوەڕەکەدا تەوەر بێت بە ڕاستگۆ زانینی پێغەمبەری خوایە صلی الله علیه وسلم لە هەمو ئەوانەدا، کە باسی لێوە کردون، بۆیە ئەگەر کەسێك باوەڕی هێناو مرد لەوەندەی زیاتر داوا لێ ناکرێت، کە پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم بە ڕاستگۆ بزانێت .. (ابن تیمیة: الایمان ل ١٩٥).

لە لاپەڕەی دوای ئەمیش دەفەرموێ: ئەو قسەیان کە دەڵێن ئەگەر کەسێك دوای شایەتمان هێنانەکەی بمرێت هیچی لەسەرنیە، ڕاستە چونکە باوەڕی پێویستی هێناوەو هێشتا ڕەفتاری ئیسلامەتی لەسەر فەرز نەبوە.. ئەم خاڵە دەبێت ڕون و ئاشکرا بێت، تا گومانی هەردوو لایەن بڕەوێنێتەوە..

لە شوێنێکی تریشدا دەڵێ: بە دوو شت هەنجەتی شەرع و ئیقامە حوججە لەسەر کەسێك دێتە دی: هەبونی توانای فێربونی ئەوەی، کە خوای گەورە ناردویێتیە خوارەوە، لەگەڵ هەبونی توانای جێبەجێ کردن.. ئەمما کەسێکی شێت، کە توانای وەرگرتن و فێربونی نیە، یان ئەو کەسەی توانای جێبەجێ

کردنـی داواکاریـەکانی ئیسلامی نیـە، تـەکلیفی لەسـەر نامێنێـت، نـە فـەرمان دەیگرێتەوە، نەبەرهەڵستیی. ئەگەر کەسێك لە دین حاڵیی بونی لێ گیرایـەوە، یان رێ نەدرا لایەنێکی ئیسلامەتی جێبەجێ بکات، حوکمی وەکو ئەو کەسەیە، کە رێی شارەزایی بەشێك لە دینەکەی لێگیرا بێت یان نـەهێڵرا بێـت هـەمو دینەکە وەرگرێت.. (ابن تيمية: مجموع الفتاوى ٢٠/٣٦).

شێخی ئیسلام ئیبنوتەیمییە رەحمـەتی خوای لێ بێت زو ئـەم گومانـەی کەشـف کـردوەو، وردەکارانـە بەرپەرچـی داوەتـەوە، لـە حاڵەتێکدایـە زۆر لـەو حاڵەتە دەچێت، کە فەرمودەکە باسیان لێوە دەفەرموێت.. ئیبنوتەیمییە دەڵێ: کاتێك خوای گەورە پێغەمبەری پێشەوای صلى الله عليه وسـلم بـەم پەیامـەوە بۆ هیدایـەتی خـەڵکی نـارد، ئـەرکی سەرشـانی ئـەو خەڵکـە ئـەوە بـو، کـە بـە راستگۆی بزانن و باوەڕی پێ بهێنن و ملکەچی فەرمانەکانی بن.. سـەرەتا هـەر ئەوەندە بو، هێشتا فـەرمانی پێـنج فـەرزەی نوێـژو رۆژووی رەمـەزان وحـەجی لەسـەر فـەرز نـەکردبون، هێشتا شـەراب و سوی لـێ حـەرام نـەکردبون، هێشتا زۆرینـەی قورئـان دانەبـەزیبوە خـوارێ، هـەر کەسـێك شـایەتمانەکەی دەهێنـاو بـاوەڕی بـەوە دەهێنـا، کـە بـۆی هـاتبو، ئینجـا پێـوەی پابەنـد دەبـو، ئـەوە موسـوڵمانی تـەواو بـو، باوەڕەکەشـی تـەواو بـو، چـونکە هـەر ئەوەنـدەی لـێ داواکرابو، بەڵام هەر کەسێك لـە دوای کۆچـی موسوڵمانان بـۆ مەدینـە بـاوەڕی هـەر بەوەنـدە بهێنایـە لێـی وەرنـەدەگیرا، ئەگـەر بیشـیوتایە، هـەر ئەوەنـدە وەردەگرم پێی کافر دەبو! (ابن تيمية: مجموع الفتاوى ٧/٥١٨) ..

پێم وایە ئەم دیدو بۆچون و بەدواداچونە پڕاوپڕ راستـەو ئەوەیـە، کـە دڵـی پێ خۆش دەکرێت، چونکە حـەقی بـە شـێوەیەکی جوان تێدا رون کردۆتـەوە، بۆیـە موسـوڵمان، کـە دەیبینێـت دڵـی ئـاو دەخواتـەوەو سـوکنایی لا دەسـت دەکـەوێت.. بـەڵام رەحمـەتی خـوا لـە شـێخی ئـەلبانی بێـت وخـوای هیدایـەتی موقەللیـدەکانی بـدات، تـا زیـاتر شـوێن هەواوهەوەسـی خۆیـان نـەکەون، بـەڵکو هەمو پەی بە رێی راست ببەین.. والحمد لله رب العالمين ..

باسی دووەم

ئەهلی سوننەت کێیە؟!

کاتێك حەلەبی بینی ئیمامی ئیبنوحەجەر رحمەالله نوسیوێتی، کە کردار مەرجی تەواوێتی باوەڕە، زۆر دڵخۆش بو، وای زانی دوو هەنگی لە دارێکدا دۆزیوەتەوە، بە دووی زۆر نوسینی حەلەبیدا چومەوە، لە هەمو شوێنێك دەمبینی، ئەو قسەی ئیبنوحەجەری رەحمەتی کردوە بە پینەی پێناسە بیدعەکەی خۆی[١]!

ئیمامی ئیبنوحەجەر رحمەالله دەربارەی باوەڕ دەڵێ: (سەلەف[٢] گوتویانە: باوەڕ بریتیە لە قەناعەتی دڵ و دەربڕینی بە زمان و ئەنجامدانیکردەوەکان، مەبەستیان لەوە ئەوەیە، کە باوەڕ مەرجی تەواوێتی باوەڕە. (ابن حجر: فتح الباري ١/ ٦٤).

- وەڵامی ئەم گومانە بەم شێوەیە دەدەینەوە:

یەکەم: گومان لەوەدا نیە، کە ئیمامی ئیبنوحەجەری عەسقەلانی لەگەڵ گەورەیی و پێشەوایەتی و بەرفراوانی زانیاریدا- لە پێناسەی سیفەتەکانی خوای پەروەردگارو پێناسەی باوەڕدا - کەوتبوە ژێر کاریگەری ئەشعەریەوە، سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی ئەمە دەزانن، بەڵام لە موناقەشەی ئێمە ماناندا لەبیر خۆیانی دەبەنەوە، چونکە دەزانن لە پێناسەی باوەڕدا دەبێتە پاڵپشتی ئەمان، دەنا ئەگەر راست دەکەن وئیمامی ئیبنوحەجەریان پێ قبوڵە، دەبا لە هەندێك پێناسەی تری سیفاتیشدا قبوڵیان

١- بۆ نمونە بڕوانە: پەڕاوێزی (حکم تارك الصلاة ل ٣٥٢) و شریتي (الرد على شبه التكفيريين) .

٢- دەڵێ سەلەف، چونکە ئەویش رحمە الله پێی وابووە ئەوە رای یاوەران و تابعینە، بۆیە ئیمامی ئیبنوتەیمیە لە (الإيمان ل ٣٥٢) دەڵێ: زۆر لە زانایانی چەرخەکانی دوایین، جیاوازیەکانی نێوان سەلەف و مورجیئەو جەهمیە لێك جوێ ناکەنەوە..) .

بێت، کە تێیدا پێچەوانەی بۆچونی ئەهلی سوننەت و جەماعەتە.. چەند شەرعناسی گەورە هەیە، کە کەوتۆتە ژێر کاریگەریی (هەندێك) لە گومانی (مورجیئەی شەرعناسان).. بەڵام کێیان کەوتۆتە ژێر کاریگەریی بیدعەگەرێتی (جەهمیە) کانەوەو، کەوتۆتە شوێن جەهمی کوڕی سەفوان؟!

دووەم: شێخ عبدالقادری کوڕی عبدالعەزیز خوا بیپارێزێت، دەڵێ: فەرمایشتەکەی ئیبنوحەجەر، کە گوتویەتی: (سەلەف گوتویانە: کردار مەرجی تەواوێتی باوەڕە) ڕاست نیە! ئەمە قەولی مورجیئەیە، نەك سەلەف، ئەمە هەر ئەوەیە، کە شێخ ئیبراهیمی باجوری (ئەشعەرییەو ساڵی ١٢٧٧ ك کۆچی دوایی کردوە) لە شەرحی (جوهرة التوحيد/ابراهيم اللقاني ١٠٤١ ك) دا هێناوێتیەوە. ئەو لەو کتێبەیدا دەڵێ: ئەوەی ئەهلی سوننەت گەیشتونێ ئەوەیە کە کردار مەرجی تەواوێتی باوەڕە، هەر کەسێك ئەنجامی بدات ئەوە باوەڕی تەواوی دەسکەوتوە، هەر کەسێکیش ئەنجامی نەدا ئەوە تەواوێتی باوەڕی لەدەست داوە. کە دەڵێ (لای ئەهلی سوننەت) مەبەستی پێی ئەشعەریەکانە، چونکە ئەوان وەکو زوبەیدی لە کتێبی (اتحاف السادة المتقين٢/٦)دا دەڵێ: (ئەگەر ئەشعەریەکان وتیان: ئەهلی سوننەت وجەماعەت ئەوەمەبەستیان پێی خۆیان و ماتۆریەکانە)، ئەوەش ناو ناساوێکە، کە لە جێی خۆیدا نیە[١] ..

دەڵێم: ئەم قەولەی بەنەزانین بڵاوکراوەتەوە، کە گوایەڕای ئەهلی سوننەت و جەماعەت ئەوەیە، کە کردار مەرجی تەواوێتی باوەڕ بێت، نەك مەرجی هەبونی، ئەوە قەولی (مورجیئەی شەرعناسان)ە، بە تایبەتی ئەشعەریی و ماتۆریدیەکانیان، ئەمەش وەکو ڕون کراوەتەوە قەولێکی باتڵە، باشترین کەسی شارەزا لە دیدوریی سەلەف لە یاوەران و تابعین، کە ناڕەوایی ئەو قەولەمان بۆ ڕون کاتەوە، ئیمامی شافیعیە رحمەالله، کە دەڵێ: کۆڕا (ئیجماع) ی یاوەران و تابعین و ئەوانەی بەدویاندا هاتن لەسەر ئەوە بو کە باوەڕ گوفتارو کردارو

١ـ عبدالقادر بن عبدالعزيز: الجامع في طلب العلم الشريف ٢/٥٢٩

نیەتە، کە هیچ یەکێك لەو سێیە بێ ئەوانی دیکە نابێتە باوەڕ.. (ابـن تیمیـة: مجمـوع الفتـاوی ٧/٣٠٩) واتـە: نـە یـەکیان و نـە دوانیـان بـە تـەنها بـاوەڕ دانامـەزرێنێت، بـەڵکو هـەر دەبێـت هـەر سـێکیان پێکـەوە وەرگیرێـن، چـونکە پێکهاتەی یەکترن و بە هەموان هەبونی باوەڕ دێننە دی..

ئیمامی ئـاجوری رحمەاللـە دەڵـێ[١] :ئەنجامـدانی کـردار بەڵگـەی بـە راسـت زانینی ئـەو باوەڕەیـە، کـە لـە دڵ چەسـپیوە، کـە زمـان ئیقـراری کـردوەو دەری بڕیوە، جا هەر کەسێك بە کردار، وەکو دەسنوێژ گرتن و نوێژو زەکات و ڕۆژوو حەج و جیهادو هاووێنەیان هەبونی باوەڕەکەی ناخی نەسەلماند، هەر بەوەنـدە رازی بو کە گوایە بە دڵ و زمان بـاوەڕی سـەلماندوە، دەبێـت موسـوڵمانێتیەکەی لە کوێدا بێت؟! ئا ئەمەی لاف ئیمانداری بە دڵ وزمان لێدەدات وکـردار ناکاتـە پێکهاتـەی باوەڕەکـەی، کـەی موسـوڵمانە؟! ئـەوکرداری دڵ و زمانـە چ دادێکـی دەدات؟! وەل کردنـی کردەوەکـان وئەنجامنـەدانی بەڵگـەی بەدرۆخسـتنەوەی باوەڕەکەیەتی.. بۆیـە پێویستە ئـەوە بزانیـت، کـە وەکـو وتمـان کـردار بەڵگـەی راسـتی هـەبونی باوەڕەکـەی دڵـە.. ئەمـەش دیـدو ڕێـی زانایـانی کـۆن و نـوێی ئوممەتی موسوڵمانە، هەر کەسێك غەیری ئەمە بڵێ ئـەوە مورجیئـەی پـیس و بۆگەنە.. هۆشت لـە دیـنی خـۆت بێـت ولا نەکـەیت بـەلای ئەوانـەوە.. بەڵگـەش لەسەر ئەوە ئەو ئایەتەیە، کە خـوای گـەورە تێیـدا دەفـەرموێ: ﴿ وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُواْ ٱلزَّكَوٰةَۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلۡقَيِّمَةِ ﴾ البینة / ٥ واتە: فەرمانی ئەوەیان پێکرابو، کـە تـەنها خـوای گـەورە بەڕاست ودروستی بپەرستن و، لا نەکەن بە لای هـیچ دینێکـی تـرەوە، هەروەها نوێژەکانیان بکەن و زەکات بدەن، ئا ئەوەش دین و دینداری راست و دروستە..

١ــ الأجـري: أخـلاق العلمـاء ل ٢٨ لـه سـفر الحـوالي: ظـاهرة الارجـاء في الفكـر الاسـلامي ٢/٦٤٧ وەرگیراوە ..

باسی سێیەم

شیکردنەوەی بەڵگەی مەدخەلی و پاڵانتەوانانی (سەلەفێتی) بە فەرمودەی دۆزەخیەکان

(سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی) زۆرجار بۆ بەهێز کردنی هەڵوێستی خۆیان، حەدیسی شەفاعەت بە بەڵگە دەهێننەوە، کە تێیدا هاتوە، کە خوای پەروەردگار کۆمەڵێك خەڵك، کە پێیان دەوترێت (دۆزەخییەکان) لە دۆزەخ دەردەهێنێت و دەیانخاتە بەهەشتەوە، بێ ئەوەی کاروکرداریان ئەنجام دابێت.. ئەویش بەم شێوەیە:

ئەبو سەعیدی خودری خوا لێی ڕازی بێت دەڵێ: پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموی: (إِذَا خَلَصَ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ وأَمِنُوا فـ (وَالَّـذِي نَفْسِـي بِيَدِه) مَا مُجَادَلَةُ أَحدِكُمْ لِصَاحِبِهِ فِي الْحَقِّ يكُـونُ لَـهُ فِـي الـدُّنْيَا بِأَشَـدَّ مِـنْ مُجَادَلَةِ الْمُؤْمِنِينَ لِرَبِّهِمْ لِأَخْوَانِهِمُ الَّذِينَ أُدْخِلُوا النَّارَ، قَالَ: يَقُولُونَ رَبَّنَا إِخْوَانُنَا كَانُوا يُصَلُّونَ مَعَنَـا وَيَصُـومُونَ مَعَنَـا وَيَحُجُّـونَ مَعَنَـا (وَيُجَاهِـدُونَ مَعَنَـا) فَأَدْخَلْتَهُمُ النَّارَ، قَالَ: فَيَقُولُ: إِذْهَبُوا فَـأَخْرِجُوا مَـنْ عَـرَفْتُمْ مِـنْهُمْ، فَيَـأْتُونَهُمْ، فَيَعْرِفُونَهُمْ بِصُوَرِهِمْ، لا تَأْكُلُ النَّارُ صُوَرَهُمْ فَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ النَّارُ إِلَى أَنْصَـافِ سَاقَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ الَى كَعْبَيهِ، (فَيُخْرِجُونَ مِنْهَا بَشَـرًا كَـثِيرًا) فَيَقُولُـونَ رَبَّنَا قَدْ أَخْرَجْنَا مَنْ أَمَرْتَنَا، ثُمَّ يَقُولُ ارْجِعُوا فَمَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ وَزْنَ نِصْفِ دِينَارٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا ثُمَّ يَقُولُونَ رَبَّنَا لَمْ نَذَرْ فِيهَا أَحَـدًا مِمَّـنْ أَمَرْتَنَا بِهِ حتَّى يَقُولُ أَخْرِجُوا مَنْ كَانَ فِـي قَلْبِـهِ مِثْقَـالَ ذَرَّةٍ (فَيُخْرِجُـونَ خَلْقًـا كَثِيرًا) قَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ: إِنْ لَمْ تُصَدِّقُونِي بِهَذَا الْحَدِيثِ فَاقْرَءُوا إِنْ شِـئْتُمْ (إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَـنَةً يُضَـاعِفْهَا وَيُـؤْتِ مِـنْ لَدُنْـهُ أَجْـرًا

عَظِيمًا)[١] قَالَ فَيَقُولُونَ: رَبَّنَا أَخْرَجْنَا مَنْ أَمَرْتَنَا، فَلَمْ يَبْقَ فِي النَّارِ أَحَدٌ فِيهِ خَيْرٌ! قَالَ: ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: شَفَعَتِ الْمَلَائِكَةُ، وَشَفَعَتِ الأَنْبِيَاءُ، وَشَفَعَ الْمُؤْمِنُونَ، وَبَقِيَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ، قَالَ: فَيَقْبِضُ قَبْضَةً مِنَ النَّارِ، أو قَالَ قَبْضَتَيْنِ، فَيُخْرِجُ مِنْهَا قَوْمًا لَمْ يَعْمَلُوا خَيْرًا قَطُّ قَدْ احْتَرَقُوا حَتَّى صَارُوا حُمَمًا، قال: فيقال لهم: ادخلوا الجنة، فما تمنيتم و رأيتم من شئ فهو لكم (ومثله معه) فيقول أهل الجنة: هؤلاء عتقاء الرحمن، أدخلهم الجنة بغير عمل عملوه ولا خير قدموه)[٢] واتە: دوای ئەوەی موسوڵمانەكان لە مەترسی چارەنوسی دۆزەخ قوتار دەبن، دەكەونە موناقەشەی كەسانی دیكە، قەسەم بەو خوایەی گیانی منی بەدەستە بەرگریی كردن و موناقەشە كردنتان لەسەر ماف هاورێكانتان لە دنیادا گەورەترو گرنگرتر نابێت وەك لەوەی لە قیامەتدا دەتانبێت لە خزمەت خوای پەورەردگاردا لە بەرگری كردنتان لەوانەی خراونەتە دۆزەخەوە، ئینجا ئەو موسوڵمانانە (ئەوانەی موناقەشەو بەرگریەكە لە موسوڵمانەكانی تریان دەكەن كە خراونەتە ناو دۆزەخەوە عەرزی خوای گەورە دەكەن: خوایە خۆ ئەوانە لەگەڵماندا بون، نوێژیان دەكرد لەگەڵماندا، رۆژوویان دەگرت لەگەڵماندا، زەكاتیان دەدا لەگەڵماندا، جیهادیان دەكرد لەگەڵماندا، كەچی تۆ خستوتنە ناو ئاگری دۆزەخەوە! خوای گەورە دەفەرموێ: بڕۆن هەرچی دەناسن دەریان بهێننەوە. دەچن و هەرچیەك بە دەموچاو رەنگ و رویاندا دەناسن دەریان دەهێننەوە، كەسیان ئاگر دەموچاوی نەسوتاندون، هەر لە ئاگردان، هەیە ئاگر تا ناوەندی لولاقی هاتوەو، هەیانە تا قولەپێی هاتوە، ئیتر خەڵكێكی زۆریان لێ دەهێننە دەرەوەو دەڵێن: خوایە هەرچی فەرمانت پێكردبوین بیانهێنینە دەرەوە، هێناومانەتە دەرەوە، كەس لە دۆزەخدا نەماوە خێرێكی پێوە مابێت (یەعنی كردەوەیەكی چاكی كردبێت) ئینجا خوای گەورە

١ـ النساء / ٤٠

٢ـ ئەم فەرموودەیە لای بوخاری و موسلیم و ئیمامی ئەحمەدو خاوەن سوننەكانیش هەیە، لەگەڵ جیاوازی هەندێك ووشەو رستە، شێخی ئەلبانی رەحمەتی توێژینەوەی لەسەر كردووەو بێ گومان بە سەحیحی داناوە. بڕوانە: (الالباني: حكم تارك الصلاه ل ٧).

دەفــەرموێ: فریشــتە شــەفاعەتیان کــرد، پێغەمبــەران شــەفاعەتیان کــرد، موســـوڵمانان شـــەفاعەتیان کـــرد، بـــەزەییترینی خـــاوەن بەزەییـــەکان (ئەرحـەموڕاحمین) مـاوە، ئینجا چنگێك لـەو خەڵکە تـاو دەداتـێ و لـە ئـاگر دەریان دەهێنێت، کە بـە هـیچ شێوەیەك کردەوەیـەکی چاکیان لەبـەر خـاتری خوا نـەکردوە، هەمویان داپلوخاون و بون بـە خـەڵوز، دەهێنـرێن بـەرەو ئاوێـك کە پێـی دەوترێت ئـاوی ژیـان، ئـەو ئاوەیـان بەسـەردا دەکرێت، هـەر هـەمویان وەکو دانەوێڵەی گوێ روبار دەڕوێنەوە..

ســەلەفیەکانی بــەر ســێبەرو مەدخەلیــەکان وپاڵانتــەوانانی ســەلەفی ئــەم فەرمودەیەو فەرمودەکانی تری هاومانای وەك گورزی دەستی پاڵەوان بەرامبـەر راجوێکانیان بەکار دەهێنن، وەك فەرمودەی: (مَنْ قَـالَ لا الــه الا الله مُخْلِصَـاً مِنْ قَلْبِهِ حَرَّمَهُ اللهُ عَلَى النَّارِ)[1] واتە: هەر کەسێك سەرراستانە پڕ بـە دڵ بڵـێ: (لا اله الا الا الله) خوای گەورە لە ئاگری دۆزەخی یاساغ دەکات.. چونکە ئـەم فەرمودانە والێك دەدەنەوە، کە بەڵگەی ئەوەن کە کردار مەرج نیەبۆ قوتاربون لە دۆزەخ و مانەوە تێیدا..

وەڵامی ئەم گومانە لە چەند لایەنێکەوە دەدەینەوە:

یەکەم: ئەوەی کە (سەلەفیە) کـان لـەم فەرمودانـە حـاڵی بـون، پێچەوانەی تێگەیشــتن وحــاڵیبونی پێشــەوایانی ســەلەف و زانایــانی ئــەهلی ســوننەت و جەماعەتە! سەیریش ئەوەیە ئەوان ئەو خەڵکەیان داوەتـە بـەر گورزو، پێیـان دەڵێن: (پێویستە تێگەیشتن لە قورئان وسوننەت بـە پێـی تێگەیشتنی سەلەف بێـت)! ئـەدی بۆچـی لـە تێگەیشـتنی ئـەم تەومەباسـە کاریگـەرە خۆیـان لـە تێگەیشتنی سەلەف بواردوە؟!

ئەگەر راست بێت و ئەم فەرمودەیە ئەوە بگەێنێت، کە کردار مەرجی باوەڕ نیەو، ئەوی هیچ کردارێکی نیـە، کـافر نابێـت، دەبـو ئـەم تێگەیشـتنە بخرایاتـە

١- بوخاری/ کتاب العلم (١٢٨).

بەر رۆشنایی کۆڕای زانایان وپێشەوایانی سەلەف، نەك بە پێچەوانەی بنەما سەرەکیەکانەوە بەکار بهێنرێت، وەکو ئیمامی شاتیبی گوتی: لقە بەشییەکان (الفروع الجزئيـة) ناشێت دژایەتیان هەبێت لەگەڵ بنەما ئوسوڵیە گشتیەکان (الاصول الكُلِّيَّة)، چونکە لقە بەشییەکان، ئەگەر نەبنە ئاراستەوانی کردارێك دەبێت بوەستێنرێن، ئەگەر بوشنە رێسای کردارێك، دەبێت لەگەڵ بنەما سەرەکیە گشتیەکاندا بسازێنرێن، چونکە گەڕانەوە سەر ئوسوڵەکان گەڕانەوەیە بۆ رێی راست.. هەر کەسێك ئەمە پێچەوانە بکاتەوە دەکەوێتە بەر شالاوی گلەیی ... (الاعتصام ١/١٧٤).

هەروەها دەڵێ: هەر کەسێك بەلگەی شەرعی دیراسە بکات، دەبێت ئەوە رەچاو بکات، کە سەلەفیانی یەکەمین چۆن لێیان تێگەیشتون و چۆنیان بە گەڕخستون، ئەمە ڕاسترەوییەو جیددیەتی زانست و کار پێکردنێتی .. (الموافقات ٣/٥٧)...

دووەم: پێشتر هۆشداری ئەوە درا، کە ئیستیدلال کردن بە کۆمەڵێك خاڵی گشتی دەقە شەرعیەکان، بێ ئەوەی رەچاوی ئەو بەلگەو خاڵانەی تریان بکرێن، کە بە شتێکیانەوە تایبەت دەکەن، ئەوە سیفەتی ئەهلی بیدعەو یاخیانی شەرعە..

وشەی (الخير) یان (العمل)، کە لە فەرمودەی دۆزەخیەکاندا هاتوە، کە خوای گەورە دەیانخاتە بەهەشتەوە، بێ ئەوەی کاروکرداری باشیان ئەنجام دابێت (بغيرِ عَمَلٍ عَمَلُوهُ)، پێیان دەوترێت شێوازی گشتی (صِيَغُ العمُوم)، چونکە نەزانراون لە رستەی نەفیدا (نَكِرَةُ فِي سِياقِ النفي)، ئەمەش بەرامبەرەکانمان دەخاتە سەر دوو رێیانێك، کە رێی سێیەمی وەکو کوچەی خۆ دزینەوەش نیە:

- یان ئەومیە ئەم گشتیە تایبەت کراوە، یان نەکراوە..

ئەگەر لاڤ ئەوەی لێدا، کە ئەمە گشتیەو تایبەت نەکراوە، ئەوە دەبێت بە تووش ئەو قسەیەوە، کە ئەگەر کەسانی تریش وابکەن و تەنانەت بە

تەوحیدیشەوە پابەند نەبن، دەبێ بەر ئەو شەفاعەتە بکەون، کە لە فەرمودەکەدا باسی هاتوە، یەعنی هەمو کەسێك دەتوانێت داواکراوی شەرعی جێبەجێ نەکات و لە بەرامبەریشدا سەرپێچی و تاوانکاریی بکاتە پیشەو ئومێدی تەواویشی بەو شەفاعەتە هەبێت، کە موسوڵمانانی تر بۆی دەکەن، یان پێغەمبەران و فریشتە، یان ئەوەی خوای (ئەرحەموڕاحمین) دەیکات.. ئەمەش قسەی کردن نیە، چونکە جێی نکوڵی کردنە، لەبەر ئەوەی بەدرۆ خستنەوەی زەق و ئاشکرای دەقە شەرعیەکانە و، بەرهەڵستی بەڵگەنەویستەکانی دین و دینداریيە، لەوانە: بەهەشت غەیری موسوڵمان ناچێتە ناوی..

ئەگەر لاف ئەوەش لێدەدەن، کە نکوڵی کردنی هەبونی چاکەی ئەو دۆزەخییانە لەو فەرمودەیەدا گشتیە، بەڵام تایبەت کراوە، واتە ئەوانەی ئەو شەفاعەتانە دەیانگرێتەوە، جگە لە شایەتمان هێنان هیچی تریان نەکردوە، پێیان دەڵێین: ئەم تایبەتکردنەتان لە کوێوە هێناوە؟!

ئەگەر وتیان هەر لە هەمان فەرمودەوە.. دەڵێین: ئەمە داتاشینی مانای ترە! چونکە فەرمودەکە نەفی گشتی تێدایە.. بە شێوەیەکی گشتی دەفەرموێ، کە هیچ کاروکرداریەکی باشیان نەکردوە..

ئەگەر وتیشی بە دەقی تر دەیسەلمێنم، ئەوە بەڵگەهێنانەوەو هەنجەتەکەی بڕا، چونکە نەیتوانی ئەم فەرمودەیە بکاتە بەڵگەی نوقسان حاڵی بونەکەی.. بۆیە پێی دەڵێین:

دەبێ ئەم فەرمودە گشتیە تایبەت بکرێت بەو تەومرە باسەوە، کە دەقەکانی تر شەرحیان دەکەن، کە بریتیە لە کافربونی ئەو کەسەی کە بە یکجاریی واز لەکرداری چاکە دەهێنێت و نایانکات. چونکە دەقە شەرعیەکان چونە بەهەشت پەیوەند دەکەنەوە بەکرداری چاکەوە، ئیتر مانای فەرمودەکە ئاوای لێدێت: (ئەمانە کارو کردەوەیەکی چاکەی وایان ئەنجام نەداوە، کە شایانی قوتارکردن لە ئاگری دۆزەخ و چونە بەهەشتییان بێت) بۆیە خوای گەورە بە رەحمەتی خۆی خستونیەتە بەهەشتەوە.. ئائەمە ئەو دیدو

بۆچـونەیە کـە لەگـەڵ بنــەما ئوسـوڵیەکانی عەقیـدەی ئـەهلی سـوننەت و جەماعەتدا یەك دەگرێتەوە، کە لەسەر بناغەی تێگەیشتنی سەلەف بۆ قورئـان وسوننەت دامەزراوە..

خوێنـەری بـەڕێز وا تێنـەگات، کـە ئـەم تایبـەت کردنـی فەرمودەیـە شـتێکی نوێیەو ئێمە دامانهێناوە! نا، ئەمە هەر وەڵامی ئەهلی سوننەت و جەماعەتـەو، کـاتی خـۆی وەڵامـی مورجیئـە کۆنـەکانیان پـێ داوەتـەوە، ئێمـەش بەرامبـەر مورجیئـە نوێیـەکانی سـەردەم (سـەلەفیەکانی بـەر سـێبەرو مەدخەلیـەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی) هێناومانەتەوە.. چونکە گومانی (سـەلەفی) ەکان کـۆن و نوێیە..

ئیمامی ئەبوبەکری کوڕی خوزەیمە رحمەالله دەڵێ: (باب ذِكْـرُ الـدليل أنَّ جميعَ الآخبارِ التي تقدَّمَ ذِكْرِي لَهَا الى هذا الموضع في شـفاعةَ الـنبي صـلى الله عليه و سلم في إخراج أهلِ التوحيدِ من النارِ إنمـا هـي ألفـاظٌ عامـة مرادهـا خاص) .. (كتاب التوحيد ٢/٧٢٧).

ئەو بەڵگانە ئەوە دەگەیێنن، کە (هـەمو ئـەو فەرمودانـەی لێرەدا هێنرانـەوە لەسـەر تکـاکردنی پێغەمبـەری خـوا صـــلی الله علیـــە وســـلم، کـە ئەوانـەی خوابەیەکناســن لـە ئـاگری دۆزەخ دەهێنرێنــە دەرەوە) بـە مانــای گشـتین و مەبەست لێیان کارو کەسانی تایبەتە ...

پاش ئەوە دەڵێ: ئەم لەفزە (لَمْ يَعْمَلوا خَيرَاً قَطُ) لەو جۆرە دەستەواژانەیە، کـە عـەرەب لـە وتنیـدا بـۆ کـەم و کـورتی و تـەواو نـەبونی کارێـك بـەکاری دەهێنێت، مانای ئەسڵی ئەم عیبارەتـە ئەوەیـە کـە: قـەت کارێکیـان بـە تـەواوی نەکردوە، بەو شێوەیەیە، کـە خـوا فـەرمانی پێداوەو لەسـەری فـەرز کـردون .. (كتاب التوحيد ٢/٧٣٢) .

شێخ سەفەر ئەلحەوالی دەڵێ: فەرمودەی کابرا، کە نوێژەکانی بە خراپی دەکرد پشتگیری ئەم لێکدانەوەیە دەکات... کە پێغەمبەری خوا صلی الله علیە وسلم پێی دەفەرمو: (ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ)[١] بگەڕێرەوە نوێژەکەت بکەرەوە چونکە تۆ نوێژت نەکرد!

ئەو نکوڵی کردنەکە لەبەر تەواو ئەنجام نەدانی نوێژەکەیەتی بەو شێوەیەی، کە خوای گەورە فەرزی کردوەو پێغەمبەری خوا صلی الله علیە وسلم رایگەیاندوە...ئەبو عوبەیدیش ئاوا ئیستیدلالی بەم فەرمودەیە کردوە .. (سفر الحوالي: ظاهرة الارجاء ٢/٧٥٢).

ئەگەر یەکێك لە قەرەچەناغەکانی مەدخەلی وتیەوە: بەڵام لەفزی فەرمودەی دۆزەخییەکان ڕۆشنە، کە مەبەستی لەوەیە کە (لَمْ يَعْمَلُوا خَيراً قَطُّ) هیچ خێرێکیان نەکردوە، یەعنی جەخت کردنەوەیە لەسەر ئەوەی، کە هیچ جۆرە خێرێکیان نەکردوە. دەڵێین: ئێ فەرمودی (المُسِيءُ صَلاتَهُ) مکەش هەر وایە! جەختە لەسەر ئەوەی، کە تۆ نوێژەکەت نەکردوە ،کابرا نوێژەکەی وەکو

١ـ تەواوی فەرموودەکە ئاوایە: (عَلِيُّ بْنُ يَحْيَى بْنِ خَلَادٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَمِّهِ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ : أَنَّهُ كَانَ جَالِسًا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ فَصَلَّى، فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى الْقَوْمِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَعَلَيْكَ، ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ، قَالَ : فَرَجَعَ فَصَلَّى، فَجَعَلْنَا نَرْمُقُ صَلَاتَهُ لَا نَدْرِي مَا يَعِيبُ فِيهَا، فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى الْقَوْمِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : وَعَلَيْكَ، ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ. فَذَكَرَ ذَلِكَ إِمَّا مَرَّتَيْنِ وَإِمَّا ثَلَاثًا، فَقَالَ الرَّجُلُ: لَا أَدْرِي مَا عِبْتَ عَلَيَّ مِنْ صَلَاتِي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّهَا لَا تَتِمُّ صَلَاةُ أَحَدِكُمْ حَتَّى يُسْبِغَ الْوُضُوءَ كَمَا أَمَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، فَيَغْسِلَ وَجْهَهُ، وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ، وَيَمْسَحَ بِرَأْسِهِ وَرِجْلَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ، ثُمَّ يُكَبِّرَ اللَّهَ وَيَحْمَدَهُ وَيُمَجِّدَهُ، وَيَقْرَأَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا أَذِنَ اللَّهُ لَهُ فِيهِ وَتَيَسَّرَ، ثُمَّ يُكَبِّرَ فَيَرْكَعَ، فَيَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ حَتَّى تَطْمَئِنَّ مَفَاصِلُهُ وَتَسْتَرْخِيَ، ثُمَّ يَقُولُ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، وَيَسْتَوِيَ قَائِمًا حَتَّى يَأْخُذَ كُلُّ عُضْوٍ مَأْخَذَهُ، وَيُقِيمَ صُلْبَهُ، ثُمَّ يُكَبِّرَ فَيَسْجُدَ، وَيُمَكِّنَ جَبْهَتَهُ مِنَ الْأَرْضِ حَتَّى تَطْمَئِنَّ مَفَاصِلُهُ وَتَسْتَرْخِيَ، ثُمَّ يُكَبِّرَ فَيَرْفَعَ رَأْسَهُ فَيَسْتَوِيَ قَاعِدًا عَلَى مَقْعَدَتِهِ وَيُقِيمَ صُلْبَهُ، فَوَصَفَ الصَّلَاةَ هَكَذَا حَتَّى فَرَغَ، ثُمَّ قَالَ: لَا تَتِمُّ صَلَاةُ أَحَدِكُمْ حَتَّى يَفْعَلَ ذَلِكَ) ئەبو داوود (٨٥٩)، ترمزی (٣٠٢)، نەسائی (٢/٢٠، ١٩٣)، ئیبنوماجە (٤٦٠) شێخی ئەلبانی لە: صحیح أبی داود (٨٥٩)دا دەڵێ حەسەنە.

نوێژ دەکرد، بەڵام پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم نکوڵی لە کردنی دەکرد، خۆ ئەو لەبەرچاوی پێغەمبەری خوا دەیکرد، کەوابو مەبەستەکە لە تەواو نەکردنێتی .. لێرەشدا جەخت کردنەوەی پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم ڕۆشنە، کە دەفەرموێ: (فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ) بە تەئکید تۆ نوێژەکەت نەکردوە! خۆ دیارە مەبەستی لەوە نیە، کە نەمانبینیت ڕکوع و سجودی نوێژکردن ببەیت.. تۆ نوێژێکت کردوە، بەڵام ئەو نوێژە نیە، کە داوات لێکراوە، ئەو نوێژە نیە، کە پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم فێری ئەو خەڵکەی کردوە.. دۆزەخییەکانیش هەر وان.. دۆزەخیەکان هیچ کارێکیان نەکردوە کەم و کورتی تێدا نەبێت، هیچ کارێکیان نەکردوە بە پێی فەرمانی خواو پێغەمبەری خواصلی الله علیه وسلم دروست بوبێت! لەوانەیە کاروکردەوەی چاکەیان زۆر کردبێت، بەڵام لەوانەیە ریای تێکەوتوە، بیدعەکارانە بوە، نوقسان بوە.. خوای گەورەش لێی وەرنەگرتون.. ئەمە ئەو حوکمە گشتیەیە، کە مەبەستەکەی حوکمی تایبەتە..

ئەمەی ئیمامی ئیبنوخوزەیمە باسی لێوە کردوە سازاوی دیدو بۆچونی ئەهلی سوننەت وجەماعەتە، لەگەڵ بنەما ئوسوڵیەکاندا یەک دەگرێتەوە، لەگەڵ کۆڕا (ئیجماع) ی سەلەفدا یەک دەگرێتەوە، پڕاوپڕی عەقیدەی دەستەی سەرفرازان (فیرقەی ناجیە)یە، بۆیە دەست پێوەگرتن و پێوەپابەندبونی زەرورییە، لەو بترازێت لیتاوی هەوەسبازی و ئیسراحەتەکەی مورجیئەیە..

شێخولئیسلام ئیبنوتەیمییە شێوازی مورجیئەکان فەزح دەکات، کە ئاوا پەنا دەبەنە بەر مل بادانی (پێناسەی حوکمە گشتیەکان، کە بۆ مانای تایبەتن) بۆ مەبەستی خۆیان، تا بیان کەنە حوکمێکی گشتی لەسەر هەمو کێشەکان.. بۆیە دەڵێ: ئەمما ئەو کەسانەی، کە نوێژنەکەرو هاوشێوەیان بە کافر دانەناوە، هەنجەتەکەیان هەر ئەوەیە، کە ئەو بەڵگانەی بە دەستیانەوەیە، هەر دو جۆری

نوێژنەكەرەكان دەگرێتەوە: هەم ئەوانەی لە تەممەڵیدا نوێژ ناكەن هەم ئەو كەسانەش، كە نكوڵی لە فەرزبونی نوێژ دەكەن، ئەوەی دەبێتە وەلام بۆ حوكمی نوێژنەكەری هۆی نكوڵی، دەشبێتە حوكمی نوێژنەكەری هۆی تەممەڵی. دەقەكان لەسەر وازلێهێنانی نوێژنەكەرن. ئەمەش وەكو ئیستیدلالی مورجیئەكان بە حوكمە گشتیەكان وایە، حوكمی گشتی وەكو: (مَنْ شَـهِدَ أَنَّ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَأَنَّ عِيسَى عَبْدُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَـا إِلَـى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ)[1] واتە: هەر كەسێك شایەتی بدات كە هیچ خوایەك نیە شایانی پەرستن بێت، جگە لە الله، شایەتی بدات، كە محمد نێرراوی خوایە و عیسا بەندەو نێرراوی خوایە، ئەو وشەو رۆحەیە، كە خوای گەورە خستیە ناخی مەریەمەوە، ئەوە خوا دەیخاتە بەهەشتەوە..

لەبەر ئەوەی (سەلەفیەكانی بەر سێبەرو مەدخەلیەكان وپالآنتەوانانی سەلەفی) كاسیان كردوین، بەوەی، كە بەردەوام دەیدەن بە گوێچكەماندا، كە هەر كەسێك ئەهلی تەوحید نەبێت ناچێتە بەهەشتەوە، ئێستا جێی خۆیەتی بە كورتی پێناسەی ئەو تەوحیدە لە لای ئەهلی سوننەت وجەماعەت بكەین، نەك ئەو تەوحیدە نوقسانەی لای ئەوان..

شێخ محمد بن عبدالوهاب رحمە اللە دەڵێ: راجوێیی لەوەدا نیە، كە تەوحید دەبێت لە دڵ وسەرزمان و زاهیری كردەوەدا بێت، ئەگەر یەكێك لەمانەی نوقسان بو، كابرا موسوڵمان نامێنێت، ئەگەر كاری پێنەكرد كافرێكی كەللەرەقی وەكو فیرعەون و ئیبلیس و هاوشێوەیانە..(محمد بن عبدالوهاب: كشف الشبهات ل ٤٠) والحمدلله.

سێیەم: زۆرو لە زۆرشوێندا ئامۆژگاری ئەم بەناو (سەلەفی)انەمان دەكرد، كە هێرش مەكەنە سەر جۆری تێگەیشتنی دەقەكان، شتیش بە سەتحی تێمەگەن، بشزانن تێگەیشتنی دەق وسەرنج لێدان و لێوەرگرتن لێیان، وەكو

١ـ بوخاری (٣٤٣٥)، النووی : شرح مسلم (١/١٩٤).

لەبەرکردنی مەلا کوێرەکان نیە.. بەڵام دەڵێێ گوێزمان بۆ ژماردون! بە راستی کابرای شاعیر راستی وتوە، کە دەربارەی کەرِوکونتێی وەکو ئەوان وتویێتی: لَقَدْ أَسْمَعْتَ لَو نَادَيتَ حَيًّاوَلَكِنْ لَا حَياةَ لِمَنْ تُنَادِي[1]

ئەوەتا دیسان سەلماندیەوە کە ئێمە نەك هەر گوێزی بۆ دەژمێرین چوالەو چەقالەشیان بۆ دەژمێرین..

ئەم فەرمودەیەی، کە دەیانەویست لە (باب الایمان) دا بیکەنە هەنجەتی دەستیان، لە هەمو لایەکەوە بوە حوججەی قیامەت لەسەریان!

ـ ئەگەر دەڵێن: ئەم فەرمودەیە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە (کردار) مەرجێك نیە لە پێکهاتەی باوەڕ، چونکە دۆزەخییەکان هیچ کردەوەیەکیان نەبو، لەگەڵ ئەوەشدا موسوڵمان مابون..

پێیان دەڵێین: ئەو کردەوانە چین کە دۆزەخیەکان نەیانکردوە؟! ئایا (کرداری دڵ و جەستە) یە، یان تەنها (کرداری جەستە)یە؟!

ئەگەر دەڵێن: هەردو توخمی کرداری دڵ و جەستەیە، دەڵێین: کەوتنە دوو خانەوە:

یەکەم: سەلماندتان، کە ئێوە لە (باب الایمان) دا لە ریزی (توندڕەوانی مورجیئە) ن و لەسەر عەقیدەی ئەوانن! چونکە زۆرینەی دەستەو تاقمەکانی مورجیئە هەر کرداری دڵ دەخەنە پێکهاتەی باوەڕەوە.. جگە لە جەهم و ئەوانەی شوێنی کەوتون وەکو ساڵحی[2] ..

دووەم: ئێوە خۆتان بەستەوەو چونە کوڵانی بنبەستەوە، لێوی خۆتان گەستەوە.. ئێوە کرداری دڵ دەکەنە مەرجی پێکهاتەی باوەڕ، کەچی ئەوەتا پێچەوانەی دیدو تێڕوانینی خۆتان وەستانەوەو ریسەکەی خۆتان کردار بە

١ـ ئەگەر زیندووت بانگ کردایە هەر دەیبیست،بەڵام تۆ هاوار لەکەسێك دەکەیت گیانی تێدانەماوە !

٢ـ شێخولئیسلام باسی ئەمەی لە (مجموع الفتاوی ب ٧ ل ١٩٤) دا کردووە ..

خوری!!

ـ ئەگەر دەڵێن: ئەوكرداریەی فەرمودەی دۆزەخیەكان باسی فەرموە، تەنها (كرداری جەستە) یە، چونكە (كرداری دڵ) بۆ خۆی هەر مەرجی پێكهاتەی باوەڕەكەیە..

دەڵێین: فەرمودەكە حوججەیە لەسەرتان، چونكە نەفی هەمو تـوخمێكی كـردار دەكـات! ئێوە لاتـان بـە لای ئـەم خاڵـەوە نەكردۆتـەوە، چونكە هـەر سەرخستنی خەت ومەزهەبی خۆتان پێ پەسەندە!

پاشـان بـە چ بەڵگەیـەك ئێـوە (كـرداری دڵ) تـان جـوداكردەوە؟! بـە چ بەڵگەیەك (كرداری جەستە) تان خستە ریزی نەفی كراوەكەوە؟ ئایا بە بەڵگەی ترە، یان بە سەرنجدانی خۆتانە؟!

ئەگەر وتیان بە بەڵگەی تری جودا، دەڵێین: ئەمە تایبەت كردنـی حـوكمی گشتی دەقە!! ئەمە ئەومیە، كە ئێمە دەشڵێین وئێوە لێی هەڵدێن، ئەوا ئێـوەش هاتنە سەر رای ئێمە، كە هەندێك دەق هەیە حـوكمی گشتی كێشـەیەكن، بـەڵام لە لێكدانەوەیاندا تایبەت بە كەسانێك، یان روداوێـك دەكـرێن.. ئـەوەتا ئێـوەش لـە حوكمـە گشـتیەكە كـە كـرداری دڵ وجەسـتە لـە پێكهاتـەی بـاوەڕن، حوكمەكەتان تایبەت كرد، چونكە تەنها كرداری دڵتان وەرگرت!

كەوابو ئێستا ئێوە ناچار دەبن، كە دەبـێ جۆرەها كرداری جەستە نـەفی بكەن، كە بەشـن لـە پێكهاتـەی بـاوەڕ، كە بـاوەڕ بـە بـێ ئەوانـە وجودی نیـە.. ناشتوانن بەڵگەكان بۆ تەرەفی خۆتان پێچ پێ بكەنەوە. كەوابو دیارە كە ئەوەی كردوتانە بە بەڵگەی خۆتان، لە ڕاستیدا هەنجەتی پیاوی بەزیوە، كە دەیـەوێت كەنار كەوێت و لە دیلانێدا خۆی راژەنێت، تا خەوی لێ دەكەوێت..!

باسی چوارەم

مەدخەلیەکان و پاڵانتەوانانی سەلەفێتی عەقیدەیان تەواو نیە

(حەلەبی) ویستی ئەوە بسەلمێنێت، کە ئەو عەقیدە مورجیئەیەی ئەو لەسەریێتی لە (باب الایمان)دا هەقە! دزەکارانە بە ماتەماتە بۆ دوو دەقی ئیبنوتەیمییەی شێخول ئیسلام چو، ملی هەردووکیانی گرت و بۆ پشتگیری خۆی هێنانی، نەیزانی خەلکی ئاگای لێیەو دەیبینن، کە ئەمە ساختەکارییە! دەیویست ئەوە نیشاندا، کە کاروکرداری رواڵەت و دیار مەرجی تەواوێتی باوەڕن، نەك مەرجی پێکهاتەو دروستی باوەڕ، دەیەویست ئەوە بسەلمێنێت، کە قەناعەتی ناخ وکردار لازم و مەلزومی یەکتری نین، وا نین کە یەکیان هەبو، ئەوی تریشیان هەیە، ئەگەر یەکێکیان نەما ئەوی تریش نەمێنێت!

دەقی یەکەمی ئیمامی ئیبنوتەیمییە کە (عەلی حەلەبی) بۆ خۆی راپسکاندوە، ئەوەیە کە شێخولئیسلام دەربارەی باوەڕ دەڵێ: ئەسڵی باوەڕ لە دڵدایە، تەواوێتیەکەشی کردەوە دیارەکانە، بە پێچەوانەی پێناسەی (ئیسلام) ەوە، کە ئەسڵی دیارو تەواوێتیەکەی ئەوەیە کە لە ناخی دڵدا چەسپیوە. (ابن تيمية: مجموع الفتاوى ٧/٦٣٧).

هەروەها ئەوەی، کە دەڵێ: بە تەئکید باوەڕی تەواو حەتمەن ئەوە دەخوازێت کە دەبێ بە پێی ئەوکرداری دیاری دەرکەوێت، چونکە شتێکی نامومکینە باوەڕی تەواو لە ناخدا وجودی هەبێت و نەبێتە هۆکاری دەرکەوتنی کاروکرداری ئاشکرا.. (الايمان ل ٢٠٣).

تەعلیقی (حەلەبی) لەسەر ئەم دوو دەقە ئەوەیە، کە دەڵێ: (هەر کەس سەرنج داتە ئەم وەسف و بەندە (باوەڕی تەواو) ئیشکالاتێکی زۆری لا نامێنێت (الحلبي: صيحة النذير ل ٢٧)!!

تێگەیشتنە سەقەتەکەی (حەلەبی) هەڵدەوەشێنینەوە:

پـواز[١] ی یەکـەم: لـە قسـەکەی شێخولئیسـلامدا هـیچ شـتێکی تێـدا نیـە (حەلەبی) بیکاتە نیرگەی پاڵپشتی بیدعەکەی خۆی... چونکە ئیبنوتەیمییە دەفەرموێ: (ئەسڵی بـاوەڕ لـە دڵدایـە، تەواوێتیەکەشی کـردارە ئاشـکراکانە، بـە پێچەوانەی پێناسەی (ئیسلام)ەوە، کە ئەسڵی دیارو تەواوێتیەکەی ئەوەیـە، کـە لـە نـاخی دڵـدا چەسـپیوە..) لـە بـەراوردی نێـوان پێناسـەی بـاوەڕو پێناسـەی ئیسلام (الایمان) و (الاسلام) دا هێناوێتیـەوە.. ئـەوە ئاشـکرایە کـە ئەگـەر ئـەو دوو زاراوە پیرۆزە بە جیا لە شوێنێکدا بەکار هاتن، هەر یەکـەیان مانـای ئـەوی تریشیان دەدات، بەڵام ئەگەر پێکەوە لە شوێنێکدا باسکران، ئـەوە مەبەسـت لـە باوەڕ بە راست زانینی دڵەو مەبەست لە ئیسلامیش توخمی کردارە[٢] (ابن رجب الحنبلي: جامع العلوم و الحکم ١/١٠٨).

ئەگـەر لەمـە حـاڵی بویـت، سەریشـت لـەوە دەردەچـێت، کـە بۆچـی ئـەم دۆستەمان ئاوا بە ماتەماتە بۆ دەقەکان چوە!! ئەگـەر نـا، ئایـا مەعقولـە وا لـە دەقـەکانی شێخولئیسـلام تـێ بگـەین، کـە مەبەسـتی لـەوە بێـت، کـابرا کـە موسوڵمانە، لە حەقیقەتدا بە هۆی کردارە دیارەکانیەوەیـەتی، نـەك بـەوەی لـە نـاخی دڵ و دەرونیـدا هەیـە! چـونکە بـە پێـی ئـەو تێگەیشـتنە سـەقەتە: موسوڵمانێتی بریتیە لەکرداری دیارو تەواوێتی موسوڵمانێتیش وا لە دڵدا!!

ئا ئەمەیـە، کـە دەترسـم ئـەم (حەلـەبی) انـە محەلەبیانـە هەڵیلوشـن وببنـە (مورجیئەی کەرامیە)، کە زانایانی ئیسلام بە کافریان دادەنان!

١- پواز، سنگێکە لە درزی داری قەڵشاوی دەنێن، تا یەك نەگرێتەوە ..

٢- لە کوردیدا کە دەڵێین: کابرا موسوڵمانە یەعنی هەم باوەڕی بە شەش روکنـەکانی بـاوەڕ هەیـەو کـرداری دڵ ئـەنجام دەدات، هـەم بـاوەڕی بـە پێـنج ڕوکنەکـەی ئیسـلام هەیـەوکردارە ئاشـکراکانی ئیسلامەتی جێبەجێ دەکات، بەڵام لـە عەرەبیـدا پێناسـەکان زەقترن،چونکە مؤمن و مسلم بەرامبـەر زاراوەی (موسوڵمان) ی کوردی بەکار دێت، بۆیە لە عەرەبیەکەدا جێ موناقەشەیەکی زۆرتـرە. ئـەویش گوتویەتی: ئەگەر لە یەك جێدا پێکەوە هاتن، هەر یەکەیان مانای خۆی دەگەێنێت، ئەگەر بە جیا بەکار هاتن هەر یەکەیان مانای ئەوی تریشیان دەبەخشێت ..

شێخولئیسلامی رەحمەتی دەڵێ: ئەگەر ئەمە زانرا، کە ئەسڵی باوەڕ ئەوەیە، کە لەدڵدا جێگیر دەبێت، ئەو کاتە ئەوەش دەزانرێت کە جاری وا هەیە، کە پێناسەی باوەڕی کەسێك دەکرێت، مەبەست لێی ئەوە دەبێت کە لە دڵی چەسپیوەو کردەوەکانی دڵی پێ ئەنجامداوە، وەکو: بە راستگۆزانینی خواو پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم خۆشەویستی و بە مەزن زانینیان، ئەو کاتە گوفتارو کرداره زاهیریەکان دەبنە نیشانەو پێداویستی وداواکاری باوەڕەکەی دڵ.. جاری واش هەیە: مەبەست لێی ئەوەیە، کە لە ناوەوەو دەرەوەی کەسەکەدایە[١].. ئەو کاتەش پێداویستیەکانی باوەڕو داواکاریەکانی بەشێك دەبن لە باوەڕەکە وکردار دیارەکانیش پێیان دەوترێت موسوڵمانێتی (ئیسلام) .. لەمەوەیە، کە جاری وا هەیە کردار بەشێکە لە باوەڕو جاری واش هەیە بەشێك نیە لێی..

جاری وا هەیە یەك زاراوە چەندین واتای هەیە، هەر یەکێك لەو واتایانە لە شوێنی تایبەتی خۆیاندا، کە بەکار دێن مانا تایبەتیەکانی ئەو شوێنەیان دەبەخشن.. لەوانەیە زاراوەکە یەك بێت، بەڵام بە دوو مانا لە یەك شوێندا بەکار بهێنرێت، بەڵام کە دوو ماناکەی پێکەوە بەکار دێن، هەر یەکەیان واتایەکی سەربەخۆ دەگەیێنێت.. وەکو زاراوەی (فقیر)، (مسکین)، هەر یەکەیان بە جیا بەکار بهێنیت، هەردوو ماناکە دەبەخشێت، بەڵام ئەگەر پێکەوە لە یەك شوێندا بەکار هاتن، هەر یەکەیان مانا تایبەتیەکەی خۆی دەبەخشێت.. (مجموع الفتاوی ٧/٥٥١). (الایمان) و (الاسلام)یش وان..

دواتر ئیبنوتەیمییەی رەحمەتی هەمو ئەو وەسف وسیفەتانە تورهەڵدەدات، کە (حەلەبی) پێوەی لکاندوە، دەڵێ: مورجیئەکان کرداری ئاشکرایان لە مەرجی باوەڕ کردۆتەوە، ئەوانەشیان، کە کرداری دڵیشیان لە مەرجی باوەڕ کردۆتەوەو وتویانە، هەر راستگۆ زانینەکە بەسە، ئەوانە وێڵ و گومڕا بون.. ئەمما ئەوانەی، کە کرداری ئاشکرایان لە مەرجی باوەڕ بردۆتە دەرەوە پێیان

١ـ قەناعەتی دڵی و کردەوە دیارەکانی پێکەوە ..

دەوترێت: کرداری ئاشکرا لە کرداری دڵەوە هاتووەو لێی جودا نابێتەوە، ئەگەر کرداری ئاشکرا نەما، بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە هیچ لە دڵدا نەماوە.. (مجموع الفتاوی ٧/٥٥٤)..

پوازی دووەم: قەولەکەی شێخولئیسلام لەسەر باوەڕ:(شتێکی نامومکینە باوەڕی تەواو لە ناخدا وجودی هەبێت و نەبێتە هۆکاری دەرکەوتنی کاروکرداری ئاشکرا) بە هیچ شێوەیەك نابێتە بەڵگەی تێگەیشتنە سەقەتەکەی (حەلەبی)! لەبەر سێ هۆ:

هۆی یەکەم: قەولەکەی شێخولئیسلام لە ناوەرۆکی رەتکردنەوەی ئەو بۆچونەدایە، کە دەڵێ: باوەڕی تەواو کردار ناخوازێت، ئەویش دڵنیایی ئەوەیدا، کە شتێکی نامومکینە باوەڕ لە دڵدا تەواو ببێت ئەگەر کرداری لەگەڵدا نەکرێت.. ئاوا دەڵێ، ناڵێ باوەڕ بە بێ کرداریش دێتە دی..

بۆ بنبڕکردنی تەواوی گومانەکە، قەولەکەی ئیمامی ئیبنوتەیمییە بە تەواوی دێنینەوە، تا ئەوە رون بێتەوە، کە ئەو رەحمەتی خوای لێ بێت لە باسوخواسی رەتدانەوەی ئەو بۆچونەدا ئەوەی فەرموە، کە گوایە باوەڕی تەواو بۆ خۆی بێ کرداریش دادەمەزرێت. ئیمامی ئیبنوتەیمییە دەڵێ:

ئەو گومانەکەیان (گومانی مورجیئەکان) ئەوەیە کە باوەڕ لە دڵدا بەبێ ئەنجامدانی کردەوە دێتە دی، لەمەوەیە کە کردار دەکەنە بەرهەمی ئەو باوەڕە، نەك بەشێك لە پێکهاتەی.. واتە دەیخەنە خانەی ئەسباب وموسەبیباتەوە[١].. بەلام بە تەئکید هەبونی باوەڕی تەواو لە دڵدا حەتمەن هەبونی کردار دەخوازێت، ئەوە مەحاڵە باوەڕێك لە دڵدا بێت و کرداری ئاشکراو دیار نەخوازێت و بشوترێت: باوەڕێکی تەواوە.. ئەمەش خستونیەتە جەدەلێکی بێ ماناوە، بۆ ئەوەی بڵێن پەیوەندی نێوان بەدەن و دڵ نیە، شتی

١- یەعنی هەبوونی باوەڕ لە دڵدا، هۆکارێك دەبێت بۆ ئەنجامدانی کار، بەلام نەبوونی کارەکە نابێتە هۆکاری نەمانی باوەڕەکە... واتە کردار بەشێك نیە لە پێکهاتەی باوەڕ .. ئەمەش پێچەوانەی رای یاوەران و تابعینە. (وەرگێڕ) .

وا دەڵێن روودانی ئەستەمە، بۆ نمونە دەڵێن: ئەو کەسەی باوەڕ لە دڵیدا هەیە، با سوجدەیەکیشی بۆ خوا نەبردبێت، یان ڕۆژوی ڕۆژێکی رەمەزانی نەگرتبێت، باوەڕی وەکو باوەڕی ئەبوبەکری سددیق و عومەری کوڕی خەتتاب وایە!! چونکە باوەڕی تەواوی هەیە!! (ابن تیمیة: الایمان ل ۲۰۳).

مورجیئەی وەکو (سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی) لەمەدا هاواریان لێ هەڵدەستێت لەبەر ئەوەی گوایە ئەوان مورجیئە نین، بەڵام بە دڵنیاییەوە هەمو ئەو مورجیئانەی بۆچونیان وایە، کە کردەوەی دیارو ئاشکرا بەشێك نیە لە پێکهاتەی باوەڕ وا دەڵێن، هیچیان وەکو زانایانی سەلەف ناڵێن، کە کردار بەشێکە لە هەبونی باوەڕ، کە ئەمیان نەبو ئەویشیان نابێت، کە ئەمیان ئەنجامدرا ئەویشیان بونی دەبێت..

ئیمامی ئیبنوتەیمییە جەخت لەوە دەکاتەوە، کە هەر کەسێك کردارو گوفتاری دەرەکی ئاشکراو دیاری نەکردە بەشێك لە پێکهاتەی باوەڕی ناخ و مەرجی هەبونی، حوکمی ئەو کەسە وەکو حوکمی مورجیئەیە.. ئەمەش پێناسەیەکی کۆنەو شیاوی حاڵ و ئەحواڵ وگەدەو گیپاڵی (سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی)ی ئەمڕۆیە..

شێخولئیسلام دەڵێ: ئەو کەسانەی کرداری دیارو ئاشکرا ناکەنە بەشێك لە پێکهاتەی باوەڕ وەکو مورجیئەکانن، وەکو ئەوانن، کە دەڵێن: بەندە هەر بەوەندەی لە ناخیدا باوەڕی هێنا، ئیتر باوەڕەکەی وەکو باوەڕی پێغەمبەران و نێرراوانی خوا دەبێت سەلامی خوایان لێ بێت، با هیچ کارو کردەوەیەکی باشیش نەکات و لە جیاتی ئەوە هەر خەریکی خراپەکارییش بێت! با نوێژ نەکات و سیلەی روحمی خزمایەتیش جێبەجێ نەکات، با راستگۆش نەبێت و گوناحی گەورە نەمێنێت نەیکردبێت، یان نەیکات! ئەم کابرایە، کە قسە دەکات درۆ دەکات، کە بەڵێن دەدات نایباتە سەر، کە ئەمانەتی لا دادەنێن دەیخەوتێنێت، ئەمەی بەردەوامە لەسەر گوناحکردن، لەسەر درۆو دەلەسەو خیانەت، ئەمەی کە سوجدەیەکی بۆ خوا نەبردوەو نابات، کە چاکەیەکی

لەگەڵ کەسێکدا نەکردوەو نایکات لە زوڵم وستەم وخراپەکاریی ناگەڕێتەوەو هەرچی گوناح هەیە کردویّتی وسورە لەسەر کردنی، ئائەمە باوەڕەکەی وەکو باوەڕی پێغەمبەران وایە! ئەمە رای هەمو ئەوانەیە، کە دەڵێن: کردەوەی دیارو ئاشکرا بەشێك نیە لە پێکهاتەی باوەڕ. (مجموع الفتاوی ٧/٥٨٤). پێشتریش لە پەراوێزی ژمارە (١٨) دا ئەو قەولەیمان هێنایەوە کە شەرحی لازم و مەلزومێتی باوەڕو کردەوە دەکات و کردار بە (لازم)ی باوەڕ دادەنێت، کە گوتی: (متى وُجِدَ الملزومُ وُجِدَ اللازِمُ، وَمَتَى انْتَفَى اللازِمُ انتفَى المَلزومُ، واذا انتفى لازِمُ الشَّئِ عُلِمَ انَّهُ مُنْتَفٍ) بڕوانە (موافقة صحيح المنقول لصريح المعقول١/٥٣) واتە: هەر مەلزومێك هاتە دی بەڵگەنەویستە کە لازمەکەشی هاتۆتە دی، لازمی هەر شتێکیش نەهاتە دی مەلزومیشی نایەتە دی لازمی هەر شتێك نەما ئەو شتەش نامێنێ ..

هۆی دووەم: قەولەکەی شێخولئیسلام بە تەئکید پڕاوپڕ هاوجوتی بۆچونی زانایان و شەرعناسانی ئەهلی سوننەت و جەماعەتە، لەو روەوە کە خۆی پێناسەیان دەکات و واشە، نەك لەو لاشییانەوە، کە عەلیلی حەلەبی دەیەوێت غەڵبەغەڵبی تێدا بکات تا سەر لە خەڵکەکە بشێوێنێت.. وەکو، کە خۆی لێی حاڵی نەبوە، یان نایەوێت لێی حاڵی بێت، دەیەوێت خەڵکەکەش چەواشەکات، تا بیانخاتە دوای خۆی! هەرچەندە زۆر جار قسەکانی خۆی دەبنەوە لوغمی هەڵتەکاندنی خۆی.. چونکە لە هەر لایەکەوە بۆ بۆچونی زانایانی ئەهلی سوننەت و جەماعەت بچیتەوە هەر ئەوەت زیاتر بۆ رون دەبێتەوە کە (باوەڕی تەواوی دڵ بە قەدەر هەبونی خۆی کرداری دەرەکی ئاشکراو دیار دەخوازێت)..

ئەمەش ئەو حەقەیە، کە لە قورئان وسوننەتدا هەیە، نەك ئەوەی (حەلەبی) کە دەیەوێت بە غەڵبەغەڵب و ژاوەژاوی خۆی پێمان بسەلمێنێت، کە کردار مەرجی (تەواوێتی) باوەڕە، نەك مەرجی پێکهاتەی، ئەوەش یەعنی (وەکو سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی

دەیانەوێت) ئەگەر کارو کردەوە نەما، کابرا هەر بە موسوڵمانی دەمێنێتەوە، بەڵام باوەڕەکەی نوقسانە!! نەك ئەوەی ئەهلی سوننەت وجەماعەت دەڵێن کە (باوەڕ لە دڵدا بە پێی هەبون و بڕو رادەی کرداری دیارو ئاشکرای دەرێیە، ئەمیان چەند بێت ئەویشیان لە ناخدا ئەوەندەیە، ئەگەر ئەمیان لە دەرەوە کەمی کرد ئەویشیان لە ناوەوە کەم دەکات، تا وای لێ دێت ئەمیان لە دەرەوە هیچی نامێنێت، ئەویشیان لە ناوەوە هیچی لێ نامێنێتەوە)..

بۆچونی یەکەم کە (سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان و پالآنتەوانانی سەلەڤی) دەیانەوێت لەبەر خاتری حاکمە رەزاقورسەکان بەو خەڵکەی بسەلمێنن، کە باوەڕی ئەو حاکمە خائینانەش وەکو باوەڕی سەیدنا ئەبوبەکری سددیقە!

لە دوو لاوە بواری پوکاندنەوەی رای (سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپالآنتەوانانی سەلەڤی) هەیە:

بواری یەکەم: ئەم بۆچونە لە هەمو لایەنەکانیەوە پێچەوانەی پێناسەو بۆچونەکانی ئیمامی ئیبنوتەیمیەیە، کە بە راشکاوی دەڵێ: هەر کەسێك هەمو کردەوەکانی واز لێهێنا، کافرە، تەنانەت ئەو دەڵێ (أكفر الخلق)ە.. وەکو لە بەندی یەکەمدا هێنامانەوە..

بواری دووەم: ئەم بۆچونە کاڵفامەی (سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپالآنتەوانانی سەلەڤی) بۆچونی ئیمامی ئیبنوتەیمییە بە شێواو پشێو دەخاتە رو! چونکە حەلەبی و ئەمسالی ئەو دەیانەوێت شێخولئیسلام راکێشنە ریزی حزبەکەی خۆیان و بڵێن: ئەوەتا ئیبنوتەیمییەش بۆچونی وایە، کە باوەڕی دڵ (بە راستگۆزانین) بە بێ هەبونی کردەوەی دەرەکی دیارو ئاشکرا بەسە بۆ موسوڵمانێتی! ئەمەش شتێك نیە ئیبنوتەیمییەی رەحمەتی هەر بە لایدا چوبێت.. خۆ ئەو مورجیئە نەبوە.. شێخی ئەلبانی لەوەشی تێپەڕاندوە، کە پێی وایە کرداری دڵ بە بێ کرداری دیارو ئاشکرای دەرەکی هەر دەمێنێت، چونکە مەرجی هەبونی یەکتری نین. ئەمەش بەراستی پێچەوانەی شەرع و

ئـەقڵ و گشت بۆچـونێکی سـەلەفی چـاکی ئـەم ئوممەتەیـەو، بۆچـونی ئیمـامی ئیبنوتەیمییەش دەخاتە کەنارەوە.

ئـەوەی وا دەکـات کەسـێك کـردارو رەفتـاری دەرەکـی ئـەنجام بـدات، بـاوەڕی ناخی دڵ ودەرونێتی. بۆیـە ئیبنوتەیمییـە دەڵـێ: (ئەگـەر دڵ ودەرون بـە بـاوەڕ ئاوەدان و ساغ و چاك بێت، خواناسی و بکەری خێـر بێـت، بەڵگەنەویستە، کـە ئەنـدامانی دەرەکـی بـەدەن خێرەومەنـد دەبـن و وەکـو زانایـانی فـەرمودەوانی دەڵێن: هەمو کردارو رەفتارێکی دەرەکی خاوەن باوەڕەکە پـاك و چـاك دەبێـت: دیارو پەنهانی گوفتارو دیارو پەنهانی کردار چاك دەبن.. چونکە دەرەوە سەربە ناوەوەیە، هەر کاتێك ناوەوە پڕ بو لە نوری ئیمـان، حەتمـەن سـیمای دەرەوەش دەبێتە کردەوەی باش.. (مجموع الفتاوى ٧/٥٥٤).

مومکین نیە دڵ و دەرون بە ئیمان بجۆشـێت و ئاسـەوارەکەی بـە کـردەوەی دیـارو ئاشـکرادا دەرنەکـەوێت! چ جـای ئـەوە، کـە بوترێـت ئیمانەکـە لـە ناخـدا کامڵە، با کردەوەش ئەنجام نـەدا، ئەمـەیان هـەر ئەسـتەمە! بۆیـە کەمبونـەوەی کرداری دەرەکی، بەڵگەیە لەسەر زەعیف بون وپوکانـەوەی ئیمـانی نـاخ، ئەگـەر کـردەوە بـە تـەواوی پوکایـەوەو نـەما، دیـارە ئیمانەکـەی نـاخ بـە تـەواوی پوکاوەتەوەو هیچ لێ نەماوەتەوە..

ئیمـامی ئیبنوتەیمییـەی رەحمـەتی هـەر لەوێـدا (مجمـوع الفتـاوى ٧/٥٥٤) دەڵێ: (العملُ الظاهرُ لازِمٌ للعملِ الباطِنِ لا يَنْفَكُّ عَنهُ، وانتِفَـاءُ الظـاهِرِ دَليـلُ انتِفَاءِ البَـاطِنِ) واتـە: کـردەوەی دەرەکـی دیـارو ئاشـکراهۆگری ناخـە، سـەربە باوەڕەو لێی جوێ نابێتەوە، نەمانی کردەوەی دەرەکی بەڵگەی نـەمانی بـاوەڕی ناخـە.. ئەمـە راسـتە، چـونکە هێـزو تـینی کـردەوەی دەرەوەلـە کاریگـەریی ئیمانەوەیـە. ئەگـەر کـردەوەی دەرەکـی نـەما، یـەعنی لـە ناخـدا غـەیری بەراسـتزانین (تصـدیق)ەکە هیچی تێـدا نـەماوە، ئـەوەش لای ئـەهلی سـوننەت وجەماعـەت موسـوڵمان بـونی لەسـەر بینـا ناگرێـت... لای ئـەهلی سـوننەت وجەماعەت (بەراست زانینی ناخ) بە بێ کردەوەی دیارو ئاشکرای دەرەکی بەس

نیە بۆ موسوڵمان بون، بۆیە ئەگەر لاف ئەوە لێدات، کەلە ناخی دڵ و دەرونیدا باوەڕی هەیە، بەڵام هیچ کارو گوفتارێك،کە لەوازیمی باوەڕەکەی ناخ ئەنجام نادات، ئەوەلای ئەهلی سوننەت و جەماعەت بە کافر حسێب دەکرێت، چونکە بە ئەنجام نەدانی کرداری دەرەکی دیارو ئاشکراکەی کافر دەبێت..

هۆی سێیەم: شێخولئیسلام لە رەت کردنەوەی بۆچونی ئەو کەسانەدا، کە دەڵێن وتنی شایەتمان مەرجی دروستی باوەڕ نیە، پێناسەی باوەڕی بە (تەواوێتی) پەکەوە پەیوەست کردۆتەوە، ئەو لە (مجموع الفتاوی ٧/٣٤٤)دا دەڵێ: (يَمْتَنِعُ أنْ يكونَ إيمانٌ تامٌّ فِي القَلْبِ بِلا قَولٍ وَلا عَمَلٍ ظاهِرٍ) واتە: شتێکی نامومکینە باوەڕ بە تەواوێتی لە دڵدا بچەسپێت، بێ ئەوەی لە دەرەوە کردارو گوفتاری ئاشکرای لەگەڵدا هەبێت.. ئایا دوای ئەمە بە پێی دیدی (سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپالانتەوانانی سەلەف) و رێسای (حەلەبی) دەشێت بڵێین: وتنی شایەتمان مەرجە بۆ تەواوێتی باوەڕو کامڵبونی، بەلام مەرجی دروستیەکەی نیە؟!!

وەلحاسڵ ئەو دەقەی دووەم، کە (حەلەبی) وەك بەڵگەی خۆی هێنایەوە:

یەکەم: تیرێکەو بەر سەری (سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان و پالانتەوانانی سەلەف) دەکەوێتەوە، چونکە ئیمامی ئیبنوتەیمییە لە بەرپەرچی ئەوانەدا هێنایەوە، کە لاف و گەزافی ئەوە لێدەدەن گوایە باوەڕ بە بێ هەبونی کردارو گوفتاری دەرەکی، لە ناخدا دەچەسپێت!

دووەم: قەولەکەی ئیمامی ئیبنوتەیمییە شتی وای تێدا نیە، کە ئەگەر کەسێك مادام لە ناخیدا باوەڕی هێنابێت، با هیچ کردراو رەفتارێکی دەرەکیشی نەبێت، هەر بە موسوڵمان حسێبە! لە چەندین جێی کتێبەکانیدا جەختی زۆر لەمە دەکاتەوەو، زۆر ئاشکراو راشکاوانە باسی دەکات..

سێیەم: بۆچونەکەی ئیمامی ئیبنوتەیمییە الحمدللە راستەو، لەگەڵ بۆچونی پێشەوایانی ئەهلی سوننەت وجەماعەتدایە، هەمویان تەرکیزیان

لەسەر ئەوەیە کە: ئەوی وادەکات کەسێك کرداری دەرەکی ئاشکراو دیار ئەنجام بدات، باوەڕی ناخێتی.. ئەوەیش تەنها بە راستگۆدانان نیە..

جێی خۆیەتی پێش ئەوەی ئەم ئاڵقەیەی موناقەشەی (حەلەبی) و (سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی) جێ بهێڵین، پرسیارێك بکەین:

بۆچی (سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی) رستەیەکی ئیمامی ئیبنوتەیمییەیان کردۆتە بەڵگەو، بەسەر ئەو هەمو دەقە رون و ئاشکرایانەی تریدا باز دەدەن، کە راشکاوانە حوکمی کوفری ئەو کەسە دەدات، کە توخمی کرداری دەرەکی وازلێدەهێنێت؟! خۆ حەتمەن دەیان جار دەقە زەقەکان دەکەوێتە بەرچاویان..

با بە یەك دوو قەولی تری پێشەوایانی ئەم ئوممەتە، ئەم باسەش کۆتایی پێ بهێنین:

حەنبەل دەڵێ: حەمیدی (مامۆستای ئیمامی بوخاری) فەرموی: هەواڵم هەیە، کە کەسانێك هەن دەڵێن: هەر کەس دانی بە فەرزبونی نوێژو زەکات و رۆژوو حەجدا هێنا، بەڵام تا مردنی هیچیانی نەکرد، یان، تا دەمرێت نوێژی پشت لە قیبلە دەکرد، مادام نکوڵی لە خودی باوەڕ نەکات و ئەو فەرزانە بە فەرز بزانێت و، ڕوکردنە قیبلەی پێ فەرز بێت، ئەوە هەر موسوڵمانە.. منیش دەڵێم (حەمیدی دەڵێ):ئەمە کوفرێکی راشکاو ئاشکرایە، ئەمە پێچەوانەی قورئان وسوننەت و بۆچونی زانایانی ئیسلامە. خوای گەورە دەفەرموێ :﴿ وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ ﴾ البينة/٥ واتە: وا فەرمانیان پێدراوە، کە تەنها خوای تاك و تەنها بە نیازپاکییەوە بپەرستن..

حەنبەل دەڵێ: گوێم لە ئەبوعبداللە ئەحمەدی کوڕی حەنبەل بو، کە دەیگوت: (مَنْ قالَ هذا فَقَدْ كَفَرَ باللهِ وَرَدَّ عَلَى اللهِ أمْرَهُ وعَلَى الرَّسولِ مَا جَاءَ بِهِ) واتە: هەر کەسێك وا بڵێت، ئەوە کافربوەو دینەکەی خوای ڕەت کردۆتەوەو

ئەوەی پێ قبوڵ نەبوە، کە پێغەمبەری خوا صلی الله علیە و سلم هێناویێتی .. (ابن تیمیة: الایمان ل ٢٠٨).

سەیر کەن ئیمامی ئیبنوتەیمییە چ نمونەیەك دەهێنێتەوە، کە ئەگەر کەسێك پێش کۆچکردنی بۆ مەدینە لەسەردەمی پێغەمبەری خوادا صلی الله علیە و سلم، باوەڕی پێویستی هێنابێت، شایەتمانی دەربڕیبێت و ڕاستگۆیی پێغەمبەری خوای صلی الله علیە و سلم لە دڵ و دەروندا چەسپابێت، ناخ و دەرەوەی تەسلیم بە دینی خوا کردبێت و هەرچی لەسەر بوە کردویێتی[1]، ئەم کەسە کۆچ بکات بۆ مەدینەو لەوێ، کە کردەوەکان فەرز بون، مەبەست لە ئەرکانەکانی تری ئیسلامە: نوێژو زەکات و ڕۆژوو حەج، ئەم کابرایە لای مورجیئە کۆنەکان و موقەللیدە کونتێکانیان لەسەردەمی ئێمەدا موسوڵمانە، بەڵام لای ئەهلی سوننەت و جەماعەت وانیە:

ئیبنوتەیمییە دەڵێ: کاتێك خوای پەروەردگار موحەممەدی صلی الله علیە و سلم بە نێرراوێتی خۆی کردە پێغەمبەری هەموان، ئەوەی فەرز بو لەسەر خەڵکی بە ڕاستگۆزانینی بو لە هەرچیەك، کە دەیفەرمو، هەروەها گوێڕایەڵی و ملکەچی بۆ ئەو فەرمانانەی، کە پێی دەسپاردن، ئەو کاتە نەفەرمانی پێنج نوێژەکەی پێ دابون نە گرتنی ڕۆژووی ڕەمەزان و نە حەجی ماڵی خوا.. نە شەراب و سو(ربا)ی لێ حەرام کردبون، نە شتی تری لەو جۆرە.. زۆر لە ئەحکامی قورئانیش هێشتا نەهاتبوە خوارێ.. هەر کەسێك لەو کاتەدا باوەڕی بەوەندە قورئانە بهێنایا، کە هاتبوە خوارێ و شایەتمانەکەی بە ئاشکرا بوتایەو ئەو فەرمانانەی جێبەجێ بکردایە، کە خرابوە سەر شانی موسوڵمانان، کابرا بە موسوڵمانێکی باوەڕ تەواو دادەنرا. بەڵام ئەگەر کۆچی بکردایە بۆ مەدینەو، هەر بەوەندەی ئیسلامەکەوە پابەند بوایە ئەو برە باوەڕەی لێ قبوڵ نەدەکرا،

---

[1] وەکو شوێنکەوتنی پێغەمبەری خوا صلی الله علیە وسلم ووەلاو وبەراو، چونکە نوێژوزەکات وڕۆژوو حەج وجیهاد، دوای کۆچکردن بۆ مەدینە فەرز بوون.

کە لە مەککە پێش کۆچکردنی بۆ مەدینە هەیبو، ئەگەر هەر ئەوەندەی بکردایە بە کافر حسێب دەکرا.. (مجموع الفتاوى ٧/٣١٦ ـ٣١٧)

جێی خۆیەتی لێرەوە بە (حەلەبی) و ئەوی (لەسەرویەوەیەتی) و ئەوی (لە خوارویەوەیەتی) بڵێین: ئەگەر لە کۆڕا (ئیجماع)ی سەلەفەوە وەرناگرن و فێر نابن، دەی وەرن لە قورئانەکەی خواو سوننەتەکەی پێغەمبەرەوە صلى الله عليه و سلم وەرگرن و فێر بن، خۆ ئەوەندەیان بەڵگە تێدایە، کە دیدی لێڵتان ڕون کەنەوە، ئیمامی ئیبنوتەیمییە دەڵێ: (ففي القرآنِ والسُّنَّةِ مِن نَفيِ الايمانِ عَمَّنْ لَمْ يَأتِ بِالعَمَلِ مواضعُ كثيرةٌ كما نَفى فيها الايمانَ عن المنافِقِ) واتە: لەقورئان و سوننەتدا ئەوەندەی باسی بێ باوەڕی ئەو کەسانە تێدایە، کە کردەوەکان ئەنجام نادات، هەر وەکو کە باسی دووڕوەکان دەکات کە بێ باوەڕ دەیانناسێنێت...(ابن تيمية: الايمان ل ١٤٦).

هەروەها لە جێیەکی تردا (مجموع الفتاوى ٧/٣٧٢) دەڵێ: شتێکی ناموومکینە کابرا بە خاوەن باوەڕێکی راست و دروست حسێب بکرێت لە کاتێکدا، کە لە هەمو تەمەنیدا سوجدەیەکی بۆ خوا نەبردوە! ڕۆژووی ڕۆژێکی رەمەزانەکەی نەگرتوە، جارێک زەکاتی سامانی نەداوە، جارێک حەجی نەکردوە، ئەمە مومکین نیە ئیماندار بێت، چونکە هەڵوێست و رەفتاری وا لە دووڕو دەوەشێتەوە، نەك لە موسوڵمان، لە کەسێك دەوەشێتەوە، کە زەندیقەو ناخی بەتاڵە، ئەمە چۆن لەگەڵ باوەڕی راست ودروستدا دەگونجێت؟! نابینیت خوای گەورە ئەو کەسانەی بە کافر داناوە، کە لە قیامەتدا توانای سوجدەبردنەکەیان نامێنێت! وەك دەفەرموێ: ﴿يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى ٱلسُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٤٢﴾ خَٰشِعَةً أَبْصَٰرُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا۟ يُدْعَوْنَ إِلَى ٱلسُّجُودِ وَهُمْ سَٰلِمُونَ ﴿٤٣﴾﴾القلم/واتە: لە ڕۆژی قیامەتدا کە خوای پەروەردگار لاقی خۆی نیشان دەدات و موسوڵمانان هەمو سوجدەی بۆ دەبەن، ئەوانەی لە دنیادا دووڕو بون، یان سوجدەیان نەبردوە، لەو ساتە وەختەدا هەمو پشتیان ڕێك و

ڕەق دەوەستێت و ناتوانن بچەمێنەوە، چاوشۆڕو زەلیلانە دەوەستن، ئەمانە لە دنیادا ساغ و سەلیم بون، پێیان دەوترا سوجدەیەك بۆ خوا ببەن، نوێژێك بکەن نەیاندەبرد..

کۆبەندی دووەم

بەندی یەکەم

هەڵسەنگاندنی عەقیدەی مەدخەلی و پاڵانتەوانانی (سەلەفێتی) لە (باب الکفر)دا

بەندی دووەم

ڕەواندنەوەی بەڵگەی مەدخەلی و پاڵانتەوانانی (سەلەفێتی) لە (باب الکفر)دا

بەندی یەکەم

هەڵسەنگاندنی عەقیدەی مەدخەلی و پاڵانتەوانانی (سەلەفێتی) لە (باب الکفر)دا

باسی یەکەم

کرداری کوفرینیش هەر وەکو ئیعتیقادی کوفرینە

پێشتر باسی ئەوەمان کرد، کە سەلەفییەکان لە مەسەلەکانی باوەڕدا عەقیدەی مورجیئەیان تێ چوە، واتە لەسەر عەقیدەی مورجیئەن. ئەوەشمان باس کرد، کە هەر کاتێك کە سەلەفییەکان دەڵێن (باوەڕ گوفتارو کردارە) مەبەستیان ئەو پێناسەی ئەهلی سوننەت نییە، کە بۆ باوەڕیان بەو شێوەیە کردوە، کە گوتویانە: توخمی کردار لە پێکهاتەکانی باوەڕە، واتە بەشێکە لە هەبونی باوەڕ و دەبێت هاوڕێشی بێت، چونکە کردار بە باوەڕەوە بەندە، ئەگەر ئەو نەما ئەمیش نامێنێت، ئەگەر ئەمیش نەما ئەویش نامێنێت.. بەڵام سەلەفییەکان مەبەستیان ئاوا نییە، بەڵکو هەر وەکو (مرجئة الفقهاء) بە تایبەتی ئەشعەری و ماتۆریدییەکان دەڵێن: کردار مەرجی تەواوێتی باوەڕە، نەك مەرجی هەبونی، بۆیە بەلایانەوە وایە، کە ئەگەرکردار ئەنجام نەدرا، باوەڕەکە نافەوتێت و هەر دەمێنێت..

ئێستا دێین ئەوە بە بەڵگەی شەرعی دەسەلمێنین، کە سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی لە مەسەلەی تەکفیردا، زۆر مورجیئەترن وەك لە مەسەلەی باوڕەدا، چونکە لەم مەسەلەی تەکفیرەدا، نەك هەر مورجیئەی توندرەون (غلاة المرجئة) بەڵکو کتومت جەهمین، بگرە کەڕە جەهمییەی قەدیمیشیان ناگاتێ!

مەسەلەی تەکفیر بابێکی بەرفراوانەو زۆر کێشەو باس لەخۆ دەگرێت، بەڵام ئێمە لێرەدا یەك باسیمان پێ گرنگە، کە بە شێوەی پرسیار لەو کەڕە

سەلەفیانە دەپرسین و خۆشمان وەڵامەکەیان بە ئەمانەتەوە دەخەینەوە بەردەست، تا هەڵەی هەڵوێستی خۆیان بۆ دەرکەوێت، بەڵکو دیندارانە موراجەعەیەکی خۆیان بکەنەوە:

ئایا هیچ کردەوەیەك هەیە بە کوفرێکی وا بژمێررێت، کە خاوەنەکەی لە میللەتی ئیسلام بباتە دەرەوە، هەر وەکو کە کوفری ئیعتیقاد خاوەنەکەی لە میللەتی ئیسلام دەباتە دەرەوە؟!

خەڵکی لە وەڵامی ئەم پرسیارەدا بون بە چوار پۆلەوە:

ئەهلی سوننەت، خەواریج، غولاتی مورجیئە(یان کەرە مورجیئە یان جەهمییە)، مورجیئەی شەرعناسان (مرجئة الفقهاء).

١ـ ئەهلی سوننەت و جەماعەت:

که دەڵێن کوفر هەم بە ئیعتیقادە هەم بەکردار.

ئەوی بە ئیعتیقادە، وەکو ئەوەی کەسێك باوەڕی وا بێت، کە خوای گەورە هاوەڵی هەیە، یان خوایەکی تریش لە وێنەو هاوتای ئەو هەیە، یان ئەو کەسەی دەڵێت: من هیچ لەم باسانە حاڵی نابم و لێی نازانم! یان کەسێك باوەڕی بە رۆژی دوایی نەبێت، یان لە ناخی خۆیدا رقی لە خوای گەورە بێت، یان پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم ببوغزێنێت، یان گومانی لە ئایەتێکی قورئان هەبێت، یان حەدیسێکی سەحیح رەفز کاتەوە، یان بە درۆی بخاتەوە یان باوەڕی بە پێچەوانەی ئەو ئایەت و حەدیسە سەحیحەوە بێت، یان حەڵاڵێك بە حەرام بزانێت، یان حەرامێك بە حەڵاڵ بزانێت، یان باوەڕی وا بێت، کە شەریعەتی ئیسلام بە کەڵکی ئەم سەردەمە نایات، یان باوەڕی وا بێت ئەولیا کارتێکردنی لە گەردون هەیە، دەتوانن بە ویستی خۆیان باران ببارێنن، یان منداڵ بە ئافرەت ببەخشن، یان بێن بە هانای ئەو کەسانەوە، کە هاواریان دەکەنێ.. ئەمانەو ئەوی لەم شێوەیە هەمویان ئیعتیقاداتێکن، کە خاوەنەکانیان هەر بە باوەڕ پێ بونیان لە ناخی دڵ و دەرونی خۆیاندا پێیان

کافر دەبن، یا بە زمـان وکرداریـەکی واش دەریـان نـەبڕیبێت، کـە کوفریـان لـێ بوەشێتەوە..

ئەمە ئیعتیقاد، ئەمما کردار، ئەوە ئەهلی سوننەت وجەماعـەت دەڵـێن: ئـەو کردارانەی نەهییان لێ کراوە دوو جۆرن:

جۆری یەکەم: ئەو گوناحانەی، کە بکـەرەکانیان پـێ کـافر نـابن وەکو دزی و زیناو شەراب خواردنەوە و ئەوانەی، کـە شـەریعەتی ئیسلام بـە کـوفری بچوك ناساندونی، کە هەر گوناحی گەورەن، بـەڵام خاوەنـەکانیان لـە میللـەتی ئیسلام نابەنە دەرەوە، ئەمەی کە هەندێك پێیان وتوە: کفـر دون کفـر، واتـە کوفرێـك، کە لە خوار کوفرەوەیە، یان ناویان ناوە کوفری کردەوەیی یان کـوفری بچوك.. ئەمانە بەڵگە لەسەر ئەوە زۆرە، کە خاوەنـەکانیان هـەر وان لـە بازنـەی دیـن و ئوممەتەکەیـدا وبـە ئەنجامـدانیان کـافر نـەبون، وەکـو کوشـتاری نێـوان موسوڵمانان، یان خۆکوژی، شەرع بە کوفر ناساندونی، یان فەرمویەتی هەرچی وای کرد لە ئاگری دۆزەخدا دەمێنێتەوە، بەڵام چونکە بەڵگـەی تـر بەدەسـتەوە هەیە، کە بە کوفری بچوك ناسێنراون، بە کوفری گەورەیان حسێب نەکردون.

ئـەم جـۆرە گوناحەیـە، کـە ئـەهلی سـوننەت وجەماعـەت گوتویانـە ئەگـەر کەسێك ئەنجامدانیان بە حەڵاڵ دانەنێت، بشیانکات پێیان کافر نابێت، ئەمەیـە پێی دەوترێت (الاستحلال) واتە بە حەڵاڵ زانین.. بۆ نمونە کابرایـەك زینایـەك دەکات، ئـەم گوناحـەی لـە باوەڕەکـەی کـەم دەکاتـەوە، بـەڵام مـادام بـە حـەڵاڵی نەزانیوە پێی کافر نابێت، ئەمما ئەگەر زینای بە حەڵاڵ زانـی کـافر دەبێـت، با نەشیکات.. ئیمامی تەحاوی دەڵێ :(ئێمە کەس لە ئەهلی قیبلە بە گوناح کـردن بە کافر دانانێین، تا بە حەڵاڵی نەزانیبێت)[1]..

ئیمامی ئیبنوتەیمییەش دەڵێ: (ئێمە ئەگەر وتمان: ئـەهلی سـوننەت لەسـەر ئـەوە رێکـن، کـە کـەس بـە کردنـی گونـاح بـە کـافر دانانرێـت، مەبەسـتمان

١ـ ابو جعفر الطحاوي: العقيدة الطحاوية لا ٦٠

گوناحەکانی وەکو زیناو شەراب خواردنەوەیە)[١].

جۆری دووەم: ئەو گوناحانەی، کە بکەرەکانیانی پێ کافر دەبن: ئەم جۆرە گوناحانە هەر کردنیان کافر بونیان پێوەیە، خاوەنەکانیان لە بازنەی دین و ئوممەتەکەی دەچنە دەرەوە.. ئەهلی سوننەت و جەماعەت لەسەر ئەوە کۆن، کە هەر کەسێك یەکێك لەو گوناحانەی کرد لە ناخ و روالەتیدا بە کافر دەژمێررێت، با هەر لاف ئەوەش لێداو بەهانەی ئەوە بهێنێتەوە، کە لە دڵیدا بە حەلاڵی نەزانیوە، یان مەبەستی کوفر نەبوە، چونکە خوای گەورەو پێغەمبەرەکەی کۆمەڵێك قسەو کرداریان بەو جۆرە گوناحە کافرینە ناساندوە.. بۆیە دەبینیت زۆر لە ئیمامە بەرێزەکان بەشی سەربەخۆیان بە ناوی (أبواب الرِّدَّة) لە کتێبەکانی خۆیاندا بۆ باسی ئەم جۆرە گوناحانە تەرخان کردوە ئەوەشیان رون کردۆتەوە، کە هەر بە ئەنجامدانی حوکمی کافر بونەکە دەکەوێتە سەر بکەرەکەی.. خوا لاماندا

با ئەوەش لامان ڕون بێت، کە ئەوەی لای ئەهلی سوننەت وجەماعەت بەڵگەنەویستە ئەوەیە، کە بۆ حوکمدان و تەئکید لە کافر بونی بکەرێکی ئەم جۆرە گوناحانە چوار مەرج هەیە:

أ ـ مەرجە بکەری گوناحەکە زانیبێتی ئەو قسەیە، یان ئەوکردارە کوفرە.

ب ـ مەرجە کە ئەو گوناحە کافرینەی بە ئەنقەست کردبێت، یەعنی نییەتی کردنی کارە کافرینەکەی هەبوبێت، نەك نییەتی کوفر کردن وبە حەلاڵ زانینی گوناحەکەی لە ناخدا هەبوبێت! نا.. ئەمەیان مەرجێکی بیدعەیەو غەیری کەرە مورجیئەکان کەسی تر بە مەرجی دانەناوە.. لە موناقەشەدا ئاگاداری ئەم پاشقولە بە..

١ـ ابن تيمية: الايمان لا ٢٩٤.

ج ـ مەرجە، کە گوناحەکە ئەوەندە تێکەڵ نەبێت ئیحتیمالی لێکدانەوەو تەئویل هەڵگرێت، چونکە ئەگەر لەو جۆرە قسەو کردەوانە بو، کە زۆر جۆر تەفسیر هەڵدەگرن، کابرای بکەری پێ کافر ناکرێت..

د ـ مەرجە کابرای بکەری گوناحەکە سەربەست بێت، نەك ناچار..

بۆ لێك هەڵاوێردنی ئەو دوو جۆر گوناحە، ئیمامی ئیبنوتەیمییە دەڵێ: (باس لەوە کرا کە ـ بە پێی قورئان و سوننەت ـ ئەهلی سوننەت وجەماعەت، هیچ کەسێك لە ئەهلی قیبلە بە ئەنجامدانی گوناحێك بە کافر دانانێن و، لە بازنەی دین وئوممەتەکەی ناکەنە دەرەوە، بۆ نمونە بە کردنی زینا، یان دزی، یان شەراب خواردنەوە.. بەو مەرجەی باوەڕی واز لێ نەهێنا بێت، ئەمما ئەگەرکردەوەکەی واز هێنانی فەرمانێکی ئیعتیقادی لە خۆ گرتبو وەکو باوەڕ بە خوا بون، باوەڕ بە فریشتە، باوەڕ بە کتێبە ئاسمانیەکان، باوەڕ بە پێغەمبەران، باوەڕ بە زیندو بونەوەی دوای مردن، ئەوە حەتمەن بەوکرداریەی کافر دەبێ)[1].

هەروەها لە جێیەکی تردا دەڵێ: (بە شێوەیەکی گشتی هەر کەسێك قسەیەکی کوفری کرد، یان کردەوەیەکی کوفری ئەنجامدا پێی کافر دەبێت، با مەبەستی کافر بونیش نەبوبێت، چونکە خۆ کەس راستەو خۆ کارێك ناکات و مەبەستی پێ کافر بونی بێت، مەگەر چۆنها..)[2]..

ئیمامی ئیبنوحەزم رحمەالله دەڵێ: (ئەوە سەلمێنراوە، کە هەندێك کردار هەن، کە بە ئەندامەکانی لەش ئەنجام دەدرێن وحوکمی کوفریان هەیە، باوەڕی بکەرەکانیان بە شێوەیەکی گشتی هەڵدەتەکێنن، هەندێکی تریش هەن کوفر نین، هەڵاوێردن و جوێ کردنەوەی ئەمانەیان لەوانە دەبێت بە پێی حوکمی خوای گەورە بێت و بەس)[3].

---

١ ـ ابن تيمية : مجموع الفتاوى ٢٠ / ٥٣

٢ـ ابن تيمية : الصارم المسلول لا ١٧٨

٣ ـ ابن حزم : الفصل في الملل والأهواء والنحل ٣ / ٢٢٠

٢ـ خەواریج :

ئەمانــە جیــاوازی ناخەنــە نێــوان گونــاحی گــەورەی كــوفرین و گونــاحی سەرپێچی بچوكەوە، هەر كەسێك گوناحێكی گەورەی ئەنجامـدا، یـان بـەردەوام بو لەسەر گوناحی بچوك، بە ڕای ئەمان كافرە، نەك هەر ئەوەش، بەڵكو ئەوەی پێچەوانەی ڕاو بۆچونی ئـەمان بێـت و لـە دەسـتەو تـاقم و پۆلیـان نـەبێت، بـە كافری دەزانن! تەنانەت یەكێكی وەكو نەجدەتی كوڕی عـامر، كـە بیرمەنـدێكی قەدیمییانە دەیوت: (هـەر كـەس نـەزەرێكی كـەم و كـورت بكـات، یـان درۆیـەكی بچوكی لێ دەركەوێت و بەردەوام بێت لەسەری ئـەوە موشـریكە)[١] بـەڵام ئەگـەر كەسێك لـە تـاقم و دەسـتەو پـۆلی خۆیـان بوایـە، ئەگـەر زیناشـی بكردایـە یـان شەرابیشی بخواردایەتـەوە بـەو مەرجـەی سـور نەبوایـە لەسـەر بـەردەوام بـونی لەسەری، هەر بە موسوڵمانیان دەدایە قەڵەم!

عبداللەی كوڕی یەحیای ئیبازی، كە دەسەڵاتی یەمەنی كەوتە بەردەست، لە وتارێكیدا وتی: (هەر كەس زینا بكات كافرە، هەر كەس دزی بكات كـافرە، هـەر كەس شەراب بخواتەوە كافرە، هەر كەسیش گومانی لە كافرێتی ئەمانـە هـەبێت كافرە)[٢]!

تەنانــەت هەنــدێكیان گەیشــتنە ئــەو ڕادەی، كــە بڵــێن: (ئەگــەر پێشــەوا (خەلیفە)لە خۆراسان یان لە ناوچەیەكی تر بو، زوڵمی لە كەسێك كرد خۆی و ڕەعیەتەكـەی لـە هـەر جێیـەكی ڕۆژهـەڵات و ڕۆژئـاوا بـن، بـا لـە ئەنـدەلوس و یەمـەنیش بـن بـەو سـتەمەی ئـەو كـافر دەبـن (!!) هـەروەها وتویانـە: (ئەگـەر دڵۆپە شەرابێك كەوتبێتە بیرێكەوەو یەكێك لەو ناوەوە تێپەڕ ببێت و لەو بیرە ئاو بخواتەوە ـ گەر زانیبێتی، كە دڵۆپێك شەرابی تێكەتوە ـ كافر دەبێت)[٣] !!

ئــیتر ســەیرەكەی لــە كوێدایــە، كــە ببیســتین و بخوێنینــەوە، كــە خــەواریج نەعوزوبیللا سەیدنا عوسمـانی كـوڕی عـەففان و تەڵحـەی كـوڕی عوبەیدواللـەو

١ـ البغدادي: الفرق بين الفرق ل ٦٨.
٢ـ سەرچاوەی پێشوو ل ٦٨.
٣ـ ابن حزم: الفصَل في الملل و الاهواء والنحل ب ٤/ ١٩٠.

زوبەیری کوڕی عەوام و دایکە عائیشەو ئینو عەبباس و ئەو بەڕێزانەی تریان بە کافر دادەناو باوەڕیشیان وابو کە بە کافری مردون و لە ئاگری دۆزەخیشدا بە نەمری دەمێننەوە[١].. خوای گەورە لە دیدلێلی و ڕێ وێلی لاماندا ..

٣ـ توندڕەوانی مورجیئە یان جەهمیەکان (غلاه المرجئه):

ئەسڵ لای ئەمانە ئەوەیە، کە کوفر تەنها لە دڵدایە! بۆیە کەس بە کافر دانانێن، کە کرداری کوفرینیش ئەنجام بدات، تا ئاشکرای نەکات، کە قەناعەتی دڵیشی وایە! ئەمانە بە لایانەوە وایە، کە ئەگەر کابرایەك گوفتارێك، یان کردارێکی وای کرد، کە لە شەرعدا موسوڵمان بە ئەنجامدانی سەربەستانەی و نەبونی بەربەستی شەرعی پێی کافر دەبێت، مادام لە دڵیدا باوەڕی وا نەبێت، کە ئەم ڕەفتارە کوفرینەی پێ ڕاستە کافر نابێت! بۆ نمونە دەڵێن: ئەگەر کەسێك باوەڕی بە ڕاستگۆیی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم هێناو بڕیاریدا، کە ئیسلام هەموی ڕاستە، ئیتر هەرچی شتێك بەکردار بکات، کە کافربونیشی پێوە بێت بەو مەرجەی لە دڵ و دەرونیدا نکوڵی لە قەرزێك نەکات، یان کارێکی کوفرین بە حەڵاڵ نەزانێت پێی کافر نابێت.. چونکە باوەڕ، کە لای ئەمان بەڕاستگۆ زانینی پێغەمبەرە صلى الله عليه وسلم، کوفریش بەلایانەوە بە درۆ خستنەوەی پێغەمبەرە صلى الله عليه وسلم! لەبەر ئەوەی بە ڕاستگۆ

١ـ توندڕەوی کەللەپووتی هەندێك لەم خەواریجانە گەیشتە ڕادەی لەوەش سەیرتر، وەکو ئیمامی ئیبنو تەیمیەی ڕەحمەتی لە مجموع الفتاوی ب ١٩ / ٤١ لێیانەوە نەقڵ دەکات، هەندێکیان پێیان وابو، کە پێغەمبەری نازداریش صلى الله عليه وسلم لێی دەوەشێتەوە ـ پەنا بە خوا ستەم بکات! یان ڕێی لێ تێك چێت و گومڕا ببێت! بۆیە دەیانوت لەو کاتانەدا نابێت ملکەچی بۆ دەربڕێت و گوێڕایەڵی بکرێت! ئاخر بۆیە ئەم گومڕایانە دەیانووت لە گەیاندنی قورئانەکەدا ڕاستی کردووەو تەواوە، بەڵام لە سوننەتەکانی خۆیدا دەشێت بە فەرمایشتی ئەو نەکرێت، چونکە بە گێلی خۆیان دەیانووت : (زۆر سوننەتی ئەو پێچەوانەی قورئانە)!! جا تۆ سەیری ئەم گومڕایی و بێ ئەدەبیە؟! لەو دیدو هەڵوێست و حوکمە سەیرانەی بە هۆی جیاوازی خستنە نێوان قورئان و فەرمودەوە کەوتبوونە ناوی ئەوەبو، کە دەیانوت: (ماسی تا سەر نەبڕێت خواردنی حەرامە)! ڕوانە: ابن حزم : الفصل في الملل و الأهواء والنحل ب ٤/ل ١٨٩) ..

زانین و بە درۆزن زانین هەردوکیان کارێکی ناو دڵن و بە قەناعەتی ناخەوە بەندن، دەبێت کابرای، کەکرداری کوفرینی ئەنجامداوە ئاشکراشی کات، کە لە ناخیشیدا باوەڕی وایە، لەم حاڵەتەشیدا مانای وایە بە راستگۆ زانینەکەی ناو دڵی نەماوە، بۆیە کافر دەبێت، بەڵام ئەهلی سوننەت دەڵێن: هەر ئەنجامدانی خودی کارە کوفرینەکەی کافری دەکات، چونکە خوای گەورە دەفەرموێ: ﴿وَلَقَدْ قَالُوا۟ كَلِمَةَ ٱلْكُفْرِ وَكَفَرُوا۟ بَعْدَ إِسْلَٰمِهِمْ﴾التوبة/ ٧٤ واتە وتەی کوفریان لێوە دەرچووەو دوای موسوڵمان بونەکەیان کافر بونەتەوە.. کەوابو هەر وتنی قسە کوفرینەکە هۆکاری کافربونیانە، ئەمەش پەیوەندی بە ناخیانەوە نیە، کە ئایا مەبەستیان کافربون بوە، یان نا.. ئیمامی ئیبنوتەیمیە دەربارەی ئەم خاڵەی ئەمانە بو، کە گوی (پێشتر هێنامانەوە بەڵام هەر بۆ تەئکید): (حەنبەل دەفەرموێ: (حدثنا الحميدي قال: وأُخبرتُ أنَّ أناسا يقولون: من أقرَّ بالصلاة والزكاة والصوم والحج ولم يفعل من ذلك شيئا حتى يموت، ويصلي مُستدْبِرَ القِبلةِ حتى يموت، فهو مؤمن ما لم يكن جاحدا إذا علم أن تركه ذلك فيه إيمانه اذا كان مقرا بالفرائض واستقبال القبلة. فقلت: ذاك الكفر الصراح وخلاف كتاب الله وسنة رسوله وعلماء المسلمين. قال الله تعالى ﴿ وَمَآ أُمِرُوٓا۟ إِلَّا لِيَعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ ﴾ البينة/٥ قال حنبل (سمعت ابا عبدالله احمد بن حنبل يقول: من قال هذا، فقد كفر بالله ورد على الله أمره وعلى الرسول ما جاء به)[1]واتە: حەمیدی (مامۆستایەکی ئیمامی بوخارییە) قسەی بۆ کردین وتی: هەواڵم پێ گەیشتوە، کە هەندێ کەس هەن (مەبەستی مورجیئەکان بو) دەڵێن: هەر کەس دان بەوەدا بنێت، کە نوێژو وەکات و رۆژو حەج فەرزە، بەڵام هیچیشیانی، تا مردن نەکرد، هەروەها تا مردنیشی هەر پشتی لە قیبلە بو (یەعنی ئاڕاستەو روی لەو شوێنە نەبو کە موسوڵمانان

١ـ ابن تيمية، الايمان ل ٢٠٨.

هەیانە) هەر بە موسوڵمان حسێبە بەو مەرجەی لە ناخی خۆیدا نکوڵی لەو فەرزانە نەکات و باوەڕیشی وا بێت، کە واز هێنانەکەی هەر ئیمانداریيە! منیش دەڵێم: (حەمیدی دەڵێ: منیش دەڵێم): ئەوە کوفری راشکاو رونە، ئەوە پێچەوانەی قورئان و سوننەتی پێغەمبەر صلی اللە علیە وسلم وبۆچونی زانایانی موسوڵمانە. خوای گەورە دەفەرموێ: جەختی ئەومیان لەسەر کراوەتەوە، کە تەنها خوای گەورە بپەرستن و دینداری سەر ڕاستانەش لەبەر خاتری ئەو بکەن.. حەنبەلیش دەڵێ: گوێم لە ئەبو عبداللە ئەحمەدی کوڕی حەنبەل بو دەیگوت: هەر کەس وا بڵێت ئەوە کافر دەبێت، ئەوە دینەکەی خوای بۆ خوا رەت کردۆتەوەو ئەوی پێغەمبەر صلی اللە علیە وسلم هێناوێتی داوێتیەوە بەسەریدا !!).

بڕوانە پێشەوایانی دین لە زانایان و شەرعناسانی ئەهلی سوننەت، کە ئەمانەیان بە کافر داناوە، هەر لەبەر ئەوەیانە، کە لە بە کافر بوندا کردویانە بە مەرج، کە دەبێت باوەڕی دڵ و قەناعەتی ناخیش (نکوڵی کردنی فەرزێك یان بە حەڵاڵ زانینی حەرام کراوێك)، یان لەگەڵدا بە ئاشکرا لێوە دەربکەوێت! ئینجا ئەو کەسە بە کافر دادەنێن، کە خواو پێغەمبەری خوا صلی اللە علیە وسلم بە کافریان ناسیون! بەڕاستی ئەمەش گومڕاییەکی دژوارە، کە کەسێك ئەوەندە جورئەتی بۆ پەیدا بوبێت فەرمانی خواو پێغەمبەرەکەی صلی اللە علیە وسلم ئاوا رەت کاتەوە، جا زۆر بە داخەوە لەم سەردەمەی ئێمەشدا ئاوا کۆمەڵێکی (سەلەفی) ئەو دیدو تێڕوانینە گومڕاییەیان لا بۆتە عەقیدە! خوا بمانگرێتە خۆی..

٤ ـ مورجیئەی شەرعناسان (مرجئة الفقهاء):

بە لایانەوە وایە، کە هەر کەسێك گوفتارێك، یان کردارێکی کوفرینی لێ دەرکەوت کافر دەبێت، نەك بە دەرکەوتنی خودی رەفتارەکە (گوفتارەکە بێت

یـان كردەوەكـە) كـە كوفرینـە، بـەڵكو لەبـەر ئـەوەی بەڵگـەو نیشـانەیە، كـە كافربونەكە لە دڵەوەیە! واتە: كردەوەكە بەڵگەیە بۆ بە دڵ بەدرۆ خستنەوەو هەڵوەشـاندنەوەی باوەڕەكـەی نـاخ، كـە لەسـەر بناغـەی بـە راسـت زانـینی پێغەمبەری پێشەوا صلی الله علیه وسلم دامەزرابو..

ئیمـامی ئیبنـو حـەزم رەحمـەتی خـوای لـێ بێـت لـە باسـی ئـەو بۆچـونەی مورجیئەكاندا، كە خودی كارە كوفرینەكەیان پێ بەس نیە بۆ حوكمی بە كافر دانی كـابرای بكـەری، دەڵـێ: (ئەوانـە دەشیانوت: ئەگـەر كەسـێك پـەنا بـە خـوا جنێو بە خوای پەروەردگار بدات و جنێو بـە پێغەمبـەرەكـەی صـلی الله علیـه وسلم بدات بە خودی جنێو دانەكە كافر نابێت، بـەڵام جنێوەكـە بەڵگـە دەبێـت بۆ هەبونی كافرێتی لە دڵ و دەرونیدا)[1]!

ئیمـامی ابــن كــثیر رحمەاللـە دەربـارەی بیشـر المریسـی دەڵـێ: (كابرایـەكی مورجیئە بو، گروپی مریسییەكان بـۆ ئـەم دەگەڕێنـەوە، ئـەم دەیـوت: سـوجدە بـردن بۆ رۆژو مانگ كافر ناكەن، بەڵام نیشانەیەكن لەسەر هەبونی كوفرەكە)[2]!

شێخولئیسلام دەڵێ: پێویستە ئەوە بزانرێت، كە ئەوی دەڵێ: (جنێودەر بـە خواو پێغەمبەر صـلی الله علیـه وسـلم لەبـەر ئەوەیـە، كـە جنێودانەكـەی بـە حـەڵاڵ زانیـوە) ئەمـە هەڵـەنگوتنێكی خـراپ و سـەرسمدانێكی دژوارە، ئـەوی كەوتۆتە ئەم سەرسمدانەوە بە هۆی ئەو بۆچونەوەیە، كە مورجیئەكانی نوێ و پێشو وتویانە باوەڕ تـەنها بریتیـە لـە بـە راسـتگۆ زانـین، كـە ئـەویش لـە دڵ و دەروندایە[3] ..

ئێ ئەدی سەلەفیەكانی بـەر سێبەرو مەدخەلیـەكان وپاڵانتـەوانانی سـەلەفی لەسەر چ دیدو پێناسەو هەڵوێستێكن؟!

١ـ ابن حزم : الفصَل في الملل و الاهواء والنحل ب ٣/ ١٩٩

٢ـ ابن كثير : البداية والنهاية ب ٢٩٤/١٠

٣ـ ابن تيمية : الصارم المسلول على شاتم الرسول ل ٥١٥.

باسی دووەم

كەس لای مەدخەلیەكان وپالاَنتەوانانی سەلەفی كافر نابێتەوە !!

شێخی ئەلبانی رحمەالله دەڵێ: (يَسْتَحيلُ أنْ يكونَ الكفرُ العمليُّ خُروجَاً عن المِلَّةِ إلا إذا كان الكفرُ قَدْ انْعَقَدَ في قَلْبِ الكافِرِ عَمَلَاً) واتە: موستەحیلە كوفری كردەوەیی بە چونە دەرەوە لە میللەتی ئیسلام حسێب بكرێت، مەگەر كافربونەكە لە دڵی كافرەكەدا بو بێت بەكردار)[1] ..

هەروەها دەڵێ: (لابُدَّ مِن مَعرفةِ أنَّ الكفرَ ـ كالفِسْقِ والظلمِ ـ يَنقسمُ الى قِسمينِ: كفرٌ و فسقٌ و ظلمٌ يُخرِجُ مِن المِلَّةِ وكُلُّ ذلكَ يعودُ الى الاستِحْلالِ القَلبي، وآخَرُ لا يُخرجُ مِن المِلَّةِ يعودُ الى الاستحلالِ العَمَلي)[2] واتە: حەتمەن دەبێ ئەوە بزانرێت، كە كوفر ـ وەكو فیسق و زوڵم ـ دەبێت بە دوو بەشەوە: كوفرو فیسق و زوڵمێك، كە خاوەنەكانیان لە میللەت دەباتە دەرەوە، بەڵام هەمو ئەوانەش دەگەڕێنەوە بۆ لە دڵدا بە حەلاڵ زانینیان، دووەم بەشیان لە میللەت نابەنە دەرەوە، كە دەگەڕێنەوە بۆ بەكردار بە حەلاڵ زانینیان..

لە شوێنێكی تریشدا دەڵێ: (لكننا نُفَرِّقُ بينَ الكفرِ المَقصودِ قَلباً وبينَ الكفرِ الذي لَمْ يُقْصَدْ قَلباً، وإنَّمَا قالِبَاً وفِعْلَاً)[3] واتە: بەڵام ئێمە جیاوازی دەخەینە نێوان ئەو كوفرەی لە دڵەوە بە مەبەست دەربڕراوەو، ئەو كوفرەی ویستی دڵی لەگەڵ نەبوە، كە دەربڕراوە، بەڵكو هەر بە بەدەن وكردار دەربڕراوە..

١ـ كاسێتی (الكفر كفران) تەسجیلاتی بیت المقدس/عەممان ـ ئەردەن.

٢ـ الألباني: التحذير من فتنة التكفير ل ٧٠ ..

٣ـ هەر كاسێتی (الكفر كفران) تەسجیلاتی بیت المقدس / عەممان ـ ئەردەن

هەروەها رووەو رِوی سامیش لەو شریتی الكفر و كفرانەی عەممانیاندا دەڵێ: (أنت بارك الله فيك هل انتبهت سابقا أو لاحقا في هذه الجلسة أن الكفر الاكبر عملٌ قلبيٌ وليس عملا بَدنيا ؟) واتە: تۆ خوا بەرەكەتت بهاوێتێ، پێشتر، یان دواتر لەم دانیشتنەدا تێبینی ئەوەت كرد، كە كوفری گەورە كرداری دڵە، نەك كرداری بەدەنی؟!

دیسان هەر لەو شریتەدا دەفەرموێتەوە: (المسلمُ إذا صُدِرَ منهُ كُفرٌ عَمليٌ وإبضاً مُقْتَرِنٌ مَعَهُ كُفْرٌ إعتقاديٌّ كَكُفْرِ الكافرِ هو كُفْرٌ لا إشكالَ فيه، إمَّا إذا لَمْ يَخْرُجْ منهُ مَا يَدُلُّ علَى أنَّهُ قَدْ اقتَرَنَ بالكُفْرِ العمَليِّ كُفْرٌ إعتقاديٌّ، حِينَئِذٍ لا يكونَ كُفراً إعتقاديًّا، لأن الكفرَ الإعتقادي يَختلفُ عن الكفرِ العَمَلي من حيثُ أنَّهُ كُفرٌ قَلْبِيٌّ ـ أما الكفرُ العَمَلي ليسَ كُفْراً قَلبياً وإنَّمَا هو كُفرٌ عمَليٌّ) واتە: ئەو موسڵمانەی كوفرێكی كردەوەیی لێوە دەردەكەوێت، كە هاورِێ لەگەڵ كافربونێكی ناخ (ئیعتیقادو باوەرِی دڵ) دا بو، ئەوە وەكو كوفری كافرێك كافربونەو ئیشكالێكی تێدا نیە، بەڵام ئەگەر شتێكی وای لێوە دەرنەكەوت كە بیسەلێنێت، كە لەگەڵ كوفرە عەمەلیەكەیدا كوفرێكی ئیعتیقادی (ناخی دڵیشی) لەگەڵدایە، ئەوە نابێتە كوفری ئیعتیقادی، چونكە كوفری ئیعتیقادی لەو رووەوە لە كوفری عەمەلی (كردەوەوە) جیاوازە كە كافربونێكی ناخی دڵ و دەرونە، بەڵام كوفری كردەوەیی كوفری دڵ و دەرون نیە، هەر كوفری كردەوەیە..

شێخی ئەلبانی لە شوێنێكی تری هەمان كاسێتدا ئەوە دوپات دەكاتەوە، كە دەڵێ: (التَّفريقُ بينَ كُفرِ و كُفرِ هو أنْ نَنظرَ في القَلْبِ، فإنْ كانَ القلبُ مُؤمِناً والعَمَلُ كافِراً فَهُنَا يَتَغَلَّبُ الحُكْمُ المُسْتَقَرُّ في القَلْبِ عَلَى الحُكْمِ المُسْتَقَرِّ في العَمَلِ) واتە: بۆ جیاوازی نێوان كوفرێك و كوفرێكی دی دەبێ برِوانینە دڵ! ئەگەر دڵەكە موسوڵمان بو، بەڵام كردەوەكە كافرانە بو ئەوا حوكمی دڵە موسوڵمانەكە زاڵ دەبێت بەسەر حوكمی كردەوەكەدا..

شێخی ئەلبانی رحمەاللە لە جێی تریشدا جەخت لەم دیدو بۆچونە

دەکاتەوە، وەکو لە شەرحی عەقیدەی تەحاویدا دەڵێ: (إنَّ الذنبَ أي ذَنْب كانَ هو كُفْرٌ عَمَلِي لا إعتقـادِي)[١] واتـە: گونـاح، هـەر گوناحێك بێت، هـەر كـوفری کردەوەیە، نەك كوفری عەقیدەو باوەڕ.. کە دەفەرموێ كـوفری كـردەوە دیـارە، مەبەستی ئەو گوناحانەیە، کە شەریعەتی ئیسلام بە كوفری ناساندون، چونکە ئاوا قسەکە لەگەڵ رەوتی باسەکە دا یەك دەگرێتـەوە، چونکە شێخ بـە حـەڵاڵ زانـینی کـوفر لـە دڵـدا بـە کـافر بـون دەزانـێ، نـەك هـەر کـوفر ئەنجامـدانێك بەکردار، با وا نەزانرێت، کە شێخ مەبەستی هەمو گوناحێکە، کە کوفرە..

لە کاتی موناقەشە کردنـی شـێخ ئەلبانیـدا لەگـەڵ یـەکێك لـە قوتابیـەکانی خـۆی، کـە العەنبەرییـە، هـەر ئـەو قسـەیەی دەکاتـەوە تـەوەری هـەمو بـاس و خواسەکانی، کە باوەڕ بریتیـە لـە تەسـدیق واتـە بـە راسـتگۆ زانـینی پێغەمبـەر صلى الله عليه وسلم ئـەو کـوفرەی، کـە بـە کـوفری بـەدەر لـە میللـەتی ئیسلام حسـێب دەکرێـت ئەوەیـە، کـە ئـەو بـە راسـتگۆ زانینیـەی دڵ و دەرونـی نەهێشـتۆتەوە، یـەعنی بـە درۆ خسـتنەوە (کـوفری تـەکزیب)[٢]. جـا سـەیرێتی شـێخی ئـەلبانی لەوەدایـە، کـە هـەر ئـەو ئایەتـەی مورجیئـە کۆنـەکان دەیانهێنایـەوە بـۆ بەڵگـەی ڕاسـت و دروسـتی راو بۆچـون و هەڵوێسـتی خۆیـان، ئـەمیش هـەمان ئایـەت دەهێنێتـەوە.. لـەویش سـەیرتر هەڵوێسـت گـۆڕینی قوتابیەکەیەتی، کە لەبـەر خـاترو خـۆتری شێخەکەی هەڵوێستە شەرعیەکەی یەکەمی خۆی بۆ رای ئەلبانی دەگۆڕێت، تا پێچەوانەی نەبێتەوە!!

شێخی ئەلبانی دەڵێ: (إنَّ تكفيرَ المُوَحِّد بِعَمَلٍ يَصْدُرُ مِنْـهُ غَـيرُ جـائِزٍ، حَتَّـى يَتَبَـيَّنَ مِنْـهُ أنَّـهُ جَاحَـدَ ولَـو لِـبَعضِ مَـا شَـرَعَ اللهُ)[٣] واتـە: بـە کـافر دانـانی یەکخواپەرسـتێك لەبـەر ئـەوەی کردەوەیـەکی لێـوە دەرکـەوتوە (بـێ گومـان

١ـ الألباني: العقيدة الطحاوية (بە شەرحی خۆی) لا ٦٠.

٢ـ الألباني: حكم تارك الصلاة لا ٦١.

٣ـ ئەلبانی: شريتي التحرير لأصول التكفير/ سلسلة الهدى والنور ١/٨٥٥.

مەبەستی گوناحێکە، کە کردبێتی) جائیز نیە، تا ئەوەی، کە دەردەکەوێت، کە نکوڵی کردوە (مەبەستی ئەوەیە کە کوفری تەکزیبی لێ دەرکەوتوە) با ئەو نکوڵی کردنەشی لە هەندێك لەوانە بێت، کە خوای گەورە دایناون..

شەقرەی قوتابیشی دەڵێ: (إنَّ المرءَ إذا نطقَ بالشهادةِ وصدَّقَ بها قلبُهُ واعتقَدَهَا جَازِماً، وآمَنَ بِحَقِهَا كُلِّه، فهو مُؤمِنٌ، وإنْ اجْتَرَحَ المعاصيَ كُلَّهَا، مَا ظَهَرَ منهَا وَمَا بَطَنَ، مَا لَمْ يُصَاحِبْهَا جُحُودٌ أو نُكْرانُ لِمَا هو مَعلومٌ مِن الدِّينِ بالضَرورةِ)[1] واتە: کەسێك کە شایەتمانی هێناو بە دڵ باوەڕی پێ هێناو قەناعەتی بە ماف و ئەرکەکانی کرد، ئیتر ئەوە موسوڵمانە، با هەرچی گوناحیش هەیە بیکات، ئەوی دەرکەوتوەو ئەوی دەرنەکەوتوە، مادام شتێك لە دین رەت نەکاتەوە، یان نکوڵی لە شتێك نەکات، کە بە بنەمای دینەکە ناسراوە..

ئەو مەرج دانانی نکوڵی کردنەی، کە بریتیە لە بە درۆ خستنەوە بە زمان، هەروەها ئینکار کردنەکەش، کە هەر جۆرێکی ترە لە بە درۆ خستنەوە، کە شێخی ئەلبانی باسیان لێوە دەکات، وا دیارە هی ئەوەیە، کە باوەڕی وایە، کە کوفری گەورە کە خاوەنەکەی لە میللەتی ئیسلام دەباتە دەرەوە هەر بە درۆ خستنەوەیە، هەر لەبەر ئەوەشە، کە دەبینیت عەلیل حەلەبی لە نوسینی پێشەکی ئەو کتێبەی ئەلبانیدا (التحذير من فتنة التكفير) زۆری تین داوەتە خۆی و، خۆی ماندو کردوە، تا کۆمەڵێك ئەقوالی وا بهێنێتەوە، کە دیدو بۆچونەکەی خۆی و شێخی ئەلبانی پێ سەرخات، تا بە زۆریش بێت خوێنەرانیان بخاتە سەر ئەو رایەی، کە گوایە هەر هەمو جۆرەکانی کوفری گەورە دەگەڕێنەوە بۆ بازنەی نکوڵی کردن بە درۆ خستنەوە (الجحود و التكذيب)، چونکە لای ئەمانە کەس لە ئیسلام ناچێتە دەرەوە، تا نکوڵی لە فەرمانێکی شەرعی نەکات وبە درۆی نەخاتەوە! یان گوێ نەدان و پێچەوانە

١ــ محمد ابراهيم شقرة : هي السلفية لا ١٢٢.

رەفتار کردنی بەرهەڵستی (نەهی) یەکی شەرعی بکات و لە ناخی خۆشیدا پڕ بە دڵ بە حەڵاڵی بزانێت !!

لەم راوبۆچونەوەیە کە خەڵکی لەوە دڵنیا بون، کە سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی وەکو مورجیئەی شەرعناسانی کۆن (مرجئة الفقاء) پێیان وایە کە کرداره کوفرینەکان، کە کوفری گەورەشن خۆیان لە خۆیاندا نابنە هۆکاری بە کافر دانانی کەسێك، بەڵکو بەوە دەبنە بەڵگەی کافر بون، کە نیشانەی ئەوەن، کە کابرا لە ناخیدا باوەڕی نیەو کافرە، یەعنی کاتێك کردارێکی کوفری گەورە لە کەسێکەوە دەردەکەوێت و هیچی لێ نافامرێتەوە، جگە لە کافر بون، دەشێت حوکمی کافر بون کابرای بکەری بگرێتەوە، بەڵام نەك لەبەر ئەوەی کارەکەی کوفرێکی گەورەیەو لە میللەتی دەکاتە دەرەوە، بەڵکە لەبەر ئەوەی ئەوە دەسەلمێنێت، کە کابرا لە دڵ و دەرونیدا شەریعەتکەی بە درۆ خستۆتەوە، یان ئەو بەرهەڵستە شەرعیەی پێ حەڵاڵ بوە.. ئەمەش دەقاو دەق بۆچونی مورجیئەی شەرعناسانی پێشوە.. کە ئیمامی ئیبنو حەزم دەربارەی ئەو جۆرە زانایانەی، کە کرداری کوفرین بە کافر بون دانانێن، تا نکوڵی کردنی دڵ ودەرونیشی لەگەڵدا نەبێت! دەڵێ: (خَشُوا مُبادَرَةَ جميع أهلِ الإسلامِ لهم، فقالوا لكنَّه دليلٌ على أنَّ في قَلْبِهِ كُفْرَاً)[١] کە لەوە ترسان خەڵکی ئیسلام لێیان راپەڕێت، وتیان: ئەنجامدانی ئەو کارە کوفرینە بەڵگەیە لەسەر جێگیر بونی کوفر لە دڵ و دەرونی خاوەنەکەیدا! وا دیارە سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی ئەمرۆش، لە پێش هەمویانەوە شێخی ئەلبانی رەحمەتی، کە زانیان بۆچونەکەیان پێچەوانەی بۆچونی ئەهلی سوننەتە، کە دەڵێن خودی ئەنجامدانی کاری کوفرین لە کاتی نەبونی بەربەستی شەرعیدا کافربونی خاوەنەکەی دەکەوێتە سەر، بۆیە ئەمانیش وەکو پێشینە کۆنەکانی مورجیئەکانیان دەڵێن: کابرا بە هەرچی کردەوەیەکی ناشەرعی، کە ئەنجامی

١ـ ابن حزم : الفصل في الملل والأهواء و النحل ٢/٢٠٦ ...

دەدات، بەکردنی هەمو گوناحی دیارو نادیار کافر نابێت، بەڵام ئەو کوفرانەی دەبنە نیشانەی هەبونی ویستی کوفر لە ناخیدا!! ئەوەتا شێخی ئەلبانی رەحمەتی جەخت لەم بۆچونە پێچەوانەی خۆیان دەکاتەوەو دەڵێ: (هذا العملُ يكونُ دالَّاً علَى مَا في القلبِ من الكفرِ، لماذا هذا العملُ كانَ كفراً ؟ لأنَّـهُ دالٌّ عَلَى مَا فِي القلبِ من الكُفْرِ)[1] واتە: ئەم کردەوەیە نیشانەی ئەو کوفرەیە، کە لە دڵدا هەیە، بۆچی ئەم کردەوەیە بە کوفر حسێبە؟ چونکە بەڵگەی هەبونی کوفرە لە دڵدا..

هەروەها لە شوێنێکی تردا دەفەرموێ: (ومِنْ الأعمالِ قَدْ يُكْفَرُ بِها صاحِبُها إعْتقاداً، لأنَّها تَدُلُّ على كُفْرِهِ دِلالَةً قَطعيَّةً يَقينيَّةً، بحيثُ يَقومُ فِعْلُهُ هذا مَقامَ إعْرَابِهِ بِلِسانِهِ عنْ كُفْرِهِ، كَمَثَلِ مَنْ يَدُوسُ المصْحَفَ مَع عِلمِهِ بِهِ وقَصْدِهِ لَهُ)[2] واتە:کرداری وا هەیە، کە لەوانەیە حوکمی کافربونی خاوەنەکەی لە روی عەقیدەو باوەڕەوە بگرێتەوە، چونکە دەبێتە بەڵگەیەکی بنبڕی گومان هەڵنەگرو نیشانەی رۆشنی کافر بونی، بە شێوەیەکی وایە کە جێی ئەوە دەگرێتەوە کە کابرا بە زمانی ئەو کوفرە راگەیێنێت، وەکو ئەو کەسەی قورئان بخاتە ژێر پێ لە کاتێکدا زانیاری بە کارەکەی هەیەو مەبەستیشیەتی وا بکات..

سەیری کە دەڵێ لەوانەیە!! ئەم نمونە زەقەش دەهێنێتەوە، کە زانایانی سەلەف و تەنانەت خەلەفیش لەسەر ئەوە رێکەوتون، کە هەر کەس قورئان فرێداتە نەجاسەتەوە بە فرێدانەکە کافر دەبێت، کەچی ئەم دەیەوێت بۆی تێدا بهێڵێتەوە! ئەم و سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی تریش دەیانەوێت ئەوە بە خەڵکی بسەلمێنن، کە تەنانەت ئەگەر ئەو کارە تاوانکارییە بۆ خۆی نابێتە کافربونی کابرا، تا باوەڕی دڵ و دەرونیشی لەگەڵدا نەبێت! بەڵام حوکمی کافر بون دەیگرێتەوە، چونکە کارەکەی لە کاری

١ـ الالباني : شريتي التحرير لأصول التكفير / سلسلة الهدى و النور ١/٨٥٥ ..
٢ـ الألباني : التحذير من فتنة التكفير لا ٧٢ ..

کافران دەچێت و نیشانەی هەبونی ویستی کافرێتیە لە ناخیدا، نەك کارەکە خۆی کافر بون بوبێت، ئەویش بە خودی ئەنجامدانەکەی کافر بو بێت!! ئەمەش یەعنی، ئەگەر کابرا دەیزانی ئەمە قورئانی پیرۆزەو بە ئەنقەستیش خستیە ژێر پێی و وتی مەبەستی ناخی دڵم سوکایەتی کردنە بە قورئان و کافربونمە ئینجا حوکمی کافر بون دەیگرێتەوە!! یەعنی ئەگەر وتی مەبەستم کافربونم نیەو، ئەم کارەشم پێ جائیز نیە پێی کافر نابێت!!! دواتر دێینەوە سەر ئەم نمونەیان و راو بۆچونیان زیاتر شی دەکەینەوە..

جیاوازی ئەم راو بۆچونەو راو بۆچونی ئەهلی سوننەت ئەوەیە، کە ئەهلی سوننەت گوتویانە کە ئەگەر زانیاری بەوە هەبو کە ئەوە قورئانەو وای لێ دەکات پێی کافر دەبێت، بەڵام سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان و پاڵانتەوانانی سەلەفی ئەم زەمانە، وەکو جەهمیەکانی کۆن دەڵێن: (کافربون لە دڵدا) مەرجە بۆ دەرکردنی حوکمی کوفر لەسەر بکەری کاری وا ناڕەوا، ئەگەر ئەم مەرجەی دڵ نەبو، کابرا لە حەقیقەتدا کافر نابێت ![1]

کە ئەم خاڵانەمان لا ڕون بۆوە، دەزانین جیاوازی راو بۆچونی ئەهلی سوننەت و سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان و پاڵانتەوانانی سەلەفی ئەم سەردەمە چین، پێشەواو چاوساغانی هەر هەمو ئەم سەلەفیانە ئەمە بۆچونیانەو لەکەسی ناشارنەوە، چونکە ئیعتیقادی تەواویان هەیە، کە ڕای سەلەفیان گرتوە!! لە کاتێکدا ناشوێرن زۆر توێژینەوە لەسەر بابەتەکان بکەن نەبادا بگەنە حەقیقەتی بۆچونی سەلەف و ناچار بن لەسەر دیدی رەسەن ئەوان برۆن!! چونکە هەست بە خەتەریاتی هەڵوێست دەکەن، کە لەسەر ئەو راو بۆچونە رەسەنەی ئەهلی سوننەت دەگیرێتە بەر، کە ناساندنی کافرە بە کافرێتی و ناساندنی موسوڵمانە بە موسوڵمانێتی خۆی..

شێخی ئەلبانی رەحمەتی لە یەکێك لە شریتەکانیدا لێی دەپرسن: (ئایا

١ـ ئەوەش بزانین کە جەهمیەکان دەیانوت لەگەڵ ئەوەشدا، کە بە حەقیقەت کابرا کافر نەبوە، بەڵام حوکمی کافربوونیان لە دنیادا بەسەردا دەدا، بەڵام پاڵانتەوانانی سەلەفی ئەم سەردەمە حوکمی کافر بوونی نە لە دنیاداو نە لە ئاخیرەتدا نادەن ! !

کافر بون تەنها لە دڵ و دەروندایە؟ یان دەشێت لە دڵ و زمان وکرداریشدا دەرکەوێت؟ بە شێوەیەکی تر بپرسین: ئایا کافر بون، هەر بە ئیعتیقادە، یان بە ئیعتیقادو زمان وکرداریشە؟). شێخ لە وەڵامیدا گوتی: (ئەوەی من لەم باسەدا لێی تێ دەگەم[1] ئەوەیە، کە کافر بون هەر بە دڵە، بەڵام گوفتاری کرداری واش هەن کە لەوانەیە لە کەسێکەوە دەرچن، کە ببێتە نیشانەی کوفرێك کە کەوتۆتە دڵیەوە، بەڵام ئێمە نابینین ئەوە پێویست بێت، کە ئەو کوفرەی لە دڵیدا هەیە ببەستینەوە بە یەکێك لەو کردەوانەی لێوەی دەردەکەون، چونکە لەوانەیە پەیوەندیان پێکەوە هەبێت و لەوانەشە پەیوەندیان پێکەوە نەبێت، بەو مانایەی کە وەکو دووڕویەك وایە، کە ئەو کوفرەی لە دڵیدایەو ئەو کوفرەی لێوەی دەردەکەوێت، مەرج نیە پەیوەندیان پێکەوە هەبێت، چونکە مونافیق بەکرداری زاهیریی موسوڵمانە، قورئانیش رۆشن باسی ئەعرابی بەم شێوەیە کردوە .. من ئەوەی بۆم رون بۆتەوە ئەوەیە، کە ئاسانکاری لەم حوکمەدا زەروریە، دەبێ بسازێنرێن، ئایا کوفر بە دڵ و زمانە؟! بەڵێ، لەوانەیە ببێت، بەڵام ئەسڵ ئەوەیە کە کافربون لە دڵدایە)[2] .

شێخی ئەلبانی رەحمەتی بە رۆشنیەکی وا راوبۆچونی خۆی دەردەبڕێت، کە ئاڵۆزی تێدا نیە، ئەوبە یەقینەوە، زۆر بە راشکاوانە دەڵێ:

١ـ ئەو کردەوانەی، کە شەرع خستونیەتیە خانەی کوفری گەورەوەو بکەرەکانیان لە بازنەی ئیسلام و ئوممەتەکەی دەباتە دەرەوە، بەڵێ هەر وایە، بەڵام ئەوە لەبەر ئەوەی، کە بەڵگەو نیشانەی هەبونی کوفرە لە دڵ و دەروندا، نەك لەبەر ئەوە بێت کەکردەوەکان خۆیان کوفرینن..

١ـ بۆ کەسێکی وەك ئەو سەیرە وا بڵێت! چونکە دەبێ بڵێت : ئەوەی ئەهلی سوننەت لەسەر نی، ئەوەیەو ئەوەیە نەك ئاوا کابرای پرسیار کەر بخاتە سەر نەزانینێکی تر تا بیخاتە دووی خۆی!

٢ـ الالباني: شريتى التحرير لأصول التكفير / سلسلة الهدى و النور ١/٨٥٥ ..

ب ـ ئەم کردەوانە ئەگەر کوفری ناخی دڵ و دەرونیان لەگەڵدا نەبێت (واتە مەبەستی کافر بون نەبێت) نابنە کوفرێك (کافر بونێك)، کە بکەرەکانیان لە ئیسلام و ئوممەتەکەی ببەنە دەرەوە، چونکە لەوانەیە ئەم کرداره کوفرینانە لەگەڵ کوفری ناخی دڵ و دەروندا یەك کەوتبن هەر وەکو، کە دەشێت پێکەوە نەبن[1] ئەگەر پێکەوە بون ئەوە کوفری گەورەن، ئەگەر پێکەوە نەبون ئەوە کوفری گەورە نابن! بۆیە لەوانەیە کەسێك لای شێخی ئەلبانی لە زاهریدا کافر بێت (بە ئەنجامدانی کردارێکی کوفرینی) بەڵام لە ناخیدا هەر موسوڵمانە، یەعنی لە حەقیقەتیدا هەر موسوڵمان ماوە (چونکە لە دڵ و دەونی خۆیدا مەبەستی کافر بون نەبوە).. دەی سا ئەمەش دەقاودەق باوەڕو قەناعەت و پێناسەو بۆچونی جەهمی کوڕی سەفوان و سالحیيه کە ان شاوالله دواتر دێمەوەسەر ئەم بڕگەیە[2] ..

١ـ ئەلبانی: شریتی التحریر لاصول التکفیر، زنجیرەی الهدي والنور ذمارة ١/٨٥٥

٢ـ (سەرنجێك : بەڵام ئێستا پێویستە ئەوە رون کەمەوە، کە بەراستی ئەم پێوەرەی شێخ، کە لەسەر ئەو دووڕووە دەیکات، کە لە زاهیریدا موسوڵمانەو لە ناخیدا کافرە ! ئەمەش پێوانێکی لاسەنگ و سەقەتەو حوکمێکی باتڵە، چونکە خەڵکی لە دیدی ئەهلی سوننەت و جەماعەتەوە سێ پۆلن و نابن بە چوار : (موسوڵمان، دووڕوو، کافر) دووڕوو ئەو کەسەیە، کە لە زاهیریا ئیسلامی وەرگرتووەو موسوڵمانە، بەڵام لە ناخی خۆیدا کافرە، کافریش ئەو کەسەیە، کە لە زاهیرو ناخیدا کافرەو باوەڕی نیە .. (بڕوانە ئیبنو تەیمیە / مجموع الفتاوی ٧/٢٩٠) ئەمما پۆلی چوارەم ئەوە هەر بوونی نیە ! مەگەر لای جەهمیەکان و ئەوانەی لەسەر بیردۆزی ئەوان دەڕۆن ..

ئەبو سولەیمان الخەتتابی دەڵێ: دەشێت کابرا لە زاهیریدا تەسلیم بە دینەکە بوبێت و وەری گرتبێت، بەڵام لە ناخیدا خۆی پێ تەسلیم نەکات و باوەڕی پێی نەبێت، بەڵام هەرگیز ناشێ کابرا لە ناخیدا راستگۆ بێت و باوەڕی هەبێت بەڵام لە زاهیریدا خۆ بە دینەکەوە پابەند نەکات.. (البغوی: شرح السنة ١/١١) ..

دەبێ ئەوە بزانین، کە هەر کەسێك بە کردەوەیەکی ئاشکرای کوفرین کوفری لێوە دەرکەوت، ئەوە لای جەهمیەکان و هاوبیرانیان بە پێی کردەوە زاهیرییەکەی (بە کردەوە) کافرە، بەڵام لە ناخیدا (بە حەقیقەت) موسوڵمانە ! ! بەڵام لای ئەهلی سوننەت وجەماعەت لە زاهیرو ناخیدا کافر بووە.. ئەگەر کابرایەك بڵێ: سەیدنا عیسا خوایە، ئینجا نکوڵی لە هەموو ئیسلام کرد، پاشان ووتی: دڵم لەسەر هیچ شتێك نیە لەمەی ووتم و باوەڕم پێی نیە، هەر بە کافر حسێبە، نەك بە موسوڵمان.. (ئیبنو تەیمیە : الایمان ل ٣٧٤) ..

شێخی ئەلبانی لە جێیەکی تردا دەڵێ: وەکو کە لە هەندێك پرسیاردا هاتوە، ئەگەر کەسێك جنێوی بە پێغەمبەر علیە السلام دا ئەوە داوای تۆبەی لێ دەکرێت (!) ئەگەر تۆبەی کرد ئەوە باشە، ئەگەرنا ئەوە دەکوژرێت، بەلام ئەگەر دەسبەجێ ئەستەغفیروڵلەی کرد و پەشیمان بۆوە ئەمە بەلگەیە لەسەر ئەوەی، کە مەبەست و ئەنقەست ئەو کوفرەی نەکردوە[1]..

ئەوەی دەبێ لەسەری بوەستین ئەو قسەیەتی، کە دەڵێ: (ئەمە بەلگەیە لەسەر ئەوەی، کە مەبەست و ئەنقەست ئەو کوفرەی نەکردوە) ئەمەش یەعنی هەر کەسێك جنێو بە پێغەمبەری رێزدار بدات (علیە السلام)، ئەگەر لە ناخی دڵ و دەرونیدا مەبەستی ئەوە بوبێت، کە سوکایەتی بکات و کافر ببێت، کافر دەبێت! دەنا ئەگەر جنێوەکەی داو مەبەستی ئەوە نەبو لە ناخی خۆیدا کافر ببێت، ئەوە هیچی لەسەر نیە!

بەڕاستی ئەمە هەر ئەو ئیرجائەی قەدیمەو هیچی لێ زیاتر نیە! ئەم قسەیە هەر ئەوەیە، کە کەسێکی وەکو جەهمی کوڕی سەفوان نەیدەتوانی بیلێت! چونکە ئاشکرایە، کە ئەحکامی شەرع لە دنیادا ئەو کەسانە دەگرێتەوە، کە بە ئاشکرا کوفرێکیان لێ دەرکەوتوە، بێ ئەوەی تەماشای ناخی بکرێت..

هەروەها شێخول ئیسلام ئیبنوتەیمیە دەڵێ: ئێمە دەزانین، کە هەر کەسێك سەربەستانە، بێ ئەوەی ناچار کرابێت جنێوی بە خواو بە پێغەمبەرەکەی دا یان کەسێك سەربەستانە ووشەی کوفری بە دەمدا هات بێ ئەوەی ناچار کرابێت، یان هەرکەسێك گاڵتەی بەخواو ئایەتی قورئان و پێغەمبەری خوا کرد، حوکمی زاهیرو ناخی کافر بوونە، ئەمما ئەو کەسەی، کە دەڵێ: لەوانەیە ئەو کەسەی ئەمانە دەڵێت، یان دەکات لەوانەیە هەر بە زاهیریی کافر بێت و لە ناخی دڵ و دەرونیدا موسوڵمان بێت، ئەوە قسەیەکی نابەجێی کردووەو پێچەوانەی بەلگەنوویستەکانی دینی ووتووە (مجموع الفتاوی٧/٣٤١ دواتریش راوبۆچوونی پێشەوایانی دیکە دێنینەوە ان شاء الله)..

١ـ الالباني: شريتى الكفر كفران/ تسجيلات بيت المقدس/ عمان ـ الاردن ..

سەرنجێك لەوەی کە دەفەرموێ: داوای تۆبەی لێدەکرێت، ئەمە پێچەوانەی کۆڕا (ئیجماع) ی زانایانە وەکو کە شێخولئیسلام ئیبنوتەیمیە لە کتێبی (الصارم المسلول) دا روونی کردۆتەوە، ئەمما کە دەفەرموێ: ئەستەغفیروڵلەی کرد و پەشیمان بۆوە، ئەمە مەنعی ئەوەی ناکات کە پێشتر کوفری کردووەو کافریش بووە مەگەر لای مورجیئەکان هەر بە موسوڵمانی مابێت ..

بەلاّم (سەلەفی)ەكان ئەمەیان بە لاوە كا و بایە، جا ئەگەر كەسێك كوفری لێ دەركەوت پێی كافر نەبێت، كەس جێی گلەیی نامێنێت، چ جای حوكمی سزای مورتەددا!!

ئەوە رونە، كە سەلەفیەكانی بەر سێبەرو مەدخەلیەكان وپالاّنتەوانانی سەلەفی، كە دەڵێن: (ئەگەر لە ناخی دڵ و دەرونیدا باوەڕی وا نەبو، یان مەبەستی نەبو) مەبەستیان لە هەمو ئەمانە ئەوەیە، كە ئەگەر بە ئەنقەست خۆی كافر نەكرد!! یەعنی، ئەگەر لە ناخی خۆیدا ئەو كارەی بە حەلاّڵ نەدەزانی! شێخی ئەلبانی دەڵێ: ئێمە جیاوازی دەخەینە نێوان ئەو كوفرەی بە قسەوكرداری سەرزارەكی وتراوەو كراوە، بەلاّم مەبەستی ناخی لەگەڵدا نەبوە، لەگەڵ ئەو كوفرەی، كە خاوەنەكەی مەبەستی ناخی دڵ و دەرونی خۆی وابوە كافر ببێ[1].

تەنانەت دەبینیت، كە شێخی ئەلبانی لەو شریتی (الكفر كفران)ەدا پۆزشیش بۆ ئەو كەسە دێنێتەوە، كە جنێو بە پێغەمبەری پێشەوامان دەدات علیه السلام بەو ئیعتیبارەی (پەروەردە كردنەكەی خراپ بوە)! ئەوەش یەعنی مەبەستی لەكردەوەكەی سوكایەتی كردن بوە، نەك كافر بونی..

١ـ شریتی الكفر كفران / تسجیلات بیت المقدس / عمان ـ الاردن .

سەرنجێك : لەمەوە ساویلەكەیی ئەو كەسانەت بۆ دەردەكەوێت، كە لە بەرگریی كردن لە شێخی ئەلبانی رەحمەتیدا خۆیان ماندو دەكەن لەوەدا، كە شێخ جیاوازی خستۆتە نێوان كوفری ڕەوفتارو كافر بوون بە كردەوە ! چ كاریگەرییەكی گەورە لە جیاوازی نێوان ئەم دوو حوكمەدا ماوە؟! چونكە شێخ و دەروێشە موقەللیدەكانی، كەس بە تەنها كردەوەی كوفرین بە كافر دانانێن، بەڵكو سورن لەسەر ئەوەی، كە حەتمەن دەبێت كابرای كوفركەر لە دڵی خۆشیدا ویستی كافر بوونی بووبێت، ئەگینا هەر بە موسوڵمانی دەمێنێت و ئیشكالێكی لەسەر دروست نابێت، شێخ ئەمەی راشكاوانە دەرخستووە، كە گوتویەتی: تەنها كوفری ئیعتیقادی خاوەنەكەی لە ئیسلام و ئوممەتەكەی دەباتە دەرەوە نەك كوفری كردەوەیی، كە خاوەنەكەی لە ئیسلام و ئوممەتەكەی ناباتە دەرەوە.. وەكو لە سلسلة الاحادیث الصحیحة‌دا لە ب٦ ل ١١٢ دا دەڵێ: كوفر دوو جۆرە: ئیعتیقادی و كردەوەیی، ئیعتیقادیەكە لە دڵدایەو كردەوەییەكەش بە ئەندامانی لەش دەكرێت).. ئەدی كافر بوون بە كردەوە كەوتە كوێوە ؟!.

عەلیل حەلەبی دەڵێ: (هەمو مەسەلەکان لە بازنەی کافربونێکدان، کە لەسەر هەڵوەشاندنەوەی باوەڕو نەبونی ئیعتیقاد دامەزراوە)[١]. هەروەها دەڵێ: (گۆڕینی شەریعەتی خوا) بۆ خۆی کارێکی کوفرینە: (گۆڕینی بەڵگەیە لەسەر کافربون و نیشانەیەکی کافر بونەکەیە بەو مەرجەی باوەڕو قەناعەتێکی وای لەگەڵدا بێت، کە دەشێت حەڵاڵ حەرام بکات، یان حەرام حەڵاڵ بکات)[٢]

ئیبنو عوسێمین، کە یەکێکە لە شێخەکانی عەلیل حەلەبی لە (المجموع الثمین ١/٣٧) و (شرح الاصول الثلاثة) دا دوای ئەوەی جۆری کوفری ئەو کەسانەی باس کردوە، کە شەریعەتی خوایان گۆڕیوە باسی مەرجی تەکفیر کردنەکەشیان دەکات.. کەچی عەلیل حەلەبی لە (صیحة نذیر بخطر التکفیر ل ٦٣) دا، کە قسەکانی ئەو دێنێتەوە، حەزمر دەداتە خوێنەرانی کتێبەکەی، کە نەکەن بە غەیری جۆرەکەی من لە قسەکانی شێخ بن عوسێمین بگەن، ئینجا خوێنەر چەواشە دەکات و باس لە مەرجەکانی کافربونی جۆری ئەو کەسانە دەکات، نەك باسی کەسانی دیاری کراو.. ئەوەش بەڵگەی ئەو گەڕەلاوژێیەیە، کە سەرەنجامی راست نەڕۆیشتن و دید لێڵییان تێی کەوتون..

پاشان دەبینیت، کە عەلیل حەلەبی تەنانەت تەبەڕا لە قسەو بۆچونی (مورجیئەی شەرعناسان) یش دەکات و بۆچونی توندڕەوەکانی مورجیئە دەگرێتەوەبەر، کە دەڵێ: (دوای ئەمە هەر کەسێك لاف ئەوە لێدات، کەکردار دیارەکانی کەسێك، هەموی یان هەندێکیان دەکەونە جێی ئیعتیقادو دەبنە بەڵگەی ئەوەی، کە لە ناخی دڵ و دەروندا بوغزو نکوڵی هەیەو ئەو کەسەی، کە ئەحکامی گۆڕیوە کافر بوە، ئەوە بەراستی تێنەگەیشتوەو باری قورسی لە خۆ ناوەو ناڕەوا دواوە)[٣]!

١ـ الحلبي: التحذير من فتنة التكفير ل ٢١. سەیری ئەو ناونیشانە بکە (فتنة التكفير)! لە کاتێکدا کە تەکفیر حوکمی شەرعە نەك فیتنەو ئاژاوە ..

٢ـ الحلبي: صيحة نذير بخطر التكفير ل ٦٤.

٣ـ الحەلەبی/ سەرچاوەی پێشوو ل ٦٤

ئەمە بەراستی موسیبەتەو حەوقەلە (لا حول ولا قوە الا باللە) ی دەوێت..

عەلیل حەلەبی بۆ ئەوەی ئەم دەلاقە هەڵدڕاوەی خۆی پینەكات كارێكی تری كرد كە هەر لەو ونمونەی ئەو دەوەشێتەوە! كە درۆیەكی گەورەی بە دەم ئیمامی ئیبنوتەیمیەوە هەڵبەست!! لە پەراوێزی كتێبەكەیدا(صیحةنذیر ل ٦٤) و لە شریتەكەشیدا (رد شبهة التكفیرین) درۆیەك هەڵدەبەستێت و دەڵێ: شێخولئیسلام ئەو كەسە بە كافر دانانێت كە جنێوی بە خوای گەورە داوە مەگەر لە دڵیشیدا سوكایەتیەكەی مەبەست بوبێت!! ئەمە بەراستی درۆیە، بوختانەو بە دەم ئیمامی ئیبنوتەیمییەوە دەكرێت، حەتمەن خوای پەروەردگار لەو دنیادا لە عەلیل حەلەبی دەپرسێتەوە لەسەری، ئەو رۆژەی هەمو بەملكەچیەوە لە حزوری خوای كارزاندا دەوەستێتەوە، مەگەر رەحمەتی خوای گەورە بیگرێتەوە..

كە دەگەڕێیتەوە ئەو شوێنەی عەلیل حەلەبی ئاماژەی پێكردوە، كە گوایە لە كتێبی (الصارم المسلول على شاتم الرسول)ەكەیدایە، دەبینیت كە ئیبنوتەیمییە باس لەو وشانە دەكات، كە بە جنێو حسێب بون، كە لەوانەیە لای نەتەوەیەك بە جنێو حسێب بن لای نەتەوەی تر بە جنێو حسێب نەبن، ئێ ئەمە لە كوێ و بوختانەكەی عەلیل حەلەبی لە كوێ.. دەبا خەڵكی حەزەری خۆیان لە دەلەسەو فاك و فیكی عەلیل حەلەبی و ئەمسالی ئەو وەرگرن و ئاگاداربن..

یا سوبحان اللە چۆن خەڵكانێك وەكی ئەم عەلیل حەلەبیە بێ چاو وڕاوە، ئەو درۆیە بە دەم شێخولئیسلام ئیبنوتەیمییەوە دروست دەكەن، كە گوایە ئەو گوتویەتی، كە ئەوی جنێو بە خواو پێغەمبەری خوا بدات، كە لە شەرعداكرداره، بەڵام پێی كافر نابێت؟!! مەگەر لە دڵ ودەرونیشیدا سوكایەتیەكەی پێ رەواو بێت و مەبەستی بوبێت!! ئەمە لە كاتێكدایە، كە ئیبنوتەیمییە رحمەاللە ئەو قسەیە دەباتەوە سەر فیرقەی جەهمییەو بە

راوبۆچونی ئەوانی دەناسێنێت.. وەك لە (الصارم المسلول ل ٥١٨)دا دەفەرموێ: (ئەوانە خاڵێکی تریشیان لێ دەگیرێت، ئەویش ئەوەیە، کە باوەڕیان وایە، کە دەشێت کەسێك شتێك بە زمان بڵێت و بە دڵی مەبەستی وا نەبوبێت، بۆ نمونە ئەگەر کەسێك لە دڵ ودەرونی خۆیدا پێغەمبەری صلی الله علیه وسلم بە گەورەو بەڕێزو مەزن دانا، ئەگەر بەسەرزارەکی بە پێچەوانەی ئەوەوە شت بڵێ هیچ ئیشکالێکی نیە!! هەر وەکو کە دووڕویەك هەرچی چاکەو خێرێك بە سەرزارەکی بکات سودی نیە، مادام لە ناخی خۆیدا باوەڕی پێی نیە) جا بڕوانە چۆن هەمان قیاسی بەکار هێنایەوە، کە پێشتریش شێخی ئەلبانی کردیەوە بە بەڵگەی خۆی!! خوا بمانپارێزێت.. ئامین..

شێخ الاسلام دەڵێ: ناوداری مورجیئە ئەبومەعاز دەڵێ: هەر کەسێك پێغەمبەرێك بکوژێت، یان زللەیەکی لێدا کافر دەبێت، نەك بە زللە لێدانەکەی کافر بوبێت، بەڵکە لەبەر سوکایەتی و دوژمنایەتی دەربڕینەکەی، کە نیشانەی بوغزاندنێتی.. (مجموع الفتاوي ٧/٣٣٥) دەی ئیتر چی بۆ عەلیل حەلەبی مایەوە؟! نازانم..

عەلیل حەلەبی بوختانێکی گەورەی تریشی دەرهەق حافز ئیبنوکەسیر هەیە، دەتوانیت هەر لەو لاپەڕە ئاماژە کراوەیدا بیبینیت..

مەسەلەی جنێو دان بە خوای پەروەردگار، یان بە پێغەمبەری نازدار صلی الله علیه وسلم مەسەلەیەکە هەمو ئیمامە بەڕێزەکان - وەکو لە دواتردا راوبۆچونەکانیان دێنینەوە ان شاوالله - لەسەری کۆن، کە هەر کەسێك جنێو بە خوای پەروەردگار، یان بە پێغەمبەری رێزدار بدات، لە زاهیرو باتنیدا بە کافر حسێبە، ئیتر باوەڕ لە ناخیدا چیەو چەندە ئەوە پەیوەندی بە کارە کوفرینەکەیەوە نیە.. ئەمەش حەقێکی رون و ئاشکرایە کەس خۆی لێ گێل و کەڕ نەکردوە، مەگەر کەسانێکی وەکو عەلیل حەلەبی، کە پەتای جەهمێتیان گرتوەو توشی ئەو لاسەنگیە بون..خوا لامان دات..

شێخی ئەلبانی دەڵێ: (کافر دانانی ئەهلی یەکخواپەرستی بەکردارێك، کە

لێوەی دەرکەوتوە جائیز نیە، تا ئەو ساتەی ڕون دەبێتەوە، کە لە ناخیدا نکوڵی لە هەندێك لایەنی ئەو شەرعە دەکات، کە خوای گەورە ناردویێتی)[١]!

لەمەوە رون دەبێتەوە، کە (سەلەفی) یەکان، کە پەنا دەبەنە بەر قسەی شەرعناسە مورجیئەکان (مورجیئە الفوقەها) زۆر ناخایانێت ئاشکرا دەبن، کە گەڕاونەتەوە سەر راوبۆچونە ئەسڵەکەیان، کە هەر ڕاوبۆچونی جەهمیەکانە.. چونکە شەرعناسە مورجیئەکان ئەو کەسە بە کافر دادەنێن، کە کارێکی کوفرینی لێوە دەردەکەوێت، بەڵام ناڵێن بە ئەنجامدانی خودی کارەکە کافر بوە، بەڵکو دەڵێن ئەوکردار کوفرینە بۆتە بەڵگەو نیشانەی نەمانی باوەڕ لە ناخی دڵ و درونی بکەرەکەدا.. شێخی ئەلبانی و قوتابیەکانیشی لە ئەسڵدا ئاوا دەڵێن، بەڵام دوایی زیادەیەك دەخەنە سەر ئەو ڕاوبۆچونەیان، کە دەڵێن: (مەبەست کافربون و بە حەڵاڵزانی ناخی بکەرەکە، مەرجە بۆ بە کافر دانانی)! یەعنی ئەگەر کابرای بکەری کوفرەکە بڵێ، کە مەبەستی ئەوە نەبوە، کە خۆی کافر بکات، یان لە ناخیدا بە حەڵاڵی نەزانیوە بە خودی کردەوەکە کافر نابێت، کەوابو کابرای کافر لای (سەلەفی)یەکان هەر موسوڵمانە، چونکە خۆ لە ناخی خۆیدا کافر نەبوە.. بەڵام لای شەرعناسانی مورجیئە کافر بوە چونکە شتێکی نیشان داوە، کە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی باوەڕ لەناخیدا نەماوە ..

١ـ الالباني / حكم تارك الصلاة ل ٦١.

باسی سێیەم

مەدخەلی و پاڵانتەوانانی (سەلەفێتی)

لە (باب الکفر) دا لەسەر عەقیدەی جەهمیەکانن

شێخولئیسلام ڕێسایەك لە بابەتی تەکفیردا بۆ ئەهلی سوننەت دادەڕێژێت، کە پێچەوانەی ڕاوبۆچونی هەمو گروپی مورجیئەکانە، ئەویش وایە، کە گوفتارو کرداری وا هەیە بکەرەکانیان لە دین و میللەت دەکاتە دەرەوە، بێسەرنجدانە ئەوەی، کە ئایا کابرا لە ناخیدا باوەڕی وا بوە، یان پێچەوانەی، ئایا لەگەڵ ئەو کوفرەی بە قسە یان بەکردار ئەنجامی داوە لە ناخی دڵ و دەرونیشیدا باوەڕی بە کوفرەکە هەبوە، یان هەر بە قسەوکردار ئەوەی دەربڕیوە.. ئەو ڕەحمەتی خوای لێ بێت دەڵێ: (بە شێوەیەکی گشتی هەر کەسێك شتێکی وت، یان شتێکی کرد، کە کوفرین بو پێی کافر دەبێت، با مەبەستی ئەوەش نەبوبێت پێی کافر ببێت، چونکە کەس ناڕوات بۆ ئەوەی خۆی کافر کات قسەی کوفرین، یان کرداری کوفرین ئەنجام بدات مەگەر چۆنها!! (الصارم المسلول علی شاتم الرسول لا ١٧٨) ..

ئینجا ئەوە رون دەکاتەوە، کە باوەڕ بون بەم ڕێسایە، بەشێکە لە باوەڕبون، بەوەی کە باوەڕ گوفتاروکردەوەیە، دوای ئەوە دەبینیت چۆن ڕاوبۆچونی سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی لەم بوارەدا هەڵدەوەشێنێتەوە کە دەڵێ: (ئەگەر جنێوی بە خوا، یان بە پێغەمبەر دا صلی اللە علیە وسلم دەسبەجێ لەزاهیرو باتینیدا کافر دەبێت، جا ئیتر جنێودەرەکە ئەو کارەی بەلاوە حەڕام بێت، یان حەڵاڵ، لەبیری بێت،یان بیری چوبێتەوە، ئەمەش ڕاوبۆچون و فەتوای شەرعناسان و هەمو زانایانی تری ئەهلی سوننەت و جەماعەتە لەوانەی، کە دەڵین باوەڕ گوفتارو کردارە..(الصارم المسلول لا٥١٢).

كەوابو هەر كەسێك، كە ئیعتیقادی وابو، كە باوەڕ گوفتارو كرداره پاشان ئەوە بۆ بەكافر بون بكات بە مەرج، كە دەبێت كافر بون لە ناخی دڵ و دەروندا هاوكاتی گوفتارو كرداری كوفرین بێت، تا خاوەنەكەی بە كافر بزانرێت، ئەوە ڕیسەكەی كردۆتەوە بە خوری، چونكە هەم خۆی بە درۆ خستۆتەوە، هەم لە ڕێبازی ئەهلی سوننەت لایداوە..

ئیمامی ئیسحاقی كوڕی راهەوەی، كە لە پێشەوای ناودارانی ئەهلی سوننەتە ڕەحمەتی خوای لێ بێت، ئەوە دەسەلمێنێت كە كۆڕا(ئیجماع)ی ئەهلی سوننەت و جەماعەت لەسەر ئەوەیە، كە هەندێك كردار هەن، كە كوفرینن، هەر كەسێك ئەنجامیان بدات پێی كافر دەبێت (با لە دڵ و دەرونیشیدا باوەڕی وا نەبوبێت، كە حەلاڵ بە حەرام، یان حەرام بە حەلاڵ بزانێت، یان پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم بەدرۆ بخاتەوە، یان نكوڵی لە شتێك لە شەریعەتەكەی بكات) بۆیە دەڵێ: (زانایان رایان لەسەر ئەوە كۆیە، كە هەر كەسێك جنێو بە خوای گەورە یان جنێو بە پێغەمبەرەكەی صلى الله عليه وسلم بدات، یان شتێك لەوە رەت كاتەوە، كە خوای گەورە ناردوێتیە خوارەوە، یان پێغەمبەرێك بكوژێت، كافر دەبێت، با باوەڕیشی بە هەمو ئەوە هەبێت، كە خوای گەورە ناردوێتیە خوارەوە ..(الصارم المسلول لا ٤٠).

ئینجا جەخت لەوە دەكاتەوە، كە ئەوە فەتوایەكە، كە هەمو زانایان رایان لەسەرێتی بۆیە دەڵێ: ئەمە بۆچونێكە، كە زانایان لەسەری كۆن، هەمویان ئەم كەسەیان بە كافر داناوە، لایان هەر وەكو ئەو كەسە وابوە، كە نكوڵی لە بڕگەیەكی شەریعەتی خوایی كردبێت.. چونكە ئەو موسوڵمانەی، كە باوەڕی بە خوای پەروەردگار هێناوەو، بەوەش هێناوە، كە لە لایەن ئەوەوە هاتوە، بەلام پێغەمبەرێك دەكوژێت، یان یارمەتی كوشتنی دەدات كافر دەبێت، با بشڵێت كوشتنی پێغەمبەران حەرامە.. (المروزي: تعظيم قدر الصلاة ٢/٩٣٠ لە كتێبی نواقض الايمان وەرگیراوە لا ٤٣ و ٤٤)..

دە سەیری ئەمە کەو سەیری هەڵوێستی سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپالانتەوانانی سەلەفی بکە، بزانە لەم کێشە دژوارە چارنوسسازەدا چەند لە کۆڕا (ئیجماع) ی پێشەوایان و زانایان و شەرعناسانی ئەهلی سوننەت دەرچون! بەوەی، کە بەحەلاڵ زانینی کوفریان لە ناخی دڵ و دەرونی بکەری گوفتاری کوفرین، یان رەفتاری کوفریندا کردوە بە مەرج!! لەوەدا کە کافر بونی ناخیان کردوە بە تەنها هۆکارێك بۆ کافر بون!! لەگەڵ ئەم دیدە لێڵەشیاندا گوێیان لێ بگرە، تەنها خۆیان بە شوێن کەوتوی سەلەف دەزانن!! هەر پێیان وایە خۆیان درگی هەمو لایەن و رەهەندەکانی باوەڕیان کردوەو عەقیدەیان پاکەو تەواوە، لە کاتێکدا کە هەندێکیان لە ریزی مورجیئەشدا وان لە دواوە!

ئیمامی ئیبنوجەریری تەبەری رەحمەتی خوای لێ بێت، کە بەرپەرچی ئەو کەسانە دەداتەوە، کە (مەبەستی کافر پێبونیان) پێ مەرجە بۆ دەرکردنی حوکمی کافر بونی کەسێك کەکرداریەکی کوفرینی ئەنجامداوە، لە تەفسیری ئەو ئایەتەی قورئاندا، کە دەڵێ: ﴿قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُم بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ﴿١٠٣﴾ الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٠٤﴾﴾ الكهف.واتە: بڵێ: ئەرێ هەواڵی ئەو کەسانەتان بدەمێ، کە زەرەرمەندترین کاریان کۆکردۆتەوە، ئەوانەی کە هەمو رەنجی دنیایان بە با چو، کە واشیان دەزانی کاری چاکەیان ئەنجامداوە؟!!

تەبەری دەڵێ: ئەمە گەورەترین بەڵگەیە لەسەر بۆچونی هەڵەی ئەوانەی کە وا دەزانن کە هیچ کەسێك دوای خواناسین و بەیەکزانینی خوای گەورە کافر نابێتەوە، مادام مەبەستی کافر بون نەبوبێت.. چونکە دەبینیت، کە خوای پەروەردگار لەم ئایەتەدا وەسفی سیفەتی ئەو کەسانە دەکات، کە ئەو هەمو هەوڵ و رەنجەی لە دنیادا دایان بە هەدەر چو، گومڕا بون! با خۆشیان هەر

وایــان زانیبێــت، کــە کــاروکرداری چــاکیان ئــەنجام داوە!! لــە وەســفی حــاڵ و چارەنوسیاندا دەفەرموێت: ئەوانە خۆیـان کـافر بوبـون.. ئەگـەر مەبەسـت لـەم ئایەتە ئەوە بوایە، کە دید لێڵەکان دەیڵێن کـە گوایـە کـەس کـافر نابێتـەوە، تـا خـۆی شـارەزا نـەبێت و نـەزانێت، دەبـو خـوای گـەورە پاداشـتی خێـرو چـاکەی ئەمانــەی بداباياتــەوە، چــونکە خــۆ بــۆ خۆیــان هــەر باوەڕیــان وابــوە، کــە کاروکرداری چاکیان کردوە، بـەڵام هـەق بـە پێچـەوانەی ئـەوەی ئەوانـەوە بـوە! بۆیە خوای گەورە دەرهەقیان گوتی: ئەوانە کافرن و کاروکردەوەیـان پوچـەڵەو مایەی قبوڵ نیە.. (الطبري: جامع البيان ١٦/٢٨).

ئیمامی ئیبنوحەجەر رەحمەتی خوای لـێ بێـت لـە (فـتح البـاري) دا دەڵـێ: کەسـانی وا هەیـە لـە نـاو موسـوڵماناندا، کـە لـە دینەکـە دەچـێتە دەرەوە، بـێ ئەوەی خۆی مەبەستی بوبێت! بێ ئەوەی دینێکی تریشی قبوڵ کردبێت..

شـێخ حەمــەد بــن عــەتیق العیــدی نەجــدییش راوبۆچــونی (ســەلەف) و (ئەسلاف) یان هەڵدەتەکێنێتەوە، کەلە کتـێبی (الدفاع عن أهل السنة والاتباع لا ٢٢ــ ٢٣ دا) دەڵـێ: تـەرەف بەرامبـەر لـە کـۆی فـەتوای قورئـان وسـوننەت و راوبۆچونی یاوەران و ئەوانیە دوای ئەوانیش بەوە دەردەچێت، کە دەڵێ: (هەر کەس دڵی بە کوفر گەشایەوە، واتە پێی دڵخۆش بـو، پێـی رازی بـو، لـە دینەکـە پاشگەزبۆوە و ناخی بە کافر بون ئاسودە بو، ئـەوە ئـەو کەسـەیە، کـە ئێمـە بـە کـافری دەزانــین (هــەر وەکـو کــە ســەلەفیەکانی بــەر ســێبەرو مەدخەلیــەکان و پالانتەوانانی سەلەفی ئەمڕۆش دەیڵێن!) واتە هـەر کەسـێك بـە رون و راشـکاوی گوفتارێکی کوفرینی، یان رەفتارێکی کوفرینی کردو لە ناخی دڵ و دەرونیشیدا پێی خۆش بو، پێـی ئاسـودە بـو، ئینجـا بـە لامانـەوە کـافرە).. ئـەم قسـەیە زۆر ناهەقە، چونکە راشکاوانە پێچەوانەی تـەواوی دەقـە، بەرهەڵستیەکی ئاشـکرای رێبــازی موســوڵمانانەو نــەفامی زەقــە!! چــونکە قورئــانی پــیرۆزو ســوننەتی پێغەمبەر پێشەواو صلی الله علیــە وسـلم کـۆڕا (ئیجمـاع)ی ئوممەتـە.. هەمو

لەسەر ئەوەن، کە هەر کەس کوفرێکی وت، یان کوفرێکی کرد پێی کافر دەبێت، ئاسودەیی دەرون و پێخۆشحاڵ بون پێی، بە هیچ شێوەیەك نابێتە مەرجی، مەگەر ناچار کرابێت.. ئەمما ئەو کەسەی ئازادو سەربەستەو کوفر دەکات و پێشی دڵخۆشە و ئاسودەیە وەڵا ئەوە کافری موتڵەقەو دوژمنی خواو پێغەمبەری خوایە، با بەزمان یان بەکرداریش نەڵێت، کە دوژمنیانم.. ئەمەش بە بەڵگەی قورئان و حەدیس و ئیجماعی زانایانی ئوممەت سەلمێنراوە. (لە کتێبی الجامع في طلب العلم الشريف/عبدالقادر عبدالعزيز وەرگیراوە لا ٥١١).

ئیمامی ئیبنوحەزمیش هەر بەرپەرچی ئەو کەسانە دەداتەوە، کە کافر بون لە (نکوڵی کردن و بەحەڵاڵ دانانی حەرام)دا دەبینن و بەس.. بۆیە لە تەفسیری ئەم ئایەتەدا، کە دەفەرموێ: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱرْتَدُّوا۟ عَلَىٰٓ أَدْبَٰرِهِم مِّنۢ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ ٱلْهُدَى ۙ ٱلشَّيْطَٰنُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَىٰ لَهُمْ ﴿٢٥﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا۟ لِلَّذِينَ كَرِهُوا۟ مَا نَزَّلَ ٱللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِى بَعْضِ ٱلْأَمْرِ ۖ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ ﴿٢٦﴾﴾سورەتی محمد واتە: ئەو کەسانەی، کە لەدوای ئەوەی هیدایەت و ڕێنمایی خواییان بۆ دەرکەوت پاشگەز بونەوە، ئەوانە شەیتان تەفرەی دابون و ئەو ڕێی نیشاندابون! چونکە بەو کەسانەیان دەوت، کە قورئانیان دەبوغزاند: باشە گوێڕایەڵیتان لە هەندێك شتدا دەکەین!! خوای گەورە نهێنیەکانیان دەزانێت.. ئیبنوحەزم دەڵێ: ئەوانە گەرچی حەقیان دەزانی، بەڵام خوای گەورە خستنیە ڕیزی کافرانەوە، ئەوانە ڕێنمایی خواییان بۆ هاتبو، هیدایەتیان وەرگرتبو، بەڵام هەر بە قسە ئەوەیان بە کافرەکان دەوت: باشە لە هەندێك شتدا بە قسەتان دەکەین!! گوێڕایەڵیتان دەکەین! خوای گەورە دەفەرموێ خوا نهێنیەکانیان دەزانێت!! خوای گەورە نافەرموێ: ئەوانە نکوڵیان کردوە!! بەڵکو ئەوەمان بۆ ڕون دەکاتەوە، کە ئەوانە دینەکەیان وەرگرتوەو لە ناخیاندا هەقیان بەڕاست زانیوەو پەسەندیان کردوە، چونکە هیدایەتەکەیان وەرگرتوە، ئاشکرایە، کە هەر کەسێك حەقی بۆ ڕون بۆوە شتێکی، نا مومکینە بە دڵ

نکوڵی لێ بکات، مادام لە ناخی چەسپیوە هەر لە ناخی خۆیدا بە درۆی نازانێت بەڵام سەرزارەکی پێچەوانەی دەبێتەوە.. (ابن حزم: الفصل في الملل و الاهواء والنحل ٣/٢٢٠).

ئیمامی ئەبوبەکری شافیعی زۆر نمونە لەو گوفتارو کردارانە دێنێتەوە، کە ئەهلی سوننەت لەسەر کافر بونی ئەنجامدەرەکانیان پێیان، رێکن، با خاوەنەکانیشیان هەر لاف و گەزافی ئەوە لێدەن، کە لە دڵ و دەرونیاندا مەبەستیان کافر بون نەبوە.. ئەو دەڵێ:

(بۆ نمونە ئەگەر کەسێک بە دوژمنەکەی بڵێت: ئەگەر خوا بوایە نەمدەپەرست، پێی کافر دەبێت.. یان ئەگەر پێغەمبەری خوا بوایە باوەڕم پێی نەدەهێنا، پێی کافر دەبێت.. یان نەخۆشێک دوای چاک بونەوەی بڵێت: ئەوەندەم نارەحەتی لەم نەخۆشیەمدا چێشت ئەگەر ئەبوبەکری سددیق و عومەری کوڕی خەتتابیشم بکوشتایە شایانی ئەو هەمو ناسۆرە نەدەبوم، پێی کافر دەبێت.. یان ئیددیعایەی ئەوە بکات، کە وەحی بۆ هاتوە، با نەشڵێت پێغەمبەرم هەر کافردەبێت، یان بڵێت دەچمە بەهەشتەوەو لە میوەی دەخۆم و حۆریەکانیشی لەئامێز دەگرم، بە پێی کۆڕا (ئیجماع)ی زانایان پێی کافر دەبێت.. ئائەمەو هەمو قسەیەکی تری ئاوا، کە هەندێک سۆفی دەیڵێن.. یان کەسێک جنێوێک بە یەکێک لە پێغەمبەرانی خوا بدات، یان گاڵتەی پێ بکات، بە کۆڕای زانایان کافر دەبێت.. ئەگەر کەسێک بڵێت من پێغەمبەرم، یەکێکی تر لەولاوە بڵێ راست دەکات، پێی کافر دەبێت.. گەر کەسێک بێ بەڵگە بە موسوڵمانێک بڵێت هۆ کافر، پێی کافر دەبێت، چونکە ئیسلامەتی کابرای موسوڵمانی بە کوفر ناساندوە..

ئەگەر کەسێک بڵێ منداڵەکەم بمرێت دەبمە جولەکە، یان مەسیحی دەسبەجێ بەو قسەیەی کافر دەبێت.. ئەگەر کافرێک بە موسوڵمانێکی وت دەمەوێ موسوڵمان ببم فێری شایەتمانم، کە تا بیڵێم، ئەم ئاماژەی ئەوەی بۆ

بکات، کە لەسەر دینی خۆت بمێنیەوە پێی کافر دەبێت.. ئەگەر شایەتمانەکەشی پێ نەهێناو لێی گەڕا، هەر پێی کافر دەبێت.. ئەگەر دو کەس شەڕە قسەیان بو، یەکێکیان وتی لاحول ولاقوة الا بالله ئەوی تریان بلێ: لاحول ولا قوة الا بالله کەس تێر ناکات، بەو قسەیەی کافر دەبێت..

ئەگەر کەسێك گوێی لە بانگ بێت و بلێ درۆ دەکات، پێی کافر دەبێت.. گەر بلێ لە قیامەت ناترسم، پێی کافر دەبێت.. گەر کەسێك لەو کاتەدا، کە لە منداڵەکەی خۆی دەدات، یەکێکی تر پێی بلێت بۆ وای لێ دەکەیت، مەگەر موسوڵمان نیت؟! بە ئەنقەست بلێ: نەخێر، بەم وەڵامەی کافر دەبێت.. بڕوانە کتێبی (الجامع في طلب العلم الشريف/عبدالقادر بن عبدالعزيز لا ٤٩٠ ـ ٤٩١)..

شێخولئیسلام ئیبنوتەیمیە ئەوە بە کۆڕای زانایان و شەرعناسانی ئیسلام نەقڵ دەکات، کە جنێودان بە خوای گەورە، یان بە پێغەبەر صلی الله عایە وسلم هۆکاری کافر بونە، بێ ئەوەی گوێ بەوە بدرێت، کە لە ناخی جنێودەرەکەدا باوەڕ هەیە، یان کوفر.. بۆیە دەڵێ: قازی ئەبویەعلا دەڵێ: هەر کەسێك جنێوی بە خوا، یان جنێوی بە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم دا پێی کافر دەبێت، ئیدی ئەو جنێودانەی بە حەڵاڵ زانیبێت، یان بە حەڕام..(الصارم المسلول لا ٥١٣).

ئیبنوتەیمیە لە کتێبی (مجموع الفتاوی) شدا لە باسی ئەو کەسانەدا، کە لە ڕێگای سەفەری خۆیاندا گاڵتەو لاقرتێیان دەکردو نوکتەیان لەسەر ئیسلام و موسوڵمانان دەگێڕایەوە، خوای گەورە ئایەتی قورئانی دەرهەقیان ناردە خوارەوە، کە پۆزش مەهێننەوە تازە بەو قسانەتان کافر بون (لا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ) دەفەرموێ: خوای گەورە ئەوە رون دەکاتەوە، کە ئەو کەسانە دوای ئەوەی باوەڕیان هێناوەو موسوڵمان بون کافر بونەتەوە، هەرچەندە هەر

دەیانوت ئێمە ئەوانەمان هەر بە زمانـدا هـاتوەو وتومانـە، دەنـا باوەڕمـان هـەر وەكو خۆی ماوەو موسوڵمانین، ئێمە سوعبەتمان دەكرد، گاڵتەو گـەپمان دەكـرد. (ابن تیمیة/مجموع الفتاوی ٧/١٤٠.

ئینجا ئیبنوتەیمیـە رحمەالله رەد لـەو كەسـانە دەداتـەوە، كـە پێیـان وایـە، ئەگەر كەسێك جنێوی بە خوای كردگار، یان بە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم دا بەو مەرجەی مەبەستی كافر بون بوبێت، یـان لـە دڵ و دەرونیـدا جنێودانی وای بە حەڵاڵ زانیبێت ئینجا كافر دەبێت!! ئـەمما ئەگـەر وتـی، كـە لـە نـاخی خۆیدا بە حەڵاڵی نەزانیوە، یان وتی، كە مەبەستی سوكایەتی نەبوە (وەكو لـەم سەردەمەشدا عەلیل حەلەبی دەیڵێتەوە یان وەكو ئەوەی شێخی ئـەلبانی دەڵێ: ئەوە بەڵگەی خراپ پەروەردەكردنێتی!!) ئەوە كافر نابێت!!

ئیبنوتەیمیە دەفـەرموێ: ئـەو قسـەیەی، كـە دەڵـێ گوایـە شەرعناسـان رایـان وابـوە، كـە ئەگـەر جنێودەرەكە جنێودانی بـە خـواو بـە پێغەمبـەری خـوا بـە حەڵاڵ زانی، ئینجا پێی كافر دەبێت، ئەگەر نا، كـافر نابێـت! ئەسـڵ و ئەساسـی نیـە.. ئەمـە رای شەرعناسـان نیـە، ئەمـە قسـەی هەنـدێك لـە موتەكەللیمینـە (ئەهلی كەلام و فەلسەفە) كە قسەی شەرعناسان وا نەقڵ كردۆتـەوە، كـە وایـان زانیوە بە پێی رێسا ئوسوڵیەكانی ئەوانەو لەگەڵ هەواو هەوەسـی ئەوانـدا یـەك دەگرێتەوە، ئەوەش وا نیە، ئەوەی ئەوان لێیانەوە نەقڵ كردون شەرعناس نـین و خوێندكارانی فیقهن، كە راوبۆچونیان بە فەتوا دانانرێت.. ئێمـە راوبۆچـونی زانایـان و شەرعناسـانی پێشـەوایانمان هێنایـەوە و كۆڕایانمـان لـە كەسـانێكەوە نـەقڵ كـرد، كـە شارەزاترین كەسـن لـە ناسـینی دیـدو تێـڕوانین و فـەتوای ئـەو پێشەوایانەدا.. ئیتر با كەسێك گومانی ئـەوە نـەبات، كـە مەسـەلەكە ئیجتیهادو راجـوێیی هەڵـدەگرێت و راوبۆچـونی جیـاوازی تێدایـە.. نـەخێر.. ئـەوە هەڵـە بینینـە، چـونكە كـەس ناتوانێـت بـە هـیچ شـێوەیەك راو فـەتوای یـەكێك لـە پێشـەوایانی شـەرعەوە نـەقڵ بكـات، كـە ئـەو بۆچـونەی نـەبوە، كـە ئێمـە هێناومانەتـەوە.. (داخـۆ سـەلەفیەكانی بـەر سـێبەرو مەدخەلیـەكان

وپالآنتەوانانی سەلەفی لێرەدا چی بڵێن؟!!) بەڵگە لەسەر ئەوەی هێناومانەتەوە زۆر زۆرن، کە هەمو ئەوە دەسەلمێنن، کە ئەوی جنێوی بە خواو بە پێغەمبەری خوا دا، بە جنێو دانەکەی کافر دەبێت وەکو ئەوەی، کە خوای گەورە دەفەرموێ: ﴿ وَمِنۡهُمُ ٱلَّذِينَ يُؤۡذُونَ ٱلنَّبِيَّ ﴾ التوبه/٦١ واتە: ئەوانە هەیانە ئازار بە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم دەگەیێنێت.. یان ئایەتی: ﴿ إِنَّ ٱلَّذِينَ يُؤۡذُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ ﴾ الاحـــزاب/٥٧ واتە: ئەو کەسانەی، کە ئازار بە خواو بە پێغەمبەرەکەی صلی الله علیه وسلم دەگەیێنن.. یان: (لا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ) پۆزش مەهێننەوە، ئێوە دوای موسوڵمان بونتان کافر بونەتەوە..

ئەو حەدیس و بەڵگانەی تر، کە هێنامانەوە، کە تەنها ئازاردانی خواو پێغەمبەرصلی الله علیه وسلم، خۆی لە خۆیدا مایەی کافر بونەکەیە، بێ گوێدانە ئەوەی ئایا لە ناخی کابرای جنێودەردا باوەڕ هەیە، یان نا، یان ئەو جنێودانەی بە خواو پێغەمبەری خوا بە جائیز زانیوە، یان نا؟ پێی حەڵاڵ بوە یان نا.. (ابن تیمیة: الصارم المسلول علی شاتم الرسول لا ٥١٦ ـ ٥١٧) ..

ئەوە کۆڕا (ئیجماع) ی شەرعناسان و پێشەوای موسوڵمانان لەسەر ئەو مەسەلەیە، کە کۆڕایەکە هاوشێوەی زۆر کەمە، ئەوی لەم کۆڕایەش دەردەچێت، خۆی هەڵدەخەڵەتێنێت و مورجیئەیەو بە زۆری زۆرداریی دەیەوێت هەر (سەلەفی) بێت.. ئەمەش زێڕی تەزویرەو زۆر زو پەڵە پەڵە دەبێت و لە ناو گەردانە زێڕەکاندا حەیای دەچێت.. خوا لامانەدا..

شێخولئیسلام حاڵی مورجیئەکان باس دەکات، کە چۆن دوای ئەوەی ئیقامە حوججەیان لەسەر دەکرێت و قسەیان لەبەرامبەر ئەم کۆڕا (ئیجماع) ئوممەتەدا پێ نامێنێت، پەنا دەبەنە بەر ئەوەی کە دەڵێن: ئەم گوفتارو کردارانە بۆ خۆیان کوفر نین، بەڵام دەبنە نیشانەی هەبونی کوفر لە دڵی خاوەنەکانیاندا!! دەڵێ: (ئەمانەی قسەکانی جەهم و ساڵحی دووبارە دەکەنەوە،

زۆرجاریان وتوە، کە جنێو دان بە خوای گەورە و بە پێغەمبەرەکەی صلی الله علیه وسلم، یان وتنی سێ پیرۆزەکەی مەسیحیەکان، یان هەر قسەیەکی تری کوفرین، کوفری ناخ ناگەیێنێت، (یەعنی هەر بە سەرزارەکی کوفرە) بەڵام بەڵگەیە لەسەر هەبونی کوفر، بۆیە دەشێت ئەو کەسەی، کە بە زار جنێو بە خواو پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم دەدات لە ناخیدا یەکخواپەرستێکی خواناس بێت و زۆریش دیندار بێت (وەکو ئەوەی ئەلبانی رەحمەتی دەڵێت: ئەوە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی، کە باش پەروەردە نەکراوە!!) ئینجا، کە ئیقامە حوججە دەکرێن بەدەقێکی ڕۆشن و ڕاشکاو، یان بە کۆڕای زانایان، کە ئەمە لە ناخ و رواڵەتدا کوفرە، دەڵێن: ئەوە مانای وایە، کە کوفرێك لە ناخیدا هەیە)! (مجموع الفتاوی ٧/٥٥٧).

ئیمامی ئیبنوحەزمیش بە توندی بەرپەرچی ئەوانە دەداتەوە، کە خودی کافربونی سەرزارەکی بە کافر بون نازانن و پێیان وایە (نیشانە) ی هەبونی کوفرە لە ناخی خاوەنەکەیداو، ئەگەر بکەرەکەی مەبەستی کافر بون نەبوبێت، هیچ حوکمێکی کوفر نایگرێتەوە، چونکە بە حساباتی ئەوان تەنها کافربونی ناخ حسێبەو موسوڵمان بە ئەنجامدانی ئەو، لە دین و ئوممەتەکەی دەچێتە دەرەوە.. ئیبنوحەزم دەڵێ: (ئەوانە دەڵێن: جنێو دان بە خوای پەروەردگار، یان بە پێغەمبەری نازدار صلی الله علیه وسلم هۆکاری کافر بون نیە، بەڵام بەڵگەیە لەسەر هەبونی کوفرێك لە دڵ و دەرونیدا) (ابن حزم: الفصل في الملل و الاهواء والنحل ٣/١٩٩).

ئەمە ئەو ئیمامی ئیبنوحەزمەیە، کە ئیمامی ئیبنوتەیمیە دەرهەقی دەڵێ: (ئەبومحمد ئیبنوحەزم لە مەسەلەکانی باوەڕو قەدەردا راسترە لە خەڵکی تر، شارەزاتریشە لە حەدیس و، زۆریش رێزی فەرمودەو فەرمودەوانانی لایە).. (مجموع الفتاوی ٤/١٧).

ئیمامی ئیبنوتەیمیە بۆ خۆشی دەڵێ: (هەروەها کە دەڵێن (مەبەستی مورجیئەکانە) هەر کاتێك شەرع حوکمی کافر بونی کەسێکی بە کردارێك، یان بە گوفتارێك دا کە ئەنجامی دابو ئەوە مانای ئەوەیە، کە کوفرێك لە دڵیدا هەیە.. ئەمە خۆی لە خۆیدا دژ بەیەکە.. ئەگەر ئەمەیان لا ببێتە بەڵگەی ئەوەی، کە باوەڕ لە دڵدا دەشێت نەمێنێت، بەڵگەشە لەسەر ئەوەی کە خودی باوەڕەکە هەر لەو دڵەدا نەچەسپیوە، چونکە ناشێت کوفرو باوەڕ لە یەك کاتدا لە یەك دڵدا جێگیر ببن! ئەمەش نابێتە بەڵگە تا بۆ بەرگریی لە بۆچونی خۆیان بیهێننەوە).. (مجموع الفتاوی ٧/٦٤٤).

ئیبنوحەزم لە (المُحَلّی) کەیدا دەڵێ: (لەسەر ئەم زەمینەدا کەسێکی موسوڵمانت بەردەست ناکەوێت، کە بڵێ جنێودان بە خوای گەورە نابێتە کوفر، کەچی جەهمیەو ئەشعەریەکان، کە دوو کۆمەڵن هەرچەندە زۆر ئیعتیبار بۆ بۆچونەکەیان دانانرێت، بەڵام بەردەوام دەڵێن: جنێودان بە خواو راگەیاندنی کوفر کافربون نیە!! تەنانەت هەندێکیان دەڵێن: ئەو کەسەی، کە جنێو بە خوا دەدات بە دڵنیاییەوە دەڵێین کافر نابێت، ئەگەرچی جنێوەکەی بەڵگەی هەبونی کوفرە لە ناخی دڵ و دەرونیدا)! (المحلی بالآثار ١٣/٤٩٨).

لە کتێبێکی تریشیدا دەڵێ: (کە خوای گەورە دەفەرموێ: ﴿وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلُهُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ﴾النساء/ ١٤٠ واتە: خوای گەورە لە پەیامی خۆیدا بۆی ناردون، کە ئەگەر لە شوێنێك بیستتان وا گاڵتە بە ئایەت و فەرمایشتەکانی خوای پەروەردگار دەکرێت، لەو شوێنە لەگەڵ ئەوانەدا دامەنیشن، مەگەر قسەو باسەکەیان بگۆڕن بە شتێکی تر، ئەگینا ئێوەش وەکو ئەوانن.. ئەمە ئەوە دەردەخات، کە قسەی وا هەیە، کە دەرهەق بە ئایەت و فەمایشتی خوای گەورە

دەکرێت، کوفرەو دەبیسترێت! یان کە دەفەرموێ: ﴿قُلْ أَبِاللَّهِ وَءَايَٰتِهِۦ وَرَسُولِهِۦ كُنتُمْ تَسْتَهْزِءُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا۟ قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَٰنِكُمْ ۚ إِن نَّعْفُ عَن طَآئِفَةٍ مِّنكُمْ نُعَذِّبْ طَآئِفَةًۢ بِأَنَّهُمْ كَانُوا۟ مُجْرِمِينَ﴾ التوبة/٦٥ـ٦٦واتە: بلێ: چما ئێوە گاڵتەتان بەخواو بەئایەت و فەرمایشت و بە پێغەمبەرەکەی دەکرد؟! پۆزش مەهێننەوە، تازە ئێوە بە تەئکید دوای باوەڕ هێنانەکەتان کافربونەتەوە، ئەگەر لە هەندێکیشتان خۆش ببین، دەستەیەکی ترتان هەر دەخەینە ژێر سزای بەژانی خۆمانەوە لەبەر ئەوەی، کە تاوانبارن.. (الفصل في الملل و الاهواء و النحل ٤/٢٠٤). ئەمە فەرمایشتی خوای گەورەیە، کە ئەوە راشکاوانە رون دەکاتەوە، کە گاڵتەکردن بە خوای گەورە، یان بە ئایەت و فەرمایشتەکانی، یان بە پێغەمبەرێك لە نێرراوەکانی کافربونێکە، کە خاوەنەکەی لە دین و ئوممەت دەباتە دەرەوە، خۆ خوای گەورە نەیفەرمو: بەڵێ دەزانم، کە لە دڵ و دەرونتاندا کوفرێك هەیە!! بەڵکو هەر بە گاڵتەکردنەکەیان بە کافری ناساندن، گاڵتەکردنەکەی کردە مایەی حوکمەکەی، ئیدی هەر کەسێك غەیری ئەمە بڵێت، ئەوە قسەی بە دەم خواوە هەڵبەستوە لەوەی، کە ئەو نەیفەرموە، ئەمەش یەعنی درۆکردن بە ناوی خوای گەورەوە.. (ابن حزم: الفصل في الملل و الاهواء والنحل ٤/٢٠٤) ..

ئینجا لە هەمان سەرچاوە لاپەڕە ٢١٨/٤ـ٢٢٠دا نمونەیەك لەسەر ئەوە دێنێتەوە، کە جەهمی و ئەشعەری و ئەوی بۆچونی ئەوانی گرتۆتە بەر دەیڵێن، ئیبنوحەزم دەڵێ: (ئەمە وەکو ئەوە وایە، کە پێغەمبەر صلی الله علیە وسلم بفەرموێ: کەس ئەمڕۆ غەیری کافر ناچێتە ناو ئەو خانوەوە، یان هەر کەس ئەمڕۆ بچێتە ناو ئەو خانوەوە، کافرە.. ئەوانە (مەبەستی لە مورجیئەو هاوبیریانیانە) دەڵێن: ئەوی دەچێتە ئەو خانوەوە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی، کە باوەڕی وایە کافرە، نەك بە خودی چونە خانوەکەوە کافر ببێت..

ئەبومحمد (ئیبنو حەزمەو مەبەستی لە خۆیەتی): دەڵێ: ئەمە درۆو دەلەسەیەو پەردەپۆش کردنێکی لاوازانەیە، چونکە هەر خودی چونە ژورەوەی ئەو خانوە لەو رۆژەدا کافر بونێکی رۆشن و راشکاوانەیە، لەوانەیە ئەو کەسەی دەچێتە خانوەکەوە فەرمایشتی خواو پێغەمبەرەکەی بە راست بزانێت و ئیماندار بێت، بەڵام هەر بە چونە ژورەوەکەی، هەمو کاروکردەوەکانی پوچەڵ دەبێتەوە! خۆ دوو موسوڵمان لەسەر ئەوە را جوێ نابن، کە چونەژورەوەی ئەو خانوە جائیز نیە، نە بۆ عائیشە، یان ئەبوبەکر، یان عەلی، یان هەر یەکێك لە خێزانەکانی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم و، نە بۆ هەر یاوەرێکی ترخوا لە هەمویان رازی بێت، ئەوانەی، کە خوای گەورە دەرهەقیان فەرمویەتی، کە خوا زانایە بەوەی لە دڵ و دەرونیاندا هەیە (لە باوەڕو تەقوا) بۆیە هێمنی و سوکنایی خۆی بۆ ناردنە خوارەوە.. باشە لەگەڵ ئەم باوەڕو پلەوپایەیاندا، ئەگەر هەر یەکێك لەو بەڕێزانە لەو رۆژەدا بچێتە ئەو ژورەوە، گومانی تێدا نیە کافر دەبن، گومانیش لەوەدا نیە، کە بە چونەژوورەوەکە کافر دەبن، نەك بەوەی پێشتر کافر بوبن و چونە ژوورەوەی ئەو رۆژەیان بوبێتە نیشانەو بەڵگەی کوفرێك، کە پێشتر لە ناخیاندا هەبوبێت!! ئەگەر مورجیئەو هاوبیرەکانیشیان پێمان دەڵێن بە چونە ژورەوەی ئەو بەڕێزانە بۆ ئەو خانوە لەو رۆژەدا کافر نابن، ئەوە خۆیان بەو قسەیە کافر دەبن، چونکە پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم بە درۆ دەخەنەوە، کە فەرموی هەر کەس ئەمڕۆ بچێتە ئەو خانوەوە کافرە.. ئەدی کە خوای گەورە دەفەرموێ: ﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَرْفَعُوٓاْ أَصْوَٰتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ ٱلنَّبِىِّ وَلَا تَجْهَرُواْ لَهُۥ بِٱلْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَـٰلُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴾الحجرات/٢ واتە: ئەی ئەو کەسانەی باوەڕتان هێناوە، دەنگتان بەسەر دەنگی پێغەمبەردا صلی الله عایە وسلم بەرز مەکەنەوە، بەو شێوە زەقەش لەگەڵیدا مەدون، کە لە ناو خۆتاندا دەدوێن، نەبادا کاروکردەوەکانتان پوچەڵ ببێتەوەو مایەپوت ببن، بێ ئەوەی خۆتان هەستی پێ بکەن.. خۆ ئەمە دەقێکی رۆشن ورونەو بە موسوڵمانان دەفەرموێ،

که کاروکردەوەکانتان هەر هەموی هەڵدەوەشێتەوەو مایەپوت دەبن، بە چی؟ هەر بە دەنگ بەرز کردنەوەکەیان بەسەر دەنگی پێغەمبەردا صلی الله علیه وسلم، بێ ئەوەی نکوڵی لە هیچ فەرمان و ئاراستەیەکی بکەن، بێ ئەوەی لە هیچ فەرمانێکی راڕا بوبن، گەر راڕا بونایە هەست پێ دەکرا، یان خوای گەورە بۆی رون دەکردینەوە، بەڵام خوای گەورە بە راشکاوی دەفەرموێ: ﴿أَن تَحْبَطَ أَعْمَٰلُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾ کاروکردەوەکانتان پوچەڵ ببێتەوەو مایەپوت ببن، بێ ئەوەی خۆتان هەستی پێ بکەن.. کەوابو لەمەوە دەردەکەوێت، کە هەندێك کاروکردار هەیە، کە بە ئەندامانی لەش ئەنجام دەدرێت دەبنە کوفرو مایەی کافر بونی ئەنجامدەرانیان، هەر وەکو کە کاروکرداری واش هەیە نابێتە کوفرو مایەی کافر بون، ئەویش هەر بە پێی حوکمی خوای گەورەیە..

ئیمامی ئیبنوتەیمیە رحمەالله بەرپەرچی ئەو کەسانە بە توندی دەداتەوە، کە پێیان وایە کافربون نایەتە دی، تا لە ناخی دڵ و دەروندا کوفرەکەی نەچەسپێت!!! هەمو ئەو تێگەیشتنە ئاڵۆزە ئیرجائییە رەت دەکاتەوە کە لێڵ لەو ئایەتە حاڵی بون کە خوای گەورە دەفەرموێ: ﴿مَن كَفَرَ بِٱللَّهِ مِنۢ بَعْدِ إِيمَٰنِهِۦٓ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُۥ مُطْمَئِنٌّۢ بِٱلْإِيمَٰنِ وَلَٰكِن مَّن شَرَحَ بِٱلْكُفْرِ صَدْرًا﴾ النحل/١٠٦، واتە: ئەو کەسەی دوای باوەڕهێنانی کە کافر دەبێتەوە، بەڵام دڵی هەر پڕ باوەڕەو دڵنیایە (ئەوە هیچی لەسەر نیە) مەگەر ئەو کەسەی، کە سینەی بە کافربونەوەکەی گوشاد ببێت وخۆشیی لێ ببینێت..

ئیمامی ئیبنوتەیمیە لە (مجموع الفتاوى) کەیدا دەڵێ: (ئەگەر وا بوایە، کە کەس بە گوفتاری کوفرین کافر نەبوایە، تا لە ناخیدا قەناعەتی دڵیشی لەگەڵدا نەبوایە خۆشحاڵ نەبوایە پێی، نەدەبو کەسی ناچار کراو لەسەر کوفر نواندن عەفو کرایە.. بەڵام مادام ئەو عەفو کراوە ئەوە دەردەکەوێت، کە هەر کەسێك کوفری لێ دەرکەوت و ناچار نەکرابو، حەتمەن حوکمی ئەوەی

بەسەردا دەدرێت، کە لە ناخیدا بە کوفر کردنەکەی خۆشحاڵە.. ئەمەش حوکمە نەك بەستنەوە..

ئەوەی ئیبنوتەیمییە رحمەالله رونی دەکاتەوە ئەوەیە، کە مەبەست لە کوفر کردنی ناچار کراو ئەوەیە کە قەناعەتی ناخی لەگەڵدا نیە، چونکە کەس لەسەر ئەوە ناچار ناکرێت.. بۆیە نەیفەرمو ئەوی کوفرێکی کردو قەناعەتیشی وابو، چونکە باسی لە ناچار کراو کرد، ناچار کراویش لەسەر دەربڕینی کوفر ناچار کراوە، نەك لەسەر ئەوەی لە ناخیدا دەتوانێت بیشارێتەوە..

لەمەوە دەردەکەوێت، کە ئەو کەسەی وشەیەکی کوفری دەربڕی، دەکەوێتە بەر غەزەبی خواو حەتمەن سزای سەخت چاوەڕێیەتی، گومانیشی تێدا نیە، کە پێی کافر دەبێت.. مەگەر کەسێك، کە ناچار کرابێت کوفرێك بکات، بەڵام لە ناخیدا هەر موسوڵمان بێت و قەناعەتی ناخی خۆی هەر ئیماندارانە مابێت.. ئەگەر وا نەما، حەتمەن ئەویش بە کافر حسێب دەکرێت، چونکە ئەوەی لە حوکمی کافر بونەکەی پاراستبوی ئەوە بو، کە لە ناخیدا ئیماندار ماوە، بەڵام ئەگەر ئەوەشی نەما، ئیتر حەتمەن کوفرکردنەکەی دەبێتە بەڵگەی بەکافر دانانی.. هەر ئەم مەبەستەشە لەو ئایەتەدا، کە خوای گەورە فەرموی: ﴿ لَا تَعۡتَذِرُواْ قَدۡ كَفَرۡتُم بَعۡدَ إِيمَٰنِكُمۡۚ ﴾ التوبة/٦٦، واتە: تازە ئێوە بە تەئکید دوای باوەڕ هێنانەکەتان کافر بونەتەوە.. خوای گەورە ئەوەی بەم ئایەتە بۆ رون کردنەوە کە ئێوە هەر بەوەندەی کوفرەکەتان بە دەمدا هاتوە کافر بون، ئەگەرچی لە ناخی خۆتاندا باوەڕتان وا نەبوە! ئەمەش تەوەرەباسێکی تولانیە.. (ابن تيمية: الصارم المسلول ل ٥٢٤).

ئینجا، کە بەرپەرچی ئەو کەسانەش دەداتەوە، کە پێیان وایە ئەوانەی، کە گاڵتەیان بە پێغەمبەری خوا صلی الله علیە وسلم کردوە دوورو بون! بۆیە لەبەر ئەوە بە کافری ناساندون نەك لەبەر ئەوەی گاڵتەیان بە خواو

پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم کردوە[1]! دەفەرموێ: خوای گەورە هەواڵی ئەوەیدا، کە ئەوانە دوای ئەوەی باوەڕیان هێنابو، کافر بونەوە، هەرچەندە بە زوبانیش هەر هاوار دەکەن و دەڵێن، ئێمە ئیعتیقادمان وا نەبوە، هەر سوعبەتمان دەکرد.. (ابن تیمیة: مجموع الفتاوی ٧/١٤٠)..

هەروەها دەڵێ: ئەمە ئەوەش نیشان دەدات، کە ئەوانە بەلای خۆیانەوە شتێکیان نەکردوە، کە مایەی کافربونیان بوبێت! هەر وایان دەزانی ئەوەی وتویانە نابێتە هۆی کافربونیان، بەڵام خوای گەورە بۆی رون کردنەوە، کە گاڵتە کردن بە خواو بە پێغەمبەرەکەی و بە قورئانەکەی کوفرەو خاوەنەکەی لە ئیسلام پێ دەچێتە دەرەوە! ئەمەش بەڵگەیە لەسەر ئەوەی ئەوان باوەڕێکی لاوازیان هەبو، ئەم کردارە حەرامەشیان ئەنجامدا، کە دەشیان زانی حەرامە، بەڵام نەیاندەزانی مایەی کافر بونە، بەڵام حوکمی کافرێتیان بە هۆیەوە بەسەردا درا...(ابن تیمیة: الایمان ل ٢٦٧).

ئەمە خۆی بەڵگەیە لەسەر ئەوەی، کە هەر کەسێك گاڵتەی بە خواو بە پێغەمبەرەکەی صلی الله علیه وسلم کرد، یان جنێوی پێدان، نەزانینی بۆ نابێتە بەهانەی کافر نەبونی، چونکە ئەسڵ ئەوەیە، کە هەمو کەسێك دەبێت هەر کەس شایەتمانی هێناو موسوڵمان بو، ئەوە بزانێت، کە خوای گەورەو پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم دەبێت زۆر بەرێزەوە ناوببرێن..

ئیبنوتەیمیە لە شوێنێکی تریشدا دەڵێ: لەبەر ئەوەیە، کە خوای گەورە دەفەرموێ: ﴿ لَا تَعۡتَذِرُواْ قَدۡ كَفَرۡتُم بَعۡدَ إِيمَٰنِكُمۡۚ ﴾ التوبة/٦٦، واتە: تازە ئێوە بە تەئکید دوای باوەڕ هێنانەکەتان کافر بونەتەوە، نەیفەرمو: درۆتان کرد وا نیە وەکو دەڵێن هەر سوعبەتمان دەکرد. بەڵکو ئەوەی بۆ سەلماندن، کە دوای

---

[1] ـ بڕوانە ئەمە هەر ئەو قسەیەیە، کە محمد شەقرە بە ئامادەبوونی شێخی ئەلبانی رحمه الله بە سامی ووت، گوێ بگرە لەشریتی (ثلاث مسائل مهمة/ سلسلة الهدی والنور ژمارە ١/٨٢١)

موسوڵمان بونیان بەو سوعبەت و گاڵتەو گەپەی بە خواو پێغەمبەری خوایان صلی الله علیه وسلم کرد کافربون.. (ابن تیمیة / الصارم المسلول ل ٥١٧) .

شێخ سولەیمانی کوڕی عبداللەی کوڕی ئیمام محمد بن عبدالوهاب رحمهم الله، کە یەکێکە لە زانایانی ناوداری نەجد پێی وایە، کە کافر بون دەشێت هەر بە ئەنجامدانی کردار بێت بێ ئەوەی لەگەڵدابونی بێ باوەڕی ناخی بۆ بکرێتە مەرج، بە پێچەوانەی جەهمیەکان و ئەوانەی وەکو ئەوانن، کە پێیان وایە ئیعتیقادی دڵ بە کاتی دەرکەوتنی رەفتار، یان گوفتاری کوفرینەوە مەرجە بۆ کافر بونی.. ئەو دەفەرموێ: کە خوای گەورە فەرمویەتی: ﴿ مَن كَفَرَ بِٱللَّهِ مِنۢ بَعۡدِ إِيمَٰنِهِۦٓ إِلَّا مَنۡ أُكۡرِهَ وَقَلۡبُهُۥ مُطۡمَئِنُّۢ بِٱلۡإِيمَٰنِ وَلَٰكِن مَّن شَرَحَ بِٱلۡكُفۡرِ صَدۡرٗا فَعَلَيۡهِمۡ غَضَبٞ مِّنَ ٱللَّهِ وَلَهُمۡ عَذَابٌ عَظِيمٞ ١٠٦ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ ٱسۡتَحَبُّواْ ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا عَلَى ٱلۡأٓخِرَةِ وَأَنَّ ٱللَّهَ لَا يَهۡدِي ٱلۡقَوۡمَ ٱلۡكَٰفِرِينَ ١٠٧ ﴾ النحل، واتە: ئەو کەسەی دوای باوەڕ هێنانی، کە کافر دەبێتەوە، بەڵام دڵی هەر پڕ باوەڕەو دڵنیایە (ئەوە هیچی لەسەر نیە) مەگەر ئەو کەسەی، کە سینەی بە کافربونەوەکەی گوشاد ببێت وخۆشیی لێ ببینێت، ئەوە حەتمەن بەر غەزەبی خوا دەکەوێت و سزایەکی زۆر بە ژانی دەبێت. چونکە ئەوانە ژیانی دنیایان پێ چاکتر بوە لە رۆژی دوایی، خوای گەورە رێنمایی کافران ناکات.. خوای گەورە بەم ئایەتانە حوکمی خۆی داوە و قابیلی گۆڕین نیە، هەر کەس لە دینەکەی پاشگەز بێتەوەو کوفرێك بکات، کافرە، ئینجا ئیتر ئەو بۆ خۆی ترسی کردوە بە بیانو، یان خەمی ژن ومنداڵ وکەسوکار! جا ئەو کوفرەشی لە ناخیدا هەڵگرتبێت یان بە ئاشکرا لێوەی دەرکەوتبێت، هەروەها بە گوفتار کوفرەکەی وتوە، یان بە کردارێك ئەنجامی داوە، یان بە هەردووکیان، بە ئومێدی تەماعی دنیا کردوێتی، یان بە ئومێدی نزیك بونەوەی لە کافران، بە هەرچیەکی بێت لە دیارو نادیاریدا هەر پێی کافر

دەبێت، مەگەر ناچار کرابێت لەسەر ئەنجامدانی ئەو کوفرەی، وەکو ئەوەی کەسێکی موسوڵمان بکەوێتە بەر دەستی کافران و لێی دەن و ئەشکەنجەی بدەن و بڵێن، ئەگەر کوفرێك نەکەیت دەتکوژین، ئەویش بۆ خۆرزگارکردنی بۆی جائیزە سەرزارەکی بە قسەیان بکات، بەو مەرجەی لە ناخیدا خاوەن باوەڕی پتەو مابێت، ئەگەر لە ناخیدا چوەسەر داواکەیان ئەوە حەتمەن کافرە، با ناچاری کوفرەکەش کرابێت.. (سليمان بن عبدالله بن محمد بن عبدالوهاب: حكم موالاة أهل الاشراك/مجموعة التوحيد ١/ ٣٠٩).

شەهروستانی دەرهەق مورجیئەکان دەڵێ: هەر کەسێك پێغەمبەرێك بکوژێت، یان لێیدا، پێی کافر دەبێت، نەك لەبەر خودی کوشتن، یان لێدانەکەی بەڵکو لەبەر سوکایەتی کردن و دوژمنداریێتی و بوغزاندنەکەی، ئەمەش رای ئیبنوڕاوەندی و بیشر المريسی (عەلیل حەلەبی ئەم زەمانەی ئێمەو) ئەوانەیە، کە لەگەڵیاندا هاوبیرن، چونکە ئەوانە دەڵێن باوەڕ: بریتیە لە بە راست زانین لە دڵ و ئیقرار کردن بە زوبانە، کوفریش: بریتیە لە بێ باوەڕی ناخ و نکوڵی کردنی سەرزارەکی.. سوجدەبردن بۆ خۆر، یان بۆ مانگ، یان بۆ بتێك لای ئەوان خۆی لە خۆیدا کوفر نیە، بەڵکو نیشانەی هەبونی کوفرە.. (الشهرستاني: الملل و النحل کە لە داوێنی کتێبی الفصل ي ئیبنو حەزمدایە٣/١٩٢) ..

* پوختەی قسان ئەوەیە، کە (سەلەفی)ەکان وا نابینن، کە کوفر بەکردار کەس لە دین و میللەت بباتە دەرەوە! مەگەر لە ناخ و دڵ و دەرونیشیدا وابێت و ئەو کارە کوفرینەی بە حەڵاڵ زانیبێت، ئەمەش مەرجێکی داهێنراوەو بیدعەیەو پێچەوانەی عەقیدەی ئەهلی سوننەت و جەماعەتە، کە هەر لە جەهمیەکانەوە بۆیان ماوەتەوە بۆ سەلماندنی ئەم قسەیەش، بەڵگەی زۆرمان هێنایەوە، کە گومانی ڕاڕایان بنبڕ دەکات..

ئەگەر ئەمەمان لا چەسپیوە، ئیدی کاتی ئەوەیە بەری پێنوس ئازادکەین بۆ ئەو خاڵە بیدعیە سەیرەی شێخی ئەلبانی رەحمەتی ورووژاندوێتی، کە باوەڕی بە شێوەیەکی وا دابەش کردوە، کە کەس پێش ئەو نەیکردوە! کە بە حەڵاڵ زانینیکردار کوفرینەکەی کردۆتە مەرجی بە کافر دانان! هەر لەبەر ئەمەشە دەبینیت، کە سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی، خۆشحاڵن بە عەقیدەی ئیرجاو!!

کەوابو لێرەدا دوو خاڵ هەن کە نابێت تێکەڵ کرێن:

یەکەم: مانای بە حەڵاڵزانین لای سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی و پەیوەندی بە کێشەی (شەرع لادان و هێنانی یاسا لە شوێنی)!

دووەم: ناچاربونی سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی بۆ وەرگرتنی مەزهەبی جەهمیەکان، تا بتوانن ئەو واقیعە بشەرعێنن و بە دواشیدا ئەو شێوازی کارکردنەی خۆیان بە شەرعی بدەنە قەڵەم، کە گوایە تەنها باس لە (زانست و فێرخوازیی) بکەن بەسە بۆ هێنانەوەی ئیسلام و، تا بەرامبەرە نەیارەکانی خۆیان بە ناشەرعیی بدەنە قەڵەم و بە گومڕاو خەواریجیان وەسف بکەن !!

جا بۆیە پشت بە خوای گەورە دەڵێم:

ئەوە بزانە، کە (سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی) لە مەسەلەی بە حەڵاڵ زانین و گۆڕینی شەرعدا مەزهەبێکی نوێیان هەیە، کە پێش ئەوان نە سوننی و نە ئەهلی بیدعە شتی وای نەوتوە!! ئەوان وەکو ئەهلی سوننەت و جەماعەت نین، تا ئەو کەسە بە کافر دابنێن، کە گوناهی موفەسسیقە بە حەڵاڵ دەزانێت، یا خاوەن گوناهی موکەففیرە بە کافر بزانن بێ ئەوەی حەڵاڵ زانین بکەنە هاوڕێی گوناهە موکەففیرەکەی! بەڵکو باز

بەسەر هەمو ئەوانەدا دەدەن و بەحەلاڵ زانینەکە دەکەنەوە مەرجی گوناهە موکەففیرەکە !!

(سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان و پاڵانتەوانانی سەلەفی) هەر بەوە کابرا بە کافر دانانێن، کە بە گوفتار، یان بە نوسین، یان شەراب خواردنەوەی بە حەلاڵ زانیوە، ئەگەر بەربەستێکی شەرعی رێ لە بەکافردانانی نەگرێت، هەر بەوەندەوە ناوەستن، کە پێیان ئاساییە کە کابراکرداری کوفرینی بە گوفتارو کردار ئەنجامداوە! بەڵکو دەڵێن: هەر دەبێ کابرا ئیعتیراف بەوەش بکات، کە لە دڵیشیدا قەناعەتی بەو کوفرە هەیە !!

شێخی ئەلبانی لە دوای هێنانەوەی دەقی قسەی ئەبو جەعفەری تەحاوی، کە دەڵێت (لا نُكَفِّرُ أحَداً مِنْ أهْلِ القِبْلَةِ بِذَنْبٍ ما لَمْ يَسْتَحِلَّهُ) واتە: کەس لەوانەی رو لە قیبلە دەکەن بە کافر دانانێین هەر بەوەندەی گوناهێکی کردوە، بەو مەرجەی ئەو گوناهەی بە حەلاڵ نەزانیبێت.. دوای ئەمە شێخی ئەلبانی دەڵێ: (یەعنی لە دڵ و ناخیدا بە حەلاڵی نەزانیبێت)!! (الالبانی: نوسینەکەی لەسەر دەقی العقیدة الطحاویة کە لە پەراوێزی لاپەڕە ٦٠ دایە).. ئەمەی هەر لەبەر خاتری ئەوەیە، کە ئەو کەسەی، کە لەلای ئەهلی سوننەت بە ئەنجامدانی گوناهی موکەففیرە، یان بە حەلاڵدانانی گوناهی موفەسسیقە کافر بوە، ئەمان نەهێڵن بە کافر حسێب بکرێت، با بە گوفتارو نوسینیش ئەوەی بە حەلاڵ ناساندبێت، کە خوای گەورە بە حەرامی ناساندوە!!

ئا لەم قڵیشەوەیە، کە ئەو کەسە لای ئەمان بە کافر حسێب ناکرێت، کە یاسایەکی پێچەوانەی شەرع دارشتوەو (بە زانین یا نەزانین) کردوێتی بە بڕیارێکی خورتی و خەڵکی ناچاری وەرگرتنی دەکات!! چونکە ئەم سەلەفیانە بەم گۆڕانکاریە دژوارە ئەو کەسەی، کە ئەو یاسا پێچەوانەی شەرعی دارشتوە وەك ئەو کەسە لێ دەکەن کە دزی کردوە، یان شەرابی خواردۆتەوە!! هەمویان

هەر وا دەناسێنن کە کردەوەکانیان بە حەڵاڵ زانیوە، بەڵام ئەمە لە دین و میللەت نایانباتە دەرەوە! (الالباني: التحذير لا ٧١)[١] !

جیاوازی نێوان دوو پێناسەکە زۆر لەوە زیاترە بژمێررێت! بەڵام (سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی) بەو دەستەواژە چەواشەکارییانە دیدی خەڵکەکە لێڵ دەکەن! چونکە دەڵێن ئەو کەسەی، کە ئەو یاساو رێسا پێچەوانەی شەرعی دارشتوە مەرجە دەبێت هاوار کات، کە لە ناخی دڵ و دەرونیشیەوە قەناعەتی وایە، کە ئەوەی خۆی راستەو ئەوەی خوای گەورە چەوتە!! نەعوزو بیللا!!

جا تۆ سەیری دەستەواژەکەی ئەلبانی بکەرەوە، کە هەمویان ناو دەنێت بە حەلالزانی سەرپێچیەکەی، لە کاتێکدا لای ئەهلی سوننەت و جەماعەت ئەوە ئاشکرایە، کە بە شەراب خۆر ناوترێت بە حەڵاڵی زانیوە!! مەگەر خۆی بە ئاشکرا وا بڵێت، یان دەقێکی وا بنوسێت، کە بڵێ شەراب، خواردنەوەکە بە حەڵاڵ دەزانم، ئەو کاتە پێی دەوترێت بە حەڵاڵزانی شەراب نەك هەر بە خواردنەوەی.. ئەگەر وای وت یان نوسی ئەوە حوکمەکەی دەگۆرێت . هەر وەکو کە عوسمانی کوری مەزعون و هاورێکانی، کە شەرابیان خواردبۆوەو پێیان وابو بۆیان جائیزە داوای تۆبەیان لێکرا، تا ئەوە رون بکرێتەوە کە ئایا بە حەڵاڵیان زانیوەو خواردویانەتەوە، یان زانیویانە، کە حەرامەو

١ـ دوای ئا ئەمەی ناوی ناوە: بەحەڵاڵزانینی کردەوەیی! وای داناوە، کە ئەو کەسانە بە کافر دانانرێن، تا بەڵگەیەکمان چنگ نەکەوێت، کە ئا ئەوەی وا لە دڵیاندا ئەوەیە، کە باوەریان وایە، کە ئەوە بە حەرام دانانێن، کە خواو پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم بە حەرامیان زانیووە، ئەگەر ئا ئەم سەرپێچیە دڵییەمان بە بەڵگە بۆ روون بۆوە، ئەو کاتە حوکمیان دەدەین بەسەردا، کە کافرن و کوفرەکەشیان هەڵگەرانەوەیە لە دین ..

هەروەها بروانە قسەی حەلەبی لە صیحة ل ٤٢، کە پێشتر هێنامانەوە، کە دەربارەی شەرع گۆرین و دەرکردنی یاساو رێسای پێچەوانەی شەرعی خوا ووتی : گۆرینی شەرع بەڵگەیە لەسەر کوفر، بەڵام بەو مەرجەی لە تلخەوە ئەوەی لەگەڵدا بێت، کە خاوەنەکەی باوەری والێت، کە بۆی هەیە حەرام حەڵاڵ بکات و حەڵاڵ حەرام بکات.. لەلاپەرەکانی داهاتوودا باسی ئەمە دەکەینەوە. ان شاء الله.

خواردویانەتەوە، چونکە حوکمی شەرع دەربارەی هەر یەك لە وەلامەکەیان جیاواز بو، سەیدنا عومەری مۆلەتی پێداچونەوەو موناقەشەکردنی دانێ، گوتی ئەگەر بە حەلالیان زانیبێت حوکمی پاشگەزبۆوە (مورتەدد) یان بەسەردا دەدەم، کە کوشتنیانە، ئەگەر بە حەرامیشیان زانیبێت و خواردبێتیانەوە حوکمی فاسقیان دەدەم و جەلدەیان لێ دەدەم.. چونکە ئەو کەسەی گوفتارێك، یان کردارێکی کوفرینی وای لێ دەردەکەوێت، پێویستە بواری تۆبەی بدرێت و هەل و کاتی موناقەشە کردنی بۆچونەکەی بۆ برەخسێت، تا ئەو لەمپەرانەی لە رێدا نەمێنن، ئەو جا ئەگەر هەر لە هەلۆێستەکەی خۆی نەگەڕایەوە حوکمی کافر بونی دەدرێت وچی پێویست کرد بۆراپەڕاندنی حوکمەکەی دەگیررێتە بەر..

ئەگەر ئەمەت بۆ رون بۆوە، ئەو نامۆگەرییەت لا ئاشکرا دەبێت، کە ئەو (سەلەفی) انە گرتویانەتە بەر، کە دەلێن دز، یان شەراب خۆر، هەر بە گوناح کردنەکەی دیارە بە عەمەلی بە حەلالی زانیوە، بۆیە ئەمەش دەلێن، تا هەنجەتێك بۆ ئەوانە بدۆزنەوە، کە بە یاسا کوفریەکانیان شەریعەتی خوا دەگۆڕن وحەلال حەرام و، حەرام حەلال دەکەن! دە دیقەت بدە ئەونیاز پیسی و رێ بزر کردنە!!

ئەوە رون کردنەوەی ناوێت، کە گۆڕینی شەریعەتی خواو بە حەلال دانانی حەرامی شەرع و بە حەرام دانانی حەلالی شەرع وەك دەشێت بە قسەو گوفتار بێت، دەشێت بە رێگایەکی تری پێوە پابەند کردنی دیکەش بێت، وەکو لەوانەی لە ئوسولی فیقهدا باس کراون. وەکو ئەوەی بوترێت ئەمەی پێچەوانەی شەریعەتی خوایەو لە ئیسلامدا سزای هەیە لای ئەمانە نەیبێت!! یان هەیبێت، بەلام ئەو سزایە نەبێت، کە خوای گەورە بۆی دیاری کردوە! یان بێدەنگ بون لە تاوانێك و سزاکەی، کە شەرع دیاری کردوە! وەکو ئەمەش لە یاسای ولاتاندا دەبینرێت، کە شتی وا هەیە خوای گەورە بە حەلالی داناوە، یان فەرزی کردوە، کەچی لای ئەمان وا نیە! سەلەفیەکانی بەر سێبەرو

مەدخەلیەکان و پاڵانتەوانانی سەلەفیش دەڵێن: دەڵێ کابرای شەرع گۆڕ خۆی هاوار بکات، کە لە ناخی خۆشیدا باوەڕی وایە، کە بۆی هەیە پێچەوانەی شەرعی خوا یاساو ڕێسای دیکە داڕێژێت! یەعنی ئەوەی بە زمان یان بە کردوە دەری بڕیوە، کە بۆی هەیە پێچەوانەی شەرع یاسا داڕێژێت مەرجە، کە لە ناخیشیدا ئەو ئیعتیقادەی هەبێت، دەنا حوکمی کافر بونی نادرێت! چونکە لای سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی تەنانەت بۆ دژایەتی شەرعەکەی خوا بەو شێوەیەیش هەر دەڵێن: مەرجە، کە (کوفری دڵ و ناخ هەبێت)! ئەمەش حاشا هەڵنەگرە، کە لە لای ئەهلی سوننەت و جەماعەت هەر کەسێك یاسایەکی پێچەوانەی شەریعەتی خوایی داڕشت بێ گوێدانە ناخی کارەکەی بە کوفر دادەنرێت..

گومان لەوەدا نیە، کە بەحەڵاڵزانین، یان گۆڕین لە ناخدایەو باوەڕێکی دڵ و دەرونە، چونکە خراپی زاهیری، بەڵگەیە لەسەر خراپی و بەدی ناخ.. بەڵام ئەوەیە، کە ئەحکامە شەرعیەکان (وەکو حوکمی کافردانی کەسێك) پەیوەستە بە زاهیری خەڵکیەوە نەك هەڵدانەوەی ناخی.. کەسێك حوکمی کافر بونی بەسەردا دەدرێت، کە گوفتارێك، یان ڕەفتارێکی کوفرینی لێ دەرکەوتبێت و بەهانەیەك نەبێت بەرگریی حوکمدانی بکات، وەکو نەزانین وهەڵەو ناچاربون و ئەوانە.. کەسێك شتێك کە کۆڕای ئوممەتی لەسەرە، کە حەرامە ئەو بە حەڵاڵی بزانێت، یان شتێك کە کۆڕای ئوممەتی لەسەرە، کە حەڵاڵەو ئەو بە حەرامی بزانێت، ئەوە بە کۆڕا کافر بوە، ئیدی ئەوە کاریگەریی نابێت، کە ئایا باوەڕی وایە، یان هەر بە قسە وا دەڵێ! ئەوە رای هەندێك لە زانایانی ئەهلی سوننەت و جەماعەتە، کە دیدو هەڵوێستی (سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان و پاڵانتەوانانی سەلەفی) وەك لۆکەی شیی کراوە سوك دەکات و بەربای دەدات:

ئیمامی ئیبنوحەزم بە شێوازو وتەیەکی ڕۆشن و ڕاشکاو حەقیقەتی بەحەڵاڵزانین وبەحەرامزانینی غەیری خوای پەروەردگار جوان رون دەکاتەوە،

كە هەر دەڵێی لاف و گەزاف (سەلەف) ەكانی ئەم سەردەمەی ئێمە رەت دەكاتەوە، كە پێیان وایە بەحەلاڵزنین و بەحەرامزانین، جگە لە لایەنی خوای گەورەوە بەو مەرجەی لە دڵ و دەروندا بە رەوا نەزانرابێت، ناچێتە ریزی كوفری گەورەی واوە، كە بكەرەكەی لە دین و ئوممەت بباتە دەرەوە! چونكە كوفرەكەی كوفری كردەومیە!! گوێ بدەیە چی دەڵێ:

خوای گەورە، كە دەفەرموێ: ﴿إِنَّمَا ٱلنَّسِيٓءُ زِيَادَةٞ فِي ٱلۡكُفۡرِۖ يُضَلُّ بِهِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ يُحِلُّونَهُۥ عَامٗا وَيُحَرِّمُونَهُۥ عَامٗا لِّيُوَاطِـُٔواْ عِدَّةَ مَا حَرَّمَ ٱللَّهُ فَيُحِلُّواْ مَا حَرَّمَ ٱللَّهُۚ زُيِّنَ لَهُمۡ سُوٓءُ أَعۡمَٰلِهِمۡۗ وَٱللَّهُ لَا يَهۡدِي ٱلۡقَوۡمَ ٱلۡكَٰفِرِينَ﴾ التوبة/٣٧ واتە: ئەو یاسای گۆڕینەی نەسیئە[1] زیادەی كافر بونە، كە كافرەكان خۆی پێ گومڕا دەكەن، كە ساڵێك حەلاڵی دەكەن و ساڵێك حەرام، تا بیخەنە ئەو كاتانەوە، كە خوا تێیدا حەرام كردوە، تا حەلاڵی كەن! ئەمانە ئەو هەڵوێستەیان بۆ جوان كراوە، تا بیگرنەبەر! خواش بە تەئكید رێنمایی قەومی كافرات ناكات.. زمانەوانانی قورئانی لەسەر ئەوەن، كە زیادەی شتێك حەتمەن هەر لە توخمی خۆیەتی، نەك لە توخمێكی دیكە، كەوابو نەسی و، كە كردومیەكە كوفرە، كە بریتیە لە بەحەلاڵزانینی ئەوەی، كە خوای گەورە بە حەرامی ناساندوە، هەر كەسێكیش یاسای وا دەركات، یان پێی رازی بێت، یان داوەری بباتە لا حەتمەن بەو كارەی كافر دەبێت.. ئەمە بۆ هەمو شتێكی دیكە هەر وایە.. یەعنی هەر كەسێك شتێك، كە خوای گەورە بە حەلاڵی زانیبێت و ئەو بە حەرامی بزانێت، یان خوای گەورە بە حەرامی زانیبێت و ئەو بە

١ـ عەرەبەكانی سەردەمی پێش ئیسلام یاسایەكیان هەبو، كە لە مانگە حەرامەكاندا جەنگ نەكەن، بەڵام كە بەرژەوەندیی سەرۆكەكانیان تێك دەگیراو جەنگیان پێ پەسەندتر دەبوو، شەڕ نەكردنەكەیان دەگواستەوە بۆ مانگێكی دیكە! ئەمە پێی دەوترا نەسیء، خوای گەورەش ئەمەی بە یاسا داڕشتنی پێچەوانەی شەرعی خۆی حسێب كردوە، بۆیە بە كوفری ناساندووە. تێگەیشتن لەمە گرنگە چونكە مەسەلەیەكی ئوسولییە ..

حەلاڵی زانیبێت، کافر دەبێت.. چونکە خوای گەورە رێی بە هیچ کەسێك نەداوە حەڵاڵکراوانی ئەو حەرام کات، یان حەلاڵ کراوانی حەرام کات).. ئیبنوحەزم (الفِصَل في المِلَل والاهواء والنِحَل ب٣/ ٢٠٤) ..

شێخولئیسلام ئیمامی ئیبنوتەیمییە زۆر جەخت لەوە دەکاتەوە، کە بەحەڵاڵزانین و بەحەرامزانین بەکردار دەبن[١]، بەوەش دەبن، کە خەڵکی پێوە پابەند بکرێت، بێ ئەوەی تەماشای ناخ و ئیعتیقادی بکەرەکانیان بکرێت، بۆیە دەڵێ: فەرز کردن و حەرام کردن مافی غەیری خوای گەورەو پێغەمبەرەکەی صلى الله عليه وسلم نیە، بۆیە هەر کەسێك سزای یەکێك لەسەرکرداریك کە کردوێتی، یان دەبو بیکات و نەیکردبو، بە کەیفی خۆی دا (یەعنی کردبوی بە یاسایەك، کە خەڵکی بیگرنە بەر) ئەوە یاسایەکی دیکەی غەیری شەریعەتی خوای داناوەو راپەڕاندوە، بەمەش خۆی کردوە بە شەریکی خوای گەورەو، خۆی خستۆتە ریزی پێغەمبەری پێشەواوە صلى الله عليه وسلم! بەمەش دەچێتە ریزی ئەو موشریکانەوە، کە شەریکیان بۆ خوا بڕیار دەداو دەیانپەرستن، هەروەها وا لە ریزی ئەو مورتەددانەدا، کە باوەڕیان بە موسەیلەمەی کەززاب هێنابو، ئەو ئایەتەش دەیانگرێتەوە، کە دەفەرموێ: ﴿ أَمۡ لَهُمۡ شُرَكَـٰٓؤُاْ شَرَعُواْ لَهُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا لَمۡ يَأۡذَنۢ بِهِ ٱللَّهُۚ ﴾الشوری/٢١ واتە: دیارە شەریکی وایان هەیە، کە بۆ خوای گەورەیان داناوە، کە یاساو رێسایەك دەردەکەن، کە خوای گەورە رێی پێ نەداون. (ئیبنو تەیمیە: مجموع الفتاوی ٥/١٤)..

---

١ ئیبنو عوسێمین لە کتێبەکەیدا (المجموع الثمین ٣٧/١) و لە (شرح أصول الثلاثة) دا ئیعتیراف بەوە دەکات، کە ئەمە کردەوەیەو پێشی کافر دەبێت! کەچی کە عەلیل حەلەبی لە هاوراەکەیدا (الصیحە ل ٦٢) نیوەی قسەکەی ئیبنوعوسێمینی هێناوەتەوەو باقی قسەکانی خستۆتە کەنارەوە، تا حوکمی کافرکردنی ئەو رێسا گۆڕەرانەی نەکەوێتە سەر! !

ئیمامی ئیبنوحەزم رحمەتی خوای لێ بێت ئەوەی باسکرد، کە تەنها رمئی دان بەوەی، کە حەڵاڵێك حەرام بکرێت، ئەوە یاساداناتی پێچەوانەی شەریعەتەکەی خوایە و کافربونە.. ریوایەتی فەرمودەی بە سەنەدەوە گەیاندوۆتەوە بە جەحادەی کوری دەسار، کە کەسانێك لە یاوەرانی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم لە شام شەرابیان خواردبۆوە، یەزیدی کوری ئەبو سوفیان نامەیەکی دەرهەقیان بۆ خەلیفە عومەری کوری خەتتاب خوا لێی رازی بێت نوسی، کە ئەمانە شەرابیان خواردۆتەوەو بە حەڵاڵیشیان زانیوە بەڵگەیەکیش، کە هێناویانەتەوە ئەو ئایەتەیە، کە خوای گەورە تێیدا دەفەرموێ: ﴿ لَيْسَ عَلَى ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوٓا۟ ﴾ المائدة/٩٣ واتە: ئەو کەسانەی، کە باوەڕیان هێناوەوکرداری چاکەیان کردوە، ئەگەر تەقوای خوایان هەبێت و باوەڕیان قایم بێت، هەرچی شتێك بخۆن و بخۆنەوە هیچ زیانێکیان پێ ناگەیێنێت.. سەیدنا عومەریش راوێژی بەو یاوەرانە کرد، کە لەدەوروبەری بون، بە عەلی کوری ئەبو تالیبی خوا لێی رازی بێت فەرمو: مەسەلەکەیان چۆن دەبینیت؟ سەیدنا عەلی گوتی: وا دەبینم ئەمانە یاسایەکی تریان بۆ خۆیان دارشتوەو شتێکی دیکەیان لە دیندا داهێناوە، کە خوای گەورە مۆڵەتی پێنەداون، بۆیە پێم وایە ئەگەر شەراب خواردنەوەکەیان بە حەڵاڵ زانیبێت بیانکوژیت، چونکە حەرامێکی دینی خوایان حەڵاڵ کردوە، ئەگەر وتیشیان حەرامە ئەوە یەکی هەشتا جەلدەیان لێدە.. (ابن حزم: المحلی ١١/٢٨٧).

ئەگەر ئەم خاڵەمان ئاوا لا رون بۆوە، ئیتر ئەوە بزانە، کە مەسەلەی بەحەڵاڵزانین و گۆڕین لازم و مەلزومی یەکن، چونکە گۆڕینی شەرعی خواو پێوە پابەندنەبونی، یەعنی بەحەڵاڵزانینی حەرامێك، کە خوای گەورە بە حەرامی ناساندوە.. بۆیە هەمو بەحەڵاڵزانینێك یاساداناتی پێچەوانەی پەیامی خوایە، بۆیە دەبینیت شێخ الاسلام ئیبنوتەیمییە تەعبیری ئەمیان بەویان دەکات و گۆڕینی شەریعەتی خواو پێوە پابەندنەبونی وا دەناسێنێت، کە

بەحەلاڵزانینی ئەو شتانەن، کە خوای گەورە بە حەرامی ناساندون، هەر کەسێکیش وا بکات ئەوە بە کۆڕای زانایان کافرە.. ئیبنوتەیمییە دەڵێ: ئەمما ئەو کەسەی ئیقامە حوججەی لەسەر نەکرابێت، وەك ئەوەی، کە نەو موسوڵمانەو هەمو ئەحکامی شەریعەتی ئیسلامی پێ نەگەیشتوە، یان لە چۆڵەوانیەك ژیاوەو شارەزای ئیسلامەکە نەبوە، یان هۆی تری هەیە، یان بە هەڵە لە دەقەکە گەیشتوە، کە گوایە ئەو کەسەی باوەڕ دەهێنێت و ئیمانداری دەکات ئیتر هەرچی بخوات و بخواتەوە ئیشکالێکی نیە، وەکو ئەوانەی، کە ئەو ئیشکالەیان بۆ دروست بوبو، کە سەیدنا عومەری کوڕی خەتتاب تۆبەی پێ کردن، یان هاوشێوەی تر، ئەمانە هەمو داوای تۆبەیان لێ دەکرێت و هەڵەی هەڵوێست و راستی ئەحکامی سەرعەکەیان بۆ رون دەکرێتەوە، ئەگەر هەر لەسەر هەڵوێستی خۆیان سور بون ئەوە کافر دەبن، پێش ئەو ئیقامە حوججەیە ئەو حوکمە نایانگرێتەوە.. هەر وەکو، کە یاوەران خوا لێیان رازی بێت حوکمی کوفریان نەدا بەسەر قودامەی کەڕی مەزعون و هاوەڵەکانیدا، کە بە هەڵە ئەوانیش ئاوا تێگەیشتبون، کە شەرب خواردنەوە دوای ئیمان هێنان و تەقواو دینداریی زیانی نابێت! (ابن تیمیة / مجموع الفتاۆی ٧/٣٧١).

پێشتریش باس لەم خاڵە کرا، گرنگ ئەوەیە لە مەبەستەکەی بگەین، کە حەلاڵ کردنی حەرامێك بە قسەش بێت، هەر حوکمی کافربونی ئاشکراو پەنهان دەیگرێتەوە، بێ ئەوەی تەماشای مەرجی (ئیعتیقاد بە دڵ) ی تێدا کرابێت.. چونکە ئەمەیان مەرجی مورجیئەکانە..

ئیبنوتەیمییە دەڵێ: هەر کەسێك ئەو شتەی، کە بە کۆڕای زانایان حەرام بو ئەو بە حەلاڵی ناساند، یان ئەو حەرامەی بە کۆڕای زانایان حەرام بو، ئەو بە حەلاڵی ناساند، یان ئەو حوکمە شەرعیەی گۆڕی، کە کۆڕای زانایانی لەسەرە، ئەوە بە کۆڕای زانایان و شەرعناسان کافرێکی مورتەددە.. چونکە بە رای هەندێك لە زانایان ئەوە هۆی هاتنە خوارەوەی ئەو ئایەتەیە، کە دەفەرموێ:

(وَمَن لَّمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ) واتە: هەر کەسێك بەوە حوکم نەکات، کە خوای گەروە ناردویێتیە خوارەوە، ئەوانە کافرن، ئەمە ئەوانەن، کە حوکم کردنیان بە غەیری ئەوەی خوا ناردویێتیە خوارەوە بە حەڵاڵ زانیوە.. (ابن تيمية مجموع الفتاوى ٣/١٦٧).

ئەمەی شێخولئیسلام رەحمەتی خوای لێ بێت باسی کردوە، کە (لە ئیبنو عەباس و تاوسەوە هاتوە، کە مادام ئەو کەسەی حوکمی بە غەیری پەیامی خوای گەورە کردوە، هەر بە گوناحی داناوەو لە دڵدا پێی حەڵاڵ نەبوە، گوایە کوفری عەمەلی بچوکە، واتە کوفر دون کوفرە! حەتمەن دەبێ ئەوە لەبەرچاو بگیرێت، کە کابرا پێی شیاو بوە، کە حوکم بە غەیری دینەکەی خوای گەورە بکات، پێی جائیز بوە پێوەی پابەند نەبێت وئەو بخاتە لاوەو یاساو رێسایەکی دیکە بخاتە جێی و حوکمی پێ بکات (یان حوکمی پێ بکرێت) وەکو شێخولئیسلام خۆی لە سەرەوە رونی کردۆتەوە، چونکە ئیمامی ئیبنوتەیمییە لە دەیان شوێنی دیکەدا ئەوە باس دەکات، کە هەر کەس شەریعەتەکەی خوا بخاتە کەنارو حوکم بە پێی یاساو رێسایەکی دیکە بکات کافر دەبێت.. وەك دەڵێ: لە بەڵگەنەویستەکانی دینی موسوڵمانانە، کە هەمو موسوڵمانان لەسەر ئەوە رێکن، کە هەر کەسێك پێی جائیز بێت شوێن دینێکی دیکەی غەیری ئیسلام بکەوێت، یان شوێن یاساو رێسایەکی غەیری شەریعەتەکەی موحەممەد صلى الله عليه وسلم بکەوێت، هەر بە پێ جائیز بونەکەی کافر دەبێت..(مجموع الفتاوى ٢٨/٢١٧). ئەمما قەناعەتی ناخ ئەوە حەتمەن هاورێی گۆڕینەکەیە، چونکە بەدی دەرەوە بەڵگەیە لەسەر بەدی دڵ و دەرون وقەناعەتی ناخ، بەڵام ئەوە هەیە، کە هەمیشە ئەحکامی ئیسلام حوکم لەسەر زاهیری خەڵکی دەدات..

ئـەوەی، کـە دەیلـێین هەڵوێسـتی نـەگۆڕی ئیمـامی ئیبنوتـەیمییـە بـوە لـە چەندین کتێب و جێی تردا ئەوەی وەکو بەڵگەنەویستی ئیعتیقاد باس کـردوە، لەوانە:

بە نیسبەت ئەو کەسەوە، کە شەریعەتی خوا دەگۆڕێت دەڵێ: ئـەو کەسـەی زاهـیرو بـاتین پابەنـدە بـە شـەریعەتی خـواو پێغەمبـەری خـواوە، بـەڵام لـە حوکمێکدا سەرپێچی دەکات و شوێن حـەزو ئارەزوی خۆی دەکەوێت، ئـەوەو هاوێنەی ئەو لە گوناهباران حسێبن.. (منهـاج السـنة النبويـة ٥/١٣١). ئەمـە ئەو حاکمەیە، کە بە غەیری شەریعەتی خوا حوکمی کردوە، کە بە لای ئیمامی ئیبنو تەیمییەوە مەرجە لە قەناعەتی ناخیدا کارەکەی بە حەڵاڵ زانیبێت..

ئـەو کەسـەی بـە شـەریعەتی ئیسـلامەوە پابەنـد نابێـت لای ئیمـامی ئیبنوتەیمییـە کـافرەو موناقەشـەی تێـدا ناکـات، وەك دەڵـێ: ئـەو کەسـەی بـە پەیامی خواو پێغەمبەری خواوە پابەند نابێت کافرە.. (منهـاج السـنة النبويـة ٥/١٣١). کەوابو بۆ ئەمەیان نکوڵی کردنی شەرع یان نەبونی قەناعەتی ناخی کابرا بەمەرج، بەڵکو پێی وایە، کە هەر بە گۆڕینەکەی کافر دەبێت.. ئەمـەت لە بیر بێت، تا لە تۆڕو تەڵەی مورجیئەکانی سەردەم دەرچیت..

ئەمـە بـە نیسبەت ڕاوبۆچـونی ئـەو زانایانـەی، کـە وای بـۆ چـون کـە ئـەو کوفرەی ئەو ئایەتە ئاماژەی پێ دەکات، کوفری بچوکەو هـەر بـە تـاوانی گـەورە حسێبە نەك کوفر، ئەمما زانایانی دیکە، کە زۆرینەی سەلەف وخەلـەفن پێیـان وایـە، کـە ئـەو کـوفرەی ئـەو ئایەتانـە ئامـاژەی پـێ دەکـەن، کـوفری گەورەیـەو خاوەنەکـەی لـە دیـن و ئوممەتەکـە دەباتـە دەرەوە، بـێ ئـەوەی لا بکـەن بـەلای ئـەوەوە، کـە ئـەمان دەفـەرمون، وەك نکـوڵی کـردن، یـان بەحـەڵاڵزانین، یـان قەناعەتی ناخ و شتی تری وا.. نا، ئەم زانا بەڕێزانە پێیان وایە هەر واز هێنـان لـە شـەریعەتی خـواو خسـتنە کـەناریی، یـان گـۆڕین و هێنـانی بـەدیلێکی دیکـە بۆی، کوفری گەورەیـەو بکەرەکـەی پێـی لـە دیـن و ئوممـەت دەچێتە دەرەوە..

وەکو ئیمامی ئیبنولقەییم دەڵێ: لەو زانایانە هەیانە ئایەتەکە وای لێك داوەتەوە کە هەر کەسێك بە ئەنقەست حوکمی بە غەیری ئەوە کرد، کە خوای گەورە ناردویّتیە خوارەوە بەو مەرجەی نەزان نەبوبێت، یان هەڵەی لە لێکدانەوەدا نەکردبێت، ئەوە حەتمەن بەو حوکم پێ کردنە کافر دەبێت و کوفرەکەشی، وەکو ئیمامی بەغەوی لە کۆڕای زانایانەوە نەقڵی دەکات کوفری گەورەیە، کە لە دین و ئوممەتەکەی دەیباتە دەرەوە.. (مدارج السالکین ١/٣٣٦) ..

خاڵێکی دیکەی گرنگ ماوە ئاماژەی پێ بدەین، تا ناحەزێکی رەزاقورس لێمان ڕاست نەبێتەوەو بڵێ: جا خۆ ئەو شەرعەی ئێوە دەیڵێن هەموی لە خواو پێغەمبەرەوە صلی الله علیه وسلم نەهاتوە! یان ئەگەر کابرا درۆی دەکرد، ئەوی چەسپاندویّتی هەواو هەوەسی خۆیەتی، یان یاساو رێسایەکی دیکەیەو بە درۆوە دەڵێ: ئەمە هەر شەریعەتەکەی خوایە! لە وەڵامی ئەم جۆرە گومانانەدایە، کە ئیمامی ئیبنوتەیمییە دەڵێ: هەر کەسێك بڵێ ئەمە شەریعەتی خوایە، ئەوە بێ چەندوچون کافر دەبێت، ئەمە هەر وەکو ئەو کەسە وایە کە دەڵێ خوێن و مردارەوەبو حەڵاڵە!! ئەگەر بڵێ ئەمە هەر راوبۆچونی خۆمە، هەر پێی کافر دەبێت .. (مجموع الفتاوی٣/١٦٨).

بڕوانە هەر ئەو حوکمە قورسەی، کە داویّتی بەسەر ئەو کەسەدا، کە شەریعەتی خوای گۆڕیوە، کە کافر بونە، داوەتەوە بەسەر ئەو کەسەشدا، کە دەڵێ ئەمە ڕاوبۆچونی خۆمە! چونکە مەسەلەکە کۆڕا (ئیجماع) ی ئوممەتی لەسەرە، راجوێیی نیە، تا کەسێکی دیکە بێت و بە راوبۆچونی خۆی رۆشنبیرمان کات!!

فەتوای ئیبنوتەیمییە لەمەڕ ئەو کەسەدا، کە شەرعی خوا دەخاتە کەنار، یان دەیگۆڕێت، یان هی تر دێنێتە شوێنی رۆشنە، هەمو ئەوانە بەکافر دەزانێت و دەشڵێ، کە کوفرەکەیان کوفری گەورەیەو پێی لە دین و ئوممەت

دەچنە دەرەوە، وەك لە جێیەكی دیكەدا دەڵێ: ئەوە ئاشكرایە، كە هەر كەسێك ئەو فەرمانەی خوای گەورە كە لە ڕێی نێرراوانی خۆیەوە سەلامی خوایان لێ بێت گوتویەتی: بیكەن، یان ئەو بەرهەڵستیەی لە ڕێی ئەوانەوە گوتویەتی: مەیكەن بخاتە لاوەو پەكی بخات و كاری پێ نەكات، بە پێی كۆڕای موسوڵمانان و دیان و جولەكەش، بەو كارەی كافر دەبێت.. (مجموع الفتاوی ٨/٦٦).

ئینجا شێخولئیسلام ئیبنوتەیمییە ڕەحمەتی خوای لێ بێت ئەو دوو لایەنانە ڕون دەكاتەوە، كە عادەتەن پێچەوانەی شەرعیان لێوە دەگرێت، دەڵێ: هەر پێچەوانەكارییەكی شەرع، كە ڕو دەدات حەتمەن لە نەزانین و ستەمكاریی و هەواوهەوەسەوە دێت، ئەمەش لەم دوو بوارەدایە:

یەكەمیان، كە چاكترەكەیانە: ئەوەیە، كە ئەو یاسایە، یان ئەو شەرعەی حوكمەكەی پێكراوە لە پەیامی پێغەمبەرێكەوە وەرگیراوە، كە حوكمەكەی سڕراوتەوە.

بواری دووەمیان: ئەوەیە كە پێشتر یاساو ڕێسای كەس نەبوەو ئێستا لە جێی شەریعەتی خوایی دەهێنرێتە پێش و دەچەسپێنرێت.. بە هەر حاڵ خۆ هەر یاساو ڕێسایەك پێچەوانەی شەرعی خواو پێغەمبەر صلی الله علیە وسلم بێت، یان ئەوەیە سڕراوەتەوە، یان شەریعەتەو گۆڕراوە، كەسێك، یان كەسانێك بێ مۆڵەتی خوایی دایانڕشتوە.. (مجموع الفتاوی ١٣/٣٨).

پاشان ڕەحمەتی خوای لێ بێت ئەو بڕیارە بنبڕە دەدات كە هەر كەسێك بەو شەریعەتانەوە پابەند بێت، كە هی پێغەمبەرانی پێشون، كە بە پەیامی موحەممەد الموستەفا صلی الله علیە وسلم سڕراونەتەوە (كە دەشڵێ: ئەمیان چاكترەكەیانە) لێی قبوڵ ناكرێت، چ جای ئەوەی خۆی لە هەواوهەوەس و دیدی خۆیەوە یان لە دیدو بۆچون و هەواو هەوەسی كەسانی ترەوە هێنابێتی! بۆیە دەڵێ: هەر كەسێك پابەندبو بە سڕراوەكە لەجیاتی سەرەوەكە، ئەوە لەسەر دینی ئیسلام نیەو بە شوێن كەوتوی هیچ پێغەمبەرێكیش هەژمارد ناكرێت، چونكە هەر كەسێك شەریعەتی پێغەمبەران بگۆڕێت و، یاساو

ڕێسایەكی دیكە بهێنێتە جێی، كارەكەی باتڵەو ناشێت كەس شوێنی كەوێت، چونكە كوفری جولەكەو دیانەكانیش هەر ئاوا بوە، كە خوای گەورە دەربارەیان دەڵێ: ﴿ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُم مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَن بِهِ اللَّهُ ﴾ الشوری/٢١ واتە: دیارە شەریكی وایان هەیە، كە بۆ خوای گەورەیان داناوە، كە یاساو ڕێسایەك دەردەكەن، كە خوای گەورە ڕێی پێ نەداون[١].. دەبینیت كە خوای گەورە ئەوەی بە كوفر لەسەر حسێب كردون، كە بە یاساو ڕێسایەكی گۆڕراوەوە پابەند بون لەجیاتی پەیامەكەی خوا!![٢] خوای گەورە ئەوەی لەسەر هەر هەمو مرۆڤایەتی فەرز كردوە، كە دەبێت باوەڕ بە هەمو پێغەمبەرانی بهێنن، بە هەمو پەیامەكانی، بە موحەممەد الموستەفا صلی الله علیه وسلم، كە كۆتا نێرراوی خوای گەورەیە، هەر هەمو مرۆڤایەتی داواكراون كە باوەڕ بە دینەكەی بهێنن، شوێنی كەون، شەریعەتەكەی وەرگرن و جێبەجێی كەن، هەمو ئەمانەش وان لە قورئان و سوننەتدا.. كەوابو ئەوی لە قورئان و سوننەتدایە شەریعەتی خواو پێغەمبەری خوایەو هەر هەمو مرۆڤایەتی موكەللفن باوەڕی پێ بهێنن و پێوەی پابەند بن، كەس بۆی نیە لە شەریعەتی خوا دەرچێت، شەریعەتی خواش ئەوەیە، كە موجاهیدەكان بەرگریی لێ دەكەن

١ـ حافز ئیبنو كەثیر لە كتێبی (البدایە والنهایە ١٢٨/١٣) دا دەڵێ: هەر كەسێك ئەو شەریعەتە پاكە ڕەوایەی بۆ محمدی كۆتا پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم هاتۆتە خوارەوە وازلێبهێنێت و داوەری خۆی بباتە لای ئەو شەریعەتانەی پێش ئەو، كە بە دینەكەی ئەم نەسخ بوونەتەوە (حوكمیان سڕاوەتەوە) كافر دەبێت، چ جای كەسێك، كە دەیباتە لای یاسق وئەوی پێ قبوڵە، چ جای ئەو كەسەی كە حوكمی یاسقەكەش لە پێشتر دەگرێت وەی ئەوی پێ باشترە لەوەی خواو پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ؟! هەر كەسێك وا بكات، ئەوە بە كۆڕا (ئیجماع) ی هەموو موسوڵمانان كافرە.. ئیبنو كەثیر ئەوەش ڕوون دەكاتەوە، كە ئەگەر لە یەك مەسەلەشدا حوكمی شەرعی گۆڕی و بە پێی یاسای دژ بە ئیسلام حوكمی دەركرد، هەر كافر دەبێت و كوفرەكەشی كافربوونی گەورەیە كە لە دین و ئوممەت دەیكاتە دەرەوە، ئەوە ئاگادار بین چونكە سەلەف! زۆر دەبینین هەر لە بەهانەیەك دەگەڕێن بۆ حاكمە مورتەددەكانی بهێننەوە، تا بڵێن ئەمانە هەر موسوڵمان ماون وناشێت دژیان بوەستینەوە!.

٢ـ ئەدی كەسێك بە شەرعی ناپلیۆن و كرۆمەرو جۆرج بۆشەوە پابەند بێت حوكمی چی دەبێت؟!!)

و لـە پێناویـدا دەمـرن، کـە بریتیـە لـە قورئـان و سـوننەت.. (مجمـوع الفتـاوی ٣٥/٢١٤).

بەمانەدا بۆمان دەردەکەوێت، کە ئا ئـەوەی (سـەلەفی) ەکـان بەدەوروخولیـدا دێن و دەچن زۆر هەڵەیەو پڕ پەڵەیە، ئەوەی ئەوان سواری سەری خۆیـان بـون بۆی و دەیانەوێت بە ناوی سەلەفەوە خەڵکی لە بیدعەکەی خۆیـان کۆکەنـەوە، تەپکەیەو هـەر سادەپیاوی پێـوە دەبێـت! دەنـا ئـەو سـەلەفێتیەی خۆیـان پێـوە هەڵڕۆسکاندوەو رەسمی جەژنی لـە پـەناوە دەگـرن هـەر توێکڵـەداری گەنـدەڵـەو نـاوەڕۆکی بـە کرمـی جـەهمێتی خـوراوە! ئـەوەی ئـەوان وا دەزانـن بـۆ هـەمو حوکمی بەکافر دانانێك دەبێت بزانرێـت، کـە کـابرای کـافر لـە نـاخی خۆشـیدا کافرێتیەکەی بەسەر خۆیدا هێنـاوە!! هـەر گێزەگێـزی زەردەواڵەیـەو هـەنگوین وەبەرهـەم ناهێنێـت، ئـەوی شارەزاشـیان بـو، زو دەکەوێتـە راوەدونانیـان و دەیانداتە بەر مێشکوژ !!

هـەر کەسـێك کـەمێك لـە توێژینـەوەی عیلمیـدا خـۆی مانـدو کـات و فیرقـە گومڕاکان بناسێتەوە، زو بۆی دەردەکەوێت، کە (سـەلەفی) ەکـانی ئـەم سـەردەمە هەر ناویان لە ریزی ئەهلی سوننەت و جەماعەتە دەنـا لـە راسـتیدا جـەهمین، هەر لەبەر ئەوەشە رەنگی سـەلەفیان لـەخۆ داوە تـا نەناسـرێنەوە کـە سـەوزەو میوەی پلاستیکین! جا بۆ ئەوەی کەشفیش نەبن ئامادەن هەزارو یەك تەدلیس بکەن، حەق و باتڵ تێکەڵ دەکەن و دەیکەنە چەرەدوکەڵ تا لێت تێـك چێت و نـەزانیت خـەریکی چـین!! سـەیری نوسـینەکانی عـەلیل حەلـەبی، کـە بـۆ سەرخستنی مەزهەبەکەی خـۆی، کـە خـوزلانی مورجەئییـە چـۆن قسـە بـەدەم زانای وەکو ئیمامی ئیبنو کەثیرەوە دەکات!!

عەلیل حەلەبی هەرچەندە دەزانێت، کە ئیمامی ئیبنو کەثیر رحمەتی خوای لێ بێت ئەو کەسە بـە کـافر دادەنێـت، کـە شـەریعەتی خـوا دەگۆڕێـت، هـەر بـە گۆڕینەکە بە کافری دادەنێت بێ ئەوەی لاکات بەباسی ناخی دڵ ونکوڵی کـردن

و بەحەلاڵزانینــەوە، بــەڵام دەیــەوێت ملــی دەقــەکانی ئــەو بــەرەو لای مورجەئییەتیەکەی خۆی باداتەوە!!

ئیمامی ئیبنو کەثیر رحمە اللە دەربارەی تەتار، کە شەریعەتی خوایان لادابو، یاسقیان هێنابوە شوێنی و حوکمیان پێ دەکرد، دەڵێ: ئایا حوکمی جاهیلییەتیان دەوێت؟! کێ لە خوای گەورە حوکم وداوەری خەڵکانێك باشتر دەکات، کە لە دینداریان دڵنیان بون. ئیبنو کەثیر دەفەرموێ: خوای گەورە لێرەدا سەرزەنشتی ئەو کەسە دەکات، کە وازی لە حوکمی خوای پەروەردگار هێناوە ـ کە هەمو خێرێکی لە خۆ گرتوەو لە هەمو خراپەیەکیش دورە ـ واز لەم خێرە دێنێت بۆ بەرنامەی کەسانێك، کە هەر هەواو هەوەس و ڕاو بۆچونی کەسانێکە، کە خۆیان پەسەندییان کردوە، بێ ئەوەی رەزامەندی خوای لەسەر بێت، یان شەریعەتەکەی خوا بیگرێتەوە، ئەمەیان کردوە بە رێسای داوەری وحوکم! ئەمەش وەکو ئەوەیە، کە ئەهلی جاهیلییەت (پێش ئیسلام) گومڕایی و نەفامێتیەکەی خۆیان دەهێناو، بە دیدو رای خۆیان دایان دەڕشت ودەیانکردە یاسای داوەری، یان وەکو ئەوەیە، کە تەتارەکان حوکمی پێ دەکەن، کە لە سیاسەتی پاشایەتی خۆیانەوە هێناویانە، دیدو رای جەنگیزخانی پاشای خۆیانە، ئەو بەرنامەیەکی بۆ داڕشتبون وناوی نابو (یاسق)[١]، کە بریتییە لە کتێبێکی کەشکۆڵی ئەحکام و یاسا، کە لە چەندین شەریعەتی جودا وەری گرتبو، وەك شەریعەتی جولەکەو دیانەکان وشەریعەتی میللەتی ئیسلام وهی تر، زۆر ئەحکام وبڕگەو بڕیاریشی تێدایە، کە هەر لە هەواو هەوەسی

١ـ وا دەزانم ئەوەی لە فارسیدا پێی دەڵێن یاساغ هەر ئەم یاسقەیەو ئەوان چونکە ق دەکەن بە غ ئاوای لێ هاتووە، کوردیش یان لە فارسیەوە وەرگرتووە، یان هەر لە زەمانی تەتارەوە لای ماوەتەوەو بووە بە یاساغ واتە مەمنوع، پاشان بووە بە یاسا.. واللە اعلم. گرنگ ئەوەیە زاراوەیەکی زۆر گونجاوو چەسپاوە بۆ بەکارهێنانی لای ئیسلامییان، چونکە لە مێشك و کلتووری کوردیدا بڕیارەکانی حکومەتە، کە بەرامبەر شەرع دانراوە، بۆیە کوردەواری، کە دەیانەوێت کێشەی کۆمەڵایەتی خۆیان چارەسەر بکەن، دەڵێن یا با مەلایەك شەرعمان کات، یان با بیبەینە دادگاو یاسا بۆمان یەکلابکاتەوە ! ! کەواتە یاسا شتێکەو شەرعیش شتێکی تر... (وەرگێر).

خۆیەوە دایڕشتون، ئیتر دواتر لای کوڕو نەوەکانی بو بە یاساو ڕێسایەك، کە شوێنی کەوتون وخستویانەتە پێش حوکمی قورئانەکەی خواو سونەتەکانی پێغەمبەرەوە صلی الله علیه وسلم حوکمی هەر کەسێك لەوانە وا بکات (دایڕێژێت یان داوەری پێ بکات) کوفرە، پێی کافر دەبێت وپێویستە جەنگی دژ بەرپا بکرێت، تا دەگەڕێتەوە سەر حوکمی خواو پێغەمبەری خوا، تا داوەری بە غەیری حوکمی خواو پێغەمبەرەکەی لە هیچ شتێکی، کەم یان زۆردا ناکات.. (تفسیر القران العظیم / لابن کثیر ٢/٦٧).

کاتێك عەلیل حەلەبی هەستی کرد، کە ئیمامی ئیبنو کەثیر تەکفیری ئەو کەسە دەکات، کە شەریعەتی خوا دەخاتە کەنار یان لێی دەگۆڕێت، یان حوکم بە یاساو ڕێسای پێچەوانەی شەرع دەکات، دەستێکی کەوتە ئەملاو دەستێکی کەوتە ئەولا! ئەوجا بۆ خۆ قوتار کردن سێ تەختە رزیوی کردە بەلەم:

یەکەم: هەولێدا، کە قەولەکەی ئیبنو کەثیر تایبەت کات بە حوکمی تەتارەوە بۆیە دەڵێ: ئەوە پەیوەندی تەنها بە تەتارەوە هەیە! ئینجا کەوتە وێزەی تەتار، کە چەند کافرو خراپەکارو خوێنرێژبون ئەمە هەڵاتن و خۆدزینەوەیە، چونکە تایبەت کردنی حوکمی شەرع بە ڕوداوێکی تایبەتەوە باتڵە.. ئەمە جگە لەو چەواشەکاریی و تەدلیسەی، کە لە فەتواکەی ئیبنوکەثیردا کردویەتی، چونکە ئەوی خوێندەواری هەبێت و دەقەکەی ئیبنوکەثیر بخوێنێتەوە دەبینێت کە ئەو دەڵێ: ئەهلی جاهیلییەت و تەتار کە هەیانبو هاتبوە ناو ئیسلامەتیەوە، ئەمانەی کردبوە نمونەی ئەوانەی، کە حوکمی شەرعیان خستۆتە لاوەو یاساو ڕێسای دیکەیان خستۆتە شوێنی و حوکمی پێ دەکەن، ئیبنو کەثیر بۆ هەر یەکەیان نمونەی هێنابۆوە تا بواری ئەو تێکەڵاوی و تایبەت کردنەی حەلەبی دەیەوێت نەمێنێت! باسەکەی ئیبنوکەثیر لەسەر دو پۆلە کافرە یەکەمیان ئەهلی جاهیلییەت و دووەمیان تەتارە، بۆ هەر یەکەشیان نمونە دێنێتەوەو دەیاناسێنێت، ئینجا حوکمی هەردولایان دەکاتەوە بە یەك، چونکە ئەوەی، کە کۆلکەی هاوبەشی

حوکمەکەیە ئەوەیە، کە هەردولایان شەریعەتی خوایان خستۆتە کەنارو، لە لای خۆیانەوە یاساو ڕێسای دیکەیان هێناوەتە جێی و حوکمی پێ دەکەن..

دووەم: دوای ئەمە حەلەبی پەنای بردۆتە بەر درۆیەکی ئاشکرا، کە دەڵێ ئیبنوکەثیر تەتاری هەر بەوەندە تەکفیر نەکردوە کە شەریعەتی خوایان گۆڕیوە، بەڵکو لەبەر ئەوەی کە ئەوان (درۆیان کردوەو مەبەستیان ئەوە بوە کوفر بکەن)! بۆیە دەڵێ: ئەو بۆیە تەکفیری کردن، چونکە تەتارەکان بە ئەنقەست و کەللەڕەقی خۆیان نکوڵییان لە حوکمی شەرعی خوا کرد.. (التحذير ل ١٥). ئەمەش وا نیە.. حەلەبی وا دەزانێت وەك بە ئاسان بەسەر کەسانی خۆیاندا بازی داوە، بەسەر ئێمەمانانیشدا باز دەدات! خوای گەورە هەر زو مەکرو فێڵەکەی فەزح کرد، چونکە هەر کەسێك بچێتەوە سەر تەفسیری ئیبنوکەثیر ٩٨/٢ لە تەفسیری ئایەتی ٤٥ ی مائیدەدا ئەوە ڕون دەبێتەوە، کە ئەوەی حەلەبی دەیەوێت بە زمانی ئیبنوکەثیرەوە ڕێکی خات، ڕێك ناکەوێت!! چونکە ئەوەی حەلەبی لەوەوە نەقڵی دەکات لەسەر جولەکەکانە، نەك لەسەر تەتارو مەغۆل! ئەم بە زۆر ملی قەولەکەی ئیبنوکە ثیر بەرەو ئەولایە دەشکێنێتەوە، کە خۆی دەیەوێت! دەنا ئەو باس لە جولەکەکان دەکات، کە چۆن بە نکوڵی کردنی حوکمی شەرعی کافر بون.. جا بڕوانە ئەو فێڵکارییەی کاکەی (سەلەڤی) ی دەیکات؟!!

ئاخر لەبەر ئائەم فێڵ و چەواشەکارییەیە، کە هەمیشە هۆشداریی دەدەینە موسوڵمانان، کە لە کتێبەکانی عەلی الحەلەبی بە حەزەر بن.. پێش ئێمەش زانایانی تر ئەو هۆشدارییەیان داوەتە موسوڵمانان، کەسێکی وەکو دکتۆر محمد ئەبوالرەحیم لە کتێبەکەیدا (تحذير الامة من تعليقات الحلبي على أقوال الائمة/جامعة العلوم التطبيقية ض ١٩٩٧/١)...

سێیەم: حەلەبی لە کتێبەکەیدا (صيحة النذير) هەوڵی ئەوەی داوە هۆکاری تەکفیرکردنی ئیبنوکەثیر بۆ ئەو کەسەی شەریعەتی خوای گۆڕیوە، ئیعتیقاد

بێت، نەك كردار! تا بە حسابی خۆی مەسەلەی تەكفیر زەبت و رەبت كات!! بەڵام ناچار بوە قسەی وا بە دەم ئیبنوكەثیرەوە دروست كات، كە ئیبنوكەتیر نەیفەرموە! زۆر بە جورئەتیشەوە درۆی بەدەم ئەم ئیمامە بەرێزەی ئەهلی سوننەت و جەماعەتەوە دروست كردوە!! دەنا توخوا مەعقولە عەقیدەی ئیمامی ئیبنوكەثیر، هەر وەكو عەقیدەی (حەلەبی) و (جەهم) بێت؟!

بڕۆرەوە سەیری دەقەكەی ئیبنو كەپیر بكەرەوەو ورد دیقەتی بدە داخۆ هیچ شتێكی لێ دەفامرێتەوە، كە حەلەبی بیكاتە بەڵگەی ئەو تەدلیسەی كردویێتی؟! بزانە بە هیچ كلۆجێك ئیمامی ئیبنوكەتیر دەڵێ، كە مەرجە بۆ كافربونی ئەو كەسەی شەریعەتی خوای گۆڕیوە، یان لادان و گۆڕینی شەرعی بە حەلالزانیوە، لە ناخدا ئیعتیقادی كافربونی هەبوبێت، یان جەخت لەوە دەكاتەوە، كە هەر بەوەندەی گوفتارێكی كوفرین، یان رەفتارێكی كوفرین لە یەكێك دەركەوت كە بەهانەی شەرعی نەبو پێی كافر دەبێت.. بڕوانە ئیمامی ئیبنوكەثیر دەربارەی ئەو كەسانەی، كە حوكمیان بە یاسا دەكەن چی دەڵێ: هەر كەسێك ئەو شەریعەتە پاكە رەوایەی بۆ محمدی كۆتا پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم هاتۆتە خوارەوە واز لێ بهێنێت و، داوەری خۆی بباتە لای ئەو شەریعەتانەی پێش ئەو، كە بە دینەكەی ئەم نەسخ بونەتەوە (حوكمیان سڕراوەتەوە) كافر دەبێت، چ جای كەسێك، كە دەیباتە لای یاسق وئەوی پێ قبوڵە، چ جای ئەو كەسەی، كە حوكمی یاسقەكەش لە پێشتر دەگرێت وەی ئەوی پێ باشترە لەوەی خواو پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ؟! هەر كەسێك وا بكات، ئەوە بە كۆڕا (ئیجماع) ی هەمو موسوڵمانان كافرە.. (البدایة والنهایة ١٣/١١٩).

بەندی دووەم

ڕەواندنەوەی گومان و بەڵگەی مەدخەلی و

پاڵانتەوانانی (سەلەفێتی) لە (باب الکفر)دا

گومانی یەکەم

مەبەستی کافربون لە گوفتارو کرداری کوفریندا مەرجە بۆ بەکافر دانان

شێخی ئەلبانی رەحمەتی زۆر هەوڵی دەدا بەڵگە لەسەر ئەو بۆچونەی بهێنێتەوە، کە گوایە هەر کەسێك گوفتارێك، یان کردارێکی کوفرینی کرد، ئەگەر مەبەستی کوفر نەبوبێت، پێی کافر نابێت! یەکێك لەو بەڵگانەی، کە زۆر پشتی پێ دەبەست حەدیسی کابرایە، کە پێش مردنی وەسێتی کرد، کە ئەگەر مرد بیسوتێنن و سوتوەکەی لە رۆژێکی رەشەبادا بە هەوادا بدەن، تا خوای گەورە نەتوانێت کۆی کاتەوەو سزای بدات..

شێخی ئەلبانی رەحمەتی لە شریتی (منهج الخوارج) دا کە یەکێکە لە زنجیرە شریتەکانی الهدى والنور ژمارەکەی ١/٨٣٠) دەڵێ: (لو كانَ كُفْراً، فالكفرُ لا يُغْتَفَرُ بنصِّ الاية، ليسَ كفراً لأَنَّهُ لم يَقْصِدُ الكفرَ) واتە: بە کوفر حسێب ناکرێت، چونکە کوفر بە پێی دەقی ئایەتەکە لێخۆشبون نایگرێتەوە.. کەوابو مادام مەبەستی کوفر نەبوە پێی کافر نەبوە.. لە شریتی (الكفر كفران) یشدا، کە تسجيلات بيت المقدس لە عەممان بڵاوی کردۆتەوە دەربارەی کافر نەبونی ئەو کابرایە دەڵێ: (إِنَّهُ كُفْرٌلَم يَكُنْ مَقْصُوداً في القلبِ، لَم يَكُنْ مَعْقُوداً في القلبِ) واتە: ئەوە کوفرێکە مەبەستی دڵی لەسەر نەبوە، لە دڵدا بڕیاری لەسەر نەدراوە.. واتە شێخی رەحمەتی پێی وایە، کە کارەکەی کابرا بۆ خۆی کوفرەو بکەرەکەی لە دین و ئوممەتەکە دەکاتە دەرەوە، بەڵام لەبەر ئەوەی ئەم پیاوە لە دڵ و دەرونیدا مەبەستی ئەوە نەبوە کافر ببێت، بەو کارەی کافر نابێت..

ڕەتکردنەوەی ئەم بۆچونە لە چەند لایەکەوەیە:

یەکەم: پێشتر باس لەوە کرا، کە بە مەرج وەرگرتنی (مەبەستی دڵ لە کوفر کردندا) بۆ حوکمی تەکفیر کردنی کەسێك، کە گوفتارێك، یان کردارێکی کوفرینی ئەنجامداوە، ئەوە بۆچون و هەڵوێستی (جەهم) و شوێنکەوتوانێتی، ئەوە پێچەوانەی بۆچون وهەڵوێستی ئەهلی سوننەت و جەماعەتە..

دووەم: شێخی ئەلبانی بەردەوام ئەم بەڵگەیەی بۆ ئەوە دەهێنایەوە، کە گوایە ئەنجامدانی کوفر بە کردەوە مادام (مەبەستی کافربونی لە ناخەوە لەگەڵدا نەبێت) بە کوفری گەورە حسێب ناکرێت. بەڵام دیارە ئەلبانی رەحمەتی خوای لێ بێت، لە هێنانەوەی بەڵگەو چەسپاندنی ئەم مەزهەبە بیدعەیەیدا، شەپرێوانە دۆش داماو نەیتوانی خۆشی قوتار کات.. چونکە بە کەمێك سەرنجدانە خودی هەڵوێستەکەی کابرا دەزانین، کە هەڵوێستەکە کردار نیەو ئیعتیقادە. کابرا لە مەبەستی دڵیەوەیەتی، کە باوەڕی بە بێ دەسەڵاتی خوای گەورە هەیەو پێی وایە خوای گەورە ناتوانێت ئاوا بە سوتویی کۆی کاتەوەو موحاسەبەی بکات!

کەوابو کابرا بەوە کافر نەبوە، کە ـ وەکو شێخ لێی حاڵی بوەو بەرگریی پێ لە بۆچونی خۆی دەکات ـ گوایە کوفرێکی عەمەلی کردوە.. چونکە کابرا بە هۆیەکی تر کافر بوە، کە بریتیە لە:

سێیەم: نەزانین.. هەر کەسێك کەمترین ئاستی حوکمی شەرعی لە کێشەی تەکفیردا شارەزا بێت دەزانێت، کە نەزانین بەربەستێکە بۆ تەکفیر نەکردنی کەسانی دیاری کراو.. دیارە کە خوای گەورە ئەم کوفرەی لەم کابرایەی نەگرت لەبەر نەزانینی بو، نەك لەبەر ئەوەی مەبەستی کافربون نەبوە..

ئیمامی ئیبنوتەیمییەی رەحمەتی دەڵێ: هەمیشە ئەو فەرمودەیەم دەهێنایەوە کە لە سەحیحی بوخاری وموسلیمدا هەیە، ئەم کابرایە گومانی لە توانای خوای گەورە هەبوە، گومانی لەوە هەبوە، کە ئەگەر ببێتە خاك و خۆڵ

خوای گەورە ناتوانێت کۆی کاتەوە! باوەڕیشی وابوە، کە ناتوانێت! ئەمەش بە کۆڕا (ئیجماع)ی موسوڵمانان کافربونە، بەڵام ئەو نەزان بو، موسوڵمانیش بو لەوە دەترسا، کە خوای گەورە سزای بدات .. (مجموع الفتاوی ٣/١٤٨).

بە هۆی ترسی لە خوای گەورەو نەزانینیەوە خوای گەورە لێی خۆش بو، هەرچەندە داواکەی لە کوڕەکانی هەڵەش بو، بەڵام خوای بەخشندە پاداشتیشی دایەوە، بەڵام لە لوتفی خواوە بۆی بو بە خێرو ڕژا بەسەریدا!

شێخی ئیسلام دەڵێ: ئەم کابرایە کەوتبوە ناو نەزانین و گومانەوە، نەزانینی ئەوەی، کە خوای گەورە ئێسك و پروسکی پواوی خەڵکی کۆدەکاتەوە، ئینجا زیندویان دەکاتەوەو لێیان دەپرسێتەوە ئەمەش دوو ئەسڵی گرنگە:

یەکەمیان: پەیوەندی بە خوای گەورەوە هەیە، کە بریتیە لە باوەڕ پێیونی، بەوەی کە توانای بەسەر هەمو شتێکدا هەیە .

دووەمیان: پەیوەندی بە ڕۆژی دواییەوە هەیە، کە باوەڕبونە بەوەی خوای گەورە ئەم مرۆڤە زیندو دەکاتەوەو پاداشتی کردەوەکانی دەداتەوە..

ئەم کابرایە بە شێوەیەکی گشتی دەیزانی، کە خوا هەیەو قیامەت هەیەو سزاو پاداشت هەیە، کردەوەیەکی چاکەی دەربڕیوە، کە ترسانێتی لە خوای گەورە، کە زیندوی دەکاتەوەو سزای دەدات، لەبەر ئەم بڕە باوەڕەی، کە بە خوای ڕۆژی دوایی هەیبو و کردەوەی چاکەشی پێکرد، خوای گەورە لێی خۆش بو. (مجموع الفتاوی ١٢/٢٦٣).

گومانی دووەم

دڵخۆشبون بە کوفر کردن مەرجە بۆ بەکافر دانان

شێخی ئەلبانی رەحمەتی خوای لێ بێت زۆرجار بۆ سەرخستنی بۆچونی خۆی، کە گوایە (بۆ بەکافردانانی کەسێك، کە گوفتاری کوفرین، یان کرداری کوفرینی ئەنجامداوە، دەبێت بە ئەنجامدانی کارەکەی دڵخۆش بوبێت، دەنا بە کافر دانانرێت) بەلگەشی ئەو ئایەتەیە، کە خوای گەورە دەفەرموێ:﴿ مَن كَفَرَ بِٱللَّهِ مِنۢ بَعۡدِ إِيمَٰنِهِۦٓ إِلَّا مَنۡ أُكۡرِهَ وَقَلۡبُهُۥ مُطۡمَئِنُّۢ بِٱلۡإِيمَٰنِ وَلَٰكِن مَّن شَرَحَ بِٱلۡكُفۡرِ صَدۡرٗا فَعَلَيۡهِمۡ غَضَبٞ مِّنَ ٱللَّهِ وَلَهُمۡ عَذَابٌ عَظِيمٞ ١٠٦ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ ٱسۡتَحَبُّواْ ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا عَلَى ٱلۡأٓخِرَةِ وَأَنَّ ٱللَّهَ لَا يَهۡدِي ٱلۡقَوۡمَ ٱلۡكَٰفِرِينَ ١٠٧ ﴾ النحل، واتە: هەر کەسێك دوای موسوڵمان بونی کافر ببێتەوە، مەگەر کەسێك لە ژێر تین و فشاردا ناچاری کافربون بکرێتەوە، کافر نابێت بەو مەرجەی دڵی پڕ لە باوەڕ مابێت، بەڵام کەسێك، کە بە کافربونی دڵخۆش بێت ئەوانە خوا غەزەبیان لێ دەگرێت و سزای زۆر سەختیان دەبێت. چونکە ژیانی دونیایان پێ چاکتر بو لە ژیانی دوارۆژیان، خوای گەورەش رێنمایی کافران ناکات..

ئەم بۆچونە رێی راستی نەگرتوە، لەبەر ئەوەی:

یەکەم: نەدەبو شێخ خۆی لەم لێکدانەوە مورجیئانە بدات، دەبو لەسەر رێسا شەرعیەکە برۆیشتایە، کە هەمیشە دووبارەی دەکردەوە کە دەیگوت: (دەبێ بگەڕێینەوە سەر قورئان وسوننەت، بە تێگەیشتنی سەلەف) لەم هەڵوێستەشدا دەبو وای بکردایە.. بەڵام ئایا بۆچی لەم باسە دژوارەدا وای

نەکرد؟ بۆچی لەم کێشە خەتەرەدا، کە هەزاران زانا شوێن هەواو هەوەس کەوتن تێیداو پێییان تێیدا هەڵخلیسکاو رێ وشوێنی سەلەفی سالحی ئەم ئوممەتەیان تێدا بزر کرد؟! بۆچی ئەمیش کەوتە شوێنی ئەوانە ؟!

دووەم: زانایانی ئەهلی سوننەت زۆرن لەوانەی ئەو جۆرە حاڵیببونە مورجیئەییەیان لەو ئایەتە رەت کردۆتەوە. شێخ حەمەدی کوڕی عەتیقی نەجدی رحمەاللە دەڵێ: ئەمما ئەو (بەرامبەرەکەی کە موناقەشەی ئەم مەسەلەیە دەکات) بۆ ئەوەی خۆی راپسکێنێت لەو بەرپرسێتیەی قورئان و سوننەت دەیخاتە سەری، بۆ ئەوەی لە رێی یاوەران و سەلەفی سالحی ئەم ئوممەتە دەرباز بێت دەڵێ: (هەر کەسێك بە کوفر کردنەکەی دڵخۆش بو، یەعنی بواری کافربونی بۆ خۆی کردەوەو کردی بە شارێ و لە دینەکە پاشگەزبوەوەو بەمەش بەختیارو کامەران بو، ئا ئەوە دەشێت بە کافر دابنرێت) ئەمە عیبارەتە راشکاوەکەیەتی، کە دەڵێ: ئەو کەسەی، کە گوفتارێکی کوفرین، یان کردارێکی کوفرینی ئەنجامداوە بە کافر حسێب ناکرێت، هەتا خۆشحاڵی خۆی بەو کافربونە دەرنەبڕێت!! ئەمە بەراستی پێچەوانەی ئەقڵی راست و نەقڵی دروستەو رێبازێکی تری غەیری رێبازی موسوڵمانانە، چونکە قورئانی پیرۆزو سوننەتی پێغەمبەری خوا صلی الله علیه و سلم و کۆڕا (ئیجماع)ی ئوممەتەکە هەمو لەسەر ئەوەیە، کە هەر کەسێك گوفتارێکی کوفرین، یان کردارێکی کوفرینی ئەنجامدا، پێی کافر دەبێت، خۆشحاڵبونی نەکراوە بە مەرجی دەرچونی حوکمی بە کافر دانانەکەی.. ئەو کەسەی ئەم حوکمە نایگرێتەوە، ئەو کەسەیە کە خراوەتە ژێر تین و فشارەوەو ناچار کراوە رەفتارێکی کوفرین ئەنجام بدات.. ئەمما ئەو کەسەی، کە رەفتارێکی کوفرین دەکات و پێی خۆشحاڵە ئەوە کافری موتڵەقەو دوژمنی خواو پێغەمبەری خوایە صلی الله علیە و سلم، با بە گوفتارو کرداریش وا

نەڵێت، ئەمەش لە قورئان و سوننەت و کۆڕا(ئیجماع)ی ئوممەتدا شتێکی رون و ئاشکرایە[١] ..

شێخ محمدی کوڕی عبدالوەهاب رەحمەتی خوای لێ بێت دەربارەی هەمان ئایەت دەڵێ: خوای پەروەردگار کەسی لە حوکمی ئەو ئایەتە دەرنەکردوە، مەگەرناچارکراوێك نەبێت، کە هێشتا دڵی بە باوەڕ ئاوەدانە، ئەمما غەیری ئەمی بە کافر داناوە، جا ئیتر رەفتارە کوفرینەکەی لە ترساندا کردبێت، یان لەبەر خاتران، یان لە ترسی دەرنەکردن وجێنەهێشتنی کەسوکارو عەشیرەت و ماڵ وحاڵی،یان بۆ سوعبەت و یاری و مەزاقی خۆی و هاودەنگانی خۆی کردوە، یان بۆ هەر شتێکی تر.. ئایەتەکە ئەم حوکمەی لە دوو لاوە تێدا رون و ئاشکرایە:

یەکەم: ئایەتەکە دەفەرموێ: (إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ) جگە لەو کەسەی خراوەتە ژێر تین وفشارەوەو ناچارکراوە، حوکمی ئایەتەکە هەموان دەگرێتەوە، جگە لەم ناچار کراوە.. دیارە کەسێك، کە ناچار دەکرێت بۆ ئەنجامدانی گوفتارێکە، یان کردارێکە، خۆ کەس کەسێکی تر ناچار ناکات، کە دەبێت باوەڕی لە ناخدا بە شتێك هەبێت!![٢]

دووەم: کە خوای گەورە دەفەرموێ: ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ ٱسْتَحَبُّوا۟ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا عَلَى ٱلْـَٔاخِرَةِ﴾ چونکە ژیانی دونیایان پێ چاکتربو لە ژیانی دوا رۆژیان.. ئەمە رون کردنەوەی هۆکاری کوفر کردنەکەیانە، کە لەبەر ئەوە نیە

١ـ حمد بن عتيق النجدي : الدفاع عن أهل السنة والاتباع ل ٢٢ـ٢٣ لە (عبدالقادر بن عبدالعزيز: الجامع في طلب العلم ل ٥١١) وەرگیراوە ..

٢ـ بێگومان ئەگەر کەسێك کەسێکی تری لەسەر ئەوە ناچار کرد، کە دەبێت باوەڕی بە شتێك هەبێت، یان نەبێ، هەر دەبێت ناچار کراوەکە بە رەفتارێك (گوفتار بێت، یان کردار)ئەوە دەرببڕێت، کە باوەڕی هێناوە، یان رەفزی کردۆتەوە.

ئیعتیقادیان وایە، یان نازانن، یان رقیان لە دینەکەیە، یان کافربونیان پێ خۆشە، بەڵکو لەبەر ئەوەیە، کە ژیانی دنیایان هەڵبژاردوەو پشکێکی ئەمیان پێ باشتر بوە لە ژیانی رۆژی دوایی، بۆیە فەزڵی ئەوەیان داوە بەسەر دینەکەدا.. (کشف الشبهات ل٤٣).

شێخولئیسلام ئیبنوتەیمییە دەربارەی هەمان باس دەڵێ: (لو کان التَکَلُّمُ بالکفرِ لا یکونُ کفراً إلَّا إذا شَرَحَ بِه الصَّدْرُ لَم یَستثنِی المُکْرَهَ فَلَمَّا اسْتَثنَی المُکْرَهَ عُلِمَ أنَّ کُلَّ مَن تَکَلَّمَ بالکُفْرِ غیرَ المُکْرَهِ فَقَدْ شَرَحَ بِه صَدراً فَهو حُکْمٌ ولیسَ قَیداً لِحُکْمٍ) (ابن تیمیة: الصارم المسلول ل١٧٨) واتە: ئەگەر ئەنجامدانی رەفتاری کوفرین پەیوەندی بە پێخۆشحاڵیی و دڵخۆشبونەوە بوایە، ناچارکراوی لێ دەرنەدەکرد ئێستا، کە ناچار کراوی لەو حوکمە دەرکردوە، ئەوە نیشان دەدرێت، کە هەر کەسێك رەفتاری کوفرینی ئەنجامدا بە مەرجێك ناچار نەکرابێت، ئەوە خۆی لە خۆیدا بە کافربونەکەی دڵخۆش بوە، ئەمە حوکمە، نەك مەرجی حوکم ..

لە شوێنێکی تری هەمان کتێبدا دەڵێ: (ومعلومٌ انَّهُ لَم یُرِدْ بالکُفرِ هُنا اعتقادَ القلبِ فَقَط لانَّ ذلكَ لَم یُکْرَه الرَّجُلُ عَلَیهِ، وهو قد اسْتَثنَی مَن أُکْرِهَ) (ابن تیمیة: الصارم المسلول ل٥٢٤)واتە: دیارە لێرەدا مەبەستی لە باسی ئەو کوفرە ئەوە نیە باوەڕێك بێت و تەنها لە دڵدا چەسپا بێت، خۆ ئەمە ئەو باسە نیە، کە کابرای لەسەر ناچار کراوە، کە ئەسڵەن ناچار کراو لەو حوکمە کراوەتە دەرەوە..

خۆ لەفزەکە وا نەهاتوە بفەرموێ: (وتی وباوەڕی وابو) بەڵکو بە راشکاوی دەفەرموێ: (ئەو کەسەی بێ ئەوەی ناچار کرابێت وتی).. کەوابو هەر کەسێك، کە قسەیەکی کوفرینی کرد ئەوە کەوتۆتە بەر غەزەبی خواو حەتمەن سزایەکی بەژان دەدرێت، چونکە بەوە کافر بوە، مەگەر ناچار کرابێت لەسەر کردنی ئەو قسەیە، ئەمیان بەر لێخۆشبون دەکەوێت، بەو مەرجەی ناچار دڵی پڕ لە باوەڕ مابێت و ئیمانەکەی لاواز نەبوبێت.. بەڵام ئەمیش، ئەگەر لەژێر

ناچار کردنەکەدا بە خۆشحاڵیەوە قسە کوفرینەکەی کرد، ئەمیش ناچاریەکەی لێ قبوڵ ناکرێت و بەو قسە کوفرینەی کردویێتی کافر بوە..

کەوابو پوختەی حوکمەکە ئەوەیە، کە (هەر کەسێك گوفتارێکی کوفرینی کرد، پێی کافر دەبێت، جگە لەو کەسەی ناچار کراوە لەسەری و دڵی پڕ لە باوەڕ ماوە.. بۆ تەئکید لەوەشە کە خوای گەورە دەفەرموێ: ﴿تَعۡتَذِرُواْ قَدۡ كَفَرۡتُم بَعۡدَ إِيمَٰنِكُمۡۚ﴾التوبة٦٦، واتە: تازە ئێوە بە تەئکید دوای باوەڕ هێنانەکەتان کافر بونەتەوە.. یەعنی بە کردنی قسەی کوفرین کافر بون، ئەمە لە کاتێکدایە، کە ئەوان لە ناخیاندا باوەڕیان وا نەبوەو پێشیان راست نەبوە .. ئەمە باسوخواسێکی دورودرێژە .. (الصارم المسلول ل٥٢٤) .

گومانی سێیەم

(مەدخەلیەکان و پالانتەوانانی سەلەفی) دەڵێن زانایان لەگەڵ ئێمەدان

(حەلەبی) خۆی هێناوبرد، تا کڵاوی مورجەئییەتی خۆی بکاتە سەری ئیمامی ئیبنولقەییمی رەحمەتی و بە ئێمەمانانیش بڵێ ئەوەتا زانای وا لەگەڵ بۆچونەکەی ئێمەدایە.. بەڵام ئەمەی بۆ نەچوە سەر، چونکە خوێندەوارانی شەرع ئەو ئیمامە بەرێزە دەناسن و دەزانن عەقیدەی چۆنە.. ئەم (حەلەبی سەلەفی) یە دەبو رێزی خۆی و ئەو ئیمامە بەقەدرەو ئەقڵی خوێنەرانیشی بگرێت وئەو چەواشەکارییە نەکات، نەدەبو ئیمامی ئیبنولقەییم بخاتە ریزی جەهمی کوڕی سەفوان و هاوبیرانیەوە، بەڵام وا دیارە حەزی خۆسەرخستنی ئەو رێ چەوتەی پێ گرتۆتە بەر.. ئەوەش ئەو زەین کوێریی و دڵڕەشییەیە، کە خوای مەزن باسی فەرموە خوا لامانلدا: (فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَٰكِن تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ) الحج/٤٦: خوای گەورە بینینەکان کوێر ناکاتەوە، بەڵکو زەینەکان کوێر دەکات لەو دڵانەی وان لە سینەدا ..

(حەلەبی) لە ئیمامی ئیبنولقەییمەوە ئەم قەولەی نەقڵ دەکات: (والكلامُ اذا لَمْ يُرِدْ بِهِ قائِلُهُ مَعناهُ، إمَّا لِعَدَمِ قَصدِهِ لَهُ، أمْ لِعَدَمِ عِلْمِهِ بِهِ، او أنه أرادَ غيرَ مَعناهُ، لَمْ يُلْزِمْهُ مَا لَم يُرِدْهُ بِهِ بِكلامِهِ، هذا دينُ اللهِ الذي أرسَلَ بِهِ رِسولَهُ) (الحلبي: التحذير ل٧٢) واتە: ئەگەر قسەیەك بكەرەكەی مەبەستی ماناكەی نەبوبێت، چ لەبەر ئەوەی مەبەستی نەبوە وا بڵێ، یان لەبەر ئەوەی پەی پێ نەبردوەو

نــەیزانیوە، یــان لەبــەر ئــەوەی مەبەســتێکی تــری لێــی هــەبو، پێــوەی پابەنــد ناکرێت .. ئەمەش ئەو دینەی خوای گەورەیە، کە بە پێغەمبەری خۆیدا صــلی الله علیه و سلم ناردویّتی ..

(حەلەبی) ئابەو شێوەیە لە ئیبنولقەییمی رەحمەتی نەقڵ کردوە، تا وا تێبگەیێنێت، کە ئیبنولقەیمیش وەکو ئەم دەڵێ: (بۆ بە کافر دانانی بکەری رەفتارێکی کوفرین مەرجە بکەرەکە مەبەستی لەو کارەی کافربون بێت و پێشی خۆشحاڵ بێت)! ئەمەی لە شوێنێکی تریشدا هێناوەتەوەو چیرۆکی حەججاجی کوڕی عیلاتی خوا لێی رازی بێت هێناوەتەوە. (شریتی رد شبهة التکفیریین/ تسجیلات المیلم ـ مراکش).

شیکردنەوەو رەت کردنەوەی گومانەکەی (حەلەبی) لە چەند لایەنێکەوەیە:

یەکەم :پێشتر ئەو جیاوازیانەمان دیاری کرد، کە وا لە نێوان (ئەنجامدانی کرداری کوفرین بە ئەنقەست) و (ئەنجامدانی کرداری کوفرین بە مەبەستی دڵ)، وتمان، کە حوکمی ئەهلی سوننەت و جەماعەت دەربارەی یەکەمیانە، بەڵام جەهمیەو هاوبیرانیان قسەیان لەسەر دووەمیانە، ئەویش نەك لەسەر بە کافر دانانی بکەرەکە، بەڵکو لەسەر حسێب کردنی کارەکە، کە کردارێکی کوفرینە!

(حەلەبی) بە ئەنقەست هاتوە دوو مەسەلەی تێکەڵ کردوە: (مەسەلەی بەکافردانانی گشتی) و(بەکافردانانی کەسی دیاری کراو) (سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی) زۆر جار ئەم حیلەو حەواڵانە دەکەن ..

١ـ ئیمامی ئیبنولقەییم وەکو هەر یەکێك لە پێشەوایانی سەلەفەو باوەڕی وایە، کە کردەوە جۆری وای هەیە، کە حوکمی کوفری گەورەی بەسەردا

دەدرێت، بێ ئەوەی مەبەستی بکەرەکەی بە نەزەری ئیعتیبار وەربگیرێت، بەڵام (حەلەبی) و ئەمسالی ئەو وەکو پێشتر رونمان کردۆتەوە باوەڕیان وایە، کە مەرجە کەسی بکەر کردەوەکەی بە حەڵاڵ بزانێت و، لە ئەنجامدانیدا مەبەستی کافربونی هەبێت!

ئیبنولقەییم دەڵێ: (وأمَّا كُفرُ العمَلِ فَينْقَسِمُ الى: مَا يُضادُّ الايمانَ والَى مَـا لا يُضادُّهُ، فَالسُّجُودُ لِلصَّنَمِ والاستهانَةُ بالُمصْحَفِ وقَتْلُ النَّبيِّ وسَبُّه يُضَادُّ الايمانَ) (ابـن القـيم: كتـاب الصـلاة ل٢٥) واتـە: کـرداری کـوفرین دەبێت بـە دوو بەشـەوە: ئەوەی، کە پێچەوانەی باوەڕەو ئەوەی، کە پێچەوانەی باوەڕ نیە، سوجدە بردن بـۆ بـت و سـوکایەتی کـردن بـە قورئـان و کوشـتنی پێغەمبـەرو جنێـو پێـدانی لەوانەن، کە پێچەوانەی باوەڕن.

ب ـ ئیمامی ئیبنولقەییم و پێشەوایانی ئەهلی سوننەت چوار مەرج دادەنێن بۆ بەکافر دانانی ئەو کەسە دیاری کراوەی کرداری کوفرینی لێوە دەرکەوتووە، کە پێشتر باسمان کردن، لەوانە:

١ـ ئەنجامدانی کوفرەکە بە ئەنقەستێك پێچەوانەی هەڵەو ئەوی لە حوکمی ئەودایە، وەك: نوستن و سەرخۆشبون و شتی وا.

٢ـ بە زانینی پێچەوانەی نەزانین و پەی پێنەبردنەوە کردبێتی.

٣ـ سەربەستیەکی وای بوبێت کە پێچەوانەی ناچاریی.

٤ـ مانای بەڵگەو هەنجەتە شەرعیەکان وا لا ڕۆشن بێت، بـواری لێکدانـەوەی تری شیاوی بۆ نەمێنێتەوە ..

ئەگـەر کەسـێك بـە پێـی ئـەو خاڵانـەی سـەرەوە کردارێکـی کـوفرینی لێـوە دەرکـەوت، ئـەوە بـە کـافر دادەنرێـت، ئەگـەر یەکێکیشـیانی بـۆ بـو بـە عـوزر کوفرەکەی لەسـەر ناکـەوێت، مەگـەر خـۆی مەبەسـتی کـافربون دەربـبڕێت، لـەم

حاڵەتە تایبەتیەیدا حوکمی کوفرە عەمەلیەکەی دەرێی لەسەر نەماوە، مەگەر خۆی بە قەولێکی کوفرین یان بە کردارێکی کوفرین تەعبیر لە کافربونی ناخی بکات. نمونە لەسەر ئەوە: کەسێك گوفتارێکی کوفرینی لێوە بیسترا، بەلاّم دوای تەحقیق لێکردن دەرکەوت، کە ناچار کراوە لەسەری، یان بە هەڵە لەدەمی دەرچوە، ئەمە بە کافر دانانرێت، مەگەر مەبەستی کافربونی خۆی راگەیێنێت، بەوەی کە مەبەستی کافربون بوەو خۆشحاڵە بە ئەنجامدانی رەفتاری کوفرین، لەم حاڵەتەیدا ناچار بونی یان بەربەستی تری کافربون نایگرێتەوەو حوکمی کافربونی بەسەردا دەچەسپێت..

جا دیقەت لەمە بدەو هەڵوێستی مورجیئەی کۆن و (سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی) بهێنەرەوە بەرچاوی خۆت کە چۆن شتەکان تێکەڵ دەکەن!

ئیمامی ئیبنوتەیمییە لەوبارەوە دەڵێ: (ولكِنْ مَن شَرَحَ بالكُفرِ صَدراً مِن المُكْرَهينَ فإنَّهُ كافِرٌ أيضاً) (ابن تيمية: الصارم المسلول ل٥٢٤)، واتە: هەر کەسێك لە ناچارکراوەکان بە کوفر کردنەکەی خۆشحاڵ ببێت ئەویش کافر دەبێت.

کە ئەمەت بۆ رون بۆوە، ئەوە بزانە کە ئیمامی ئیبنولقەییم دوو مەرجی (مەبەستی کافربون) و (خۆشحاڵ بون بە کوفر کردن)ەکەی بۆ ئەو کەسە کردوە بە عوزر، کە رەفتارێکی کوفرینی بە هۆی نەزانین یان هەڵەکردن، یان جۆرێکی لێکدانەوە، یان ناچار کردنەوە ئەنجامداوە، نەك بۆ هەمو بکەری رەفتاری کوفرین. هەر وەکو ئەوەی رێی بە حەججاجی کوڕی عیلات (الحجاج بن عِلاط) دا خوا لێی رازی بێت ..

چیرۆکی ئەم یاوەرە بەرێزە وەکو بەیهیقی لە (دلائل النبوة ٤/٢٦٥-٢٦٦)و (ابن الاثير الجزري لە الكامل في التاريخ ٢/١٥١) و (ابن كثير لە البداية والنهاية

٢١٦/٤) ریوایەتیان كردوە، وەكو ئیمامی ئەحمەدو بەیهیقی لە معەممەرەوە ریوایەتیان كردوە، كە گوتویەتی: گویم لە سابیتی بونانی بو لە ئەنەسەوە دەیگێڕایەوە كە گوتویەتی: پێغەمبەری خوا صلی الله علیه و سلم بە سەركەوتویی چوە ناو خەیبەرەوەو فەتحی كرد، حەججاجی كوڕی عیللات هاتە خزمەتی و فەرموی: ئەی پێغەمبەری خوا سامان وكەسوكارم لە مەككە جێهێشتوە، دەمەوێ بیانهێنم، ئەو پەیمانەم لەسەر سوك كە، كە پێم داویت (یەعنی وا حسێب، كە بەیعەتم هێشتا نەداویتێ) تا لەوە ئازاد بم قسەت پێ بڵێم و قسە بكەم ،پێغەمبەری خوا صلی الله علیه و سلم ڕێی دا چی دەڵێ ڕێپێدراو بێت!

نهێنی حوكمی ئەمە لەوەدایە، كە حەججاجی كوڕی عیلات هەرچی قسەیەكی بە پێغەمبەری خوا صلی الله علیه و سلم وتبێت لە دڵ و دەرونیدا مەبەستی كوفر كردن نەبوە، دەنا ئەوە دەبو بەرێچكەی هەمو موسوڵمانێك، كە هەر كەسێك بیەوێت سەروەت و سامانی لەدەست دوژمن دەربهێنێت بچێت و جنێو بە پێغەمبەری خوا صلی الله علیه و سلم بدات! ئەمە رەفتارێك نیە قبوڵ بكرێت، چ جای ئەوەی ببێتە حوكمێكی شەرع...

نهێنی بە كافر دانەنانی ئەم یاوەرە بەڕێزە لە قسەوتن بە پێغەمبەری خوا صلی الله علیه و سلم لەوەدایە، كە حوكمێكی تایبەتە بە مافی خودی پێغەمبەری خوا صلی الله علیه و سلم خۆیەوە.. پێغەمبەری خوا صلی الله علیه و سلم دەیتوانی لەو مافەی خۆی بۆ هەر كەسێك بیەوێت تەنازول بكات.. بۆیە ئیمامی ئیبنوتەیمییە دەڵێ: پێغەمبەری خوا صلی الله علیه و سلم بۆی هەبو لە ژیانی بەفەڕی خۆیدا، چۆن خۆی دەیویست، لە هەر كەسێك لەوانەی جنێویان پێ دەدا، خۆش بوایە، بەڵام ئەمە لەسەر ئوممەتەكە فەرزە، بۆیان نیە تەنازولی لێ بكەن ولە كەس خۆش ببن لەوانەی جنێو بە پێغەمبەری خوا

صلی الله علیه وسلم دەدەن، چونکە ئەوە بەلگە نەویستە، کە هەر کەسێك لە موسوڵمانان جنێوی بە پێغەمبەری خوا صلی الله علیە و سلم دا، یان دوای مردنی سوکایەتی پێکرد ئەوە کافرەو خوێنی حەڵاڵە.. (ابن تیمیة: الصارم المسلول ل ٢٢٦).

ئا ئەمەت لە بیر بێت نەبادا بکەویتە تەونی جاڵجاڵۆکەیی مورجیئەو (سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپالانتەوانانی سەلەفی)ی سەردەمەوە..

تەنازول کردنی پێغەمبەری خوا صلی الله علیە و سلم لە مافێکی خۆی، هۆیەکی تایبەتەو رێ لە حوکمی بەکافر دانانی ئەو جنێودەرە ناسراوە رێپێدراوە گرت، بۆیە بەو قسانەی، کە کردبونی کافر نەبو، مەگەر پێیان خۆشحاڵ بوایە، حاڵی ئەو حاڵی ناچار وەکو یەکیان لێ هاتوە.. بەلام هەر کەسێك بێ هەبونی ئەو رێپێدانە، یان بێ ئەوەی ناچار کرابێت، یان بەربەستێکی تری حوکمی کافربونی هەبێت جنێوی دابێت، حەتمەن بە پێی کۆڕا(ئیجماع)ی شەرعناسان کافرەو خوێنی حەڵاڵە، کەسیش غەیری مورجیئە پێچەوانەی ئەم بۆچونەیان نەبوە.

بۆیە ئیبنولقەییم دەڵێ: خوای پەروەرگار گلەیی و رەخنەی لەسەر ئەو کەسە هەلگرتوە، کە لە ناخی خۆیدا غایلەی وای بە دڵدا دێت، بێ ئەوەی بە گوفتار، یان بە کردار دەری ببڕێت، هەر وەکو کە گلەیی و رەخنەی لەسەر ئەو کەسە هەلگرتوە، کە لە بێ ئاگاییەکیدا رەفتارێکی کوفرینی لێوە دەردەکەوێت، بێ ئەوەی ویست و مەبەستی بوبێت، بۆیە ئەو کەسەی لە گەشکەی خۆشیدا یان لە سەدمەی ناخۆشیدا لە ناکاودا بە بێ بیرکردنەوەی پێشتر قسەیەکی کوفرینی لەدەم دەردەچێت بە کافر حسێب ناکرێت، هەر وەکو خۆشحاڵیەکەی خوای پەروەردگار بە تۆبەی عەبدەکەی، کە پێغەمبەری خوا صلی الله علیە و

ســـلم نمونــەی پــێ دەهێنێتــەوە، کــە کــابرا خــۆراك و خواردنەوەکــەی بەســەر حوشترەکەیەوە بو، لەو بیابانە چۆڵە حوشترەکەی لێ بـزر بـو، زۆری بـۆ گـەڕاو بەدویدا وێڵ بو نەیدۆزیەوە، کە هیـوابڕاو بـو، لـە پـڕ حوشـترەکەی هاتـەوە بـۆ لای، لە خۆشیاندا هاواری کرد: (اللهُمَّ أنتَ عَبدِي وأنَا رَبُّكَ، أخْطَأَ مِنْ شِدَّةِ الْفَـرَحِ) واتە: خوایە تۆ بەندەی منیت و منـیش خـوای تـۆم!! لـە زۆر خۆشـییدا هەڵـەی کرد.. خوای گەورە لێی نەگرت.. حوکمی ئەو کەسەش، کـە لـە زۆر توڕەبونـیدا ئاوا لێی تێك بچێت، هەر بە کوفر لەسەری حسێب ناکرێت .(ابن القـیم: إعــلام الموقعين عن رب العالمين ٣/٦٤).

هـەروەها دەڵـێ: بـاس لـەوە کـرا، کـە کـابرا لـە خۆشـی دۆزینـەوەی حوشـترو خۆراکەکەی وتـی: (اللـهُمَّ أنـتَ عَبـدِي وأنَـا رَبُّـكَ) لـە خۆشـیاندا بەهەڵەداچـو! هەرچەندە کوفرێکی زەق و راشکاوی کرد، بەڵام بە کافر دانـەنرا پێـی، چـونکە مەبەستی نەبو، ناچـاریش وایـە کـە گوفتارێـك یـان کردارێکـی کـوفرین ئـەنجام دەدات و ویست و مەبەستی نیە، بە کـافر دانـانرێـت پێـی.. (ابـن القـیم: إعــلام الموقعين عن رب العالمين ٣/٧٦) .

ئــەمما ئــەو کەســەی، کــە رەفتــارێکی کــوفرینی لێــوە دەرکــەوتوە، بــەڵام بەربەستێکی شەرعی هەیە، کە ناهێڵێت حوکمی کـافربونی بـدرێت، وەکـو ئـەو چوار خاڵەی پێشتر هێنامانەوە، یان هۆیەکی تایبەت بە سـەردەمی پێغەمبـەری خوا صلی الله علیه و سـلم، ئـەوە نـە ئیمـامی ئیبنولقـەییم، نـە یـەکێکی تـر لـە پێشەوایانی سەلەفی ئەم ئەهلی سوننەت و جەماعەتە، ئەوە ناکـەن بـە مـەرجی حوکم نەدانی، کە گوایە لە دڵی خۆیدا مەبەستی کافربون نـەبوە! کـەس ئەمـە ناکات بە مەرج غەیری مورجیئەکان..

لە روانگەی ئەم تێگەیشتنەوەیە، کە ئیبنولقەییم رەحمەتی خوای لێ بێت دوودڵ و ڕاڕا نەبو لە دەرکردنی حوکمی کافربونی ئەو کەسەی بە سوعبەتەوە یان بە گاڵتەکردنەوە، یان بە لاقرتێ و تانەو تەشەر لێدانەوە رەفتارێکی کوفرین ئەنجام دەدات، بێ ئەوەی ئەوەی لەسەر بکاتە مەرج، کە مورجیئە دەیکەن، کە دەڵێن:(دەبێ لە دڵەوە نیازی کافربونی هەبوبێت) بۆیە دەڵێ: بە پێچەوانەی گاڵتەجارو سوعبەتچییەوە، کە حوکمی کەوتنی تەلاق و کافربونەکە دەیان گرێتەوە، ئەگەر کابرا بە سوعبەتەوە وتنی، ئەوە حوکمی شەرعی هەردووکیان (تەلاق کەوتنەکەو کافربونەکە)ی دەکەوێتە سەر، لەبەر ئەوەی مەبەستی وتنەکە بوە (وتنەکە نەك مەبەستی تەلاقدان وکافربون لە دڵ و دەرونیدا)، سوعبەت کردنەکەی بۆی نابێت بە بەربەستی دەرنەکردنی حوکمە شەرعیەکە. بە پێچەوانەی ناچارو هەڵەوێژو بیرچوەوە، کە خاوەن عوزرن و چاوپۆشیان لێ دەکرێت.. (ابن القیم: إعلام الموقعین عن رب العالمین ٣/٧٦).

هەروەها دەڵێ: ئەگەر قسەکەی بۆ گاڵتەو لاقرتێ کردبو، با مەبەستی ماناکەشیان نەبوبێت، شەرع حوکمی ئەوەی دەدات، کە بەڵێ ماناکەشی مەبەست بوە، وەکو ئەو کەسەی، کە گاڵتە بە کافربون و تەلاق کەوتن و مارەیی و گێڕانەوەی ئافرەتی تۆراو دەکات.. (ابن القیم: إعلام الموقعین عن رب العالمین ٣/١٣٢).

ئەمانە فێربە با (حەلەبی) دینەکەت لێ تێك نەدەن، خوای گەورەش بەرچاومان رۆشنتر کات، گومانمان لە دڵ و دەرونمدا نەهێڵێت و حەقمان زیاتر بۆ رون کاتەوەو نیشانمان دا..

ئەمە بە نیسبەت حاڵ و دۆخی کەسێکی دیاری کراوەوەیە، بەڵام بە شێوەیەکی گشتی ئەم کێشەیە بە پێی ئەو رێسایەیە، کە شێخولئیسلام

دەربارەی دەڵێ: (وبالْجُمْلَةِ فَمَنْ قَالَ أو فَعَلَ مَا هوَ كُفْرٌ كَفَرَ بِذلِكَ، وإنْ لَم يَقْصِدْ أنْ يَكونَ كافِراً، إذ لا يَقْصِدُ أحَدٌ الْكُفْرَ إلَّا مَا شَاءَ اللّهُ) (ابن تيمية: الصارم المسلول ل ١٧٨) واتە :بە شێوەیەکی گشتی هەر کەسێك گوفتارێك، یان کردارێکی کوفرینی ئەنجامدا، پێی کافر دەبێت، با مەبەستی کافربونیشی نەبوبێت، خۆ کەس مەبەستی کافربونی راناگەیێنێت، مەگەر خوا حەز کات!!

کۆتایی باس

خــوا کــردی هەنجــەتی (ســەلەفیەکانی بــەر ســێبەرو مەدخەلیــەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی)مان کەمێك بنبڕ کردو، بەڵگەی شەرعیمان لەسەر دیدو پێناسەو بۆچونیان هێنایـەوەو سـەلماندمان، کـە (سـەلەفیەکانی بـەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی) بۆچونی مورجیئەیان تێخزاوە، لـە بـاس و پێناسـەی بـاوەڕ(الایمـان)دا حاڵیـان شـڕەو مورجیئەێتیەکـەیان پێـوە دیـارە، لەباس و پێناسەی کافربون (التکفیر) دا وێرانترن و دەڵێی لـەم سەردەمەدا بـە نوێنەری مورجیئەی کۆن هاتونەوە! بەڵام لە دادو ویژدانی زیندوش نیە نکوڵی کردنـی ڕەنجیـان لـە لادان و ڕادانـی بیدعـەو زینـدو کردنـەوەی سـوننەت، بـە تایبـەتی ڕەنجـی شـێخی ئـەلبانی ڕەحمـەتی، لـەو هـەمو خزمەتـە گـرنگ و گەورەیـەی بـە سـوننەتی پێغەمبـەری خـوای صـلی الله علیـە و سـلم کـردوەو بـەردەوام داوای بـە فـەرمودەوە پابەنـدبونی کـردوەو، ئوممەتەکـەی هانـداوە ئەوەندە تەقلیدگەرا نەبن، بەردەوام داوای لە سۆفی دەکرد لە شیرکیات و بیدعە خۆ بپارێزن، لـە حزبیـەکانی داوا دەکـرد ئیسلام نەکەنـە قوربـانی حزبایـەتی خۆیـان.. ئـەم بانگـەوازەی بنـەماو ئوسـوڵی ئیسلامن، بۆیـە هـەمو لەگەڵیـدا هـاودەنگین.. هەمیشـە دەمانـەوێت بـە دادو ڕێـزەوە بـاس لـە ڕەنجـی خێریـان بکەین، چونکە ناشێت لەبـەر هەنـدێك هەڵوێستی هەڵە چاو لـە چاکەکانیان بقوچێنین.. ئیمامی ئیبنولقەییم دەڵێ: جا هەر کەسێك هەڵەی کردو وازی لـێ بهێنرێـت، کـەس باسـی چاکەکانی نـەکات، خـۆ هـەمو زانسـت و پیشەسازیی و ئەزمونـــەکان بـــە هـــەدەر دەدرێـــن، مەشـــخەڵێکی ڕێ نامێنێـــت و هـــەمو بەردەبازەکان ژێروژور دەبن.. (مدارج السالکین ٢/٣٩).

ئێمە وا دەڵێین، تا ئەوەندە دادو ئینساف رەچاو کەین، کە پارسەنگی پێ بێتە دی، نەبادا ئێمەش وەکو (سەلەفیەکانی بەر سێبەرو مەدخەلیەکان وپاڵانتەوانانی سەلەفی) بێ ویژدانانە تێکەوین و نکوڵی لە ماف خەڵکانی تر بکەین، چونکە ئەمە پابەندبونە بە فەرمانی خوای بەرزو بێ هاوتاوە، کە دەفەرموێ: ﴿يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَـَٔانُ قَوْمٍ عَلَىٰٓ أَلَّا تَعْدِلُوا۟ ۚ ٱعْدِلُوا۟ هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ ﴾ المائدة/٨ واتە بوغزتان دەرهەق بە کەسانێك واتان لێ نەکات دادپەروەر نەبن، دادپەروەر بن، چونکە ئەوە لە تەقواو خواویستی نزیکترە..

بەلام ئەوەی لەگەڵ شێخی ئەلبانی و(سەلەفیەکانی بەرسێبەرو مەدخەلیەکان و پاڵانتەوانانی سەلەفی)ی سەردەمدا جیاوازین،ئەومورجیئەێتی و جەهمێتیەیە، کە تێی کەوتون و سوریشن لەسەر لاف و گەزاف لێدانی سەلامەتی عەقیدەکەیان، کە واش نیە.. چونکە بەرنامەی خوێندنی شەرعی و بانگەشەکەیان لە خوێندنی عەقیدەکەدا زۆر نوقسانە، ئیسلامەکەیان بەش بەش کردوە، بەشێکی سوك و ئاسانیان دەست داوەتێ، کە هیچ دەسەڵاتدارێکی کافرو ملهوڕیان لێ زویر ناکات! هەمیشە هۆشیان لای سەلامەتی خۆیان و پاراستنی ژیانی بەرسێبەریانە! ئەم هەڵوێستە نامۆیانەشیان لەسەر حسابی عەقیدەو دینەکەیە! زۆر پێچەوانەی مەنهەجی پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت وەستاونەتەوە.. ئەوان سەلامی خوایان لێ بێت پێناسەی حەقیان پێ ئەرکی خواویستی بو، کەچی ئەمان لە پێناسەی حەقدا منجەمنجیانەو لەبەر خاتری حاکمە رەزاقورسەکان چەواشەکارانە پێناسەی عەقیدەکە دەکەن!

کە بیر دەخرێنەوە زۆر ملهوڕانە لەسەر هەڵەی خۆیان سور دەبن و بە داعیانی حەقناسدا هەڵدەشاخێن و دەست و دەمیان دژیان دەخەنە کار! بە جۆرەها ناوناتۆرە ناوزەدیان دەکەن، لەبەر خاتری حکومەتەکان بە داعیانی حەق دەڵێن خەواریج، تا هاونەغمەی دوژمنانی ناوەو دەرێ بچڕن! دژی هەمو

زانـاو كەسـايەتيەكن، كـە لەگـەڵ خۆيـان هـاوبیر نیـە، چـاويان بـەرایی نايـات كۆمـەڵێكی ئيسلامی گەشـە بكـات، پێيـان ناخۆشـە كەسـێك لـە غـەيری خۆيـان نزيك بێتەوە، دەڵێی مەعسوميەتی شيعەيان بۆ خۆيان پچڕيبوە!

(سـەلەفيەكانی بـەر سـێبەرو مەدخەليـەكان وپالآنتـەوانانی سـەلەف) هـەر چيەك بن، هەر چۆنێك بن لای ئێمە موسوڵمانن ئـەهلی قيبلـەن، هـەر دەبێـت بيرخستنەوەيان بخەينە بەر دەست، تكای خواناسـانيان لـێ بكـەين، تـا برايـەتی ديـنی لەگـەڵ موسـوڵمانانی تـردا نەپسـێنن، تـا سـينەفراوان بـن، حـەقيان پـێ گرنگتر بێت لە خەت وخاڵ و شيوخ و شاڵ.. تا ئەوەندە شوێن گومان و دودڵیی نەكـەون، تـا بگەڕێنـەوە سـەر ئـەم ديـدە دينيـەی لـە قورئـان و سـوننەتەوە هەڵهێنجراوە، تا نەفس ونەوسيان بخەنە لاوەو لەگەڵ موسوڵمانانـدا بكەونـە رێ نەك ببنە خزمەتكاريی خۆڕايی حاكمە مورتەددو مەلعونەكان.. با هۆشـيان لـە سزاو پاداشتی قيامەت بێت و لەبەر خاتری خوا فەزڵی ئـەو دنيـا بـدەن بەسـەر دنيای بەردەستياندا.. لە كۆتاييشدا پێمان چاكە بۆ بيرخستـنەوە چـەند خاڵێـك راشكاوانە بخەينەوە رو، چونكە هەميشە خوای كاززان بيرخستنەوەی كردوە بە مايـــەی ســـود، وەك دەفـــەرموێ: ﴿ وَذَكِّرْ فَإِنَّ ٱلذِّكْرَىٰ تَنفَعُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴾ الذاريات/٥٥:

يەكـەم: پابەنـدبون بـە قورئـان وسـوننەت بـە پێـی تێگەيشـتنی سـەلەف و پێشەوايانی ئـەهلی سـوننەت و جەماعـەت فـەرزە، لەگـەڵ رەچـاوكردنی گـۆڕاو نـــەگۆڕی ئەحكامـــەكانی شـــەرع، وەكـــو ئيمـــامی ئيبنـــول قـــەييم دەڵـــێ: بـــە رەچاوكردنی كات و شوێن و بارودۆخ و نيازو مەبەست و كارو كاردانەوە..

دووەم: كۆبونەوەو گردبونەوەمان لەسەرعەقيدەوبەرنامەی ئەهلی سوننەت و جەماعەت، وەكو زانست و مومارەسە، چونكە بە بـێ گەڕانـەوە سـەر عەقيـدە پاكەكـەو بيناكردنـەوەی ديـدو رێ لەسـەری، ئەسـتەمە سـەر لـە نـوێ ژيـانێكی

ئیسلامیانە دارێژرێتەوە، ئەمەش بەوە دەبێت، کە ڕێبازی پێغەمبەری خوا صلی الله علیە و سلم و یاوەرانی بکرێتە نەخشەی ڕێ و شێوازی کاری ئەو شەرعناسانە بگیرێتە بەر کە ئوممەتەکە شایەتی دینداریی ساغ و سەلامەتی ڕێبازو ڕەنجی پڕ خێرو فەزڵی بۆ داون .

سێیەم: پێکەوە گرێدانی بانگەوازی گشتی خواویستی و پەروەردەی پشودرێژیی لەسەر سەرچاوەی پاکی ئیسلام، دور لە هەمو خلّتەو خۆڵ و ڕەچاوکردنی چۆنیەتی شایەتیدانی حەقویستیی و قۆناغی ململانێ و نەشونمای چەندو جۆر، هەر وەکو قۆناغەکانی سیرەی پێغەمبەری خوا صلی الله علیە و سلم..

چوارەم: فەرمانکردن بە چاکەو بەرهەڵستی کردن لە خراپە، کە مایەی کۆمەڵکاریی موسوڵمانان وپاکبونەوەی ریزو کۆڕو کۆمەڵیانە لە مونکەرات و هۆکاری ڕەفتاری دۆستانەی ناو خۆی موسوڵمانانە.. لەگەڵ ڕەچاوکردنی بارودۆخ و تواناو لێوەشاوەیی موسوڵمانان.. بۆ ئەوەی لانی کەم داعیانی خواویستی بتوانن ئەوە لە خۆیاندا بچەسپێنن، کە خوای خاوەن دەفەرموێ: (وَجَاهِدْهُم بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا) الفرقان/٥٢ واتە: جهادیان بەم قورئانە لەگەڵدا بکە. پێویست بەوە ناکات چاوبەست لە موسوڵمانان بکرێت و فریو بدرێن بەوەی، کە گوایە ئەم واقیعەی تێی کەوتون ناشەرعی نیەو لەبەر خاتری سەلامەتی و تێکنەچونی بارودۆخی گەدەبەلەکانی بەر سێبەر بوترێت ئیدارەی سیاسی و بارودۆخی یاسایی و داوەریی و ئابوری و فێرخوازی وڵات ناشەرعی نیە!

پێنجەم: مەرجی ڕاستی ڕێباز وەرگرتنی هەمو ئیسلامەکەی پێکەوە،

بێ ئەوەی دابڕدابڕ بکرێت و بەشێکی لێ بگیرێتە بەر.. لەگەڵ باش تێگەیشتنی ئیسلامەکە پێویستە لە واقیعەکەش باش تێبگەێنرێن و دیراسەی

هەمو هۆکارو شێوازەکانی سەرخستنی حەق بکرێت و وەسیلەی کاریگەریی خۆی بۆ بگیرێتە بەر، تا گشتگیریی ئیسلامەکەش دەرکەوێت...

ئەگەر داعیانی ئیسلام و پێشڕەوانی کۆمەڵکاریی ئوممەتەکە لایەنێکی ئیسلامەکەیان وازلێهێنا، یان لایەنێکی ژیان واقیعەکەیان فەراموش کرد، بۆ نمونە گوێیان بەوە نەدا کە عەقیدەکە چۆن دەچەسپێت، یان بەرنامە سیاسیەکە چۆن دادرێژرێت ودەخرێتە بەرچاوان، یان وەسیلە کاریگەرەکانی سیستمی ئاراستەی ئابوری ئیسلامی دیاری نەکران، یان وەسیلەو چۆنیەتی فەرمان بەچاکەو بەرهەڵستی لە خراپە دیاری نەکران، یان هۆکاری خۆبەهێز کردن نەگیرانە بەر، حەتمەن خوای پەروەردگار سەرکەوتنی خۆی دەگرێتەوەو لە جیاتی خەریکبون بە دوژمنانی خواوە، ناکۆکی و پشێوی دەکەوێتە نێوان موسوڵمانان خۆیانەوەو ئەمەش هەر سەردەکێشێت بۆ ناکۆکی و شەڕو پێکدادانی موسوڵمانان لە ناو خۆیاندا.. بۆ شیکاریی زیاتری ئەم پێشەکی و ئەنجامانە بڕوانە: (ابن تيمية: مجموع الفتاوى ١٥/٤٤ـ٤٥)، (محمد بوالنيت: الحركة الاسلامية و مسألة الافتراق ل ٨٧ـ٨٨).

خوای گەورە هەمومان بۆ رێی راستی خۆی رێنمایی بکات .. ئامین

والحمد لله رب العالمين

سەرچاوەکان

* ابن أبي شيبة، أبوبكر عبدالله بن محمد :
- كتاب الايمان/ تحقيق الالباني/ الكويت .
* ابن الأثير، ابو الحسن علي الجزري:
- الكامل في التاريخ/ دار الكتاب العربي، بيروت - الطبعة السادسة .
* ابن تيمية، ابو العباس تقي الدين أحمد بن عبدالحليم:
- مجموع الفتاوى/ مطابع الرياض، الطبعة الاولى ١٣٨٢ هـ .
- مجموع الفتاوى/ تحقيق الجظار والباز/ الطبعة الاولى ١٩٩٧ .
- منهاج السنة النبوية/تنحقيق د. محمد رشاد سالم، مكتبة ابن تيمية - القاهرة الطبعة الثانية ١٩٨٦ .
- الصارم المسلول على شاتم الرسول: تحقيق محي الدين عبدالحميد، عالم الكتب ١٩٨٣ .
ابن الجوزي، عبدالرحمن :
- موافقة صحيح المنقول لصريح المعقـول: دار الكتـب العلميـة، بـيروت / الطبعـة الاولى ١٩٨٥.
- ابن حجر، أحمد بن علي العسقلاني :
- تقريب التهذيب/عناية عادل مرشد - مؤسسة الرسالة: الطبعة الاولى ١٩٩٦.
- تهذيب التهذيب / مؤسسة الرسالة - الطبعة الاولى ١٩٩٦ .
- فتح الباري شرح صحيح البخاري/ تحقيق عبدالعزيز بن باز: دار المتب العلمية / بـيروت - الطبعة الاولى ١٩٨٩.
ابن حزم، ابو محمد علي الاندلسي:
- المحلى بالآثار/ دار الفكر.
- الفصل في الملل و الآهواء والنحل: دار صادر - الطبعة الاولى ١٣١٧هـ .
ابن حنبل، أحمد الشيباني:
- المسند/دار صادر - بيروت.
ابن خزيمة، ابوبكر:

- متاب التوحيد/ تحقيق د. عبدالعزيز بن شهوان، الطبعة الخامسة ١٩٩٤.
ابن رجب الحنبلي، عبدالرحمن بن أحمد الحنبلي:
- جامع العلوم والحكم/ تحقيق شعيب الارناؤوط و ابراهيم باجس/ الرسالة - الطبعة الثانية ١٩٩١ .
- شرح علل الترمذي/ تحقيق السامرائي، دار الكتب العلمية، الطبعة الثانية١٩٨٥ .
ابن عبدالعزيز، عبدالقادر:
- الجامع في طلب العلم الشريف/ الطبعة الثانية/١٤١٥ هـ .
ابن عبدالوهاب، محمد:
- اسباب نجاة المسؤول من السيف المسؤول .. وا له ناو(مجموعة التوحيد) مكتبة المؤيد - الطبعة الثالثة ١٩٩٦.
كشف الشبهات/ دارابن خزيمة، الطبعة الاولى ١٩٩٧.
ابن عثيمين، محمد صالح:
- المجموع الثمين/ مكتبة الثقافة - الطبعة الاولى ١٤١٦ هـ.
ابن القيم، شمس الدين محمد بن أبي بكر :
- إعلام الموقعين عن رب العالمين/ دار الفكر، بيروت/ الطبعة الاولى ١٩٥٥.
- مدارج السالكين/تحقيق محمد حامد الفقي/ دار الكتاب العربي، بيروت ١٩٧٢.
- الفوائد/ دار النفائس/ الطبعة الاولى ١٩٧٩ .
- كتاب الصلاة/ دارالفكر - الطبعة الخامسة ١٣٩٩ .
ابن كثير، ابوالفداء الدمشقي :
- البداية والنهاية/ تحقيق أحمد ابو ملحم وآخرون - دار الكتب العلمية - بيروت / الطبعة الثالثة ١٩٨٧ .
- نفسير القرآن العظيم/ دار الفكر، الطبعة الثانية ١٩٧٠.
ابن ماجة، ابو عبدالله محمد بن يزيد القزويني :
- السنن/ تحقيق محمد فؤاد عبدالباقي، دار إحياء التراث العربي ١٩٧٥.
أبو بصير، عبدالمنعم حليمة:
- الانتصار لأهل التوحيد/ نيه ..

ابوداود، سليمان بن الاشعث السجستاني:
- السنن/ الدار المصرية اللبنانية ١٩٨٨.
ابوالرحيم، محمد:
- تحذير الأمة من تعليقات الحلبي على الائمة/ جامعة العلوم التطبيقية، الطبعة الاولى ١٩٩٧.
أبو زيد، بكر بن عبدالله:
- تصنيف الناس بين الظن و اليقين/ دار العاصمة، الطبعة الاولى ١٤١٤ هـ.
- الخطاب الذهبي/ مكتبة السنة .
※ الالباني، محمد ناصرالدين:
- التحذير من فتنة التكفير، دار الراية/ الطبعة الاولى ١٤١٧ع .
- التحرير لاصول التكفير(شريته)سلسلة الهدى و النور ٨٥٥/١.
- ثلاث مسائل مهمة (شريته) سلسلة الهدى و النور ٨٢١/١.
- حكم تارك الصلاة/ دار الجلالين، الطبعة الاولى ١٩٩٢.
- سلسلة الاحاديث الصحيحة/ الجزء الاول، المكتب الاسلامي - الطبعة الرابعة ١٩٨٥.
- سلسلة الاحاديث الصحيحة/الجزء السادس، مكتبة المعارف - الطبعة الاولى ١٩٩٦.
- الكفر كفران (شريته) تسجيلات بيت المقدس - عمان.
- من منهج الخوارج (شريته) سلسلة الهدى و النور٨٣٠/١ .
البغدادي، عبدالقاهر بن طاهر :
- الفرق بين الفرق/ دار الجيل ١٩٨٧.
البغوي، الحسين بن مسعود:
- شرح السنة/ تحقيق شعيب الارناؤوط و زهير الشاويش، المكتب الاسلامي، بيروت: الطبعة الثانية ١٩٨٣.
بوالنيت، محمد المراكشي :
- الحركة الاسلامية ومسألة الافتراق و الفرقة الناجية/ دار الاعتصام، الدار البيضاء/المغرب الطبعة الاولى ١٩٩٧.
البيهيقي، أبوبكر أحمد بن الحسين:

ـ دلائل النبوة ومعرفة أحوال صاحب الشريعة / تحقيق د. قلعجي / دار الكتب العلميـة، بيروت/ الطبعة الاولى ١٩٨٥.
الحلبي، علي حسن:
ـ التصفية والتربية/ دار التوحيد، الطبعة الثانية ١٤١٤.
ـ رد شبهة التكفيريين (شريته) تسجيلات المسلم / مراكش ز
ـ صيحة نذير بخطر التكفير/ نيه .
الحوالي، سفر:
ـ ظاهرة الارجاء في الفكر الاسلامي / منشورات جامعة أم القرى / مكتب الطيب.
حوى، سعيد:
ـ دروس في العمل الاسلامي/ دار عمار بيروت ١٩٨٨.
الدارقطني:
ـ السنن/ عالم الكتب بيروت: الطبعة الرابعة ١٩٨٦.
الذهبي:
ـ سيرأعلام النبلاء: تحقيق شعيب الارناؤوط/ مؤسسة الرسالة بيروت/ الطبعة السادسة.
سليمان، ابن عبدالله بن محمد بن عبدالوهاب:
ـ حكم موالاة أهل الأشرام وا له ناو(مجموعة التوحيد) دا.
الشاطبي، ابو اسحاق ابراهيم بن موسى بن محمد اللخمي:
ـ الاعتصام/ دار الطكتب العلمية بيروت الطبعة الثانثة ١٩٩١.
ـ الموافقات في أضول الشـريعة: شـرح عبـدالله دراز/ دارالكتـب العلميـة الطبعـة الاولى ١٩٩١ ز
شقرة، محمد ابراهيم:
ـ هي السلفيـة/ مكتبة ابن تيمية/ الطبعة الاولى ١٩٩٢.
الشهرستاني:
الملل و النحل، حاشية الفصل/ ابن حزم.
الشوكاني، محمد بن علي بن محمد :
ـ إرشاد الفحول/مؤسسة الكتب الثقافية الطبعة الرابعة١٩٩٣.

الطبري، جعفر محمد بن جرير:
- جامع البيان في تفسير القران/ دار لافكر بيروت ١٩٨٧.
الطحاوي، ابو جعفر:
- العقيدة الطحاوية/ شرح الالباني/ المكتب الاسلامي الطبعة الثانية ١٩٩٣.
اللالكائي، ابو القاسم بن الحسن:
- شرح أصول إعتقاد أهل السنة والجماعة/ تحقيق سعد حمدان/ دار طيبة / الرياض الطبعة الثانية ١٩٨٥.
المباركفوري، محمد بن عبدالرحمن:
- تحفة الاحوذي بشرح جامع الترمذي/ دار الكتب العلمية بيروت الطبعة الاولى ١٩٩٠.
النسائي، ابوعبدالرحمن أحمد بن شعيب :
السنن/ دار المعرفة بيروت الطبعة الاولى ١٩٩١.
النووي، ابو زكريا محي الدين بن شرف:
- صحيح مسلم بشرح النووي/ دار الفكر بيروت، الطبعة الثانية ١٩٧٨.

ناوەڕۆک

ئەم بیرو راو بۆچونانەی ، کە لەم کتێبە دایە، بیرو رای نوسەرە، مەرج نییە ئیمەی بڵاوکار هەمان دید و راو بۆچونمان هەبێت، نوسەر لە بیر و رای خۆی ئازادە .

ئێمەش ئامادەین بیرو راو بۆچونی جیاواز بە بیرو رای نوسەر بڵاوبکەینەوە...

نوسینگەی تەفسیر

هەولێر - شەقامی دادگا - ژێر ئوتێلی شیرین پالاس

ت: 2518138

موبایل: 07504605122

www.al-tafseer.com

tafseeroffice@yahoo.com

